

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

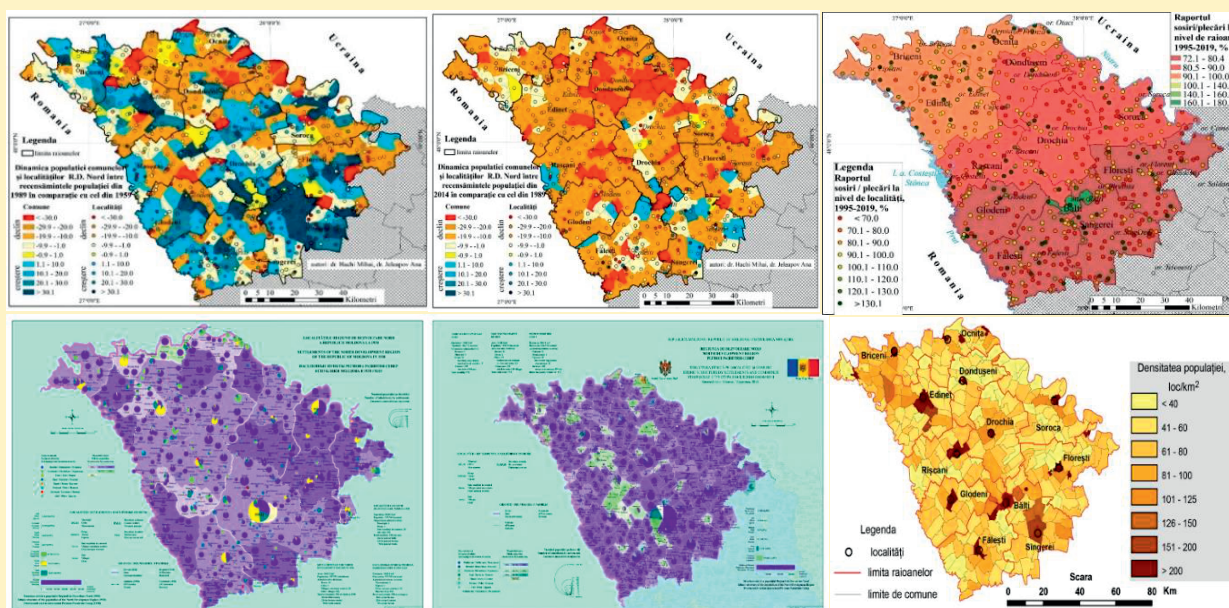
Institutul de Ecologie și Geografie

Agenția de Dezvoltare Regională Nord

SITUAȚIA GEODEMOGRAFICĂ A LOCALITĂȚILOR DIN REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD A REPUBLICII MOLDOVA

Coordonatori: Hachi M., Bacal P., Lozovanu D.

Chișinău
2021

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL DE ECOLOGIE ȘI GEOGRAFIE
AGENȚIA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ NORD**

**SITUAȚIA GEODEMOGRAFICĂ A LOCALITĂȚILOR DIN
REGIUNEA DE DEZVOLTARE NORD A REPUBLICII
MOLDOVA**

**Coordonatori:
Hachi M., Bacal P., Lozovanu D.**

**Chișinău
2021**

CZU: 314(478)

Monografia colectivă „*Situația geodemografică a localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*” a fost elaborată în cadrul Proiectului de cercetare 20.80009.7007.11 „*Evaluarea stabilității ecosistemelor urbane și rurale în scopul asigurării dezvoltării durabile*” (2020-2023) de către Laboratoarele „Impact Ecologic și Reglementări de Mediu” și „Ecourbanistică” ale Institutului de Ecologie și Geografie, în colaborare cu Agenția de Dezvoltare Regională Nord – principalul beneficiar al rezultatelor Proiectului. Studiul este recomandat pentru publicare de către Consiliul Științific al Institutului de Ecologie și Geografie, conform Procesului verbal nr. 6 din 12 noiembrie 2021.

Autori:

Mihail Hachi, dr. conf. univ., cercetător științific coordonator
Constantin Matei, dr. hab., prof. univ., cercetător științific coordonator
Dorin Lozovanu, dr. conf. univ., cercetător științific coordonator
Petru Bacal, dr. conf. univ., cercetător științific coordonator
Stela Morozan, Drd. cercetător științific stagiar
Mariana Cebotari, Specialist ADR Nord
Iurie Bejan, dr. conf. univ., cercetător științific coordonator
Petru Bunduc, dr., cercetător științific superior
Nicolae Bodrug, cercetător științific
Veronica Railean, Drd., cercetător științific.

Referenți științifici:

Valeriu Sainsus, dr. conf. univ., ASEM

Vadim Cujbă, dr., US Tiraspol

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Situația geodemografică a localităților urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova /Hachi Mihail, Constantin Matei, Lozovanu Dorin [et al.]; coordonatori: Hachi M. [et al.]; referenți științifici: Valeriu Sainsus, Vadim Cujbă; Ministerul Educației și Cercetării, Institutul de Ecologie și Geografie, Agenția de Dezvoltare Regională Nord. – Chișinău: Institutul de Ecologie și Geografie, 2021 (Impressum SRL). – 121 p. : 58 fig., inclusiv 32 fig. color, 46 tab., 4 anexe
Referințe bibliogr.: p. 108-112 (136 tit.). – 100 ex.

ISBN: 978-9975-62-442-8.

314(478)

S 61

Tipar executat la Tipografia «Impressum» S.R.L., Adresa - mun. Chișinău, str. Hristo Botev, 9 Telefon - +373 68552259, +373 22 568 470, +373 69 109 250 contract Nr. 11 din 03.11.2021

Responsabilitatea asupra conținutului revine în exclusivitate autorilor

© Institutul de Ecologie și Geografie, 2021.

© Mihail Hachi, Constantin Matei, Dorin Lozovanu, Petru Bacal, Stela Morozan, Mariana Cebotari, Iurie Bejan, Petru Bunduc, Nicolae Bodrug, Veronica Railean, 2021.

Cuprins

Lista abrevierilor	4
INTRODUCERE	5
MATERIALE ȘI METODE DE CERCETARE	7
1. ASPECTE GENERALE ALE EVOLUȚIEI POPULAȚIEI ȘI AȘEZĂRILOR UMANE (Lozovanu D., Matei C., Hachi M., Bacal P., Bejan I., Moroza S., Railean V.).....	9
1.1. Caracterizarea generală a populației și a așezărilor umane	9
1.2. Geneza și evoluția localităților umane	15
1.3. Formarea și evoluția numerică a populației	20
1.4. Distribuția geografică a populației	33
1.5. Toponimia localităților.....	37
2. DINAMICA MIȘCĂRII NATURALE ȘI REPRODUCEREA POPULAȚIEI (Matei C., Hachi M., Bacal P., Moroza S., Bunduc P., Bodrug N.,)	43
2.1. Natalitatea și fertilitatea populației	43
2.2. Mortalitatea și speranța de viață la naștere a populației	46
2.3. Bilanțul natural și reproducerea populației	51
2.4 Rezultatele Sondajului Sociologic adresat populației din RD Nord cu privire la problemele dinamicii naturale și reproducerii populației.....	54
3. STAREA DE SĂNĂTATE A POPULAȚIEI (Bunduc P., Bodrug N.)	58
3.1. Mortalitatea generală a populației după cauzele de deces.....	58
3.2. Dinamica și structura prevalenței generale a populației	61
3.3. Dinamica și structura incidenței generale a populației	64
4. DINAMICA SPAȚIALĂ A POPULAȚIEI (Hachi M., Moroza S., Lozovanu D., Railean V.)	67
4.1. Caracterizarea generală a fluxurilor migraționale	67
4.2. Migrația internă și externă a populației	71
4.3. Migrația populației în viziunea populației și a experților	75
4.4. Aspecte ale diasporei din RD Nord	79
5. PARTICULARITĂȚILE STRUCTURALE ALE POPULAȚIEI (Matei C., Hachi M., Lozovanu D.)	84
5.1. Structura pe sexe a populației	84
5.2. Structura de vârstă a populației și îmbătrânirea demografică	88
5.3. Structura etnică, lingvistică și confesională a populației.....	96
6. PROBLEME REGIONALE ALE REPRODUCERII ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ (Cebotari M., ADR Nord)	104
Bibliografie	108
Anexe	112

Lista abrevierilor:

APL – Administrația Publică Locală
ASP – Agenția Servicii Publice
ANSP – Agenția Națională pentru Sănătate Publică
BNS – Biroul Național de Statistică
CE – Comisia Europeană
CSI – Comunitatea Statelor Independente
FAO – Fondul pentru Agricultură și Alimentație (Food and Agriculture Organization)
EAU – Emiratele Arabe Unite
HG – Hotărârea de Guvern
IEG – Institutul de Ecologie și Geografie
IMM – Întreprinderi Micro, Mici și Mijlocii
ÎI – Întreprindere Individuală
R. – Republica
RD – Regiunea de Dezvoltare
RDC – Regiunea de Dezvoltare Centru
RDN – Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS – Regiunea de Dezvoltare Sud
RM – Republica Moldova
RSSM – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
SA – Societatea pe Acțiuni
SIG – Sistem Geografic Informațional
SRL – Societatea cu Răspundere Limitată
SUA - Statele Unite ale Americii
TIC – Tehnologia Informațiilor și a Comunicațiilor (Information and Communications Technology)
UAT – Unitate Administrativ-Teritorială
UTAG – Unitatea Teritorial-Administrativă Găgăuzia
UNDP – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (United Nations Development Programme)
URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
cca – circa
d.Hr. – după Hristos
fig. – figură/figurile
ha – hectare
î.Hr. – înainte de Hristos
km – kilometri
loc. – locuitori
m – metri
mil. – milioane
mun. – municipiu
or. – orașul
p.p – puncte procentuale
rn. – raionul/raioanele
sec. – secol
u.a.t. – unități administrativ-teritoriale

INTRODUCERE

Monografia colectivă „*Situația geodemografică a localităților urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*” a fost elaborată în cadrul etapei a II-a (2021) a Proiectului de cercetare aplicativ 20.80009.7007.11 „*Evaluarea stabilității ecosistemelor urbane și rurale în scopul asigurării dezvoltării durabile*” (2020-2023) de către Laboratoarele „Impact Ecologic și Reglementări de Mediu” și „Ecourbanistică” ale Institutului de Ecologie și Geografie în colaborare cu specialiștii în domeniu de la Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Nord.

Studiile regionale se remarcă printr-un grad înalt al preciziei științifice, dat fiind faptul analizei spațiale raportate la nivelul unităților administrativ-teritoriale primare (comune și localități din componența acestora) și sunt de o mare actualitate practică, fiind utile în luarea deciziilor privind dezvoltarea socio-economică, atât la nivel regional, cât și local. Analiza variabilelor geodemografice din studiu vizează toate cele 572 de localități ale regiunii. Suportul informațional include date statistice ale structurilor de stat, specializate în domeniu, dar și rezultatele a trei chestionare aplicate în teritoriu. Utilizarea acestor instrumente în cercetare s-a făcut din dorința de a detalia analiza geodemografică cu elemente desprinse din sondajele sociologice, dincolo de statistica oficială, opinia populației și a autorităților publice locale, fiind importante în gestionarea situației geodemografice. Cuprinsul monografiei reflectă analiza structurală a populației pe dimensiunile de stare și tendințe, cu elemente de geografie istorică (geneza și toponimia localităților), studiul pieței forței de muncă acestea fiind influențate sau interdependente de variabila geodemografică.

Studiul cuprinde o problemă acută pentru Regiunea de Dezvoltare Nord, situația geodemografică din regiune fiind profund marcată de un șir de probleme demografice. Autorii supun analizei cantitative și calitative mai multe probleme geodemografice actuale, cum ar fi: depopularea teritorială; declinul natural și mecanic al populației, îmbătrânirea demografică, presiunea demografică în creștere, reproducerea deficitară a populației și a forței de muncă, migrația de revenire etc.

Studiul are la bază un suport informațional, grafic și cartografic variat și relevant. Monografia colectivă realizată va putea servi drept reper la elaborarea viitoarelor documente strategice în domeniu la nivel regional și local. De asemenea, materiale expuse în lucrare vor fi utile și pentru alți actori regionali implicați în procesul de dezvoltare regională și locală.

Potențialii beneficiari ai studiului pot fi: ADR Nord, consiliile raionale și locale din regiune, experți în domeniile vizate, centrele universitare și academice, autoritățile publice locale, precum și persoanele interesate de problematica geodemografică. Rezultatele obținute pot fi utilizate, de asemenea, la implementării politicilor și realizarea măsurilor stipulate în Planurile Operaționale Regionale și Planurile de Activitate ale ADR Nord.

Lucrarea prezentată poate fi utilă și pentru APL-urile din regiune, care ar putea valorifica eficient informațiile agregate în elaborarea strategiilor raionale, fundamentate științific și în conștientizarea la nivel de date concrete a poziției și rolului fiecărui raion în cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord. Prezenta monografie va avea o utilitate sporită în procesul de instruire și formare profesională la ciclul licență și masterat la specializările dezvoltare regională și locală, demografie economică, geografie.

Lucrarea este compusă din 6 capitole, încadrându-se în studiul interdisciplinar, așa cum a fost preconizat la stabilirea obiectivelor de cercetare.

Capitolul I al lucrării este dedicat caracteristicii generale a populației și a așezărilor umane din regiune. Autorii demonstrează o bună cunoaștere a bibliografiei din domeniu și o interpretare veridică a informației cu privire la formarea și dinamica populației, la geneza și toponimia ecosistemelor urbane și rurale. Explicația mai multor fenomene și procese geodemografice au ca suport această ancorare istorică a regiunii într-o situație de conjunctură complicată și complexă. După cum apreciază corect autorii,

populația reprezintă energia de bază a acestui teritoriu și că, tot efortul socio-economic și politic în dezvoltarea regiunii, trebuie să fie direcționat prioritar către această componentă, marcată puternic de transformările și tranziția actuală a republicii și localităților din RD Nord, în particular.

Capitolele II și III cuprind analiza elementelor mișcării naturale ale populației, care în toate timpurile, s-au remarcat prin valori scăzute în raport cu indicatorii mișcării naturale din alte regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova. Analiza făcută, scoate în evidență tranziția demografică care a început în regiune mai timpuriu, fiind ulterior radiar transmisă către celelalte regiuni de dezvoltare. Sunt făcute încercări mature, nu doar de a constata dinamica elementelor naturale, dar și de a explica natura factorilor determinați în evoluția acestora. Autorii apreciază starea de sănătate, supunând analizei un șir de indicatori ai sănătății, prevalenței, incidenței și mortalității populației.

Capitolul IV cuprinde studiul fluxurilor migraționale în timp și spațiu și rolul acestora în formarea populației regiunii. Chiar dacă analiza este făcută pentru o perioadă relativ scurtă de timp (evidența mișcării migraționale detaliată la nivel de unități administrativ-teritoriale primare a început către începutul anilor 2000), autorii, în mod obiectiv, apreciază fluxurile interne și externe ale migrației, reorientarea geografică a migrației populației din regiune la etapa actuală, impactul social și economic al migrației, argumentează ineficiența politicilor migraționale din republică și regiunea de studiu, precum și necesitatea unei monitorizări și gestionări mai bune a migrației, din partea autorităților statului, pentru binele cetățenilor și al regiunii, per ansamblu. Interesantă este și abordarea migrației de revenire a populației, privită, în prezent, de autorități ca o șansă a revitalizării potențialului uman de perspectivă.

Capitolul V vizează particularitățile structurale ale populației. Transformările structurale ale populației sunt analizate dintr-o perspectivă dinamică, fiind evidențiate schimbările structurale ale populației RD Nord, în context național și internațional, regional și zonal (pe raioane administrative).

Capitolul VI cuprinde o analiză a problemelor valorificării pieței forței de muncă, fiind evaluați indicatorii ocupării forței de muncă, provocările actuale și viitoare ale pieței muncii.

Autorii aduc sincere mulțumiri: *recenzenților oficiali*, dlui Dr. Vadim Cujbă, Universitatea de Stat din Tiraspol și dlui Dr. Valeriu Sainsus, ASEM – pentru aprecierile și sugestiile valoroase; Agenției de Dezvoltare Nord, în persoana Dnei Director Maria Prisăcari și a Dnei Mariana Cebotari, specialist în Secția Planificare și Cooperare Regională; Consiliilor Raionale și Primăriilor din raioanele Fălești, Glodeni, Râșcani, Edineț, Briceni, Ocnîța, Soroca și Florești – pentru consultările prețioase și sprijinul acordat în realizarea cercetărilor în teren; *colegilor de la Institutul de Ecologie și Geografie*, în special Dlui Director-Interimar, dr. Vasile Stegărescu – pentru sprijinul acordat în realizarea și aprobarea studiului respectiv, Dnei dr. Ana Jeleapov – pentru suportul cartografic realizat la un nivel înalt, Dnei inginer coordonator Lunita Sterpu – pentru contribuțiile la completarea și procesarea bazei de date și suportului cartografic al lucrării. și Dlui Călin Pantea pentru realizarea materialelor cartografice detaliate la nivel de localități.

MATERIALE ȘI METODE DE CERCETARE

Principalele materiale utilizate pentru elaborarea prezentului studiu au fost:

- 1) Rapoartele BNS privind starea componentelor socio-demografice [20-25];
- 2) Strategia de Dezvoltare Regională a ADR Nord (2016-2020) [8];
- 3) Planurile Anuale de Activitate ale ADR Nord [2];
- 4) Planurile Operaționale ale RD Nord și Rapoartele Anuale privind realizarea acestora [3,6,7];
- 5) Studiile analitice referitoare la RD Nord [1,4,19,28,43];
- 6) Surse din cadrul Direcțiilor Raionale de Statistică, Primăriilor;
- 7) Softuri de SIG: Quantum GIS [83], Arc GIS [18,45,46,82];
- 8) Fondul Național de Date Geospațiale (FNDG) [40].

Metodele principale utilizate:

- 1) *statistică*: la procesarea bazei de date pentru evaluarea stării actuale și modificărilor componentelor sociale ale ecosistemelor urbane și rurale din regiunea de studiu;
- 2) *analizei sistemice*: la aprecierea complexă și analiza relațiilor dintre componentele naturale, economice și sociale ale ecosistemelor urbane și rurale, stabilirea relațiilor cauză-efect;
- 4) *cartografice*: la reprezentarea spațială a situației geodemografice și elaborarea tipologiei spațiale respective;
- 5) *analizei SWOT*: metodă de bază în elaborarea studiilor regionale [1] aplicată pentru identificarea și analiza comparativă a problemelor și oportunităților privind starea și gestionarea componentelor socio-economice din regiunea de studiu;
- 6) *observațiilor în teren și sondajului sociologic*: pentru colectarea informației necesare de la sursele primare și identificarea aspectelor zonale și locale ale manifestării componentelor naturale și sociale
- 7) *istorică*: la analiza evoluției populației și așezărilor umane;
- 7) *comparativa*: la identificarea și analiza deosebirilor teritoriale (raionale și locale);
- 8) *consultarea* autorităților abilitate cu monitorizarea fluxului de persoane, ocupația populației.

Metodologia de studiu a componentei socio-demografice cuprinde: documentarea bibliografică; analiza informațiilor și a datelor statistice; metodele cartografice; sinteza rezultatelor cercetărilor de laborator și teren; metoda chestionarelor și sondajelor sociologice; analiza factorilor interesați/companie de validare a chestionarului sociologic. În baza datelor obținute de la Biroul Național de Statistică, Agenția Servicii Publice, Direcțiilor Raionale de Statistică, Primăriilor și a sistematizării acestora s-au creat baze de date la nivelul unităților administrativ-teritoriale de nivelul II (municipii și raioane), precum și la nivelul unităților primare din cadrul regiunii (comune și localități din componența acestora). Aceste date au servit la baza creării materialului ilustrativ al lucrării: tabele, diagrame, grafice, cartodiagrame etc.

Sursele documentare, care ne oferă informații mai detaliate asupra localităților și populației regiunii sunt cele din cadrul Moldovei, cum ar fi diversele acte domnești, cronici, consemnări, precum și diverse surse ale oficialităților altor state (Ungaria, Polonia, Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Imperiul Austro-Ungar). Pentru teritoriul istoric al Moldovei au existat o serie de înregistrări/recensăminte ale gospodăriilor și efectivului populației realizate de diverse autorități care au controlat teritoriile respective.

Printre sursele deosebit de importante în cunoașterea și evoluția așezărilor umane sunt și cele de ordin cartografic. Cele anterioare sec. XVIII nu prezintă detaliat teritoriul cu localitățile componente, însă ulterior apar o serie de hărți deosebit de valoroase care consemnează o serie de localități existente și în prezent în RD Nord. Astfel printre cele mai importante sunt harta elaborată de D. Cantemir în anul 1770, F. Bawr în anul 1772 și J. Schmid în anul 1788. Aceste hărți consemnează pentru prima dată amplasarea numeroaselor localități, detaliile de toponimie, împărțire administrativă etc.

Evoluției și dezvoltării localităților în acest spațiu din secolele XIII-XVI au fost consacrate mai multe lucrări a specialiștilor istorici, printre care un loc însemnat ocupă lucrarea istoricului V. Spinei *Moldova în secolele XI-XIV* [89]. O contribuție la elucidarea genezei și evoluției așezărilor regiunii aduce și studiile concentrate în volumele *Istoriei Moldovei*, începând cu prima ediție (din anul 1951) [117]. Evaluarea perioadelor s-a făcut începând cu sec. XV, deoarece atestări documentare ale localităților din perioade mai vechi aproape lipsesc. documentar atestate în acest spațiu în perioadele mai recente sunt foarte puține. Date mai veridice și mai complete apar odată cu formarea Statului Moldova (1359).

Analiza dinamicii populației pentru perioada interbelică a fost determinată de prezența informației statistice veridice prezentate detaliat în *Anuarul Statistic al Basarabiei* (1922) [16], în care se prezintă populația pe localități, precum și de *Recensământul General al Populației României* din 1930 [84], considerat cel mai complet și exact recensământ dintre toate petrecute în acest teritoriu.

În perioada sovietică o sursă de informare importantă au fost publicațiile editate sub egida Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești din seria „Împărțirea administrativ-teritorială a RSSM” [131]. În aceste publicații se pot urmări cum au evoluat transformările în împărțirea administrativă din spațiul Republicii Moldova din perioada postbelică, dar și schimbările denumirilor localităților, localitățile apărute și luate la evidență, lista localităților scoase de la evidență ca urmare a comasării localităților și a altor transformări administrativ-teritoriale.

Pentru perioada recentă, s-a valorificat și informația de la ultimele două Recensăminte, realizate în perioada independenței statale a Republicii Moldova din 2004 și 2014, pentru un șir de date care lipsesc în statistica curentă. Cea mai mare parte a datelor utilizate în analiza efectuată se înscriu pentru perioada independenței statale a Republicii Moldova 1991-2020. Dat fiind evidența populației pe anumite dimensiuni (migrație, spre exemplu) pentru o perioadă mai scurtă, analiza s-a efectuat pentru șirurile înregistrate de către Agenția de Servicii Publice (ASP) și anume: 1998-2019; 2011-2018; 2013-2019.

S-au prelucrat datele chestionarelor sociologice realizate în RD Nord, prin care autorii au încercat să obțină informația primară de la reprezentanții autorităților publice locale sau de la populație cu privire la aprecierea fenomenelor cu caracter socio-demografic, dincolo de statistica oficială (Anexele 1-3). Chestionarul a fost structurat în 3 compartimente cu tematică socială, având drept scop obținerea informațiilor ce țin de problematica socio-demografică prin prisma viziunii populației din RD Nord, care a fost realizat în 17 localități din raioanele Florești, Soroca și Edineț, Râșcani, fiind chestionate 175 de familii (anexa 1). Interviuurile cu respondenții și completarea chestionarelor s-a făcut în timpul expedițiilor în teren în 17 localități din cele 4 raioane, în perioada octombrie-noiembrie 2020. Ponderea persoanelor chestionate a fost de 60% femei și 40% bărbați, 31% din persoanele chestionate fiind de vârstă de peste 60 de ani, 24% cu vârstă cuprinsă între 40 și 60 de ani, iar restul în grupa de vârstă 18-40 de ani. 70% din respondenți s-au declarat căsătoriți, 13% - necăsătoriți, 10% – văduvi (e).

Chestionarul sociologic „Dimensionarea socio-economică a dezvoltării durabile a ecosistemelor urbane și rurale în Regiunea de Dezvoltare Nord” adresat experților (anexa 2), a fost lansat în intervalul mai-iulie, 2021, către toate unitățile administrativ-teritoriale de nivel I și II, din care au trimis chestionarele completate doar 185 de entități, inclusiv din 10 orașe (50%), 66 de comune (22%), 109 sate (44%). Chestionarul „Migrația de revenire” (anexa 3) a fost lansat on-line pe rețelele de socializare în lunile decembrie, 2020-ianuarie, 2021. Cei circa 100 de respondenți, care au dat curs solicitării de completare a chestionarului au următorul profil: 60% au revenit din statele UE, 5% din CSI, 35% din alte destinații. 55% din acestea au revenit în țară în ultimii 2 ani, 75,8% sunt persoane cu studii superioare, 15,2% au studii profesionale tehnice, iar 9% n-au indicat nivelul studiilor. De asemenea, 57% din persoanele chestionate sunt căsătorite, 20% – necăsătorite – 20% și 17% sunt divorțate. Conținutul sondajelor a fost validat de către compania IData, specializată la nivel național în realizarea sondajelor sociologice.

1. ASPECTE GENERALE ALE EVOLUȚIEI POPULAȚIEI ȘI AȘEZĂRILOR UMANE

1.1 Caracteristica generală a populației și a așezărilor umane

Regiunea de Dezvoltare Nord ocupă partea nordică a Republicii Moldova, având o suprafață de 10 014 km², ceea ce reprezintă 29,6% din suprafața totală a Republicii Moldova. De asemenea, RD Nord ocupă poziția secundă și după numărul de locuitori, numărul de localități și alți indicatori socio-economici. De la conturarea acestei regiuni în primii ani postbelici (1947) transformări semnificative nu s-au înregistrat în componența raioanelor, doar raioanele Șoldănești și Rezina, după noua regionare, au fost trecute la Regiunea de Dezvoltare Centru. Regiunea de Dezvoltare Nord a fost creată în anul 2010, cu scopul de a contribui la dezvoltarea social-economică echilibrată în cele 11 raioane componente ale sale și municipiul Bălți. Activitatea RD Nord a fost organizată în baza Legii Nr. 438 privind dezvoltarea regională, HG nr. 127 din 08.02.2008 și Regulamentul de activitate [54].

Figura 1.1. RD Nord, Harta administrativ-teritorială, autori D. Lozovanu, C. Pantea, 2021

RD Nord cuprinde 572 de localități, dintre care: 20 așezări urbane și 13 sate din componența acestora, 295 de sate-reședință (centre de comună), iar în comune, în afară de localitatea, ca centru de comună se cuprind 244 localități rurale subordonate administrației comunelor (tabelul 1.1). Caracteristică, jumătate din raioanele administrative includ o singură localitate urbană (centrul raional), iar restul raioanelor (Florești, Ocnița, Edineț, Briceni, Sângerei, Râșcani) includ câte 2-3 localități urbane.

Tabelul 1.1. Organizarea administrativă a RD Nord din Republica Moldova la 01.01.2020

UAT	Municipii	Orașe	Sate din componența orașelor (municipiilor)	Comune (sate-reședință)	Sate din componența comunelor	Total localități
R. Moldova	13	53	41	916	659	1682
RD Nord	3	17	13	295	244	572
Raioane:						
1. Briceni	-	2	-	26	11	39
2. Dondușeni	-	1	-	21	8	30
3. Drochia	-	1	-	27	12	40
4. Edineț	-	2	4	30	13	49
5. Fălești	-	1	1	32	42	76
6. Florești	-	3	-	37	34	74
7. Glodeni	-	1	1	18	15	35
8. Ocnița	-	3	-	18	12	33
9. Râșcani	-	2	6	26	21	55
10. Sângerei	-	2	1	24	43	70
11. Soroca	-	1	-	34	33	68
Mun. Bălți	1	-	-	2	-	3

Sursa: Biroul Național de Statistică [20]

Regiunea de Dezvoltare Nord este compusă din 20 localități urbane, inclusiv 3 municipii (Bălți, Edineț și Soroca), 17 orașe și orașele. Dintre cele 295 de comune, 84 sunt compuse dintr-un singur sat, 37 de comune – din 2 sate, 14 de comune – din 3 sate, 4 comune – din 4 sate, 4 comune – din 5 sate (tabelul 1.2). În componența administrativă a orașelor RD Nord sunt incluse 2 comune și 13 localități rurale.

Tabelul 1.2. Structura administrativ-teritorială a localităților RD Nord, 1 ianuarie 2020

UAT	Comune reședințe	Numărul de sate din componența comunei					Total sate-reședințe
		1 sat	2 sate	3 sate	4 sate	5 sate	
Bălți							2
Briceni	17	7	2				26
Dondușeni	14	4	2				21
Drochia	19	5	2				27
Edineț	16	9	2				30
Fălești	12	7	7	4	1	1	32
Florești	17	10	5	4			37
Glodeni	12	2	1	1	2		18
Ocnița	8	8	2				18
Râșcani	14	6	2	2		1	26
Sângerei	1	10	9	2	1	1	24
Soroca	12	16	4	1		1	34
Total	142	84	37	14	4	4	295

Sursa: elaborat în baza datelor Biroul Național de Statistică [20;25].

Patru raioane (Floresți, Fălești, Soroca, Edineț) cuprind peste 30 comune fiecare, cel mai mare după numărul de comune fiind raionul Floresți (37) pe când două raioane (Glodeni, Ocnița) cuprind numai câte

18 comune, sau de două ori mai puține comune ca în primele, deci proporția este 2:1. După numărul de localități cuprinse în cadrul raioanelor dispersarea este și mai mare. Spre exemplu, în cadrul raioanelor Fălești și Florești, Sângerei sunt cuprinse câte 70 și mai multe localități, pe când în Dondușeni numai 30 localități, la fel se este o dispersare destul de mare (de 2 ori). Prin urmare, devine imperativ necesar realizarea reformei administrativ-teritoriale, în scopul măririi potențialului economic al unităților administrative de nivelul doi (raioane) și al comunelor. Acest fapt se deduce și din prezentul studiu unde se vede că, potențialul demografic și, corespunzător, cel economic, al multor comune, este foarte modest.

După suprafață RD Nord ocupă poziția a doua printre regiunile de dezvoltare, fiind depășită doar de RD Centru (cu o suprafață de 10,6 mii km²). Din punct de vedere al împărțirii administrativ-teritoriale este cea mai stabilă regiune de dezvoltare. Configurația ei teritorială a fost elaborată în una din primele lucrări pe RSSM din anul 1947 [126]. Transformări teritoriale s-au efectuat recent prin reorganizarea teritorial-administrativă, în rezultatul căreia raioanele Rezina și Șoldănești au fost trecute la RD Centru.

După numărul populației RD Nord este depășită doar de RD Centru. La începutul anului 2019 populația stabilă a RD Nord constituia 975 mii locuitori, iar a RD Centru – 1048 mii de locuitori.

Făcând o analiză comparativă a potențialului uman al unităților administrativ-teritoriale de nivelul II din componența RD Nord constatăm că, ponderea acestora în cadrul regiunii este diferită: de la o pondere de peste 10% din totalul populației pe care o au raionul Soroca și municipiul Bălți, la o pondere de sub 7% din totalul populației, pe care o au raioanele Râșcani, Glodeni, Ocnîța și Dondușeni [43]. Ultimele două raioane au și cele mai mari rate ale îmbătrânirii populației și cea mai mică creștere naturală a populației (tabelele 1.2-1.3). Dacă considerăm populația municipiul Bălți, cu cel mai mare număr al populației printre unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II – 100%, atunci câteva raioane au sub 50% comparativ cu prima plasată, raioanele Ocnîța și Dondușeni fiind de circa 3 ori mai mici, ceea ce impune o modificare a structurii administrativ-teritoriale, în perspectiva dezvoltării regionale și a descentralizării economico-financiare (tabelul 1.2).

Tabelul 1.3. Caracteristica comparativă a potențialului uman al raioanelor RD Nord (01.01.2019)

UAT	Numărul populației (mii. loc.)	Ponderea populației în RD Nord (%)	Raportul populației față de cel mai populat raion (mun. Bălți=100)
1. Briceni	74,2	8,0	58
2. Dondușeni	40,6	4,5	33
3. Drochia	80,4	8,9	65
4. Edineț	78,2	8,6	63
5. Fălești	84,5	9,4	69
6. Florești	80,8	9,0	66
7. Glodeni	54,7	6,1	45
8. Ocnîța	51,8	5,7	42
9. Râșcani	62,5	6,9	51
10. Sângerei	83,1	9,1	67
11. Soroca	92,8	10,2	75
Municipiul Bălți	127,0	13,7	100

Sursa: calculat în baza datelor BNS [20;25]

Populația RD Nord este rezultatul evoluției politice, sociale și economice, marcată de numeroase evenimente și transformări socio-economice profunde. Analiza dinamicii numerice a populației prezente atestă o tendință generală de descreștere, de la 1064 mii de locuitori în 1991 la 909 mii în 2019, ceea ce ar însemna o diminuare de 155 mii locuitori, sau o descreștere cu 5 500 de locuitori anual (tabelul 1.4).

Numărul mediu al populației într-o unitate administrativ-teritorială de nivelul II din RD Nord este de 1590 de locuitori, ceea ce denotă gradul de fragmentare foarte ridicat din punct de vedere

administrativ-teritorial. Or, se știe, că toate autoritățile locale de nivelele I și II primesc același număr și tipuri de responsabilități funcționale, administrative și de reglementare, indiferent de dimensiune, număr al populației, capacitate fiscală sau administrativă etc.

Tabelul 1.4. Dinamica populației prezente în Regiunea de Dezvoltare Nord în perioada 1991-2019 [4]

UAT	Anii				2019/1991, %
	1991	2000	2010	2019	
1. Briceni	83,6	81,0	75,6	72,7	86,9
2. Dondușeni	68,1	63,7	44,4	40,6	59,6
3. Drochia	80,2	80,2	85,7	80,4	100
4. Edineț	90,8	88,1	81,6	78,2	86,1
5. Fălești	93,6	95,9	89,1	84,5	90,3
6. Florești	77,2	74,8	86,8	80,8	105
7. Glodeni	65,4	65,1	59,5	54,7	83,6
8. Ocnita	64,7	58,6	54,9	51,8	80,1
9. Râșcani	83,8	81,7	67,6	62,5	74,6
10. Sângerei	90,5	94,3	87,0	83,1	91,8
11. Soroca	101	94,8	99,2	92,8	91,6
Mun. Bălți	165	155	127,1	127,2	77,1
Total	1064	1033	959	909	85,5

Sursa: BNS [21].

Declinul populației în acest interval de timp a avut ritmuri diferite. Astfel, doar raionul Florești a înregistrat o creștere nesemnificativă a populației, cauzată, parțial, de transformările de ordin administrativ-teritorial, ca urmare a includerii în componența raionului respectiv a localităților rurale din partea dreaptă a Nistrului, care anterior se aflau în componența raionului Camenca. Modificările principale în noua structură regională, care a vizat, în mod direct și RD Nord, au fost determinate de includerea raioanelor Rezina și Șoldănești în RD Centru, precum și a unui șir de localități din raionul Camenca trecute în componența raioanelor Florești, Soroca și Șoldănești.

Diminuarea efectivului populației, cu peste 150 de mii de locuitori, este cauzată de involuția majorității indicatorilor demografici, de valorile bilanțului natural și migrator negativ în majoritatea unităților administrativ-teritoriale (tabelul 1.4). Datele atestă cel mai mare declin al populației la nivelul unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova. Mai multe fenomene demografice, de altfel, își au începutul din nordul republicii, fiind transmise ulterior radiar către celelalte regiuni ale republicii.

În spațiul geografic al RD Nord este prezentă o rețea densă de localități umane. În anul 2019 la evidența statistică erau 572 de localități, fiind depășită de RD Centru, care are 599 de localități (tab. 1.5).

Tabelul 1.5. Numărul populației la nivel de comune în RD Nord

UAT	<1000	1001-2000	2001-3000	>3001	Total comune
Bălți	-	-	-	-	2
Briceni	5	9	7	5	26
Dondușeni	6	12	0	3	21
Drochia	4	10	5	8	27
Edineț	4	18	6	2	30
Fălești	1	15	10	6	32
Florești	7	9	8	3	37
Glodeni	1	7	5	5	18
Ocnita	2	8	6	2	18
Râșcani	4	14	5	3	26
Sângerei	2	8	6	8	24
Soroca	11	13	5	5	34
Total	47	123	63	50	295

Sursa: Biroul Național de Statistică [20;25].

Regiunea se remarcă printr-o densitate relativ mare a populației la nivelul Republicii. Actualmente densitatea medie a populației stabile constituie 97,3 locuitori la km², ocupând locul trei între regiunile de dezvoltare (după mun. Chișinău (1457 locuitori la km²) și RD Centru (98,5 locuitori la km²) [25].

RD Nord se caracterizează prin cel mai mare grad de fragmentare a localităților, fapt ce face dificilă administrarea acestora. Numărul mare de localități din componența comunelor poate fi pretextul unor conflicte cu privire la partajarea cheltuitelor. Sunt mai multe sate-reședință de comună care au un număr mai mic chiar decât satele din componența acesteia. O altă problemă importantă pe care o are regiunea constă în numărul redus al populației, per comună.

Din numărul total al satelor-reședință de comună, 58% au un număr al populației sub 2000 de locuitori. Cheltuielile administrative mari nu permit o bună gestionare a banilor publici, ceea ce solicită o nouă divizare administrativ-teritorială în contextul descentralizării teritoriale, administrative și financiare.

Peste 60% (181) din primării sunt clasate în primele 3 grupe cu o populație de până la 2000 persoane (tabelul 1.6). Totodată, se teastă un număr comparativ mic (48) de comune cu o populație de până la 1000 locuitori, din care unele au un număr de 500-600 locuitori: Oclanda (Soroca), Constantinovca (Ocnița), Elizavetovca și Pivniceni (Dondușeni). Luând în considerare că, în aceste raioane, coeficientul îmbătrânirii populației este de 23-25 %, iar ponderea populației de vârstă până la 14 ani – 24-25%, atunci populația aptă de muncă constituie mai puțin de 50% sau circa 230-250 persoane.

Tabelul 1.6. Clasificarea primăriilor rurale din RD Nord după numărul populației (2019)

	<1000	1000-1500	1501-2000	2001-3000	3001-4000	4001-5000	>5000	Total
Bălți	-	1	-	-	1	-	-	2
Briceni	5	3	6	7	1	3	1	26
Dondușeni	6	6	6	-	3	-	-	24
Edineți	4	5	5	5	3	4	1	27
Drochia	4	11	7	6	1	1	-	30
Fălești	1	9	6	10	4	2	-	32
Florești	7	8	11	8	3	-	-	37
Glodeni	1	-	7	5	3	1	1	18
Ocnița	2	4	4	6	2	-	-	18
Râșcani	5	6	8	5	2	-	1	26
Sângerei	2	2	6	6	3	-	5	24
Soroca	11	7	5	6	5	-	-	34
Total	48	62	71	64	31	11	9	295

Sursa: elaborat de autori după datele BNS, anul 2019 [20;25].

În același timp, în RD Nord sunt și un număr mare de primării cu potențial demografic destul de mare. Dintre acestea, 95 comune au o populație între 2000-4000 locuitori și numai 20 comune dispun de un număr de peste 4 mii locuitori, iar 9 comune au o populație de 5 mii locuitori fiecare. Cele mai mari comune actual sunt Corjeuți (Briceni) – 7504 persoane, Pelinia (Drochia) – 7487 persoane. Însă și acest număr al populației prezentată de statistica oficială este sub semnul întrebării.

Cel mai mare număr de localități sunt cuprinse în intervalul de 500-2000 locuitori – 261 localități (circa 50%). Acestea sunt localități de mărime medie și cu un potențial demografic modest. Printre localitățile cu un număr mai mare de 2001 locuitori, care au și un potențial demografic mai mare se înscriu 89 localități (16%), dintre care 4 localități cu un număr de peste 5001 locuitori (tabelul 1.7).

Ca o particularitate de bază a habitatului rural o reprezintă prezența mai multor localități rurale mici și foarte mici. La această categorie se includ localitățile cu o populație de până la 200 locuitori. La această categorie de localități se atribuie 107 sate sau 20% din totalul de localități rurale. În același timp 22 de localități au o populație de până la 25 locuitori (tabelul 1.7).

Tabelul 1.7. Clasificarea localităților rurale după numărul de locuitori din RD Nord (2019).

Denumirea localităților	1-25	26-50	51-100	101-200	201-500	501-1000	1001-2000	2001-3000	3001-5000	5000+	total
Bălți	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	21
Briceni	3	2	-	1	6	5	9	7	3	1	37
Dondușeni	2	1	1	2	3	5	12	-	3	-	29
Drochia	1	-	3	3	7	3	9	6	6	1	39
Edineți	2	1	2	2	3	10	21	4	2	-	47
Fălești	2	4	3	9	12	19	17	5	4	-	75
Florești	2	4	5	2	16	17	18	6	1	-	71
Glodeni	2	1	3	2	5	4	8	5	4	-	34
Ocnîța	2	-	-	2	-	12	10	4	-	-	30
Râșcani	2	1	1	7	17	9	9	4	2	1	53
Sângerei	2	2	3	8	14	17	13	4	4	1	68
Soroca	2	2	2	6	12	22	11	8	2	-	67
Total	22	18	23	44	95	123	138	53	32	4	552

Sursa: calculat de autori după datele BNS [20;25]

În perioada de după Recensământul populației din anul 2004 [22], 3 sate din cadrul regiunii au rămas fără locuitori. Mai sunt încă cel puțin încă 9 localități care în următorii ani vor rămâne fără locuitori (localități care în prezent au 3-10 persoane). În anii 2014-2019 populația tuturor localităților rurale s-a micșorat semnificativ – cu 20-25%. Doar numai unele localități rurale (circa 10-15 localități) și-au păstrat efectivul populației sau și-au mărit cu un număr modest de locuitori (10-50 persoane).

Habitatul urban actual al RD Nord este prezentat de 20 orașe. Toate se clasează în numărul de orașe mici, doar municipiul Bălți, care este și centrul economic și administrativ al regiunii, se clasează în grupa orașelor de mărime medie cu o populație de peste 120 mii locuitori (tabelul 1.8).

Tabelul 1.8. Tipologia localităților urbane din RD Nord după numărul de locuitori (2019)

Numărul populației după categoriile de localități	Numărul de localități	Numărul populației	
		mii	În %
1. până la 3 mii	4	7,5	2,4
2. 3-5 mii	12	7,9	2,5
2. 5-10 mii	6	51,6	16,6
4. 10-200 mii	6	86,8	27,9
5. 20-50 mii	1	35,0	11,3
6. 122 mii	1	122,3	39,3
Total	20	311,1	100

Localitățile urbane mici (până la 20 mii locuitori) constituie grupa de bază a habitatului urban din regiune. La această grupă se înregistrează 18 localități urbane, în care locuiesc aproape 50% din populația urbană a regiunii (153,8 mii locuitori). O poziție aparte ocupă orașul Soroca cu o populație de 35,0 locuitori și orașul Bălți. La municipiul Bălți se subordonează două comune rurale cu o populație de 4709 locuitori (Elizaveta – 3369 și Sadovoe -1340 locuitori). Corespunzător municipiul Bălți are o populație totală de 127,2 mii locuitori (2019).

În perioada după Recensământul populației din 2004 aproape toate localitățile urbane au pierdut din efectivul populației circa 10-15%. Reducerile cele mai substanțiale s-au înregistrat la orașul Soroca (circa 3 mii locuitori), Florești (peste 1000 locuitori) și altele. Numai 4 localități urbane (Edineț, Otaci, Costești, Fălești) au înregistrat o creștere ușoară a efectivului populației.

1.2. Geneza și evoluția localităților umane

Din punct de vedere istorico-geografic, RD Nord a făcut parte din statul medieval Moldova, partea nordică fiind apoi anexată în 1715 de către Imperiul Otoman prin formarea raialei Hotin, iar din 1812 acest teritoriu este anexat de Imperiul Rus și inclus în cadrul regiunii/guberniei Basarabia. În cadrul statului Moldova de până la 1812, teritoriul component al actualei RD Nord făcea parte din ținuturile Hotin, Soroca și Iași. Și în perioada Imperiului Rus s-a păstrat aproximativ aceiași împărțire administrativă, în județele (uezdele) Hotin, Soroca și Iași, devenit apoi Bălți. În perioada interbelică, 1918-1940, precum și în 1941-1944, teritoriul a făcut parte din România Mare, fiind parte a județelor Hotin, Bălți și Soroca. Aceste trei centre regionale de fapt s-au conturat înainte de secolul al XIX-lea, fiind ținuturi ale Moldovei. Odată cu formarea RSS Moldovenească în cadrul URSS, din 1940, iar apoi după 1944, nordul Basarabiei a fost divizat, partea de nord a județului Hotin fiind transmis în cadrul regiunii Cernăuți din cadrul RSS Ucrainene, sub pretextul predominării elementului etnic ucrainean în acest teritoriu, fapt parțial fals și nejustificat, deoarece raionul Noua Suliță (Novoselița) până în prezent are o majoritate absolută moldovenească/românească. [60; 74].

Geografia populației este una dintre cele mai dinamice componente din cadrul geografiei umane contemporane. Acest lucru se datorează evoluției numerice a populației, per ansamblu, pe Terra, precum și în particular pe diverse state și regiuni. Populația și așezările umane reprezintă unul din subiectele de bază ale geografiei, inclusiv și sub aspectul transformărilor semnificative ale mediului ambiant din cauza activităților socio-economice ale populației.

Prin dezvoltarea localităților umane (orașe și sate) societatea umană tot mai mult influențează asupra mediului ambiant transformând mai multe componente ale naturii (relief, cursul apelor de suprafață și subterane, vegetația și lumea animală). În același timp, omul trebuie să țină cont de caracteristicile tuturor componentelor naturii, de la care depinde, în mare măsură, dezvoltarea ramurilor economiei naționale (agricultura, transportul, industria, recreație etc.).

Studiile geografice cuprind toate tipurile de așezări umane (de habitat) indiferent de ramura lor, așezarea geografică, mărimea lor, funcțiile și alte caracteristici ale populației, economiei și ale dezvoltării sociale. Este cunoscut faptul că, dezvoltarea așezărilor umane este o reflecție a condițiilor geografice (relief, climă, apele curgătoare și alte componente ale naturii, necesare dezvoltării societății umane). Factorii naturali au jucat un rol însemnat atât în alegerea locului pentru așezare umană, cât și în atitudinea locuitorilor. Totodată, profesorul Cucu menționează că: „Modul de organizare a teritoriului așezărilor reflectă evoluția genurilor de activități, a funcțiilor, a modului de valorificare a spațiului geografic.” [32, p. 215]. Localitatea, ca element al societății, a apărut odată cu trecerea omului la viața sedentară, adică odată cu dezvoltarea agriculturii. Prin urmare, se poate de afirmat că, primele localități umane primitive, dar construite de om, apar începând cu 10-12 mii ani î.Hr. [107, p. 44]. Însă, după cum scrie profesorul V. Cucu, în toate perioadele și în toate regiunile geografice, putem desprinde amprenta vizibilă a unor multitudini de factori asupra locuințelor sau așezărilor umane [32, p. 180].

Este cunoscut faptul că habitatul uman este format din două elemente de bază: orașe și sate. Istoric, primele localități umane au fost satele, care au predominat în habitatul uman circa 3-5 mii de ani. După cum constată prof. E. Perțik: „Localitățile de tip orășenesc apar numai în mileniul IV-II î.Hr”. Dar o dezvoltare vizibilă capătă în mileniul I î.Hr. [128, p. 61]. De rând cu spațiile europene, spațiul geografic al Republicii Moldova a început să fie valorificat „după retragerea ghețarilor, în perioada paleoliticului timpuriu” [117, p. 19-20], însă primele locuințe „sub formă de colibă, cu carcasse din nuiele și oase mari de mamut și căptușite cu blănuri de animale” [117, p.24] apar în limitele mileniului X-XI î.Hr.

Geneza și evoluția localităților Republicii Moldova este un domeniu mai puțin cercetat din prisma geografiei umane, în general, și a geografiei istorice și a geografiei populației și așezărilor, în particular.

Astfel de cercetări au fost realizate în anii 70-80 ai sec. XX de către mai mulți cercetători, inclusiv C. Matei [129]. Dar multe aspecte rămân încă neelucidate și necesită cercetări mai aprofundate și în viitor.

Este evidentă în această privință și contribuția istoricilor și arheologilor. Unele lucrări au încercat abordarea genezei localităților, putând fi considerate ca un reper de pornire a cercetărilor, așa cum e cazul publicației lui V. Nicu, apărută în 1991, în care se reflectă unele informații bibliografice și despre data atestării localităților din spațiul geografic al Republicii Moldova [76]. O lucrare mai amplă, însă fără abordare științifică, este dicționarul enciclopedic „Localitățile Republicii Moldova”, elaborată de un colectiv de jurnaliști coordonat de V. Ladaniuc. Este o prezentare monografică a tuturor localităților, fiind o sursă deosebită după cea a Dicționarului geografic al Basarabiei de Z. Arbore din 1904 [17]. Pe parcursul secolului XIX, au existat diverse surse de ordin administrativ, religios sau istoric despre localitățile Basarabiei, majoritatea în limba rusă [102-103; 109-110; 122; 127]. Studii cu caracter regional au fost realizate și în perioada interbelică, unele monografii fiind destul de valoroase.

Problema studiului genezei localităților este un compartiment destul de dificil, deoarece istoria fiecărui sat actual nu începe de la prima lui atestare documentară contemporană. Istoria localităților actuale trebuie căutată chiar și înainte de întemeierea lor, precum scria V. Ladaniuc „Spațiul Pruto-Nistrean a fost populat cu băștinași nu de secole, dar de milenii, despre care ne dovedesc, precum documentele scrise, așa și vestigiile arheologice” [52].

Habitatul uman al spațiului Pruto-Nistrean evoluează prin formarea așezărilor umane stabile, consemnate de cercetările arheologice, încă din sec. X î. H. Pe parcurs, avem atestări sporadice în diverse surse a unor localități din acest spațiu. Sursele timpurii, din antichitate și începutul evului mediu, aparțin puținilor cronicari de origine greacă, romană, iar mai târziu din spațiul central-european sau otoman. Factorii care au stat la geneza localităților în diversele perioade istorice sunt foarte diverși, inclusiv de ordin natural (resursele de apă de suprafață și subterane, relieful, vegetația, solurile, microclima, hazardele naturale) și social-economic (densitatea populației, rețeaua de transport, activități economice, comerciale, împroprietărire, circumstanțe istorice, etnice, administrative, politice etc.).

Elementele etnice consemnate, care au format localități în regiune înaintea secolului al XIV-lea sunt de diverse origini, inclusiv: 1) Romanică – românească/valahă/moldovenească; 2) Germanică – gotă, sașă; 3) Slavă – Poloneză/Rusă/Ruteană/Ucraineană; 4) Turcică – Pecenegă/Cumană/Tătară; 5) Iraniană – Alană/Iassi; 6) Ugriacă/Maghiară.

Primele localități alcătuite din 3-5 locuințe construite pe un loc deschis apar odată cu trecerea la viața sedentară (mileniile VIII-VII î.Hr.). Acest tip de localități au fost descoperite și în nordul interfluviului Prut-Nistru (Trinca, Ofatinți și altele). Totodată, localități mari cu circa 500 case și cu o populație mare de circa 4000 persoane apar în milenii III-II î.Hr. [117, p. 63]. Specialiștii consideră că în această perioadă în spațiul Pruto-Nistrean au existat circa 300 așezări umane.

O dezvoltare intensă a localităților în această regiune se consemnează și după extinderea Imperiului Roman spre nord-est, până în teritoriul Daciei la începutul sec. I-II d.Hr. Astfel, până în secolele X-XI, în bazinele râurilor Prut și Nistru erau cunoscute deja circa 526 localități. [86, p. 142]. Localitățile urbane actuale în spațiul geografic al interfluviului Prut-Nistru apar comparativ târziu (sec. XIII-XV) odată cu formarea statului medieval moldovenesc (1359). Din cele expuse se poate de concluzionat că, teritoriul actualei Regiuni de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova a fost valorificat din cele mai vechi timpuri, iar apariția primelor localități umane în valea râurilor Prut, Răut și Nistru se datează cu primul mileniu î.Hr.. Prin urmare, evoluția habitatului uman în această regiune are o istorie îndelungată.

Până la apariția localităților contemporane pe locul lor, în cele mai dese cazuri apăreau niște cătune, sau schituri alcătuite din 3-5 case. Majoritatea dintre ele cu vremea dispăreau, ca mai târziu să apară din nou. Dezvoltarea acestor localități mici a dus la comasarea lor și formarea unor localități mai mari. Se consideră că majoritatea satelor din acest spațiu s-a început a consolida și a se dezvolta începând cu sec.

XII-XIII, după retragerea hoardelor tătaro-mongole din acest spațiu. Totuși, date mai veridice despre prezența și evoluția localităților s-au înregistrat începând cu secolele XIV-XV.

Evoluției și dezvoltării localităților în acest spațiu din secolele XIII-XVI au fost consacrate mai multe lucrări ale istoricilor, printre care un loc însemnat ocupă lucrarea lui V. Spinei *Moldova în secolele XI-XIV* [89]. O contribuție semnificativă la elucidarea genezei și evoluției așezărilor regiunii aduc și studiile concentrate în volumele „*Istoria Moldovei*”, începând cu prima ediție (din anul 1951) [117]. Evaluarea perioadelor s-a făcut începând cu secolul al XV-lea, deoarece atestări documentare ale localităților din perioade mai vechi aproape lipsesc. Date mai veridice și mai complete apar odată cu formarea Statului Moldova (1359). Atestarea primelor localități din RD Nord, se înregistrează după anii '20 ai secolului al XV-lea [76], însă vechimea lor este, desigur, cu mult mai mare. Atestarea documentară intensă a localităților se începe în deceniile 2-3 ale secolului al XV-lea, pe vremea domniei lui Alexandru cel Bun (figura 1.2). De la începutul secolului al XV-lea au fost atestate documentar zeci de sate din spațiul Pruto-Nistrean (Corjova, Heciul Vechi, Bălți, Tighina, Orheiul Vechi, Costești și multe altele).

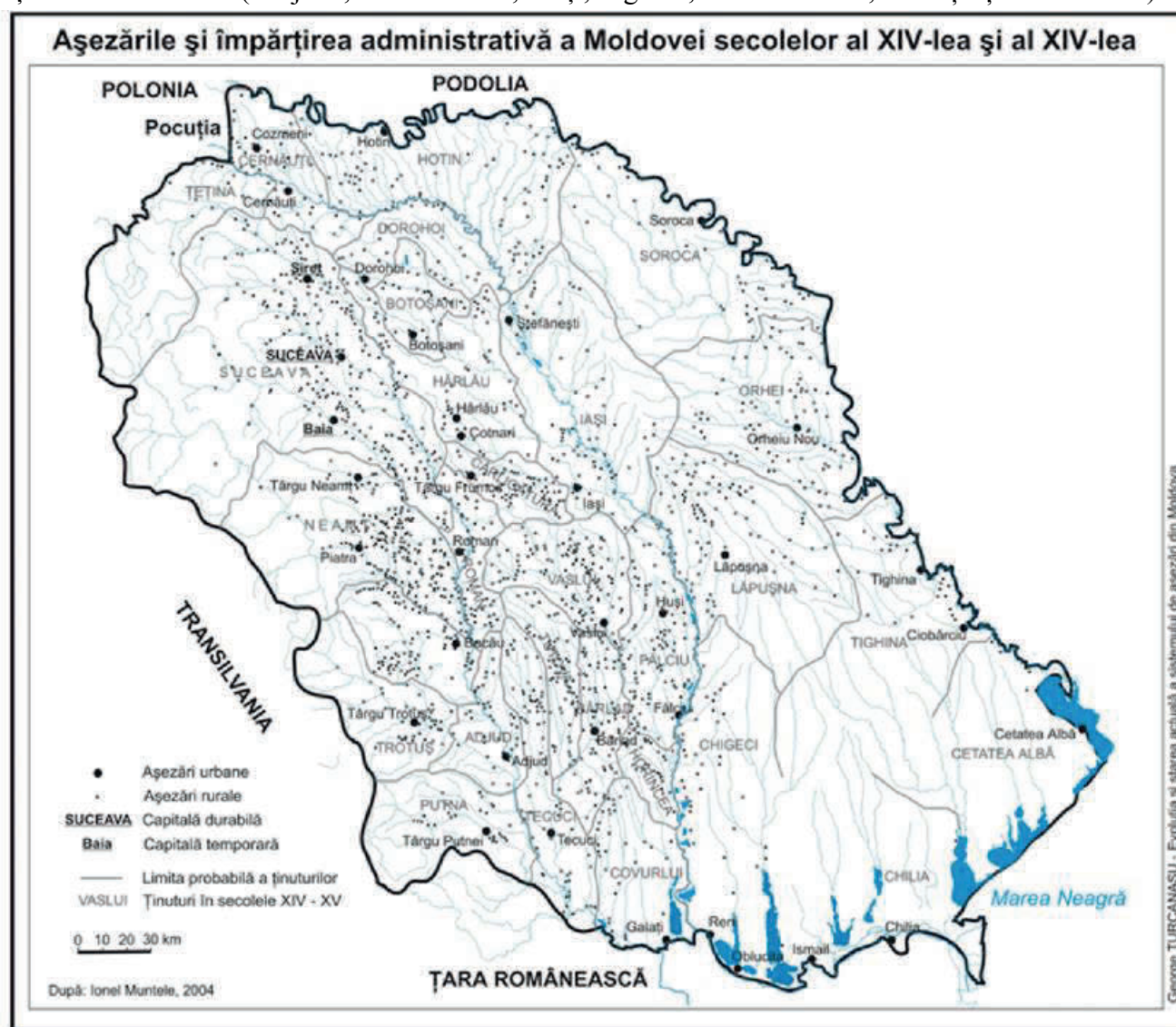

Figura 1.2. Așezările și împărțirea administrativă a Moldovei (sec. XIV-XVI)

Sursa: Muntele I., Țurcănașu G., 2004

În Principatul Moldovei sunt cunoscute datele statistice asupra populației din anii 1591, 1774, 1777 și 1803. Populația Moldovei era estimată la 564340 locuitori pe un teritoriu de 73566 km² în 1774 și 700345 locuitori pe un teritoriu de 60049 km² în anul 1803.

Analiza atestării documentare a localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord, ne demonstrează faptul că, mai multe localități au fost înregistrate/atestate în primele secole după formarea statului medieval Moldova. Astfel, în perioada de până la anul 1500 erau înregistrate în acest spațiu 78 localități [76] sau (13%) din totalul de 572 localități contemporane (tabelul 1.9). Până în anul 1600 au fost atestate 183 de localități sau $\approx 1/3$ din numărul actual de localități, cca $\frac{1}{4}$ (27%) au apărut în anii 1600-1800, iar peste 40% dintre acestea au fost atestate după anul 1800.

Tabelul 1.9. Perioadele atestării localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord

UAT	Până la 1500	1501-1600	1601-1700	1701-1800	1801-1900	După 1901	Total
Bălți	1	-	-	-	1	1	3
Briceni	5	12	8	3	5	6	39
Dondușeni	6	5	5	4	6	4	30
Drochia	2	3	9	6	9	10	40
Edineț	11	9	10	4	8	7	49
Fălești	9	10	11	5	20	21	76
Florești	8	16	16	7	14	13	74
Glodeni	8	4	5	2	10	6	35
Ocnîța	12	6	6	2	3	4	33
Râșcani	7	6	16	3	15	8	55
Soroca	6	17	15	6	7	17	68
Sângerei	2	17	6	5	13	27	70
Total	78/14	105/18	107/19	47/8	111/19	124/22	572

Surse: elaborat de autori după Nicu [76], Muntele [75], Localitățile RM [56].

Notă: după bară e indicată ponderea din numărul total al localităților din prezent.

Printre localități importante, care au fost atestate până la anul 1600 menționăm: Rublenița (1430, rn. Soroca), Rudi (1463, rn. Soroca), Rujnița (1448, rn. Ocnîța), Naslavcea (1437, rn. Ocnîța), Florești (1552), Băxani (1471, rn. Soroca), Brătușeni (1429, rn. Edineț), Lipcani (1429, rn. Briceni), Lipnic (1437, rn. Ocnîța), Horodiște (1429, rn. Rîșcani), Edineț (1431), Ciuciulea (1443, rn. Glodeni) etc.

În perioada dintre anii 1600 și 1812, când o parte din nordul Moldovei a fost anexat direct de Imperiul Otoman, formând raiaua Hotin din 1715, sunt atestate următoarele localități: Drochia (1777), Moșana (1643, rn. Dondușeni), Sîrbești (1786, rn. Florești), Sevirova (1803, rn. Florești, Hristici (1639, rn. Soroca), Grimăncăuți (1644, rn. Briceni), Verejeni (1624, rn. Ocnîța), Hiliuți (1772, rn. Fălești), Proscureni (1603, rn. Râșcani), Prodănești (1795, rn. Florești), Logofteni (1633, rn. Fălești) și altele.

În Basarabia, primul Recensământ parțial a fost realizat în 1816-1817, înregistrându-se 492 de mii de locuitori și 1040 de localități rurale. Primul recensământ oficial al populației din Imperiul Rus este realizat însă abia la 28 ianuarie 1897.

În perioada Basarabiei din cadrul Imperiului Rus au fost înființate o serie de localități noi, atât prin aportul populației locale, cât și a celor veniți din alte regiuni, în special ucrainenii din Podolia vecină, dar și unele cu populație evreiască sau germană. Astfel printre localitățile apărute în perioada 1812-1918 putem menționa următoarele: Cotiușeni Mici (1817, rn. Drochia), Vișoara (1840, rn. Glodeni), Ilenița (1842, rn. Fălești), Gașpar (1848, rn. Edineț), Poiana (1870, rn. Edineț), Popovca (1887, rn. Fălești), Sergheuca (1897, rn. Drochia), Țambula (1898, rn. Sângerei), Nicolaevca (1900, rn. Florești), Lupăria (1903, rn. Râșcani), Alexeevca (1904, rn. Edineț), Zarojeni (1912, rn. Florești) și altele.

Evoluția numărului de așezări și a populației a depins de circumstanțele istorice, de administrația și politica statului la moment, Imperiul Rus promovând o valorificare agricolă mai intensivă a teritoriului Basarabiei și ca urmare o densitate rurală mai mare, care deja în sec. XVIII era specifică pentru teritoriul actualei RD Nord, mai ales a ținuturilor Hotin și Soroca. Localitățile urbane au înregistrat o ascensiune

atât datorită politicii oficiale cât și sporirii numărului populației evreiești care au accentuat caracterul comercial de târguri la o serie de localități existente anterior. De menționat este și sedentarizarea romilor, care s-au așezat atât în localități rurale cât și în cele urbane (Soroca, Otaci, Edineț, Râșcani).

În perioada interbelică 1918-1940, când teritoriul regiunii a făcut parte din România, s-au format unele așezări noi, cum ar fi: Moldoveanca (1918, rn. Fălești), Mîndreștii Noi (1919, rn. Sângerei), Fundoaia/Maiscoe (1919, rn. Florești), Mihăilenii Noi (1920, rn. Râșcani), Pînzărenii Noi (1920, rn. Fălești), Pietrosul Nou (1921, rn. Fălești), Petrunca (1921, rn. Glodeni), Sângerei Noi (1921, rn. Sângerei), Gura-Oituz (1922, rn. Sângerei), Ion-Vodă (1923, rn. Florești), Dobrogea Nouă (1927, rn. Sângerei), Berezovca (1928, rn. Ocnîța) și altele (figura 1.3).

Figura 1.3. Localitățile și împărțirea administrativ-teritorială a teritoriului actualei RD Nord în cadrul României (anul 1930). Autori: D. Lozovanu, C. Pantea, 2021

În perioadă postbelică teritoriul regiunii a făcut parte din RSS Moldovenească. În această perioadă au fost formate raioanele, ca unitate administrativ-teritorială și conferit statut urban la o serie de localități rurale. În perioada sovietică, în particular în anii 60-70 ai sec. XX, au fost înființate noi localități, precum

Sadovoe din municipiul Bălți (1963), Oceteabrscoe din rn. Sângerei (1964), Răuțelul Nou din rn. Fălești (1964), Maiovca din rn. Ocnița (1965), Lugovoe și Ruslanovca din rn. Soroca (ambele în anul 1965), Biruința din rn. Sângerei (1965) și Frunză din rn. Ocnița (1973).

În perioada post-sovietică de după 1991 nu s-a atestat înființarea unor localități noi, procesul fiind revers, unele localități rurale au dispărut din cauza depopulării sau a comasării, proces care continuă și în prezent și în următoarele decenii vor dispărea de pe harta RD Nord mai multe localități mici care nu au perspective de dezvoltare socio-economică și supraviețuire demografică.

Conform sistematizării efectuată în tabelul 1.9, procesul de atestare a localităților s-a înregistrat pe parcursul tuturor secolelor în proporții aproape egale. Se evidențiază o atestare activă pe parcursul sec. XVI-XVII, când sunt înregistrate 212 localități noi (105 și 107 corespunzător) sau 37% din total. Mai modest, în acest plan, este procesul de atestare în secolul al XVIII-lea (1701-1800). Mai multe localități apar pe parcursul secolului al XIX-lea, mai ales, după anexarea Basarabiei de către Imperiul Rus (1812). Astfel, pe parcursul acestui secol au fost atestate 111 noi localități sau 19% din numărul lor actual.

Deosebiri esențiale în procesul de atestare în plan teritorial nu se înregistrează. Pe parcursul secolelor evidențiate în spațiul fiecărui raion se atestau în mediu 5-10 localități, numai în unele cazuri numărul localităților atestate pe raion depășesc 10 unități. Spre exemplu pe teritoriul raionului Fălești în secolul al XIX au fost atestate 20 de localități, în raionul Sângerei în secolul al XVI-lea au fost atestate 17 localități etc.

Atragem atenția asupra faptului că, multe localități au fost formate și atestate pe parcursul secolului al XX-lea, după anexarea Basabiei la Impiul Rus (1812).. Numărul satelor atestate în această perioadă este de 124 (22%).

Numărul mare a atestării localităților în această perioadă a fost determinat de mai mulți factori:

- grupuri mici de țărani căutând spații libere cumpărau de la boieri terenuri agricole pe care înființau și noi localități (Alexeevca, Alexandrovca, Mihailovca, Albița ș.a.);
- ca urmare a reformei agrare în România (di anii 20 ai secolului XX), când mulți țărani au fost împroprietăriți cu terenuri agricole, luate de la moșierii mari (cărora li se permitea să stăpânească nu mai mult de 100 ha). Mulți țărani se mutau cu traiul pe pământurile primite și formau sate noi;
- apariția și atestarea noilor localități în a doua jumătate a secolului al XX-lea sunt în rezultatul construcției noilor întreprinderi (Brătușeni, Ghindești, Biruința, Frunză ș.a.), sau formarea unor noi gospodării agricole (sovhozuri), (Sadovoe, Răuțelul Nou, Oceteabriscoe).

1.3. Formarea și evoluția numerică a populației

Dinamica numărului populației este un proces demografic complex, care se manifestă sub influența sinergică a factorilor naturali (climă, resurse de apă, soluri fertile, resurse de hrană vegetală sau animală), socio-economici, etnico-confesionali, politici sau ecologici etc. Evoluția proceselor demografice în Republica Moldova a fost determinată, de asemenea, de acțiunea sinergică a factorilor socio-economici, dar și de politicile promovate în perioada analizată, marcată de modificarea semnificativă a modului de trai, a comportamentului reproductiv și migrațional al populației atât din mediul urban, cât și rural.

Formarea populației unui teritoriu este un proces istoric de lungă durată. Această constatate se referă și la formarea populației Regiunii de Dezvoltare Nord. Problemele studiului formării populației unui stat sunt destul de complexe, fiind influențate de mai mulți factori. Fiecare etapă sau perioadă istorică are particularitățile sale. O analiză mai detaliată a factorilor determinanți în formarea populației se regăsesc în studiul monografic „*Formarea populației Republicii Moldova*” [60]. Un factor important în formarea populației RD Nord a fost și rămâne amplasarea geografică a regiunii respective, care, pe parcursul istoriei, s-a mărginit cu alte regiuni foarte dinamice din Europa Centrală și de Est (Polonia, Lituania, Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Ucraina).

Studiul evolutiv al populației pentru o perioadă mai îndelungată este destul de dificil. Acest fapt este determinat de lipsa informației statistice despre numărul populației, dat fiind faptul că în spațiul Statului Moldovenesc nu se ducea o evidență statistică a populației, ci evidența numărului de gospodării. Lipsa informației despre populație se datora și politicii administrației timpului respectiv de a nu scoate în evidență numărul populației și gospodăriilor de care depindea mărimea birului plătit Imperiului Otoman [122]. Numărul populației până la secolul al XIX-lea se calcula convențional, reieșind din ideea, că în familie erau nu mai puțin de 5 suflete.

Primul Recensământ al populației (al gospodăriilor) în Țara Moldovei a fost efectuat la sfârșitul secolului al XVI-lea (1591). Următorul Recensământ al gospodăriilor, în acest spațiu geografic, a fost efectuat la indicațiile conducătorului armatei ruse cantonate pe teritoriul Moldovei, în anii 1772-1774. Este cunoscut faptul că rezultatul recensământului din 1591 s-a păstrat fragmentar, în cea mai mare parte rezultatele recensământului au fost pierdute, de aceea la bază pentru un studiu mai profund al evoluției populației servesc rezultatele recensământului gospodării din anii 1772-1774. Rolul dominant în formarea populației, începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, l-a avut Imperiul Rus, parte componentă a căruia devine și jumătatea de est a Moldovei. Studii istorice în privința formării populației acestui spațiu sunt mai puține, spre deosebire de studiile istoricului formării populației din RD Sud sau UTA Găgăuzia, unde popularea cu diverse elemente etnice, s-a produs mult mai târziu și, astfel, se cunoaște mai exact perioada și originea acestora.

Pentru colectarea și sistematizarea materialelor statistice s-au utilizat mai multe surse bibliografice și statistice. Dificultățile principale în estimarea dinamicii efectivului populației pentru această perioadă au fost: 1) lipsa unor surse statistice veridice pentru perioadele selectate; 2) transformările administrativ-teritoriale frecvente în tot acest interval de timp; 3) apariția unui număr mare de localități noi; 4) comasarea sau divizarea multor localități; 5) schimbarea frecventă a denumirii localităților.

Reieșind din informația statistică disponibilă, estimarea efectivului populației RD Nord (în limitele ei actuale) s-a realizat, începând cu anul 1772. Pentru aceasta s-au ales anii recensămintelor efectuate de către Rusia Țaristă pe parcursul secolelor XVIII-XIX și în perioada României Mari (tabelul 1.10.).

Tabelul 1.10. Evoluția efectivului populației în perioada 1774-1930

UAT	Anii și sporul (în %) populației față de anul cenșitar precedent									
	1774	1859	Spor	1897	Spor	1922	Spor	1930	Spor, %	Spor
Bălți	650	9463	1456	19558	207	28015	143	31981	114	4920
Briceni	5911	30673	519	55915	182	59081	106	73787	125	1248
Glodeni	3975	12194	307	26880	220	41570	155	46991	113	1182
Drochia	3610	21361	592	33733	158	62464	185	73746	118	2043
Donușeni	2135	16284	763	27703	170	45969	166	51209	111	2399
Ocnia	4684	24095	514	41997	174	50580	120	69930	138	1493
Edineț	4662	23361	501	58308	250	69129	119	71590	104	1536
Fălești	4176	24467	586	40146	164	61655	154	61295	99	1468
Florești	7022	23668	337	43853	185	62113	142	71553	115	1019
Râșcani	6239	15818	254	33725	213	58706	174	59445	101	953
Soroca	7609	30078	395	58564	195	92270	158	78756	85	1035
Sângerei	4620	14587	316	29197	200	47752	164	53050	111	1148
Total	55293	246049	445	469579	191	679304	145	743333	109	1344

Sursele datelor: Recensămintele din anii respectivi

Note: sporul e calculat față de anul anul cenșitar precedent (de ex.: anul 1859 față de anul 1774 egal cu 100, iar în ultima coloană se indică sporul în cifre absolute (persoane)).

Conform Recensământului Gospodăriilor (1772-1774), la prima revizie a gospodăriilor din Moldova, în spațiul actual al RD Nord erau atestate 344 localități sau cca 60% din numărul total actual

(572). Circa 40% dintre localitățile regiunii au fost atestate documentar după anii 1772-1774. Majoritatea localităților înregistrate erau mici, după numărul de locuitori (având un număr de până la 200 locuitori) și doar unele localități depășeau acest număr. Localități cu un număr de circa 500 locuitori au fost consemnate în raioanele Glodeni (Bisericieni), Râșcani (Corlăteni), Briceni (Caracușenii-Vechi, Corjeuți și Pererîta), Drochia (Chetrosu, Pelinia, Țarigrad), Ocnița (Otaci), Sângerei (Heciul Nou), Florești (Bahrinești, Scăieni). Deci, numai 12 localități aveau pentru acea vreme (sfârșitul secolului al XVIII-lea), un număr de peste 500 locuitori). Numărul total al populației calculat pentru anii 1772-1774 a fost de 55,3 mii locuitori. Dacă luăm în considerație că numărul populației interfluviului Prut-Nistru în această perioadă era evaluat între 100-111 mii locuitori [122, p.14], se poate concluziona că circa 50% din populația interfluviului era concentrată în spațiul de nord. Cel mai mare număr al populației pe unități administrativ-teritoriale a fost de 6000-7600 locuitori înregistrate în spațiile raioanelor Florești, Soroca, Briceni, Râșcani. În celelalte raioane numărul populației varia între 2,0 și 4,6 mii locuitori. Cel mai mare raion după numărul total de locuitori era Soroca (7,6 mii loc). iar cel mai mic – Dondușeni (2,2 mii loc.).

În anii 1774-1859, numărul localităților noi înregistrate a fost destul de mic. În această perioadă, de circa 90 de ani, au fost atestate doar 40 localități noi. Populația în această perioadă a crescut destul de rapid. Creșterea maximală a efectivului populației se atestă în orașul Bălți (de 14,6 ori), precum și în localitățile situate în perimetrul actual al raioanelor Dondușeni (de 7,6 ori), Drochia și Fălești (de 5,9 ori). O dinamică mai modestă a fost înregistrată în raioanele Glodeni, Fălești, Râșcani (de 3 ori). Creșterea numărului populației localității Bălți a fost de la 650 locuitori la 9,5 mii de locuitori (tabelul 1.10). Astfel, devenind cea mai mare localitate – un centru administrativ și economic important al regiunii. În această perioadă localitatea Bălți (1818) a căpătat statut de oraș, fapt care a condiționat o dezvoltare intensă.

Către anul 1859, ca rezultat al dezvoltării localităților, s-a mărit considerabil numărul mediu al populației care revenea la fiecare localitate. Dacă în anul 1772 în medie la o localitate revenea 168 de locuitori, apoi în anul 1859 deja 662 de locuitori, majorarea fiind de circa 4 ori. Creșterea numărului mediu al populației pe localități a fost înregistrată în toate raioanele. Astfel, în raioanele Briceni, Drochia, Dondușeni, Fălești, Edineț și Soroca, majorarea a fost de la 500 la 990 de locuitori per localitate. În celelalte raioane numărul mediu s-a mărit până la 450-500 locuitori per localitate.

În perioada următoare (1859-1897), cu durată mai mică de doar 38 de ani, schimbările cantitative au fost mai modeste. În total pe regiune, creșterea a fost de la 246 mii locuitori la 468 mii locuitori sau de 1,9 ori. La baza calculării numărului populației pentru anul 1897 au servit datele Recensământul Populației din Imperiul Rus, reflectat în mai multe surse bibliografice și statistice, inclusiv în monografia lui Z. Arbore [17]. În medie, creșterea numărului populației pe raioane a variat între 1,6 ori și 2,5 ori (tabelul 1.10). Cea mai mare creștere a fost înregistrată în raioanele Edineț, Râșcani, Bălți și Sângerei (de 2,0- 2,5 ori), iar în celelalte raioane – de 1,6-2,0 ori. Creșterea maximală a fost în spațiul raionului Edineț (de la 23,4 mii până la 58,3 mii), ceea ce înseamnă o creștere de 2,5 ori. Cea mai mică creștere a efectivului populației a fost înregistrată în raioanele Fălești și Drochia (de 1,6 ori).

Politica Imperiului Rus în privința guberniei Basarabia, conturată în interfluviul Prut-Nistru din 1812, a favorizat migrația intensă a populației din spațiile geografice învecinate sau mai îndepărtate. Astfel, a fost stimulată migrația populației evreiești, care a contribuit la dezvoltarea meșteșugăritului și comerțului în regiune. De asemenea, s-au dezvoltat o serie de localități populate predominant de evrei (Briceni, Lipcani, Edineț, Bălți, Râșcani, Zgurița, Căprești, Țârgul Vertiujeni și altele). Un rol însemnat în formarea populației și localităților umane din spațiul acestei regiuni l-a avut migrația populației slave, de origine ucraineană (maloruși/rusini/ruteni/huțuli) din regiunile învecinate ale actualei Ucraine (Podolia, Galiția). Această populație venită sporadic sau organizat se așeza pe pământurile libere sau în vecinătatea localităților deja existente, formând localități noi, mai frecvent, în zona de stepă, mai puțin populată și valorificată de către băștinași. Astfel au apărut mai multe localități cu populație de origine

slavă/ucraineană din actualele raioane Florești (Nicolaevca, Zarojeni, Iliciuvca), Glodeni (Danu, Sturzovca), Râșcani (Nihoreni, Malinovscoe), Drochia (Maramonovca, Pervomaiscoe), Edineț (Brătușeni, Cuconeștii Noi) etc. Anume aceasta a fost perioada când regiunea a cunoscut cea mai intensă creștere a numărului de localități și a efectivului populației. Studiile istorice arată că, pe parcursul secolelor XIX-XX, au fost atestate aproape jumătate (235 localități) din toate localitățile regiunii. Numai pe parcursul secolului al XIX-lea, numărul populației din acest areal geografic a crescut de peste 8 ori, ajungând la sfârșitul secolului respectiv până la 468,5 mii locuitori.

Caracteristic pentru perioada dată a fost creșterea substanțială a numărului populației mai multor localități, care depășeau limita de 1000 locuitori, iar unele chiar 2 mii de locuitori. Astfel, în raionul Dondușeni în anul 1897 se numărau 15 localități cu peste 1000 locuitori, iar cea mai mare localitate fiind satul Baraboi, care depășea 2 mii de locuitori. Această evoluție se referă la majoritatea raioanelor. Spre exemplu, în spațiul raionului Edineț, au fost înregistrate 24 de localități cu o populație mai mare de 1000 locuitori (spre exemplu în anul 1859 erau doar 3). O creștere rapidă o înregistrează populația satului Edineț, care a atins limita de 10,2 mii locuitori, deci o creștere de 5 ori pe parcursul perioadei de studiu. Dintre localitățile ce dețin actualmente funcția de centre raionale, cea mai mare creștere au înregistrat-o localitățile: Fălești (de 6,5 ori), Glodeni (de 5,3 ori), Râșcani (de 2,8 ori), Soroca (de 2,0 ori). În rezultatul acestor transformări numerice, numărul mediu de locuitori care revenea la fiecare localitate a crescut destul de mult, atingând limita de 1095 locuitori per localitate (în 1859 fiind de 662 locuitori).

Perioada dintre anii 1897 și 1922 este deosebită, atât din punct de vedere politic, economic, social, cât și demografic. Perioada a fost marcată de transformări mari politice. În pofida acestor schimbări de conjunctură politică, populația spațiului actual al RD Nord, a avut o trend pozitiv. Numărul populației în acest spațiul geografic a crescut de la 469 mii locuitori în anul 1897 până la 697 mii locuitori în anul 1922 sau de 1,5 ori, creșterea anuală fiind de 1,5-2,0%. Creșterea semnificativă s-a înregistrat în toate unitățile administrativ-teritoriale actuale, însă deosebirile în evoluție sunt substanțiale. Cea mai mare creștere a fost înregistrată în spațiul raionului Drochia (de 19 ori), iar cea mai mică – în raionul Briceni 11%.

Caracteristic perioadei date este numărul mare de localități înregistrate, în total 86 de localități. În acest plan se evidențiază 2 perioade: 1) 1897-1916; 2) 1920-1925. Prima perioadă a fost determinată de formarea mai multor localități în urma imigrației populației din centrul și vestul Ucrainei. Imigranții sosiți formau sate în apropierea localităților cu populație românească: Alexandrovca, Ivanovca și multe altele. Perioada a doua, care s-a prelungit și în anii următori, este rezultatul reformelor agrare din România, în rezultatul căreia au fost împroprietăriți cu pământ mii de familii de țărani. O particularitate a acestei perioade este și creșterea numărului populației mai multor localități. În regiune se înregistrează mai multe localități cu un număr mare de populație (3-4 mii locuitori). Astfel, în raionul Briceni se înregistrează 4 localități cu un număr de peste 3 mii locuitori, în raioanele Fălești – 2, Glodeni – 1, Râșcani – 3, Soroca și Drochia – câte 8 localități rurale mari. O creștere intensă înregistrează și orașul Soroca, numărul populației căreia se mărește de 1,8 ori (de la 15,1 mii locuitori până la 27,8 mii locuitori). În rezultatul construcției căii ferate, localități mari devin satele Drochia (≈3 mii locuitori) și Florești (4,5 mii locuitori).

Estimarea efectivului populației în perioada interbelică s-a bazat pe datele statistice veridice prezentate detaliat în Anuarul Statistic al Basarabiei (1922) [16], în care se prezintă populația pe localități, precum și din Recensământul General al Populației României din 1930 [84]. Perioada anilor 1922-1930 se caracterizează printr-o ușoară creștere (cu 64 mii persoane sau cu 9%). În limitele raioanelor actuale, evoluția efectivului populației a fost diferită. În municipiul Bălți și în majoritatea absolută a raioanelor, numărul populației a crescut. O creștere mai însemnată au înregistrat-o orașul Bălți, raioanele Ocnița (de 1,4 ori) și Briceni (de 1,3 ori). În perimetrul raioanelor (Glodeni, Drochia, Dondușeni, Sângerei) creșterea a fost mai modestă (de până la 1,2 ori), iar în raioanele Fălești, Florești, Râșcani, efectivul populației a rămas stabil. Dinamica negativă se constată doar în raionul Soroca, populația căruia s-a micșorat

semnificativ (15%). Această diminuare se explică atât prin micșorarea efectivului populației orașului Soroca (cu peste 12 mii locuitori sau peste 40%), dar și prin diminuarea efectivului populației mai multor localități mari, precum Bădiceni, Bulboci, Căinari Vechi, Holoșnița etc.

Studierea evoluției numărului populației atât pe localități, cât și pe raioane, în următoarea perioadă este dificilă, din cauza lipsei unei informații statistice veridice și continue. După cum se știe, rezultatele Recensământului populației din România din anul 1939 nu s-au procesat, datele nefiind publicate din cauza schimbărilor politice și începutul celui de-al Doilea Război Mondial. Unele date despre numărul populației pe localități în anul 1940 le putem găsi în publicația enciclopedică „*Localitățile Republicii Moldova*” [56], în care se dau datele acestea la începutul perioadei primei ocupații de către URSS (1940). Pe unele raioane aceste date sunt pentru 80-90% din localitățile componente (Glodeni, Fălești, Râșcani, Edineț). Însă, pentru celelalte raioane (Soroca, Florești, Briceni, Drochia, Ocnița și altele), numărul populației se prezintă pentru un număr limitat de localități (25-50%). Prin urmare, se poate de făcut numai unele concluzii despre evoluția efectivului populației pe parcursul deceniului 1930-1940:

- în acest deceniu nu au fost atestate noi localități;
- numărul populației în majoritatea localităților, în acest deceniu, s-a majorat;
- un șir de localități mari înregistrează creșteri ale populației de circa 20-25%: Arionești, Climăuți (Donușeni), Balatina, Hîjdieni (Glodeni), Lipcani (Briceni), Gribova, Pelinia (Drochia);
- numărul populației localităților mici (până la 1000 locuitori) a crescut mai modest (5-10%), iar unele localități au pierdut ușor din efectivul populației.

Despre evoluția populației în următorul deceniu (1940-1949) se poate de presupus că, numărul populației, atât pe localități, cât și pe raioane administrative s-a diminuat substanțial. Numai în anii 1940-1941, noua formațiune statală – RSS Moldovenească a pierdut peste 300 mii locuitori, ca rezultat al deportărilor și exterminărilor fizice efectuate de regimul sovietic totalitar, proaspăt instaurat în Basarabia [59]. Aici se include și evacuarea/deportarea germanilor din sudul Basarabiei, ca rezultat al înțelegerilor dintre Germania și URSS (Pactul Ribentrop-Molotov).

În perioada războiului (1941-1944) numărul populației s-a mai diminuat încă cu peste 200 mii locuitori [59-60], ca rezultat al mobilizării și evacuării, precum și a exterminării unei părți din populația de etnie evreiască. Pierderile de vieți omenești pe fronturile celui de-al Doilea Război Mondial au constituit circa 300 mii, circa 300-350 mii au pierit din cauza deportărilor și alte circa 300 mii de cetățeni decedați în vremea foamei organizate provocate de regimul stalinist [59]. Prin urmare, în această perioadă scurtă de timp, pierderile umane ale Republicii Moldova au fost de ≈ 1 milion de locuitori. Unele localități au pierdut până la 50-60% din efectivul populației, în special bărbați de vârstă aptă de muncă. Această tragedie umană este caracteristică și pentru populația RD Nord, cu o precizare, că mobilizarea pe front a populației tinere a început din martie-aprilie 1945, când a fost ocupată partea de nord a Basarabiei, pe când centrul și sudul ei era încă linie a frontului dintre armatele sovietice și germane. În pofida acestor intemperii, în anii 1945-1949, efectivul populației se stabilizează și capătă tendințe ușoare de creștere.

În intervalul anilor 1950-1959 se atestă o creștere semnificativă a efectivului populației în majoritatea absolută a localităților din RD Nord. Unele localități au depășit, cu mult, numărul populației înregistrate în anul 1940. Aceasta se poate explica, atât prin excedentul natural pozitiv și destul de înalt, cât și prin reîntoarcerea soldaților mobilizați în anii 1945-1947 (care au făcut serviciul militar 4-7 ani), întoarcerea la baștină a multor deportați, după 1954, care au fost exilați în perioadele 1940-1941, 1945-1946 și 1949-1953, cât și de imigrația din alte republici sovietice a unui număr mare de „specialiști” și „funcționari” pentru „întărirea puterii sovietice” în raioanele și localitățile rurale.

Prin urmare, pe parcursul secolului al XX-lea a continuat creșterea intensă a populației regiunii de studiu. Numai pe parcursul primilor 70 de ani ai secolului trecut, numărul populației regiunii s-a dublat (de la cca. 470 mii locuitori la peste 1 milion locuitori). Această creștere intensă a fost înregistrată în

pofta faptului că, perioada menționată a fost destul de complicată sub aspectul evenimentelor istorice prin care a trecut regiunea. Printre acestea se pot menționa schimbarea regimurilor politice în anii 1918, 1940, 1941, 1944, 1989-1991, două conflagrații mondiale (1914-1918 și 1939-1945), foametea organizată din anii 1946-1947, colectivizarea forțată și deportările populației pe diversele criterii socio-economice, politice, etnice sau religioase din anii 1940-1941, 1945-1953. Mai detaliat autorii au redat consecințele acestor evenimente în monografia tematică publicată în anul 2017 [60].

În perioada postbelică, în Republica Moldova, s-au efectuat mai multe reforme administrativ-teritoriale. Numărul de raioane s-a schimbat frecvent. O stabilizare în formarea unităților administrative de nivelul II (raioane, municipii) și de nivelul I (comune) [53] începe în anii '50 ai secolului trecut. În anul Recensământului populației (1959), teritoriul RSSM a fost reorganizat în 40 de raioane și 4 municipii, care, cu unele modificări, s-au păstrat până în anul 1989. Urmărind evoluția populației pe unități administrativ-teritoriale, în intervalul de după 1959, se pot evidenția 2 etape distincte:

- etapa 1959-1989 (30 ani) – numărul populației în toate unitățile administrativ-teritoriale crește destul de intens;
- etapa 1989-2019 (30 ani) – s-a început o diminuare a efectivului populației pe întreaga țară, așa și pe unități administrativ-teritoriale.

Această evoluție este caracteristică și pentru RD Nord. Cu deosebire că, transformările demografice în această regiune sau desfășurat în ritmuri mai intense față de RD Centru și RD Sud. În unele raioane (Dondușeni, Râșcani ș.a.) diminuarea efectivului populației, ca rezultat al tranziției demografice s-a început la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80 ai secolului al XX-lea (tabelul 1.11).

Tabelul 1.11. Evoluția numărului populației în unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, în perioada 1959-1989, mii

UAT	1959	1970	1979	1989	1989 în % față de 1959
R. Moldova	2514	3085	3372	3658	145
RD Nord	878	1009	1053	1093	125
Mun. Bălți	67,7	106	127	162	239
Briceni	77,8	81,7	82,5	85,4	110
Dondușeni	54,4	57,5	57,1	53,9	99
Drochia	85,0	93,7	94,9	97,0	114
Edineți	78,0	85,5	91,7	94,0	120
Fălești	81,3	95,1	95,9	94,0	116
Florești	97,9	109	104	105	107
Glodeni	54,0	61,7	65,6	64,7	120
Ocnita	57,8	61,5	62,8	64,5	112
Râșcani	68,0	74,0	76,9	75,5	111
Sângerei	66,7	83,0	88,8	89,9	135
Soroca	89,2	101	106	108	121

Sursa datelor: BNS. *Recensămintele populației* [136;120-121;134]

În prima parte a perioadei analizate (1959-1989) se înregistrează o creștere semnificativă a populației, care se datorează promovării active a politicilor pro-nataliste, intensificării proceselor de industrializare și urbanizare, migrației intense de la sat la oraș și aflului masiv a populației din diverse colțuri ale URSS în zonele urbane și suburbane din RSSM. După obținerea independenței de stat, ca urmare a pierderii piețelor de desfacere tradiționale, falimentării multor întreprinderi industriale și agricole, pierderii masive a locurilor de muncă, dar și sporirii accesului la locuri de muncă bine plătite din exterior, se înregistrează o reducere a natalității (de ≈ 2 ori) și a bilanțului natural, precum și un exod

masiv al populației apte de muncă. În plus, procesele de modificare a comportamentului reproductiv și migrațional, încetinirea ritmurilor de creștere ale populației, îmbătrânirea demografică și alte procese demografice nefavorabile au demarat inițial (în anii 70-80 ai secolului trecut) în partea de nord a Republicii [41, p. 185-227], în pofida faptului că nivelul de dezvoltare economică și de bunăstare a populației era mai înalt față de celelalte regiuni.

În anii 1959-1989, ca urmare a intensificării proceselor de industrializare și urbanizare, a promovării active a politicilor pro-nataliste, dar și afluxului masiv al populației din republicile ex-URSS, se înregistrează, per ansamblu, o dinamică pozitivă a efectivului populației, dar care se manifestă mult mai rapid în spațiul urban și suburban. În majoritatea localităților rurale se înregistrează o diminuare lentă a numărului populației. Ritmuri mai rapide de reducere se observă în satele mici și mijlocii.

Creșterea numărului populației a fost înregistrată în toate unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, cu excepția raionului Dondușeni. Creșterea maximă a fost în municipiul Bălți (de 2,4 ori) și în raionul Sângerei (de 1,4 ori). În restul raioanelor din RD Nord, s-a înregistrat un spor al efectivului populației de până la 1,2 ori, iar în raionul Dondușeni, numărul populației a rămas aproape constant, însă spre sfârșitul perioadei analizate (1959-1989) se atestă o dinamică negativă (tabelul 1.11). În ultimul deceniu (1979-1989), diminuarea numărului populației s-a înregistrat, de asemenea, în raioanele Dondușeni, Fălești, Glodeni și Râșcani. Începutul diminuării numărului populației atestă demararea tranziției demografice și trecerea la o nouă fază a reproducerii populației, caracterizată prin micșorarea natalității și creșterea mortalității populației. Creșterea mult mai lentă a efectivului populației în raioanele RD Nord se datorează predominării detașate a mediului rural în numărul total al populației raioanelor, în care populația a fost antrenată masiv în procesul de migrare către centrele urbane și alte regiuni ale ex-URSS cu oportunități net superioare de realizare profesională și sporire a bunăstării. În prima parte a perioadei analizate (1959-1970), creșterea populației, inclusiv în mediul rural, a fost mult mai intensă.

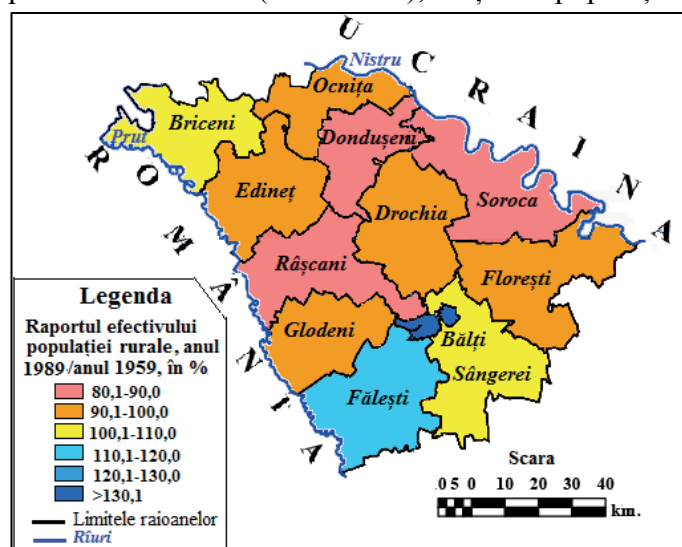

Figura 1.4. Dinamica efectivului populației rurale din unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, 1989/1959

Sursa: elaborat de autori după datele Recensămintelor populației din anii 1959, 1970 [120], 1979 [121] și 1989 [134].

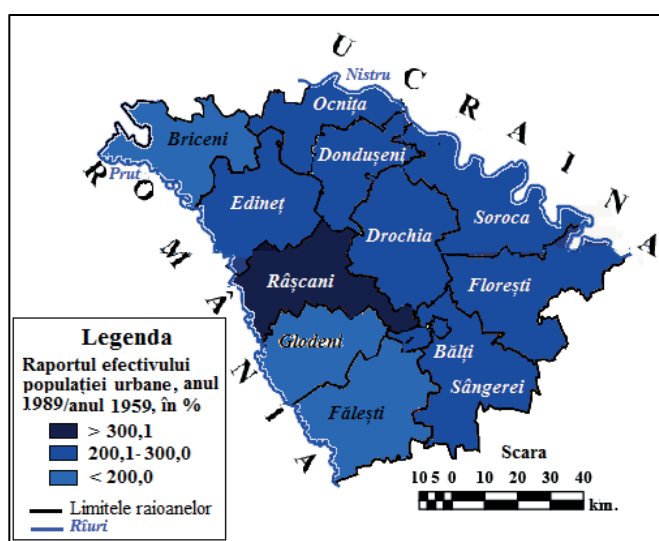

Figura 1.5. Dinamica efectivului populației urbane din unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, 1989/1959

Ca urmare a migrației intense de la sat la oraș, în majoritatea raioanelor din RD Nord se atestă o dinamică negativă a numărului populației rurale, de la 1,01 până la 1,3 ori, inclusiv în rn. Râșcani (de 1,28 ori), Dondușeni (de 1,26 ori), Soroca (de 1,24 ori), Florești, Ocnîța și Glodeni (de 1,2 ori), Edineț și Drochia (de 1,15 ori) (fig. 1.4). Reducerea mai masivă a efectivului populației se observă în localitățile rurale de dimensiuni mici și mijlocii cu poziție periferică în cadrul raioanelor, cu oportunități reduse de dezvoltare socio-economică, acces redus la magistralele de transport auto și feroviar, precum și în unele localități suburbane, în care populația locală s-a mutat masiv la oraș (fig. 1.5-1.6). Creșterea efectivului

populației rurale se înregistrează doar în mun. Bălți (de 2,0 ori), datorită includerii în componența acestuia a satelor Elizavetovca și Sadovoe și în rn. Fălești (+11%), Briceni (+10%) și Sângerei (+6%).

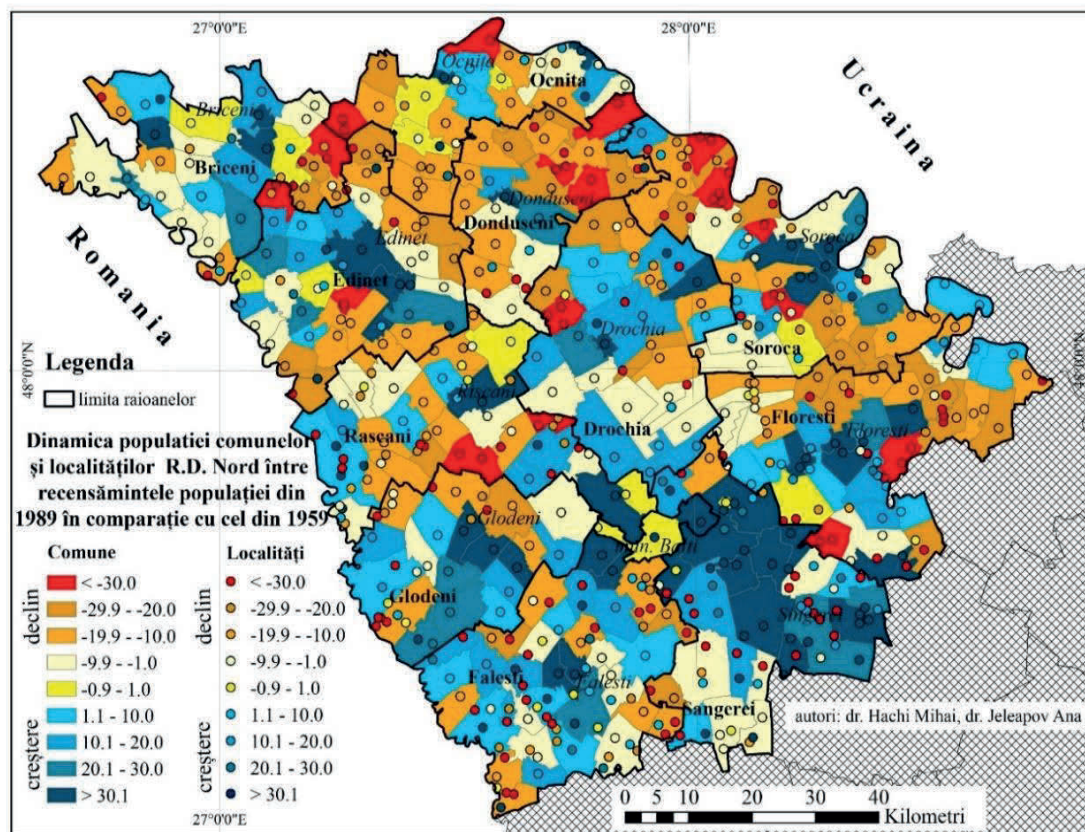

Figura 1.6. Dinamica efectivului populației din localitățile RD Nord în perioada anilor 1959-1989
Sursele datelor: Recensămintele populației din anii 1959 [120] și 1989 [134]

Creșterea maximală a numărului populație rurale în anii 1959-1989 se înregistrează în satele: Coteala (+46%), Tabani (+43%) și Corjeuți (+29%) din raionul Briceni; Cuconeștii Noi (+32%) și Brânzeni (+26%), Fetești (+23%) și Brătușeni (+22%) din raionul Edineț; Teleșeuca (+82%) și Țaul (+20%) din raionul Dondușeni; Ocolina (+74%), Alexandru cel Bun (+48%), Rublenița (+40%), Zastînca (+43%) și Egoreni (+24%) din raionul Soroca; Zgurița (de 2,2 ori), Cotova (+37%) și Țarigrad (+23%) din raionul Drochia; Corlăteni (+43%), Duruitoarea Nouă (+41%) și Recea (+36%) din raionul Râșcani; Petrunca (+59%), Limbenii Noi (+32%), Ciuciulea (+27%) și Viișoara (+24%) din raionul Glodeni; Răuțel (de 2,3 ori), Fălești Noi (+76%), Pîrlița (+48%), Pruteni (+47%), Hiliuți (+40%) și Taxobeni (+38%) din raionul Fălești; Grigorești (de 2,3 ori), Alexăndreni (de 2,1 ori), Marinești (de 2,0 ori), Rădoaia (de 1,5 ori) și Pepeni (de 1,4 ori) din raionul Sângerei; Coșernița (de 2,2 ori), Ștefănești (de 2,0 ori), Lunga și Gura Camencii (de 1,7 ori) din raionul Florești. Prin urmare, sporul maxim se înregistrează în satele cu dimensiuni mai mari și cu oportunități mai complexe de dezvoltare social-economică, situate în zonele suburbane și în proximitatea magistrelor de transport auto și feroviar. De asemenea, în partea de sud a regiunii de studiu, numărul satelor cu un spor mai înalt al efectivului populației este cu mult mai mare față de cele situate în partea de nord, în special de nord-est a regiunii respective. În plus, în mediul suburban a crescut semnificativ și populația satelor mici, care au beneficiat de proximitatea orașelor.

În același timp, reducerea mai intensă a populației rurale se înregistrează în satele: Naslavcea (de 1,8 ori), Coreștauți (de 1,7 ori), Codreni și Bîrlădeni (de 1,4 ori) din raionul Ocnita; Grimești (de 1,9 ori), Halahora de Jos și Mărcăuți (de 1,6 ori), Bălcăuți (de 1,5 ori) din raionul Briceni; Constantinovca (de 1,7 ori), Alexeevca și Cepeleuți (de 1,6 ori) din raionul Edineț; Teleșeuca Nouă (de ≈6 ori), Briceva (de 2,1

ori), Elizavetovca (de 1,7 ori), Horodiște, Climăuți și Braicău (de 1,6 ori) din raionul Dondușeni; Cremenciug și Sobari (de 1,7 ori), Holoșnița, Iarova și Slobozia-Vărăncău (de 1,6 ori) din raionul Soroca; Antoneuca (de 1,8 ori), Petreni și Macareuca (de 1,7 ori), Maramonovca (de 1,6 ori), Popeștii de Sus și Fîntînița (de 1,5 ori) din raionul Drochia; Lupăria (de 2,0 ori), Slobozia-Recea și Duruitoarea (de 1,9 ori), Malinovscoe și Bulhac (de 1,8 ori), Ușurei (de 1,7 ori) din raionul Râșcani; Serghieni (de 6,5 ori), Cot (de 2,7 ori), Soroca, Camencuța și Tomeștii Vechi (de 2,0 ori) din raionul Glodeni; Vrancești (de 20 ori), Măgura (de 9,0 ori), Ivanovca (de 4,2 ori), Pervomaisc (de 3,6 ori), Ciuluc (de 2,6 ori), Răuțelul Nou (de 2,0 ori), Rediul de Sus, Drujineni, Pînzărenii Noi și Beleuți (de 1,9 ori), Hrubna Nouă (de 1,8 ori), Moldoveanca, Obreja Nouă, Frumușica și Socii Noi (de 1,7 ori), Comarovca și Lucăcenii (de 1,6 ori) din raionul Fălești; Șestaci (de 3,0 ori), Cotovca (de 2,7 ori), Lipovanca (de 2,5 ori), Antonovca (de 2,4 ori), Vladimireuca (de 2,0 ori), Chirileni, Nicolaevca și Brejeni (de 1,9 ori), Petropavlovca, Gura-Oituz (de 1,8 ori), Romanovca, Taura Nouă, Coadă Iazului și Slobozia-Măgura (de 1,7 ori) din raionul Sîngerei; Hîrtop (de 2,8 ori), Chirilovca (de 2,7 ori), Făgădău (de 2,6 ori), Rădulenii Noi (de 2,2 ori), Marinești și Octeabriscoe (de 2,0 ori), Țîra, Prodăneștii Vechi, Nicolaevca și Unchitești (de 1,8 ori), Ivanoovca, Bezeni și Bursuc (de 1,6 ori) din raionul Florești (figura 1.6).

În mediul urban și suburban al regiunii se înregistrează o creștere ascendentă și constantă. Creșterea maximă a efectivului populației urbane se înregistrează în raioanele Râșcani (de 5,6 ori), Edineț (de 3,3 ori), Drochia (de 3,2 ori), Florești (de 3,0 ori), cu potențial demografic și industrial mai atractiv. Creșterea medie se atestă în raioanele Soroca și Sîngerei (2,8 ori), Briceni și Dondușeni (de 2,2 ori), Ocnîța (de 2,0 ori), precum și în mun. Bălți – de 2,4 ori. Sporul minimal (în %) al populației urbane se observă în rn. Fălești (de 1,5 ori), Briceni (de 1,7 ori) și Glodeni (fig. 1.5), cu potențial demografic și industrial mai redus. Printre localitățile urbane din RD Nord, creșterea maximală (în %) a fost înregistrată în orașele Cupcini (de 6,4 ori), Râșcani (de 4,9 ori), Florești (de 4,1 ori), Drochia (de 3,2 ori), precum și în orașele fondate după 1959 (Frunză din rn. Ocnîța și Biruința din rn. Sîngerei). O creștere medie se atestă în orașele Glodeni (de 2,9 ori), Soroca (de 2,8 ori), Dondușeni și Sîngerei (de 2,2 ori) și Ocnîța (de 2,0 ori). Sporul minimal al efectivului populației se constată în orașele de dimensiuni mai mici, inclusiv Ghindești din rn. Florești (+9%), Lipcani din rn. Briceni (+23%), precum și în orașul Fălești (de 1,6 ori) (fig. 1.6).

În anii 1989-2014, dinamica negativă se înregistrează în toate raioanele și în majoritatea absolută a localităților urbane și rurale din RD Nord. Per ansamblu, efectivul populației RD Nord s-a diminuat în perioada respectivă de 1,5 ori sau cu 266 mii persoane (de la 1,1 mil în anul 1989 până la 827 mii în anul 2014) [134;23]. În comparație cu anii 1959-1989, reducerea efectivului populației se înregistrează nu doar în mediul rural, dar și în toate orașele. În plus, efectivul populației urbane s-a redus mult mai intens în comparație cu efectivul populației rurale, care și-a epuizat, într-o mare măsură, potențialul de depopulare încă până la anul 1989. Cauzele principale ale declinului demografic au fost: declanșarea crizei social-economice după destrămarea URSS, pierderea locurilor de muncă și pauperizarea masivă a populației, cu urmări semnificative asupra comportamentului reproductiv și migrațional, modului de viață al populației.

Majoritatea absolută a raioanelor din RD Nord au înregistrat pierderi de 1,4-1,6 ori din efectivul populației anului 1989, inclusiv în raioanele Dondușeni și Soroca (de 1,6 ori), Ocnîța, Drochia, Florești și Edineț (de cca 1,5 ori), Râșcani, Briceni și Glodeni (de 1,4 ori). O reducere mai lentă se observă în raioanele sudice ale regiunii – Fălești (de 1,3 ori) și Sîngerei (de 1,2 ori) [134; 23; 21]. Numărul populației urbane a RD Nord s-a diminuat de 1,7 ori sau cu 144 mii persoane. Reducerea maximală (în %) a populației urbane se înregistrează în mun. Bălți (de ≈1,8 ori), precum și în raioanele Râșcani (de ≈2,0 ori) și Soroca (de 1,9 ori). Valori medii (de cca 1,7 ori) a declinului numărului populației se atestă în raioanele Briceni, Ocnîța, Dondușeni, Drochia, Florești și Glodeni. Ritmuri mai lente de descreștere a efectivului populației se înregistrează în raioanele Fălești (de 1,36 ori) și Sîngerei (de 1,2 ori) din sudul regiunii de studiu (figura 1.7). Totodată, în anul 2014, o bună parte din populația

orașelor Bălți cca (25 mii) și Soroca (cca 10 mii) nu a fost recenzată, din care motiv în tabelul 1.12, pentru anii 2014 și 2019, sunt indicate datele pentru populația stabilă. O scădere semnificativă se observă în orașele mici din nordul regiunii (Ocnița, Dondușeni, Cupcini, Frunză, Biruința și Mărculești), în care au falimentat treptat cele mai importante întreprinderi industriale cu un consum mare de forță de muncă.

Tabelul 1.12. Evoluția efectivului populației în unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, în perioada 1989-2019, mii locuitori

UAT	1989	2004	2014	2019	Anul 2019 în % față de 1989
R. Moldova	3658	3607	3558	3543	97
RD Nord	1093	969	995	915	89
Mun. Bălți	162	128	145	152	94
Briceni	85,4	78,0	73,9	71,4	84
Dondușeni	53,9	46,4	43,7	41,7	77
Drochia	97,0	87,1	88,5	85,5	88
Edineț	94,0	81,4	81,6	79,2	84
Fălești	94,0	90,0	91,9	90,3	96
Florești	104,7	89,4	89,7	75,6	82
Glodeni	64,7	61,0	60,4	58,7	91
Ocnița	64,5	56,5	54,9	52,9	82
Râșcani	75,5	69,5	68,7	66,5	88
Sângerei	89,9	87,2	92,6	91,4	102
Soroca	108	95,0	100	99,4	92

Surse: BNS. Recensămintele populației pentru anii 1989 [134] și 2004 [22]. Populația stabilă pe raioane și municipii [24].

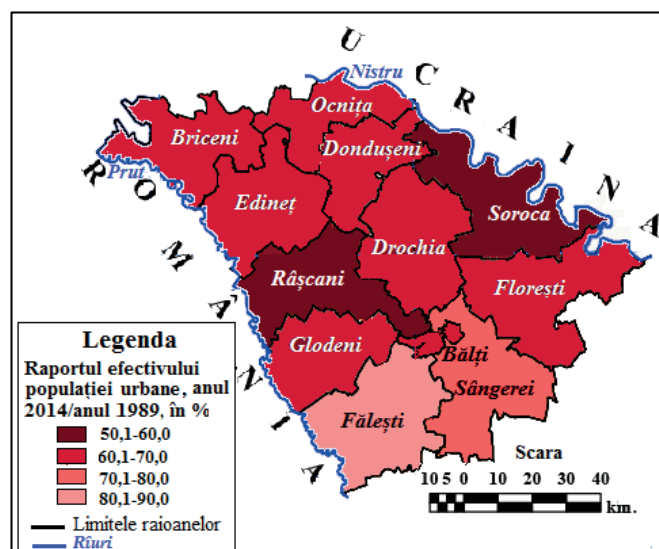

Figura 1.7. Dinamica efectivului populației urbane în unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, 2014/1989

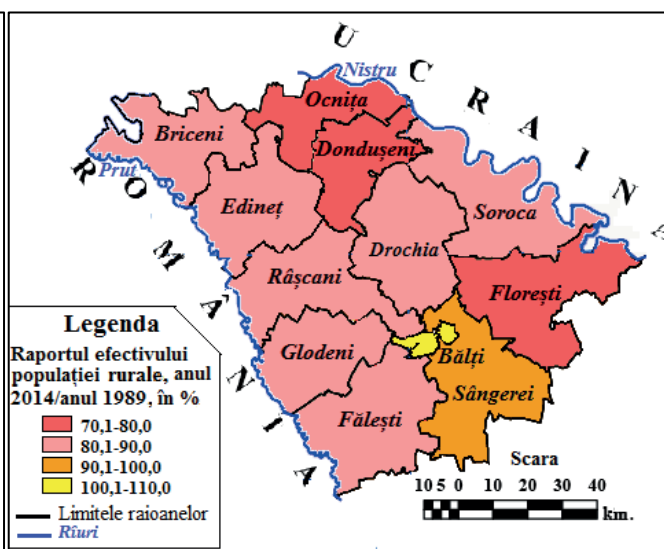

Figura 1.8. Dinamica efectivului populației rurale în unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, 2014/1989

Sursa: elaborat de autori după datele Recensămintelor populației din anii 1989 [134] și 2014 [23].

După cum s-a menționat mai sus, în mediul rural, care și-a epuizat, în mare măsură, potențialul de emigrare încă până la 1989, efectivului populației s-a redus mai puțin în comparație cu mediul urban. Astfel, numărul total al populației rurale din RD Nord s-a diminuat în anul 2014 față de anul 1989 de 1,3 ori sau cu 122 mii persoane. Reducerea maximală ($\geq 1,6$ ori) se atestă în localitățile rurale din raioanele Ocnița, Dondușeni și Florești. Reducerea medie (de 1,2-1,4 ori) se constată în majoritatea raioanelor regiunii de studiu, iar o reducere mai lentă ($\leq 1,2$ ori) – doar în raionul Sângerei. Creșterea lentă (de 1,1 ori) a populației rurale se atestă doar în comunele din municipiul Bălți (figura 1.8).

La nivel de comune, reducerea maximă a efectivului populației se observă în satele mici și mijlocii, cu oportunități reduse de dezvoltare socio-economică, inclusiv în cele aflate în zona de impact direct din proximitatea CHE Nistean și în zone defavorizate cu accesibilitate redusă (figura 1.9). Printre acestea menționăm: orașul Frunze (de 2,5 ori) și satul Naslavcea (de 2,0 ori), Lencăuți și Vălcineț (de 1,6 ori) din rn. Ocnița; Teleșeuca (de 2 ori) și Arionești (de 1,6 ori) din rn. Dondușeni; Iarova, și Oclanda (de 1,8 ori) din rn. Soroca; Târgul-Vertiujeni (de 2,5 ori) și Văscăuți (de 1,7 ori) din raionul Florești.

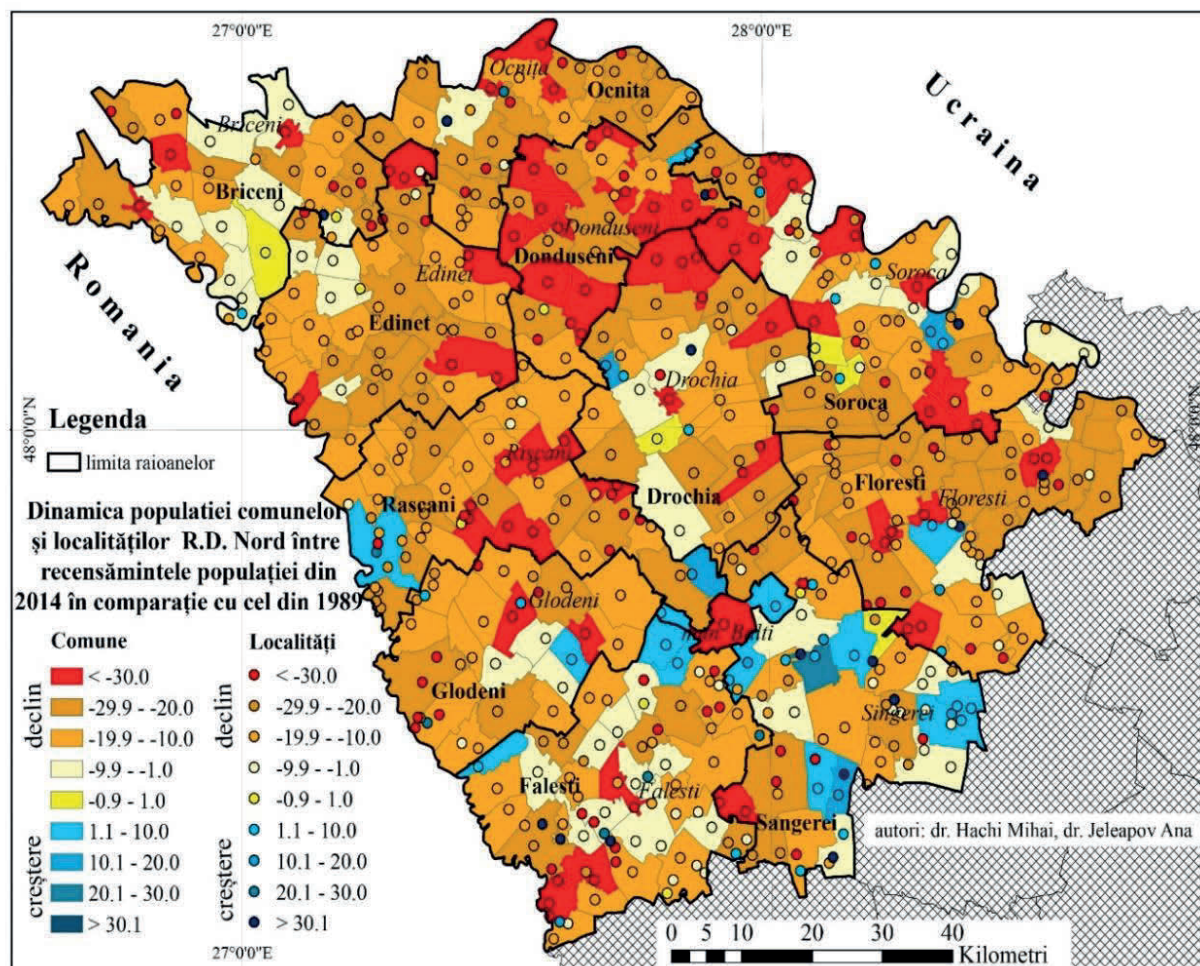

Figura 1.9. **Dinamica efectivului populației localităților RD Nord în perioada anilor 2014 și 1989**
Sursele datelor: Recensămintele populației din anii 1989 [134] și 2014 [23].

De asemenea, un declin masiv al efectivului populației a fost înregistrat în satele: Pavlovca (de 4,2 ori), Bocicăuți (de 2,5 ori), Mărcăuții Noi și Slobozia-Medveja (de 2,1 ori), Coteala (de 1,8 ori) din raionul Briceni; Goleni, Cepeleuți și Poiana (de 1,7 ori), Hincăuți, Bădragii Vechi și Brătușeni (de 1,6 ori), Zăbriceni și Rotunda (de 1,5 ori), Corpaci (de 1,4 ori) din raionul Edineț; Caraiman (de 6,5 ori), Elenovaca (de 3,7 ori), Boroseni (de 3,5 ori), Teleșeuca (de 2,0 ori), Briceni (de 1,9 ori), Tîrnova, Horoduște și Corbu (de 1,8 ori), Cernoleuca, (de 1,7 ori), Climăuți și Braicău (de 1,6 ori) din raionul Dondușeni; Dumbrăveni (de 1,9 ori), Vîsoca (de 1,8 ori), Dubna și Baxani (de 1,7 ori), Dărcăuți și Vădeni (de 1,6 ori) din raionul Soroca; Maramonovca și Zgurița (de 1,8 ori), Petreni și Șalvirii Vechi (de 1,7 ori), Moara de Piatră, Nicoreni, Hănăsenii Mari (de 1,5 ori) din raionul Drochia; Șumna, Malinovscoe și Cucuieții Vechi (de 1,9 ori), Slobozia-Recea, Alexăndrești și Cucuieții Noi (de 1,8 ori), Ramazan, Sverdiac și Cepăria (de 1,7 ori), Proscureni (de 1,6 ori), Pașcăuți, Răcăria (de 1,5 ori) din raionul Râșcani; Camencuța (de 3,8 ori), Tomeștii Vechi (de 2,7 ori), Soroca (1,9 ori), Cuhnești și Bisericieni (de 1,8 ori), Fundurii Noi (de 1,7 ori), Iabloana (de 1,6 ori) din raionul Glodeni; Nicolaevca (de 9 ori), Risipeni (de 2,3

ori), Beleuți și Ivanovca (de $\approx 2,0$ ori) Răuțelul Nou și Socii Noi (de 1,8 ori), Lucăceni, Țapoc și Valea Rusului (de 1,7 ori), Mihailovca, Pietrosu și Moldoveanca (de 1,6 ori) din raionul Fălești; Șestaci (de 5,0 ori), Coșcodeni (de 2,9 ori), Nicolaevca (de 2,0 ori), Iezărenii Noi (de 1,9 ori), Taura Nouă, (de 1,8 ori), Taura Veche, Slobozia-Chișcăreni și Cotovca (de 1,7 ori), Mihailovca și Țîra, (de 1,6 ori), Copăceni, Dobrogea Veche, Lipovanca, Bursuceni, Gura-Oituz și Slobozia-Măgura (de 1,5 ori) din raionul Sângerei; Marinești (de 2,8 ori), Răduleni Noi (de 2,2 ori), Lunga (de 2,0 ori), Dumitrești (de 1,9 ori), Zarojeni (de 1,8 ori), Nicolaevca, Vașcăuți și Ocetabriscoe Hîrtop (de 1,7 ori), Ivanovca, Cernița, Coșernița și Cuhureștii de Sus (de 1,6 ori), Trifănești, Cunicea, Napadova, Sănătăuca și Gura Camencii (de 1,5 ori) Chirilovca (de 2,7 ori), din raionul Florești (figura 1.9).

Creșterea nesemnificativă a numărului populației rurale, în anii 1989-2014, se înregistrează într-un număr foarte redus de localități, în special în satele situate în proximitatea centrelor urbane mai atractive sau magistralelor principale de transport auto, cu oportunități mai fezabile pentru dezvoltarea socio-economică și ocuparea forței de muncă locale, îndeosebi din partea sudică a RD Nord, situate în proximitatea municipiului Bălți, precum și în unele localități din zona suburbană a municipiului Soroca. Printre acestea menționăm satele de dimesiuni mici și mijlocii: Teleșeuca Nouă (de 2,6 ori) din raionul Dondușeni; Volovița (+15%), Decebal (+10%), Alexandru cel Bun și Regina Maria (+2%) din raionul Soroca; Antoneuca (+14%), Baroncea Nouă (+5%) din raionul Drochia; Singureni (+18%) din raionul Râșcani; Stîrcea (+10%), Limbenii Noi (+5%) și Molești (+3%) din raionul Glodeni; Cuzmenii Vechi (+59%), Frumușica (+29%), Pietrosul Nou (+25%), Pervomaisc (+23%), Măgura (+5%), Chetris (+2%) din raionul Fălești; Marinești (+51%), Brejeni (+42%), Antonovca (+35%), Valea lui Vlad (+32%), Pepenii Noi (+17%), Ciuciuleni (+16%), Trifănești (+10%), Sîngerei Noi și Razălăi (+9%), Țambula, Bocancea-Schit și Iezăreni Vechi (+7%) din raionul Sângerei. Prin urmare, sporul maxim se înregistrează în satele cu oportunități mai complexe de dezvoltare social-economică, situate în zonele suburbane și în proximitate magistralelor de transport auto și feroviar. De asemenea, în partea de sud a regiunii de studiu, numărul satelor cu un spor mai înalt al efectivului populației este cu mult mai mare față de cele situate în partea de nord, în special de nord-est a regiunii respective. În plus, după anul 1989 în mediul suburban a continuat să crească populația satelor mici, care au beneficiat de proximitatea orașelor respective [22-23].

Evoluția demografică a Regiunii de Dezvoltare Nord se analizează ca o parte integră a acestui proces în întreg spațiu a Interfluviului Prut-Nistru. Se poate menționa că regiunea ocupă un loc însemnat în dezvoltarea economică, politică, demografică, istorică, geografică a întregului spațiu, ocupând o poziție importantă între regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova (tabelul 1.13). RD Nord se află pe poziția a doua printre Regiunile de Dezvoltare ale Republicii Moldova, ocupând 29,7% din suprafață și 27,5% din efectivul populației.

Tabelul 1.13. Suprafața și populația stabilă pe Regiuni de Dezvoltare ale Republicii Moldova, 2019 [25]

Regiunile de dezvoltare	Suprafața		Populația	
	Mii km ²	În %	Mii locuitori	În %
Total pe țară	33,8	100	3542,7	100
Mun. Chișinău	571,6	1,7	832,9	23,5
Nord	10051,0	29,7	974,6	27,5
Centru	10634,8	31,5	1047,7	29,6
Sud	7197,1	21,3	525,9	14,8
UTA Găgăuzia	5336,5	15,8	15,8	4,6

Sursa: BNS. Statistica Teritorială/Regională [25]

Tranziția demografică, în spațiul geografic al Republicii Moldova, s-a început în Regiunea de Nord. Anume în această regiune s-a înregistrat începutul diminuării efectivului populației, scăderea ratei

natalității, creșterea ratei mortalității populației și, corespunzător, în raioanele acestei regiuni apare, pentru prima dată, bilanțul natural negativ. Aceasta este consecința influenței mari, atât a structurii etnice (ponderea înaltă a populației de etnie ucraineană, rusă), ponderii mai mari a populației urbane, cât și influența teritoriilor limitrofe ale Ucrainei cu evoluție demografică specifică. Apariția supra-mortalității în raioanele de nord se înregistrează începând cu sfârșitul anilor '80 ai secolului al XX-lea, iar la începutul anilor '90, în 8 din 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul 2 se înregistrează bilanțul natural negativ și, corespunzător, diminuarea efectivului populației, care continuă și în prezent.

În evoluția efectivului populației în perioada anilor 2005-2019 se poate de menționat:

- diminuarea efectivului populației pe regiune, cu 5% (de la 1031 mii locuitori la 975 mii locuitori);
- scăderea efectivului populației s-a înregistrat în toate raioanele RD Nord, iar efectivul populației municipiul Bălți s-a mărit cu 2 % (tabelul 1.14). De asemenea, a crescut și populația rurală a municipiului Bălți cu 10%.
- o creștere ușoară a fost înregistrată doar în localitățile urbane a raioanelor Florești (2%), în baza creșterii populației orașului Mărculești și a populației urbane a raionului Ocnița (cu 5%), datorită creșterii numărului populației orașului Otaci (cu 1,3 mii locuitori sau cu peste 18%);
- cea mai mare diminuare a efectivului populației a fost înregistrată în raioanele Drochia (cu 9%), Briceni, Florești, Glodeni, Râșcani (cu 8%). Reducerea minimală s-a înregistrat în raioanele Soroca (3%), Sângerei și Ocnița (cu 4%). În același timp, cea mai mare scădere a numărului populației urbane a fost înregistrată în raioanele Fălești și Glodeni (8%), iar cea mai mică – în raioanele Drochia și Edineț (1%). Populația rurală s-a micșorat în toate unitățile administrative-teritoriale, cu excepția mun. Bălți.

Tabelul 1.14. Evoluția efectivului populației stabile în u.a.t. din RD Nord în anii 2005-2019 (mii locuitori)

	2005			2019			2019 în față de 2005		
	Total	urban	rural	Total	urban	rural	Total	urban	rural
Mun. Bălți	148,9	144,2	4,7	151,8	146,9	4,9	102	102	104
Briceni	77,6	15,6	62,0	71,5	15,1	56,4	92	97	91
Dondușeni	47,0	10,3	36,7	41,7	10,1	31,6	89	98	86
Drochia	93,9	21,5	72,4	85,6	20,3	65,3	91	99	90
Edineț	85,4	26,0	59,4	79,2	25,8	53,4	93	99	90
Fălești	95,7	18,2	77,5	90,3	16,8	73,5	94	92	95
Florești	93,1	19,3	73,8	85,6	19,6	66,0	92	102	85
Glodeni	63,9	12,2	51,7	58,7	11,2	47,5	92	92	92
Ocnița	55,3	18,2	37,1	52,9	19,1	33,9	96	105	91
Râșcani	72,0	16,0	56,0	66,5	15,1	51,4	92	94	92
Sângerei	95,4	19,3	76,1	91,4	18,6	72,8	96	96	96
Soroca	102,3	38,7	63,6	99,4	37,9	61,5	97	98	97
Total	1030,5	359,5	671,0	974,7	356,5	618,2	95	99	92

Sursa: BNS. Statistica Teritorială/Regională [25]

Per ansamblu, Regiunea de Dezvoltare Nord se caracterizează printr-o predominare a populației rurale, care constituie 63%, corespunzător, populației urbane îi revine 37% din numărul total (tab. 1.15.). În toată perioada dată se păstrează o tendința de micșorare lentă a ponderii populației rurale, ca rezultat al ritmului mai înalt de micșorare a populației din spațiul rural. Diferențele se măresc și datorită faptului că, în unele raioane numărul populației urbane în perioada de referință ușor s-a mărit (Florești, Ocnița).

Ponderea populației urbane a crescut aproape în toate unitățile administrativ-teritoriale și numai în raionul Florești ușor s-a micșorat (cu 0,4%). Cea mai înaltă pondere a populației urbane s-a înregistrat în raioanele Soroca (38%), Ocnița (37%), Edineț (33%). Cele mai rurale raioane sunt Glodeni, Briceni, Fălești, Dondușeni, Sângerei cu o pondere a populației rurale de 62%-79%.

Tabelul 1.15. Evoluția recentă a ponderii populației urbane și rurale din RD Nord (în %)

UAT	2005			2019		
	Total	urbane	rurale	Total	urbane	rurale
Mun. Bălți	100	96,8	3,2	100	96,8	3,2
Briceni	100	20,1	29,9	100	21,1	78,9
Dondușeni	100	21,9	78,1	100	24,2	75,8
Drochia	100	22,9	77,1	100	23,7	76,3
Edineți	100	30,4	69,6	100	32,6	67,4
Fălești	100	19,0	81,0	100	18,6	81,4
Florești	100	20,7	79,3	100	22,9	77,1
Glodeni	100	19,1	80,9	100	19,1	89,9
Ocnița	100	32,9	67,1	100	36,1	63,9
Râșcani	100	22,2	77,8	100	22,7	77,3
Sângerei	100	20,2	79,8	100	20,3	79,7
Soroca	100	37,8	62,2	100	38,1	61,9
Total	100	34,9	65,1	100	36,6	63,4

Sursa: BNS. Statistici pe domenii. Populația și procesele demografice [24].

În pofida ponderii mai mari a populației rurale, Regiunea de Dezvoltare Nord se evidențiază printr-un grad mai înalt de urbanizare față de celelalte regiuni de dezvoltare (cu municipiului Chișinău).

După indicatorii mișcării naturale a populației, regiunea are particularitățile sale. Aceste trăsături s-au format ca rezultat al ritmurilor mai înalte a tranziției demografice și, corespunzător, trecerea de la o natalitate înaltă la o natalitate scăzută, și de la o mortalitate scăzută la una înaltă, cu diminuarea semnificativă a bilanțului (sporului) natural. Astfel, la începutul anilor '80 ai secolului al XX-lea în unele raioane ale regiunii de nord apare bilanțul natural negativ (Ocnița, Dondușeni), ca la începutul anilor '90 deja 1/2 dintre raioanele regiunii să se evidențieze cu bilanț natural negativ (-3-5 %). În această perioadă prima fază a tranziției demografice se termină.

1.4 Distribuția geografică a populației

Studiul distribuției spațiale a populației constituie o direcție fundamentală a geografiei populației. Distribuția spațială este determinată de câțiva indicatori, cel mai important și frecvent utilizat fiind densitatea populației. Densitatea populației reprezintă raportul între numărul populației la un moment dat și suprafața teritoriului locuit de aceasta (de regulă, la 1 km²) [38]. Analiza densității populației prezintă un interes deosebit în organizarea teritoriului și sistematizarea localităților, în dirijarea producției pentru consum, în dimensionarea și modelarea sectorului terțiar. Acest indicator ne redă presiunea umană asupra peisajelor geografice și gradul de asigurare a populației cu diferite categorii de terenuri.

Pe parcursul dezvoltării istorice s-au înregistrat inegalități majore în distribuția geografică a populației, atât la nivel global, cât și regional. Anumiți factori economici, politici, geografici, substanțial pot modifica distribuția teritorială a populației. În studiile geografice a distribuției spațiale se utilizează mai mulți indicatori, precum densitatea medie, densitatea după diferite medii geografice, densitatea populației diferitor ecosisteme umane (urbane, rurale, agricole etc.), indicatori de concentrare a populației

și altele. Destul de detaliat și accesibil au fost analizați acești indicatori de către profesorii I. Muntele și Al. Ungureanu de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași [75, p. 128-170].

Densitatea populației, în ultimele două decenii, a fost în permanentă descreștere, fapt ce a determinat și diminuarea presiunii umane asupra peisajelor. Indicele densității populației, în limitele RD Nord a scăzut în perioada 1991-2019 de la 114 loc./km² la 82 loc./km². Diminuarea indicelui densității populației în această perioadă a fost cauzat, atât de valorile negative ale sporului natural, cât și de sporul migratoriu negativ. Astfel, rezultă că în cei 30 de ani de independență, numărul populației în RD Nord a scăzut cu circa 28% [25]. În profil spațial, densitatea populației diferă cu mult (figura 1.10).

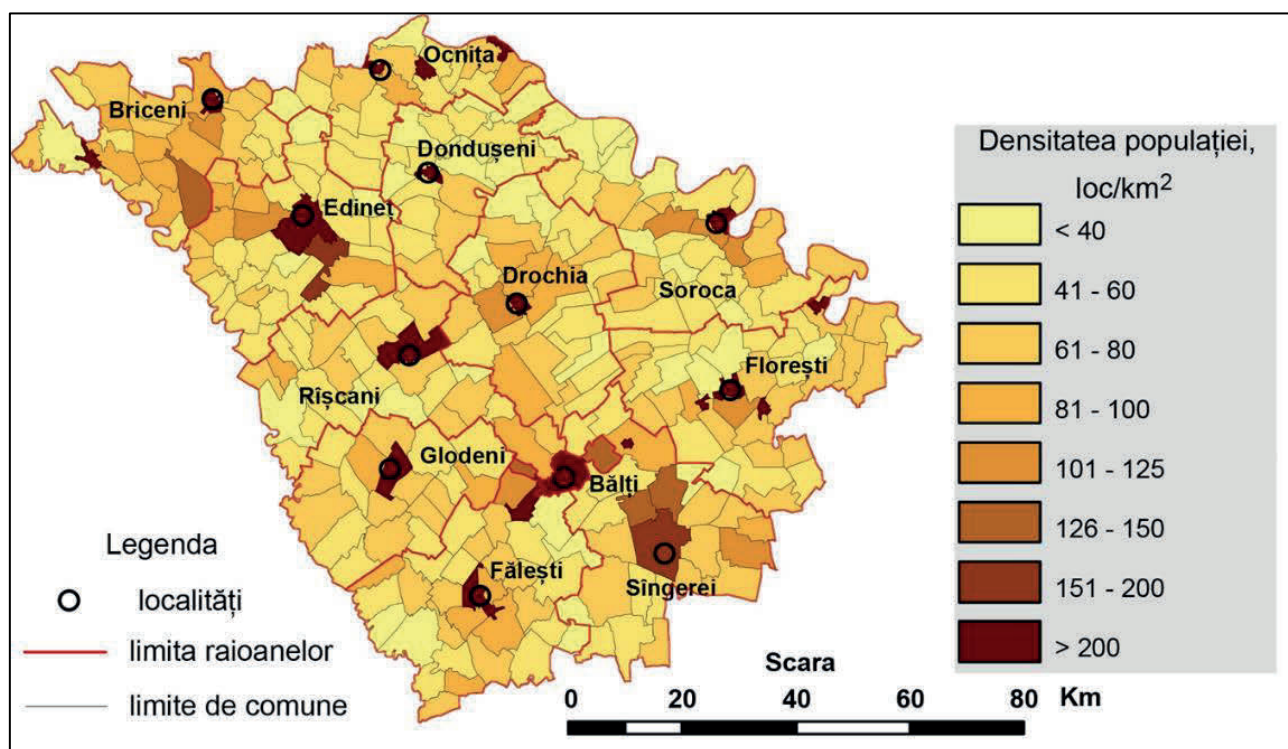

Figura 1.10. Densitatea populației în comunele din RD Nord la nivelul anului 2019 (loc./km²), Sursa: elaborat de Bejan Iu. în baza datelor BNS [24].

Principalele diferențe spațiale sunt cauzate de factorii economici (densitățile suburbane înalte în jurul municipiului Bălți) și ai poziției geografice favorabile (de-a lungul râurilor, căilor de comunicație etc.). Valorile densității populației variază de la 25 loc./km² în comuna Horodiște, raionul Dondușeni, până la 2956 loc./km² în mun. Bălți. Cele mai mici valori se înregistrează în partea de est a Podișului Moldovei de Nord, vestul Podișului Nistru și în unele comune din Câmpia Prutului de Mijloc. Aici, în majoritatea comunelor, densitatea populației este mai mică de 60 loc./km². În total, în $\approx 2/3$ din comune densitatea populației este mai mică decât media pe regiunea de studiu (de 82 loc./km²).

În perioada anilor 1991-2019, în RD Nord, se înregistrează o depopulare de $\approx 18\%$. Acest proces a fost mai pronunțat în comunele, care au o poziție izolată față de căile de comunicație și dispun de un profil agrar mai pronunțat – raioanele Ocnîța, Dondușeni, Rîșcani și Drochia. În studiul dat se vor analiza doar unele aspecte ale fenomenului distribuției teritoriale a populației Regiunii de Dezvoltare Nord ale Republicii Moldova. Acest studiu ne va reda discontinuitățile în distribuirea teritorială a populației în plan local. În RD Nord se atestă o diferență mare în repartizarea populației după mediul de trai, majoritatea populației RD Nord (63,4%) este amplasată în mediul rural a regiunii. Deci, RD Nord este o regiune cu populație predominant rurală. Însă, cel mai cunoscut indicator al studiului distribuției teritoriale a populației este indicatorul densității generale, mai des întâlnit, ca *densitatea medie a populației*.

Acest indicator ne arată raportul dintre numărul locuitorilor unui spațiu geografic și suprafața teritoriului dat în km² sau numărul mediu de locuitori per km². Densitatea medie a populației este un indicator „sintetic”, dar care ne prezintă, per ansamblu, distribuția teritorială a populației și gradul de valorificare al spațiului geografic. Densitatea medie a populației din RD Nord (97 locuitori per km²) este mai mare ca indicatorul dat din Ucraina (76 locuitori per km²) și România (90 locuitori per km²) și ceva mai mică față de media acestui indicator în Republica Moldova (117 locuitori per km²). Printre regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova, RD Nord se poziționează pe locul al 3-lea, după municipiul Chișinău (1457 locuitori per km²) și RD Centru (99 locuitori per km²).

În cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord sunt înregistrate diferențieri în valorile densității medii ale populației pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II. Aceste valori variază între 65 și 95 locuitori per km². Excepția o face municipiul Bălți, cu o densitate mai mare (1946 locuitori per km²) (figura 1.11).

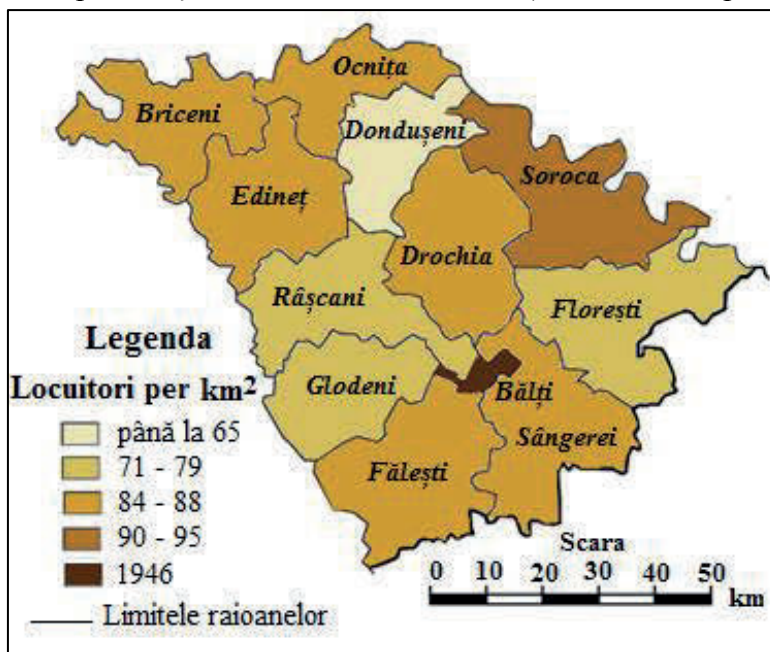

Figura 1.11 Densitatea medie a populației RD Nord pe unități administrativ-teritoriale, 2019

Sursa: realizat în baza datelor BNS [25].

Cea mai mare densitate este caracteristic pentru raionul Soroca (95,3 locuitori per km²), iar cea mai mică – pentru raionul Dondușeni (65 locuitori per km²). Majoritatea raioanelor (6 din 11) au densitatea între 84-89 locuitor per km², 3 raioane între 71 și 78 locuitori per km². Mărimea indicatorului densității pe unități administrativ-teritoriale, în mare măsură, depinde de numărul populației urbane a raionului. Prezența unor localități urbane direct influențează asupra densității medii a populației. Aceasta se observă pe exemplul raioanelor Soroca, Edineț, Florești, care se evidențiază cu un număr mare al populației urbane, corespunzător, și cu un indicator al densității medii al populației mai mare.

Densitatea medie a populației este un indicator destul de inert în evoluția lui. Însă, transformările în evoluția populației pot influența asupra schimbării acestui indicator. Tendința stabilă de diminuare a numărului populației în ultimele decenii, a determinat micșorarea densității medii a populației, nu numai în ansamblu pentru Republica Moldova, dar și pe unități administrativ-teritoriale. Această tendință de diminuare a densității populației se înregistrează și în unitățile administrativ-teritoriale ale RD Nord (tabelul 1.16.). Prin urmare, în RD Nord, în rezultatul micșorării efectivului populației s-a diminueat și densitatea populației. Astfel, în perioada studiată, densitatea medie a populației a scăzut de la 102 la 97 locuitori per km², deci o scădere cu 5 locuitori per km². Din punct de vedere al evoluției geografice aceasta este o diminuare sensibilă pentru o perioadă atât de mică (10 ani). Această tendință este caracteristică pentru toate raioanele regiunii. În același timp, în mun. Bălți, densitatea populației a crescut

semnificativ (de la 1899 locuitori per km² în anul 2008 la 1945 locuitori per km² în anul 2019 sau o creștere cu 46 locuitori per km²). Diminuarea densității pe unități administrativ teritoriale a avut, practic, același ritm. În 3 raioane scăderea a fost între 3-4 locuitori per km², în 7 raioane scăderea a fost între 5-6 locuitori per km² și în raionul Dondușeni (7 locuitori la km²), cea mai mică scădere s-a înregistrat în raioanele Fălești și Sângerei (3 locuitori per km²).

Tabelul 1.16. Evoluția densității populației pe unități administrativ-teritoriale din RD Nord (locuitori per km²)

UAT	Anii			
	2008	2010	2015	2019
Mun. Bălți	1899	1899	1926	1945
Briceni	94	93	90	88
Dondușeni	72	71	67	65
Drochia	92	91	88	86
Edineț	90	89	87	85
Fălești	87	87	86	84
Florești	83	82	80	77
Glodeni	83	82	80	78
Ocnîța	95	94	91	89
Râșcani	76	75	73	71
Sângerei	91	91	89	88
Soroca	97	97	100	95
RD Nord	102	101	99	97
Republica Moldova	117	117	117	117

Sursa: realizat în baza datelor BNS [25].

Asupra densității medii a populației o influență mare o are concentrarea populației în localitățile urbane. Din analiza datelor se poate urmări că în raioanele unde ponderea populație urbane este mare (Soroca, Ocnîța, Briceni) și indicatorul densității medii este mai mare, de aceea un indicator mai realist îl reprezintă densitatea populației rurale pe unități administrativ-teritoriale, care exclude concentrările urbane. În acest caz și densitatea populației rurale este mult mai mică (figura 1.12).

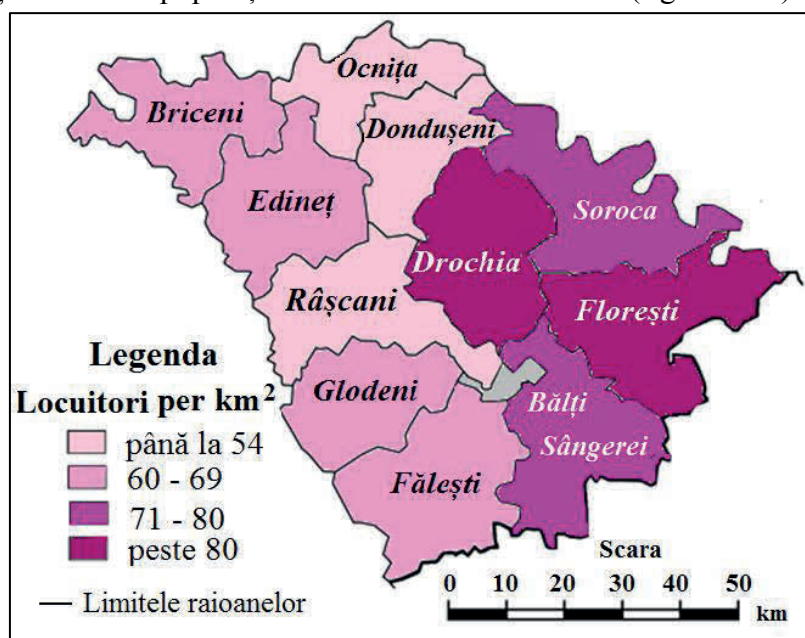

Figura 1.12. Densitatea populației rurale RD Nord pe unități administrativ-teritoriale, anul 2019

Sursa: realizat în baza datelor BNS [25].

Studiile geografice ne demonstrează că, rețeaua de localități umane este destul de densă. Conform metodologiei utilizate, densitatea localităților se calculează la 100 km². Pentru Republica Moldova acest

indicator este de 5 localități la 100 km². Același lucru se referă și la Regiunea de Dezvoltare Nord. În medie, densitatea localităților în RD Nord este ceva mai mare (5,7 localități la 100 km²) față de media pe Republică. Totodată, acest indicator diferă substanțial la nivel de raioane și municipii, în medie proporția fiind de 1:2,6. Cea mai mare densitate a localităților la 100 km² se înregistrează în raionul Florești (8,9 localități la 100 km²), iar cea mai mică este – în raionul Dondușeni (3,4 localități la 100 km²). Majoritatea raioanelor din RD Nord (6 din 11) au între 4 și 6 localități la 100 km².

Un alt indicator al distribuției teritoriale a populației și localităților umane este indicatorul numărului mediu de locuitori, care revine la o localitate. Indicatorul respectiv se calculează ca raportul numărului populației raionului la numărul de localități înregistrate din componența acestuia. Dacă calculăm acest indicator pentru Republica Moldova (anul 2019), atunci fiecărei localități îi revine, în medie, 2309 locuitori (calculat la numărul populației stabile). Acesta este un indicator foarte înalt pentru Republica Moldova, ce poate fi apreciat ca un avantaj important pentru dezvoltarea economică și socială. Este unul din cei mai mari indicatori dintre statele limitrofe.

Pentru Regiunea de Dezvoltare Nord este caracteristic un indicator destul de înalt, dar cu mult mai mic față de media pe Republică. Calculat pentru anul 2019, după numărul populației stabile, la fiecare localitate revine, în medie, 1704 locuitori [25]. La fel, putem aprecia că este un indicator care favorizează dezvoltarea economică și socială a regiunii. În cadrul regiunii acest indicator are valori diferite. La nivel de raioane indicatorul mediu variază între 1157 locuitori per localitate (Florești) și 2139 locuitori per localitate (Drochia). Dintre toate raioanele RD Nord, doar 2 raioane (Fălești și Florești) au în o medie la fiecare localitate de circa 1075 de locuitori, iar 3 raioane (Râșcani, Sângerei, Dondușeni) au câte 1200-1400 locuitori; 4 raioane (Soroca, Ocnița, Glodeni, Edineț) au câte 1400-1700 locuitori, iar 2 raioane (Briceni, Drochia) – peste 1800 locuitori per localitate.

În calitate de indicator al repartizării teritoriale a populației ne poate servi și indicatorul de concentrare a populației [59]. Nivelul de concentrare al populației în RD Nord este destul de mic. Concentrarea mai mare o are municipiul Bălți, care concentrează circa 15% din populația regiunii. Prin urmare, distribuția teritorială a populației în RD Nord este destul de uniformă.

1.5 Toponimia localităților

Denumirile geografice reflectă specificul unei regiuni sau localități, fiind o sursă importantă pentru cunoașterea evoluției și dezvoltării rețelei de așezări umane. Semnificația toponimiei este atât pentru cadrul natural cât și pentru cel antropic, un loc deosebit revenind numelor de localități.

Ca și pentru alte regiuni ale Moldovei sau a spațiului românesc și sud-est european în general, în cadrul Regiunii de Dezvoltare Nord putem identifica mai multe straturi toponimice, care se suprapun, de la cel preistoric, specific mai ales hidronimiei majore, cum ar fi Prut sau Nistru, până la cele mai noi denumiri din perioada sovietică și actuală. Majoritatea toponimiei este spontană, creată de locuitorii regiunii și care reflectă diversele realități de ordin fizico-geografic, istorico-geografic, etnic, social-economic. Toponimia populară spontană formează un element foarte important pentru aprecierea realităților umane și naturale, de dorit fiind păstrarea formelor autentice a denumirilor, în variante dialectale locale și cu respectarea primelor atestări existente [96, p.22]. O altă sursă de formare a toponimelor este cea de sorginte oficială, introdusă de autorități, deseori sub influența unei propagande naționale și cu impunerea unor standarde lingvistice oficiale. Astfel de toponime create de autorități apar mai ales din sec. 19, odată cu includerea teritoriului în cadrul Imperiului Rus, prin rusificarea unor denumiri și promovarea valorilor țariste. Și în perioada interbelică, în cadrul României, a existat o politică a impunerii și schimbării unor denumiri de localități, de data aceasta în spiritul lingvistic și istorico-politic românesc. Cel mai mult s-a intervenit însă în perioada sovietică, când la o serie de localități au fost schimbate denumirile, prin substituirea toponimiei autentice cu una de glorificare a personalităților și

evenimentelor de propagandă sovietică. În perioada de după 1990 în majoritatea cazurilor s-a revenit la denumirile originale, însă și toponimia oficială din prezent ignorând în multe cazuri formele toponimice autentice populare, care în mod firesc sunt în varianta dialectală moldovenească, preferându-se formele literalizate standard în română.

Oiconimele (denumirile localităților) reprezintă una dintre cele mai importante elemente ale toponimiei regiunii, acestea fiind strâns legate de apariția și evoluția așezărilor umane. Sursele și metodele de cercetare ale toponimiei implică un studiu interdisciplinar, care include analiza lingvistică, în primul rând etimologică, metodele statistică, comparativ-istorică, geografică, care presupun o analiză minuțioasă a surselor cartografice și istorice [77, p. 76-85].

Criteriile de bază a cercetării toponimelor sunt cele ale originii, dezvoltării istorice și grupării teritoriale [33, p.19-20]. Foarte importantă este clasificarea toponimelor după diverse criterii, bazate pe elementele geografice, lingvistice și istorice.

Toponimia localităților din RD Nord a Republicii Moldova este destul de complexă și originală, formând o continuitate cu regiunile vecine atât din Republica Moldova cât și cele din România și Ucraina. O serie de toponime se regăsesc în forme identice sau asemănătoare și în alte areale decât cele ale RD Nord, însă unele sunt absolut originale și specifice locului. La formarea toponimiei regiunii trebuie ținut cont de perioada de formare și evoluție a localităților, originea populației, structura etnică și lingvistică, circumstanțele politico-administrative și cadrul fizico-geografic [39, p. 39-177]. Astfel, putem clasifica denumirile localităților din RD Nord după criteriul geografic al semnificației toponimiei. [96, p. 27-33]

Din punctul de vedere fizico-geografic, al cadrului natural, putem distinge mai multe categorii de oiconime: derivate de la substratul geologic sau pedologic, cum ar fi de la specificul mai pietros al regiunii: Chetrosu (rn. Drochia), Pietrosu (rn. Fălești), Chetriș (rn. Fălești), Chetroșica (rn. Edineț), Petreni (rn. Drochia), Slobozia-Cremene (rn. Soroca) ș.a. Alte forme legate de piatră se întâlnesc și prin etimologia slavă, cum ar fi Camenca și Camencuța (rn. Glodeni), desigur acestea fiind generate și de hidronimia regiunii. Legate de specificul local al solului avem denumirile de localități Hlinaia (rn. Edineț), Hlina (rn. Briceni), Glodeni, Sărata Veche (rn. Fălești) și altele, care ne indică un sol mai argilos, mlăștinos sau salinizat.

O altă categorie largă de oiconime sunt legate de aspectele geomorfologice, adică a formelor locale de relief: Visoca (rn. Soroca), Hîrtop (rn. Florești și Fălești), Zastînca (rn. Soroca), Gîrbova (rn. Ocnița), Movileni (rn. Glodeni), Măgura, Măgureanca (rn. Fălești), Ocnița, Obreja Veche și Nouă (rn. Fălești). Multe sunt toponimele care ne indică amplasarea localităților pe văi: Valea (rn. Soroca), Valea lui Vlad (rn. Sângerei), Valea Norocului (rn. Sângerei), Valea Rădoaiei (rn. Florești), Valea Rusului (rn. Fălești).

Foarte numeroase sunt oiconimele cu denumiri din domeniul hidrologic, fapt explicat prin importanța apelor de suprafață și subterane la formarea așezărilor umane: Izvoare (sate în raioanele Fălești, Sângerei, Florești), Iezărenii Vechi și Noi, Coadă Iazului (rn. Sângerei), Bălți, Bulhac (rn. Râșcani), Bulboci (rn. Soroca), Bulboaca (rn. Briceni), Balatina (rn. Glodeni), Vertiujeni (rn. Florești), Gura Căinarului, Gura Camencii (rn. Florești), Tăura Veche și Nouă (*de la tău în maghiară baltă*, rn. Sângerei), Fîntîna Albă (rn. Edineț), Fîntînița (rn. Drochia), Inundeni (rn. Soroca) etc.

Oiconimele legate de vegetație, în formă particulară sau diverse procese legate de existența formațiunilor vegetale sau defrișare și reglementare: Lipnic, Codreni, Berezovca (rn. Ocnița), Lipovăț, Iabloana (rn. Glodeni), Aluniș, Braniște (rn. Râșcani), Frasin, Baraboi, Plop, Rediul Mare, Scăieni (rn. Dondușeni), Dubna, Schineni, Pîrlița, Dumbrăveni, Lugovoe, Floriceni, Redi-Cereșnovăț, Livezi (rn. Soroca), Pelinia (rn. Drochia), Frunzești, Scăieni (rn. Florești), Scumpia, Socii Vechi și Noi (rn. Fălești), Trestieni (rn. Briceni), Copăcenii, Sângerei (rn. Sângerei) și altele. Desigur unele se referă indirect la formele și speciile de vegetație, dar toate au rădăcina toponimului legată de aceasta.

Denumiri de localități derivate de la elemente ale faunei sunt deseori în forma indirectă preluate, prin intermediul unor apelative antroponimice, însă prezintă la fel importanță și avem ca exemple: Drochia, Corbu (rn. Dondușeni), Lupăria, Răcăria (rn. Râșcani), Bursuc, Stîrceni (rn. Florești), Bursuceni, Prepelița (rn. Sîngerei), Medveja (rn. Briceni), Vălcineț (cel mai probabil de la slavul *vălk/lup*, rn. Ocnița)

Diversele aspecte uman-geografice, sociale, istorice sunt larg reprezentate în formarea numeroaselor toponime ale așezărilor umane din RD Nord. Putem distinge și în acest caz mai multe categorii în funcție de elementele care au stat la baza formării denumirilor de localități.

Legate de etnonime și grupuri etno-confesionale putem menționa următoarele toponime: Tătărauca Veche și Nouă (rn. Soroca), Lipovanca (de la lipoveni, rn. Sîngerei), Unguri/Ungrî (ucraineni veniți din teritoriul Ungariei de atunci, rn. Ocnița), Lipcani (de la tătarii lipcani, populație în serviciul militar de curieri, rn. Briceni), Valea Rusului (rn. Fălești), Ruseni (rn. Edineț), Slăveanca/Sloveanca (rn. Sîngerei), Sîrbești (rn. Florești) și altele. Trebuie însă de avut în vedere caracterul etnic relativ în multe cazuri, putând fi vorba și de apelative antroponimice sau de categorii mai largi, cum ar fi de exemplu ruși pentru toată populația est-slavă (ucraineni, ruteni, ruși etc.) sau sîrbi pentru toți sud-slavii (bulgari, sîrbi, croați.)

Uneori toponimele ne indică anumite regiuni de proveniență a populației, cum ar fi cazul Dobrogea Veche și Nouă din raionul Florești, populație de ruși-lipoveni veniți din regiunea Dobrogea, la fel și la nivel de localități noi prin migrație, de exemplu Hrubna Nouă din raionul Fălești fiind lipoveni veniți din Grubna/Hrubna din raionul Săcureni (actuala regiune Cernăuți).

După ocupații și aspecte socio-economice pot fi identificate diverse denumiri cum ar fi Sobari (rn. Soroca), Moara-Domnească (rn. Fălești), Moara de Piatră (rn. Drochia), Țîrgul-Vertiujeni (rn. Florești) și altele. Sub aspectul unor elemente social-istorice au fost generate mai multe denumiri, cum ar fi: Logofteni (de la logofăt, rn. Fălești), Stolniceni (de la stolnic, rn. Edineț), Bezeda (de la beizade, fiu de domn, de stăpân, rn. Briceni), Călugăr (rn. Fălești) sau numeroasele Slobozii existente și în RD Nord. Putem menționa aici și atestarea hotarului dintre Moldova propriu-zisă și teritoriul raialei Hotin, înstrăinată în secolul al XVIII-lea și trecută sub administrație otomană, generând o categorie aparte de răileni, ca locuitori ai raialei, toponimia consemnează această limită din trecut prin existența localităților separate Grinăuți Raia și Grinăuți Moldova (rn. Ocnița).

Specificul de localități întărite se reflectă prin denumirile Horodiște (rn. Dondușeni, rn. Rîșcani), Otaci (de la otac / tabără, rn. Ocnița), Palanca (din latină phalanga, cu sens de întăritură, rn. Drochia), Parcani (cu același sens de localitate apărută, rn. Soroca).

Cele mai numeroase denumiri ale localităților au originea în derivate antroponimice, care corespund fie cu întemeietorul, proprietarul sau căpetenia localităților de la fondarea lor, fie prin atribuirea de la hramul bisericii, a personalităților de ordin politic, istoric, cultural etc. De obicei multe dintre aceste toponime bazate pe originea antroponimică sunt mai ușor de intuit, însă în cazul localităților cu vechime mare, numele proprii din trecut nu mai sunt în circulație și este mai dificil de reconstituit originea exactă a toponimului. O serie de exemple pot fi menționate, bazându-ne pe cercetările proprii cât și pe cele realizate de specialiștii consacrați în domeniu [111, p.76-103]: Râșcani, Balinți (de la Bal, rn. Soroca), Baroncea (de la Anton Baronce, rn. Rîșcani), Băhrinești (de la Bahrin, rn. Florești), Bocșa (rn. Fălești), Băxani (de la Baxan, rn. Soroca), Bălcăuți (de la Balc, rn. Briceni), Verejeni (de la Veriga, rn. Ocnița), Gașpar, Druța (rn. Edineț), Dîngeni, Naslavcea (rn. Ocnița), Mihăileni (rn. Rîșcani, Briceni), Coșcodeni (rn. Sîngerei), Florești (de la Florea), Fălești (de la Folea), Hîncești (de la Hîncu, rn. Fălești), Hădărăuți (de la Hodor, rn. Briceni), Șeptelici (rn. Soroca), Bogdănești (rn. Briceni), Ștefănești (rn. Florești), Nicoreni (rn. Drochia), Nihoreni (de la Nicoară, rn. Râșcani), Rămăzan (de la Ramazan, rn. Râșcani), Sturzeni (rn. Râșcani), Taxobeni (de la Taxoba, căpetenie de cumani, rn. Fălești) etc.

La acestea se adaugă numeroasele denumiri de localități din sec. 19 în special, formate în timpul administrației Imperiului Rus, cu populație, de multe ori de origine ucraineană, venită din nordul

Basarabiei sau din Podolia, cum ar fi Antonovca, Petrovca, Romanovca, Grigorăuca, Evghenievca, Sacarovca (rn. Sângerei), Nicolaevca (rn. Florești), Constantinovca (rn. Edineț), Elenovca, Elizavetovca (rn. Dondușeni) și altele.

Și în perioada interbelică au apărut localități cu toponime oficiale dată de administrația României, cum ar fi Decebal (rn. Soroca), Ioan-Vodă (rn. Florești), Regina Maria (în perioada sovietică numit Cotovsc, rn. Soroca). În perioada sovietică au apărut alte denumiri, deseori prin schimbarea toponimiei originale, de cele mai multe ori cu forme derivate antroponimic. Astfel au apărut Ceapaevca (rn. Drochia), Frunză (rn. Ocnîța), Ruslanovca (rn. Soroca). La mai multe localități au fost schimbate denumirile, cum ar fi Miciurin (fost Ghica Vodă, rn. Drochia), Gribova (fost Nădușita, rn. Drochia), Iliciiovca (fost Dragoș-Vodă, rn. Drochia), Iliciiovca (fost Nicolaevca, rn. Florești) și altele.

După criteriul etimologic al originii toponimelor localităților din RD Nord, se evidențiază două categorii majore pe grupe lingvistice [130, p. 8-13].

Prima este a toponimelor cu origine etimologică romanică / românească, care includ o gamă largă de toponime, mai ales oiconime, ce țin de diverse forme și reprezentări ale elementelor naturale și sociale. Dintre exemple putem menționa: Frasin, Scăieni, Plop, (rn. Dondușeni), Rotunda, Brînzeni, Fetești, Chetroșica (rn. Edineț), Aluniș, Ușurei, Șaptebani, Văratice, Recea (rn. Râșcani), Florești, Frumușica, Cenușa (rn. Florești), Limbeni, Vișoara (rn. Glodeni), Larga (rn. Briceni), Schineni, Floriceni (rn. Soroca), Fîntînița, Ochiul Alb, Moara de Piatră (rn. Drochia) și multe altele.

Toponimele cu origine etimologică slavă sunt foarte răspândite, marea lor parte fiind cele specific moldovenești, integrate în limba română, deci din stratul slav vechi. Apoi se adaugă denumirile slave mai recente, de origine ucraineană și rusă, iar ultimele cronologic sunt toponimele de factură sovietică, puțin numeroase [112, p.17-22]. Dintre fondul toponimic vechi slav putem da multe exemple, cum ar fi: Bîrnova, Lipnic, Gîrbova, Naslavcea, Ocnîța (rn. Ocnîța), Criva, Medveja, Pererita (rn. Briceni), Tîrnova, Cotova (rn. Drochia), Visoca, Rublenița, Soroca, Soloneț, Ocolina (rn. Soroca), Braniște, Horodiște (rn. Râșcani), Cupcini, Edineț, Hlinaia, Trinca (rn. Edineț) și altele. Cele de origine mai recentă sunt legate fie de populația ucraineană care s-a stabilit în multe dintre localitățile RD Nord, fie de administrația Imperiului Rus și a URSS. Cele din perioada Imperiului Rus sunt de obicei în baza antroponimelor, cu forme simple comune întregului areal al fostului Imperiu Rus/URSS: Alexeevca, Nicolaevca, Constantinovca, Petropavlovca etc. Puținele localități formate în timpul URSS au și denumiri etimologic slave din rusă: Maiovca (rn. Ocnîța), Lugovoe, Ruslanovca (rn. Soroca), Sadovoe (mun. Bălți), Octeabriscoe (rn. Sângerei).

Există și toponime care au un fond etimologic de alte origini, în primul rând turcic, deși mult mai rar întâlnit decât în partea de sud a Moldovei. Astfel pot fi considerate de o etimologie turcică toponime ca Căinar, care a dat denumirea localităților Căinari Vechi, Gura Căinarului (rn. Florești), Bezeda, Caracușenii Vechi și Noi (rn. Briceni), Mîndic (rn. Drochia), Otaci (rn. Ocnîța), Taxobeni, Ciuluc (rn. Fălești), Chiurt (rn. Edineț), Rămăzan (rn. Râșcani), toponime preluate cum ar fi Caraiman (rn. Dondușeni) sau indirecte cum ar fi Dușmani (rn. Glodeni), Ciolacu Vechi și Nou (rn. Fălești).

Se întâlnesc și câteva toponime de origine ugrică, prin intermediul limbii maghiare, dar însușite de limba română, cum ar fi Făgădău (rn. Fălești, rn. Soroca), Baraboi (rn. Dondușeni), Tăura Veche și Nouă (rn. Sângerei) [111, p. 63].

După modul de sufixare a toponimelor, deci formarea unor denumiri derivate, localitățile din RD Nord se prezintă în diverse tipuri, caracteristice în general spațiului românesc, în particular celui moldovenesc. De menționat totuși specific pentru RD Nord și regiunile limitrofe ale Moldovei istorice din România și Ucraina, este prezența sufixului de sorginte slavă românizat –*ăuți/-euți/-inți*. Astfel există 60 de localități cu astfel de formă de sufixare, toate în nordul Republicii Moldova [111, p. 144-149, 221-222].

222], mai ales în raioanele Briceni, Edineț, Ocnița, Dondușeni, Rîșcani, cum ar fi Bălcăuți, Grimăncăuți, Grinăuți, Drepcăuți, Corjeuți, Pociumbăuți, Crișcăuți, Berlinți etc.

Celelalte forme de sufixare, sunt generale pentru spațiul românesc și în particular al Moldovei, cum ar fi – *eni/-ani*, *-oia*, *-ești*, *-ov/ova*, *-ev/-eva*, *-a/-ia*, *-iște* exemplele fiind frecvent întâlnite: Brătușeni, Râșcani, Rădoia, Fălești, Parcova, Oclanda, Drochia, Horodiște etc.

Toponimia conferă personalitate fiecărei localități, fiind parte a patrimoniului istoric și cultural a regiunii. Cel mai indicat este păstrarea originalității și a denumirilor inițiale, pentru că acestea reflectă aspectele de ordin geografic, istoric, lingvistic și socio-economic. Pe parcursul diverselor perioade însă se produc imixțiuni din partea oficialităților în schimbarea denumirilor. În perioada statului medieval moldovenesc, precum și în cea a Imperiului Rus, au prevalat toponimele spontane și originale, deși ajustate limbajului vremii. Autoritățile României între 1918 și 1944 au intervenit în unele cazuri prin schimbări ale toponimelor de origine slavă, mai ales a celor de dată mai recentă, legate de populația ucraineană a regiunii, astfel Maramonovca a fost denumită Moara Nouă (rn. Drochia), Frunzești a devenit Mihai Bravu (rn. Florești), Petropavlovca a fost denumită Ion Creangă (rn. Sîngerei) iar Cureșnița a fost schimbată în General Poetaș (rn. Soroca).

Cele mai multe schimbări ale toponimiei au fost însă în perioada sovietică, după 1946. Denumirile au fost schimbate fie pentru elogierea unor personalități de importanță istorico-politică, cum ar fi Lazo, Lenin, Ceapaev, Miciurin, Glavan ș.a., fie pentru conferirea unor denumiri mai "frumoase" unor localități ale regiunii. O bună parte dintre aceste localități au revenit la denumirile autentice, așa cum este cazul la Sîngerei (fost Lazovsc în perioada sovietică), Cupcini (Calininsc), Țarigrad (Glavan, rn. Drochia), Dușmani (Octeabriscoe, rn. Glodeni), Regina Maria (Cotovsc, rn. Soroca), Mîndic (Livădeni, rn. Drochia), Niorcani (Poiana, rn. Soroca), Țîrgul Vertiujeni (Pridnestrovscoe, rn. Florești), or. Ghindești (Leninschii, rn. Florești). Unele denumiri de localități însă n-au revenit încă la toponimul original, cum ar fi Malinovscoe (fost Bălanu, rn. Râșcani), Iliciovca (Nicolaevca, rn. Florești), Miciurin (Ghica Vodă, rn. Drochia), Octeabriscoe (Mîrzești, rn. Florești), Gribova (Nădușita, rn. Drochia).

Toponimia în general și denumirile așezărilor umane în particular, este un reper de bază pentru studiile geografice, dar și istorice, etnologice sau lingvistice. RD Nord prezintă o toponimie autentică și variată, cu specific românesc și cu influențe etimologice majore de origine slavă. Unele particularități sunt specifice regiunii și multe dintre toponime sunt unice, conferind o personalitate istorico-geografică regiunii. Formele autentice ale toponimelor sunt preferate față de imixțiunile oficiale și schimbărilor de denumiri practicate în diverse perioade.

Concluzii la capitolul 1:

RD Nord ocupă poziția secundă și după numărul de locuitori, numărul de localități și alți indicatori socio-economici. RD Nord cuprinde 572 de localități, dintre care: 20 așezări urbane și 13 sate din componența acestora, 295 de sate-reședință (centre de comună), iar în comune în afară de localitatea, ca centru de comună, se cuprind 244 localități rurale subordonate comunelor.

Analiza atestării documentare a localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord, atestă faptul că mai multe localități au fost înregistrate/atestate în primele secole după formarea statului medieval Moldova. Astfel, în perioada de până la anul 1500 erau înregistrate în acest spațiu 78 localități [76] sau (13%) din totalul de 572 localități contemporane. Până în anul 1600 au fost atestate 183 de localități sau $\approx 1/3$ din numărul actual de localități, cca $\frac{1}{4}$ (27%) au apărut în anii 1600-1800, iar peste 40% dintre acestea au fost atestate după anul 1800.

Dinamica numărului populației este un proces demografic complex, care se manifestă sub influența sinergică a factorilor naturali, socio-economici, etno-confesionali, politici. Conform Recensământului Gospodăriilor (1772-1774), efectivul populației de pe teritoriul actual al RD Nord a fost de cca 55,3 mii locuitori. În perioada 1774-1859, numărul total al populației din perimetrul RD Nord s-a majorat de 4,5

ori. În perioada următoare (1859-1897), creșterea a fost de la 246 mii locuitori la 468 mii locuitori sau de 1,9 ori. În perioada anilor 1897-1922, numărul populației în acest spațiul geografic a crescut de la 469 mii locuitori în anul 1897 până la 697 mii locuitori în anul 1922 sau de 1,5 ori.

Conform Recensământului General al Populației României din anul 1930, efectivul populației în cadrul RD Nord a înregistrat o ușoară creștere (cu 64 mii persoane sau cu 9%). În anii 1940-1947, ca urmare a pierderilor umane în cel de-al Doilea Război Mondial (300 mii), până la 350 mii de decedați de pe urma deportărilor și cca 300 mii – din cauza foametei organizate și secetei cumplete din anii 1946-1947, teritoriul RSSM a pierdut $\approx$ 1 milion de locuitori [60].

În intervalul anilor 1950-1959 se atestă o creștere semnificativă a populației în majoritatea absolută a localităților din RD Nord. Unele localități au depășit, cu mult, numărul populației înregistrate în anul 1940. În anii 1959-1989, ca urmare a intensificării proceselor de industrializare și urbanizare, a promovării active a politicilor pro-nataliste, dar și afluxului masiv al populației din republicile ex-URSS, se înregistrează, o dinamică pozitivă a efectivului populației, dar care se manifestă mult mai rapid în spațiul urban și suburban. În majoritatea localităților rurale se înregistrează o diminuare lentă a numărului populației. Ritmuri mai rapide de reducere se observă în satele mici și mijlocii.

În anii 1989-2014, dinamica negativă se înregistrează în toate raioanele și în majoritatea absolută a localităților urbane și rurale din RD Nord. Per ansamblu, efectivul populației RD Nord s-a diminuat în perioada respectivă de 1,5 ori sau cu 266 mii persoane. În comparație cu anii 1959-1989, reducerea efectivului populației se înregistrează nu doar în mediul rural, dar și în toate orașele. În plus, efectivul populației urbane s-a redus mult mai intens în comparație cu efectivul populației rurale, care și-a epuizat, într-o mare măsură, potențialul de depopulare încă până la anul 1989. Cauzele principale ale declinului demografic au fost: declanșarea crizei social-economice după destrămarea URSS, pierderea locurilor de muncă și pauperizarea masivă a populației, cu urmări semnificative asupra comportamentului reproductiv și migrațional, modului de viață al populației.

2. DINAMICA MIȘCĂRII NATURALE ȘI REPRODUCEREA POPULAȚIEI

2.1. Natalitatea și fertilitatea populației

Dinamica efectivului populației reflectă, într-o mare măsură, evoluția bilanțului natural al populației, al raportului dintre rata natalității și numărul de născuți-vii, pe de o parte, și rata mortalității generale și numărul de decese, pe de altă parte. Mai mult decât atât, până la obținerea independenței de stat, fluxurile migraționale externe aveau o intensitate redusă, iar creșterea populației se datora, cu precădere, dinamicii naturale, unui spor natural relativ înalt, îndeosebi în localitățile rurale din regiunile centrală și sudică ale Republicii, cu o pondere mare a populației tinere, cu o rată înaltă a fertilității și redusă a divorțurilor. Deseori, noțiunea de „mișcare naturală a populației și „reproducerea populației” se identifică sinonime [106]. În literatura de specialitate această teză este în discuție și la momentul actual. Spre exemplu în dicționarul „Enciclopedia Demografică” se precizează precum că: „*demografia studiază reproducerea populației și migrația ei*” [108, p. 245], pe când profesorul V. Medcov subliniază că, „*migrația populației nu se atribuie la studiile demografice*” [124, p. 391]. În pofida acestor dispute, se poate afirma, cu certitudine că, studiile geografiei populației și geodemografiei includ, în aceeași măsură, atât mișcarea naturală, cât și migrația populației. În mișcarea naturală forța motrice a evoluției este determinată de *natalitatea populației*, care reprezintă frecvența nașterilor în cadrul unor populații, delimitate prin caracteristica de timp și spațiu. În valori absolute acest indicator reprezintă numărul copiilor născuți-vii într-un an calendaristic, iar în valori relative este interpretată prin rata natalității populației. Indicatorul calculat prin raportarea numărului de copii-născuți, la numărul mediu anual al populației și exprimat în promile ‰, adică la 1000 locuitori, reprezintă rata natalității.

Natalitatea populației, ca fenomen demografic este destul de dinamică, deoarece, într-o măsură mult mai mare, este supusă analizei, înregistrând, uneori variații destul de semnificative, într-un timp relativ scurt. După cum menționează profesorii Alexandru Ungureanu și Ionel Muntele – promotori eminenți ai școlii ieșene de geografie umană: „această particularitate implică o mare varietate în timp, natalitatea înregistrând salturi remarcabile conjuncturale” [96, p. 14]. Prin urmare, natalitatea ca element al mișcării naturale este unul din cele mai complicate și contradictorii, fiind influențat de un complex de factori de natură economică, socială, demografică, religioasă, geografică etc.

În Republica Moldova, natalitatea populației a trecut, cu ritmuri foarte înalte, de la tipul tradițional la tipul contemporan de manifestare. În statele europene, această tranziție s-a înregistrat pe parcurs de peste 100 ani, iar în Republica Moldova a durat doar 30-35 ani. Dacă rata natalității, în anii '50 ai secolului al XX-lea, era în limitele de 40‰, apoi la mijlocul anilor '90 a scăzut la 13-14‰.

Criza social-economică de la începutul anilor 1990, a avut urmări grave asupra proceselor demografice din Republica Moldova și din partea nordică a acesteia [60]. În perioada respectivă se înregistrează o diminuare rapidă a natalității în Republică (de la 82,2 mii în anul 1989 la doar 45,6 mii în anul 1997). Din anul 1998 până în anul 2006, numărul de noi născuți continuă să scadă treptat până la 37,6 mii persoane [24]. Ulterior, până în anul 2010, se înregistrează o dinamica pozitivă, cauzată atât de relansarea social-economică din perioada respectivă, cât și de majorarea numărului de persoane, care au atins vârsta reproductivă activă. După anul 2010, numărul de noi născuți a scăzut cu cca 8000 persoane, iar în ultimii ani (2016-2018), reducere mai rapidă a numărului de noi-născuți, care se observă atât la nivel de Republică și RD Nord, cu excepția municipiilor Chișinău și Bălți.

Promotorul tranziției demografice al natalității, în Republica Moldova, a fost Regiunea de Nord. Dacă tranziția demografică în RD Nord a început în a doua jumătate a anilor '50 ai secolului trecut, apoi în Regiunea de Dezvoltare Sud la începutul anilor '70, deci cu 15-20 de ani mai târziu [74; 96]. Dacă la începutul perioadei de studiu (2000), în RD Centru și în RD Sud ale Republicii Moldova, se mai înregistrau efectele tranziției natalității (în special prin micșorarea ratei de natalitate), apoi în cadrul RD

Nord se înregistrează un proces de stabilizare a ratei natalității, iar în unii ani, se atestă chiar o creștere lentă, ceea ce înseamnă trecerea la o nouă fază a tranziției demografice (tabelul 2.1).

Tabelul 2.1. Particularitățile evoluției ratei natalității populației pe regiuni de dezvoltare, în ‰

Regiuni de Dezvoltare	2011	2015	2018	2018 în ‰ față de 2011
Chișinău	9,9	8,4	7,7	78
Nord	10,4	10,8	12,3	118
Centru	12,1	12,2	10,1	83
Sud	10,8	11,3	9,3	86
UTA Găgăuzia	12,9	11,4	9,5	74
Republica Moldova	11,0	10,9	8,2	75

Sursa:BNS. *Statistica Teritorială/Regională* [25].

Din informația prezentată în tabelul 2.2 se poate urmări procesul de diminuare a natalității populației pe unitățile administrative ale RD Nord. Pe parcursul ultimilor 3 decenii, se constată o tendință generală de diminuare a natalității populației în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II din RD Nord, care se manifestă și în prezent. Cele mai înalte ritmuri de diminuare a natalității s-au înregistrat până la începutul anilor 2000. Dacă comparăm rata natalității pe județele nordice în anii 1999-2000, care era în limitele 9,5-10,5‰, apoi se poate concluziona că ele sunt comparabile cu ratele natalității pe unitățile administrativ-teritoriale la restabilirea evidenței statistice pe raioane (2003), care erau în limitele 8,6-11,7‰. Ulterior, se atestă un proces de stabilizare a acestui indicator pe fonul unei evoluții generale oscilante. În următoarea perioadă (2005-2019), schimbări mari în rata natalității nu se înregistrează. În perioada anilor 2005-2011, în majoritatea unităților administrativ-teritoriale (10 din 12), rata natalității a crescut și numai în două unități ușor s-a micșorat. În următoarea perioadă (2011-2019), rata natalității s-a diminuat ușor. Astfel, în 5 din 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul II (raioane și municipii), rata natalității s-a păstrat sau ușor a crescut, pe când în celelalte 7 raioane ușor s-a diminuat.

Tabelul 2.2. Evoluția ratei natalității în unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord (‰)

UAT	Anii				
	1994	2005	2011	2015	2019
Mun.Bălți	10,1	9,2	10,1	9,6	8,0
Briceni	13,3	9,7	9,5	9,8	8,3
Dondușeni	13,2	8,9	9,3	10,1	10,3
Drochia	15,5	9,1	9,6	10,9	9,7
Edineț	11,6	9,3	10,2	10,4	8,7
Fălăști	16,1	11,2	12,1	13,0	10,4
Florești	15,0	9,5	11,1	11,7	9,6
Glodeni	15,0	9,2	10,6	11,6	10,0
Ocnita	10,5	8,6	8,5	8,9	7,4
Râșcani	14,1	9,9	10,7	10,2	9,2
Sângerei	18,9	11,2	12,6	12,8	10,8
Soroca	12,0	9,1	9,1	10,4	9,1
RD Nord	-	9,6	10,4	8,4	9,1
R. Moldova	14,3	10,5	11,0	10,9	9,2

Sursa: BNS. *Statistica Teritorială/Regională* [25;71].

Actualmente, cea mai scăzută rată a natalității (de 7,4‰-8,5‰) se înregistrează în municipiul Bălți (8,0‰) și în raioanele Briceni (8,3‰), Ocnita (7,4‰). Totodată, cea mai înaltă rată a natalității se păstrează în raioanele Sângerei (10,8‰), Dondușeni (10,3‰) și Fălăști (10,4‰) (figura 2.1).

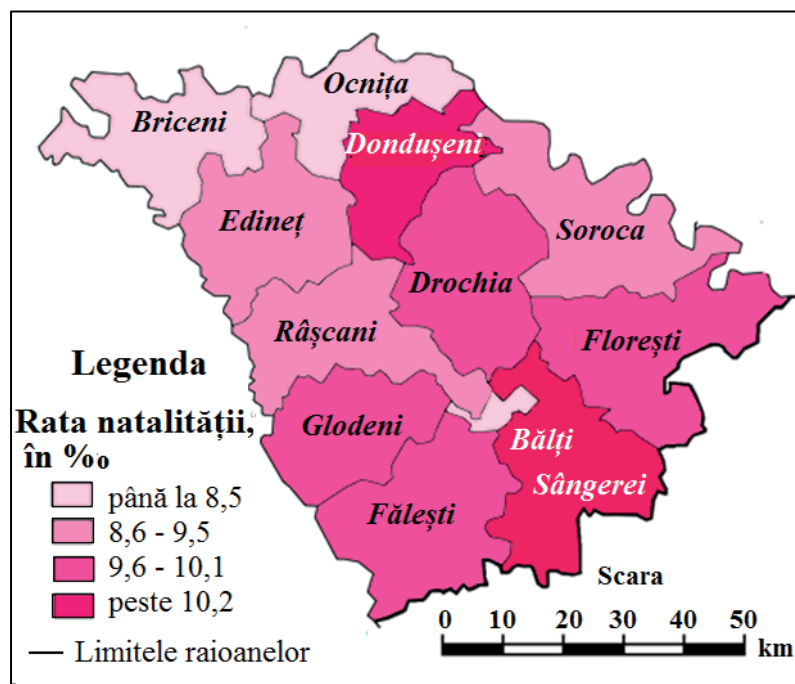

Figura 2.1. Rata natalității populației pe unități administrativ-teritoriale din RD Nord, 2018
Sursa: realizat în baza datelor BNS. Statistica Teritorială/Regională [25]

În același timp, e necesar de menționat, că în raioanele nordice ritmurile de reducere a ratei natalității sunt mai mici în comparație cu raioanele centrale și sudice. În plus, în raioanele Sângerei și Florești, ratele natalității sunt aproape identice cu cele din raioanele centrale, ceea ce se datorează în special, influenței cultelor neoprotestante din aceste raioane, care promovează activ o politică pronatalistă, familiile cu mai mulți copii și nu admit divorțurile.

Transformările demografice (schimbarea structurii pe vârste a populației), trecerea la un nou tip de comportament familial (vârsta modală de încheiere a căsătoriilor mai mare), trecerea la noul tip de familie (familia cu 1-2 copii), a influențat semnificativ fertilitatea populației, indicator de mare valoare în tranziția demografică [24]. Indicatorul fertilității reprezintă o caracteristică mai obiectivă a mișcării naturale a populației. Dacă evoluția natalității se studiază în comparație cu numărul total al populației apoi, fertilitatea se calculează și se analizează în raport cu populația de sex feminin în vârsta de reproducere (15-49 de ani), adică vârsta la care femeia păstrează capacitatea de a naște copiii-vii. Populația feminină în vârsta data (15-49 de ani) determină natalitatea în cadrul unei populații.

Tranziția de la o familie cu mulți copii (4-6) la o familie mică (cu 1-2 copii) s-a realizat în termeni foarte reduși. Dacă la sfârșitul anilor '50 ai secolului al XX-lea (1959), numărul mediu de copii născuți per femeie de vârstă fertilă era de 3,6, apoi în anii '80 a scăzut la 2,0, ca în anii următori să scadă și să se stabilizeze la valorile de 1,2-1,3 copii născuți de o femeie. Interes pentru studiile demografice prezintă și indicatorul copiilor născuți după rangul născutului. Dacă în anii '70 copiii născuți al patrulea copil și mai mult constituia peste 24%, în anii '80 a scăzut la 8%, iar la începutul anilor 2000 la 4,3%. În anii 2015-2019 acest indicator a crescut ușor (tabelul 2.3). Rata fertilității, la nivel de republică, a fost stabilă (1,27-1,30 copii) iar ulterior s-a diminuat foarte intens, ca în anul 2018 să atingă rata de 1,16 copii.

Rata fertilității s-a micșorat destul de mult în regiunile de dezvoltare ale Republicii. În anii 2008-2018, cele mai înalte rate au fost în RD Centru și în RD Sud. După diminuarea din ultimii ani, o rată mai înaltă se observă în RD Centru – de 1,28 copii (tabelul 2.3), iar cea mai scăzută în municipiul Chișinău – de 0,85 copii. Diminuarea maximală s-a înregistrat în RD Sud (18%) și UTA Găgăuzia (16%).

În RD Nord, rata minimă de fertilitate s-a înregistrat în municipiul Bălți (între 1,01-0,99 copii), precum și în raioanele Soroca (1,12), Ocnița (1,13), Briceni (1,18) (tabelul 2.4). O rată mai înaltă de fertilitate se atestă în raioanele Dondușeni (1,56), Fălești (1,42) și Glodeni (1,43).

Tabelul 2.3. Evoluția fertilității populației pe regiuni de dezvoltare (copii născuți per femeie de vârstă fertilă)

Regiuni de dezvoltare	2008	2010	2015	2018
Total pe țară	1,27	1,30	1,30	1,16
Mun. Chișinău	0,94	0,94	0,85	0,85
RD Nord	1,36	1,41	1,43	1,26
RD Centru	1,45	1,47	1,47	1,28
RD Sud	1,38	1,37	1,36	1,16
UTA Găgăuzia	1,46	1,47	1,38	1,20

Sursa: BNS. *Statistica Teritorială/Regională* [25].

Tabelul. 2.4. Evoluția ratei fertilității populației în raioanele RD Nord și în municipiul Bălți

UAT	Anii			
	2008	2010	2015	2018
Mun.Bălți	1,01	1,06	1,08	0,99
Briceni	1,47	1,51	1,37	1,18
Dondușeni	1,35	1,40	1,50	1,56
Drochia	1,61	1,51	1,60	1,49
Edineț	1,57	1,54	1,49	1,29
Fălești	1,55	1,58	1,71	1,42
Florești	1,44	1,57	1,57	1,36
Glodeni	1,38	1,56	1,58	1,43
Ocnița	1,29	1,23	1,28	1,13
Râșcani	1,46	1,53	1,41	1,34
Sângerei	1,57	1,58	1,65	1,39
Soroca	1,30	1,38	1,33	1,12
RD Nord	1,36	1,41	1,43	1,26

Surse: BNS. *Statistica Teritorială/Regională* [25].

2.2. Mortalitatea și speranța de viață la naștere a populației

Mortalitatea populației este considerată un element pasiv al dinamicii mișcării naturale, fiind determinat de mai mulți factori: geografici, economici, sociali, politici și de altă natură. În studiile demografice, geografice și sociale se utilizează indicatorul general al mortalității, definit ca rata brută de mortalitate. Acest indicator se calculează ca raportul dintre toate decesele (de toate vârstele) într-un an calendaristic, raportat la numărul mediu anual al populației, exprimat la 1000 de locuitori (în ‰). În studii mai aprofundate se utilizează și o serie de alți indicatori specifici (mortalitatea infantilă, mortalitatea populației masculine și feminine, mortalitatea populației urbane și rurale, mortalitatea pe grupe de vârstă).

Studiile mortalității ne oferă prezența unor diferențieri mari în rata mortalității populației în aspect teritorial. Dacă rata mortalității populației la scară mondială este de 7-8‰, apoi diferența pe regiuni mari și pe state aparte este destul de semnificativă [34]. Actualmente (2020), pe regiuni mari ale Terrei, cea mai înaltă rată a mortalității este înregistrată în Europa (11‰), cea mai scăzută în Asia, America, Africa (7-8 ‰) [99]. La prima vedere, paradoxal este faptul că, grupa statelor dezvoltate are o rată a mortalității generale mai mare de 10‰, pe când statele mai slab dezvoltate mai mică (7‰). Această situație, însă are o explicație logică. Astfel, spre deosebire de rata mortalității infantile (a nou-născuților), rata mortalității generale nu este determinată atât de nivelul de dezvoltare social-economică, calitatea și accesul serviciilor

medicale și sociale, cât de ponderea grupei de vârstă a treia (pensionarilor), la care decesele sunt cele mai frecvente și un fenomen obișnuit. În statele lumii decalajele sunt mult mai mari, variind de la 3-4‰ în statele financiar asigurate exportatoare de resurse energetice tradiționale (Kuwait, Bahrain, EAU) până la 13-15‰ în statele africane mai sărace (Sierra Leone, Sudan, Somalia). Însă, după cum menționează unii autori: „neșteptată este revenirea masivă în acest grup (cu mortalitate înaltă) a multor state, cu economie în tranziție din Europa de Est până în anii '90 ai secolului trecut, cu o mortalitate excesiv de înaltă (Bulgaria, Ucraina, Serbia, Letonia, Ungaria, România) [96, p. 67].

Mortalitatea, ca fenomen demografic este considerată o categorie istorică, deoarece valorile ei s-au schimbat de la o etapă la alta a dezvoltării societății umane. Dacă la începutul secolului al XIX-lea rata mortalității era în limitele 30-40‰, atunci la începutul secolului al XX-lea aceasta a scăzut la 20-25‰ (de ≈2 ori), urmând ca la începutul secolului al XXI-lea să scadă până la 9-10‰ (de 2 ori). Se poate concluziona că pe parcursul secolelor XIX-XX, rata mortalității s-a redus de 3-4 ori.

În Republica Moldova, actualmente (2019), se înregistrează o mortalitate la nivelul mediu european (de 10,5‰), calculată pentru populația stabilă și de 13,7‰, calculată pentru populația cu reședința obișnuită (prezentă). Decalajul ratei mortalității pe regiuni de dezvoltare nu este mare, se evidențiază doar municipiul Chișinău cu o rată mai mică (tabelul 2.5).

Tabelul 2.5. Evoluția ratei mortalității populației pe Regiuni de Dezvoltare (în ‰)

Regiuni	2011	2015	2018
Total pe țară	11,0	11,2	10,5
Municipiul Chișinău	7,6	7,9	7,6
Nord	13,2	12,0	12,2
Centru	11,4	12,0	11,0
Sud	11,5	12,5	10,8
UTA Găgăuză	12,7	10,4	9,7

Sursa: Biroul Național de Statistică. Statistica Teritorială/Regională [25].

Conform datelor din tabelul 2.5, rata mortalității populației variază destul de mult de la un an la altul. În anii 2011-2015, în municipiul Chișinău și RD Nord rata mortalității a crescut ușor (cu 2-3%), iar în RD Sud a rămas stabilă și numai în RD Centru a crescut cu 5%. O diminuare mai evidentă s-a înregistrat în UTA Găgăuză (peste 18%). În următorii ani (2015-2018), se înregistrează o diminuare a ratei mortalității, atât la nivelul Republicii Moldova, cât și pe regiuni de dezvoltare ale acesteia. Per ansamblu, în Republica Moldova, indicatorul respectiv s-a redus cu 9% (de la 11,2‰ până la 10‰). Scăderea mai modestă a fost înregistrată în municipiul Chișinău (4%). În celelalte regiuni de dezvoltare, diminuarea a fost mai accentuată (în RD Nord – cu 7%, în RD Centru – cu 10%, în Sud și în UTA Găgăuză – cu 7%). Corespunzător, în RD Nord, s-a păstrat tendința de diminuare a ratei mortalității populației.

Analiza informației tabelului 2.6 ne permite să venim cu următoarele concluzii:

- În perioada anilor 2011-2015, evoluția ratei mortalității este diferită. În raioanele (Sângerei, Glodeni, Soroca) nivelul mortalității a rămas la același nivel, în 5 unități administrativ-teritoriale, indicatorul a căpătat tendințe de diminuare ușoară (3–6%), iar în 4 raioane a crescut ușor (2-5%);

- În perioada anilor 2015-2018, atât, per ansamblu în regiune (-7%), cât și în toate raioanele, rata mortalității s-a diminuat. O scădere modestă, cu 1-3%, a fost înregistrată în raioanele Fălești și Edineț. O diminuare medie, cu 3-8%, se atestă în majoritatea raioanelor din RD Nord (Briceni, Dondușeni, Drochia, Florești, Ocnița, Râșcani, Sângerei, Soroca) și o reducere mai mare, de 9%, a fost înregistrată în municipiul Bălți (10%) și în raionul Glodeni (15%).

- În anii 2011-2018, în majoritatea absolută a unităților administrativ-teritoriale de nivelul II (9 din 12) din RD Nord, rata mortalității s-a redus cu 5-10%, iar în 3 raioane indicatorul a crescut lent (2-3%).

Tabelul 2.6. Evoluția ratei mortalității pe unități administrativ-teritoriale din RD Nord, (în ‰)

UAT	2011	2015	2018	Anul 2018 față de 2011, în %
Municipiul Bălți	9,3	9,1	8,2	88
Briceni	15,7	15,1	14,2	90
Dondușeni	17,9	16,6	15,3	85
Drochia	14,8	14,3	13,2	90
Edineț	13,8	14,5	14,2	103
Fălești	12,4	12,9	12,8	103
Florești	12,9	14,3	13,1	102
Glodeni	14,2	14,2	12,1	85
Ocnița	14,0	14,2	13,2	94
Râșcani	15,3	14,3	13,8	90
Sângerei	11,4	11,4	10,8	95
Soroca	13,0	13,0	11,9	92
RD Nord	13,2	13,1	12,2	92

Sursa: Biroul Național de Statistică. Statistica Teritorială/Regională. [25].

În ultimii ani, rata mortalității în RD Nord se păstrează în limitele de 12‰, pe fondul unei tendințe generale de scădere. Totodată, în unele raioane se mai păstrează o rată a mortalității destul de înaltă, inclusiv în Dondușeni, Briceni, Edineț (figura 2.2). Cea mai mică rată a mortalității se înregistrează în municipiul Bălți, precum și în raioanele Sângerei și Soroca. De asemenea, e necesar de remarcat faptul că, în raioanele nordice ritmurile de reducere a mortalității generale sunt cele mai înalte, ceea ce generează semnale pozitive de stabilizare a efectivului populației și restabilire a potențialului reproductiv.

Mortalitatea populației rămâne a fi, în continuare, unul dintre principalii indicatori ai stării sănătății populației, care se reflectă direct sau indirect asupra procesului demografic. Variația ratelor de mortalitate, în mare măsură, determină nivelul natalității, sporului natural, speranței de viață, nupțialității. Ca fenomen demografic, mortalitatea reprezintă suma tuturor deceselor înregistrate într-o anumită perioadă într-o populație dată.

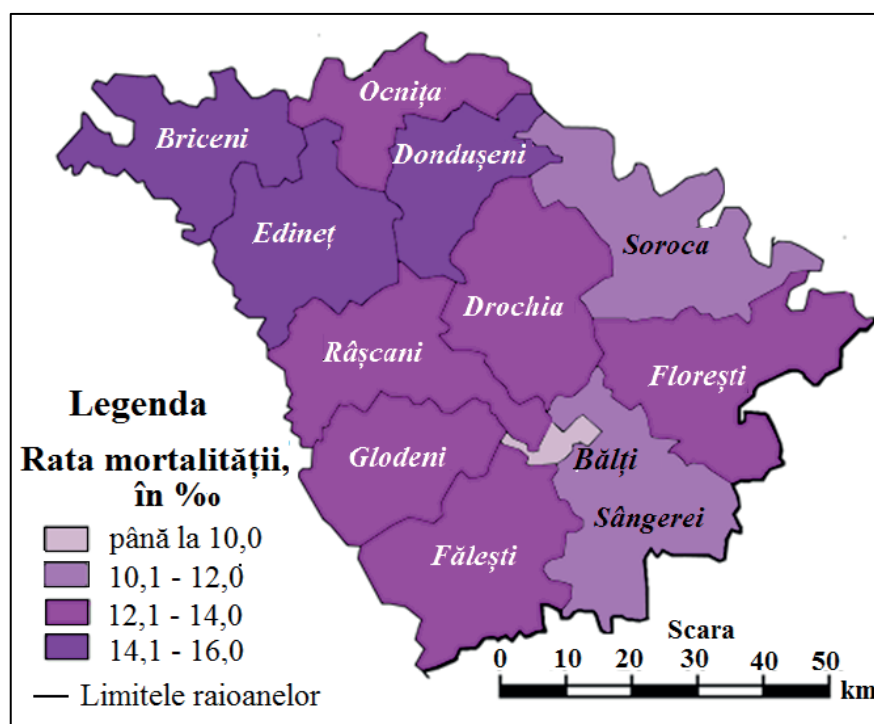

Figura 2.2. Rata mortalității pe unități administrativ-teritoriale ale RD Nord, 2018

Sursa: realizat în baza datelor BNS. Statistica Teritorială/Regională [25]

Valoarea medie (pentru anii 2011-2020) a mortalității generale a populației din RD Nord constituie 1288 cazuri la 100 mii loc. Analiza mortalității generale a populației din regiune, denotă cel mai înalt grad de mortalitate, care se atestă în raionul Dondușeni, cu 1675 cauze decese la 100000 loc., urmat de raioanele Briceni, cu 1496 cazuri/100000 loc. și Edinet, cu 1437 cazuri /100000 loc., iar cel mai mic nivel se înregistrează în raioanele Soroca, cu 1255 cazuri/100000 loc. și Sângerei, cu 1105 cazuri (figura 2.3).

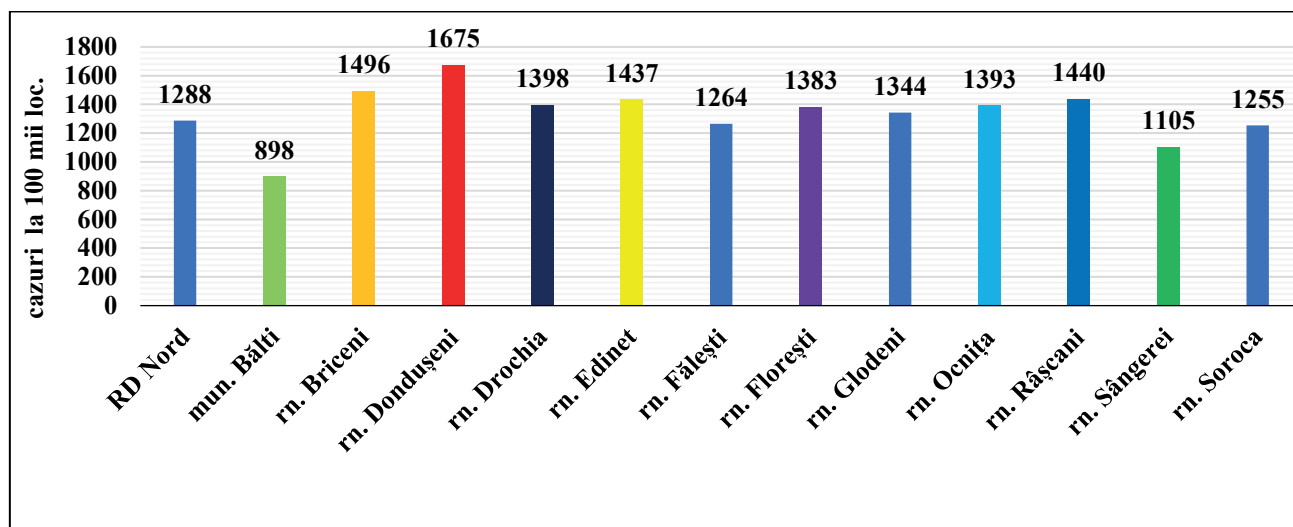

Figura 2.3. Mortalitatea generală a populației din RD Nord (media anilor 2011-2020).

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

În municipiul Bălți s-au înregistrat cele mai mici valori, pe perioada de evaluare, cu valoarea medie de 898 cazuri decese la 100 mii loc. Totodată, fiind cu cca 12% mai ridicată comparativ cu celelalte municipii la nivel de țară și cu cca 14% față de valorile înregistrate pe teritoriul mun. Chișinău.

Rata mortalității populației din RD Nord prezintă valori mai ridicate față de RD Centru, RD Sud, cât și de valoarea medie republicană. (figura 2.4) Astfel, comparativ cu mortalitatea generală a populației din RD Centru și RD Sud, valoarea din RD Nord este mai ridicată cu cca 10% (RD Centru – 1153 cazuri /100000 loc., RD Sud – 1135 cazuri/100000 loc.), iar față de media pe RM, este cu 17% mai mare.

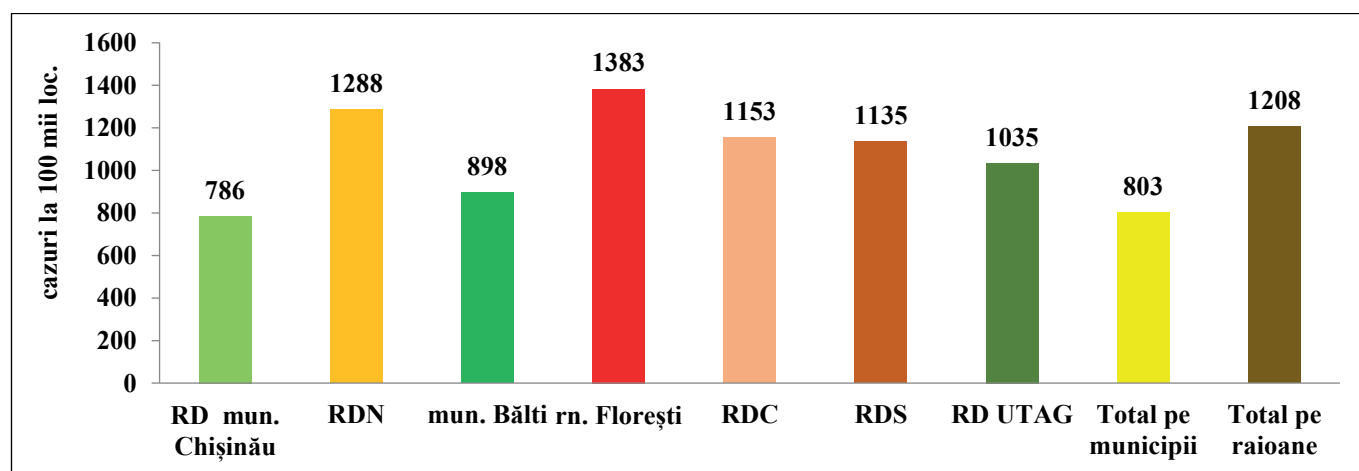

Figura 2.4. Mortalitatea generală a populației pe RD (media anilor 2010-2020).

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

Un indicator de mare importanță în studiul mortalității populației îl reprezintă **mortalitatea infantilă**, care indică mortalitatea la copiii pe parcursul primului an de viață și se calculează ca raportul numărul de decedați de 0–1 ani la numărul copiilor născuți-vii în vârstă de până la un an, la 1000 (în %). Mortalitatea infantilă, spre deosebire de mortalitatea generală, este condiționată, preponderent, de nivelul

de dezvoltare economică și de bunăstare a populației, de accesul la serviciile medicale și educaționale, la serviciile de aprovizionare cu apă și sanitație, precum și de calitatea serviciilor respective.

Atât Republica Moldova, per ansamblu, cât și Regiunea de Dezvoltare Nord, în particular, se caracterizează cu o rată mai înaltă (față de statele Europei) a mortalității infantile, cauzată de nivelul de bunăstare mai inferior, de accesul mai redus la servicii medicale de calitate pentru nou-născuți. Rata medie (pe Republică) este de 8,7 ‰, înregistrând o ușoară diminuare în ultimii ani (tabelul 2.7). În anii 2014-2019, cea mai redusă rată a mortalității infantile se atestă în municipiul Chișinău (7,5‰), precum și în UTA Găgăuzia (7,8‰), iar rata cea mai înaltă se observă în RD Centru și RD Sud, cu un nivel mai redus de urbanizare și de acces la servicii medicale de calitate.

Tabelul 2.7 Mortalitatea infantilă pe regiuni de dezvoltare și u.a.t. ale RD Nord

Regiuni de dezvoltare/ municipii, raioane	Anii						Media
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Total țară	9,1	9,0	8,9	9,2	9,1	8,7	9,0
Mun. Chișinău	5,9	9,1	8,2	7,4	7,8	6,7	7,5
RD Centru	9,2	9,3	9,6	9,8	8,9	9,2	9,3
RD Sud	10,2	8,8	8,6	9,7	6,7	9,2	8,8
UTA Găgăuzia	7,2	8,7	7,8	6,2	9,0	7,9	7,8
RD Nord	11,3	8,6	9,0	10,2	11,5	9,1	9,9
Mun. Bălți	8,9	8,3	10,2	11,8	7,1	5,9	8,7
Briceni	8,8	7,0	2,9	14,0	10,0	8,9	8,6
Dondușeni	13,1	6,8	11,5	7,6	13,4	11,8	10,7
Drochia	5,4	10,4	4,4	14,1	13,1	10,3	9,6
Edineț	11,6	11,9	9,5	10,7	17,1	10,6	11,9
Fălești	14,3	6,7	10,3	6,6	17,0	4,4	9,9
Florești	17,2	3,8	11,0	9,7	9,6	15,1	11,1
Glodeni	7,2	12,6	14,0	13,7	21,8	14,3	13,9
Ocnita	11,1	23,0	11,3	6,9	2,5	2,9	9,6
Râșcani	9,4	8,7	7,0	7,9	9,6	13,3	9,3
Sângerei	16,0	6,6	6,7	11,1	11,9	7,8	10,0
Soroca	9,7	5,8	9,9	6,3	5,8	7,2	7,5

Sursa: BNS. Statistica Teritorială [25]

În RD Nord, rata mortalității infantile înregistrează o evoluție oscilantă (între 8,6 ‰ și 11,3‰), iar în anul 2019 a fost de 9,1‰. Pe unități administrativ-teritoriale acest indicator variază, în medie, de la 8,6-9,0‰ în municipiul Bălți și în raioanele Briceni și Soroca, până la 13,9‰ – în raionul Glodeni.

Unul din cei mai generali și importanți indicatori în studiile demografice, economice, sociale, politice este *speranța de viață la naștere*. Speranța de viață la naștere a populației se calculează numai în cadrul tabelului mortalității populației, care reprezintă un instrument de mare valoare metodică și metodologică în studiile demografice. Despre importanța acestui indicator, profesorul B. Uralnis menționa: „Speranța de viață la naștere este indicatorul demografic general, care sumează influența tuturor factorilor, ce determină nivelul mortalității populației” [133, p. 194].

Indicatorul speranței de viață la naștere oferă informații prețioase cu privire la standardele de viață pe care le-a atins un teritoriu, fiind luat ca reper în calcularea Indicelui Dezvoltării Umane (IDU). De-a lungul secolelor XIX-XXI, speranța de viață la naștere a crescut de la 30-35 de ani până la 78-80 de ani în prezent, ceea ce reprezintă o dublare a indicatorului. Diferențierile teritoriale semnificative ale speranței de viață la scară mondială se înregistrează și la etapa actuală a dezvoltării societății umane. Statele dezvoltate se evidențiază cu o rată înaltă a speranței de viață (79-81 de ani), pe când statele slab

dezvoltate se caracterizează cu o rată mult mai mică (până la 60 de ani), decalajele fiind foarte mari. Unele state dezvoltate (Japonia, Elveția, Franța, Norvegia și altele) se caracterizează cu o rată a speranței de viață foarte înaltă (81-83 ani), pe când multe state slab dezvoltate (Lesotho, Afganistan, Liberia și multe altele) înregistrează o speranță de viață foarte mică (55-60 de ani) [99].

În spațiul Europei, Republica Moldova se încadrează între statele cu o rată a speranței de viață mai redusă (72-73 de ani) față de statele dezvoltate (78-83 de ani). Luând în considerare spațiul limitat al statului, diferențierile teritoriale a ratei speranței de viață nu sunt esențiale. Printre regiunile de dezvoltare ale Republicii cu o rată mai înaltă a speranței de viață la naștere se evidențiază municipiul Chișinău (75,2 de ani), în celelalte regiuni rata este în limitele 71-72 de ani.

Actualmente, speranța de viață la naștere în RD Nord este de 73,8 ani. Tendința generală în evoluția ratei speranței de viață este în creștere. În anii 2010-2018, speranța de viață la naștere în Republica Moldova a crescut de la 69-70 de ani (anul 2010) până la 73,2 de ani (anul 2018). În Regiunea de Dezvoltare Nord s-a înregistrat o creștere de la 70,1 ani în 2010 până la 73,8 de ani în 2018. Luând în considerație situația economică, socială și politică nefavorabilă, se poate concluziona că, creșterea speranței de viață este satisfăcătoare. O rată mai înaltă a speranței de viață se înregistrează în municipiul Bălți (77 de ani) și în raionul Drochia (75,7 de ani). Cea mai mică rată se înregistrează în raioanele Fălești (72,1 de ani), Florești (72,2 de ani) și Sângerei (72,9 de ani).

2.3. Bilanțul natural și reproducerea populației

Reproducerea populației este un proces complex de înlocuire a generațiilor, a persoanelor decedate cu cele nou-născute, a generației de vârstă senilă cu cea de vârstă juvenilă și adultă, în strânsă legătură cu alte fenomene demografice (căsătoria, divorțul). În dependență de raportul dintre natalitate și mortalitate se evidențiază mai multe tipuri de reproducere ale populației. În literatura de specialitate se evidențiază mai multe tipuri de reproducere a populației pe parcursul dezvoltării societății umane [94]. În lucrarea prezentă vom analiza doar tipurile contemporane ale reproducerii populației, prin care a trecut populația Republicii Moldova și a Regiunii de Dezvoltare Nord, inclusiv:

- *reproducere lărgită*, când numărul nou-născuților este cu mult mai mare decât numărul decedaților, iar rezultatul este determinat de un bilanț natural pozitiv și o creștere mare a numărului populației. Etapa dată a fost caracteristică pentru spațiul Republicii până în anii '50 al sec. XX;

- *reproducerea simplă*, când numărul născuților este egal sau ceva mai mare față de numărul decedaților. În acest caz este un bilanț natural aproape de zero și o creștere lentă a numărului populației. Etapa parcursă de Republica Moldova și RD Nord în perioada anilor '60-'80 ai secolului al XX-lea;

- *reproducerea îngustă*, când numărul născuților este mai mic față de numărul decedaților. În acest caz bilanțul natural este negativ și nu se înregistrează creșterea numărului populației, ci doar o diminuare a efectivului populației. Etapa începută în RD Nord în anii '80 ai secolului al XX-lea, iar în Republica Moldova, per ansamblu, în anii 1990.

Rezultatul final al mișcării naturale (determinat de natalitate și mortalitate) reprezintă bilanțul natural al populației, care se calculează ca diferența dintre numărului nou născuților-vii și cel al decedaților. Actualmente, în mai multe surse bibliografice, se utilizează și termenul de excedent natural [93]. Pentru studiile demografice, sociologice și economice se utilizează și rata sporului natural, care se calculează ca raportul bilanțului numeric anual la numărul mediu anual al populației exprimat în promile (‰). Prin urmare, rata bilanțului natural poate fi pozitivă, egală cu zero sau negativă, în dependență de raportul nou-născuților și decedaților.

Până la începutul anilor '80 ai secolului al XX-lea, rata bilanțului natural în Republica Moldova, a fost destul de mare (peste 10‰) după care se începe o diminuare rapidă. Astfel, la începutul anilor 1990

scade până la 0,5-0,7‰. În anul 1999, se înregistrează, pentru prima dată, un bilanț natural negativ (-0,7‰). Cele mai mici valori ale bilanțului natural în Republica Moldova au fost înregistrate în anii 2003-2005 (-1,9‰). În RD Nord situația diferă de restul regiunilor Republicii Moldova. În regiunea de studiu, bilanțul natural negativ al populației apare din anii 1982-1983, când în raioanele Râbnița și Dondușeni s-au înregistrat valori negative de -1,1‰ și, corespunzător, de -1,6‰. Încă în anul 1999, toate cele trei județe din RD Nord aveau un bilanț natural negativ destul de mare. Corespunzător, la sfârșitul anilor 1990 și la începutul anilor 2000, în RD Nord se înregistrează stabil un bilanț natural negativ, care a determinat diminuarea semnificativă a efectivului populației (tabelul 2.8).

Tabelul 2.7. Dinamica bilanțului natural pe regiuni de dezvoltare și raioanele RD Nord, în ‰

UAT	Anii																Sporul, în ‰
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
R. Moldova	-1,8	-1,0	-1,9	-1,5	-1,4	-0,9	-0,4	-0,9	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3	-0,8	-1,3	-0,8
Mun. Chisinau	0,0	1,5	0,5	1,1	0,9	1,9	2,0	2,0	2,3	2,1	1,5	1,1	0,5	0,8	0,2	0,1	1,2
RD Centru	-1,1	-1,0	-1,9	-1,1	-0,8	-0,5	-0,1	-1,0	0,7	0,3	0,8	0,5	0,2	0,1	0,0	-0,9	-0,4
RD Sud	-1,7	-0,8	-1,1	-1,5	-1,4	-0,9	-0,8	-1,4	-0,7	-0,4	0,1	-0,7	-0,2	-0,4	-0,9	-1,6	-0,9
UTA Găgăuzia	-0,8	0,5	0,0	0,2	-0,4	1,5	2,4	1,1	2,2	2,4	1,8	0,7	1,0	1,2	0,1	-0,2	0,9
RD Nord	-4,5	-4,2	-4,8	-4,5	-4,3	-3,7	-2,9	-3,3	-2,8	-2,6	-2,8	-2,3	-2,3	-2,1	-2,7	-3,1	-3,3
Mun. Bălți	-2,0	-0,4	-1,1	-1,1	-0,7	-0,6	0,3	0,9	0,8	1,1	0,6	0,7	0,5	1,1	-0,5	-0,2	0,0
Briceni	-7,4	-5,7	-7,2	-7,1	-6,2	-5,7	-5,3	-5,3	-6,2	-4,8	-6,1	-6,3	-5,3	-4,9	-5,5	-5,7	-5,9
Dondușeni	-8,0	-8,2	-8,4	-10,4	-8,9	-9,1	-7,7	-9,5	-8,6	-7,9	-6,7	-7,4	-6,5	-6,3	-6,7	-5,0	-7,8
Drochia	-5,6	-4,7	-5,8	-5,1	-5,7	-4,4	-4,4	-4,5	-5,1	-4,1	-4,4	-3,5	-3,4	-3,8	-3,7	-3,5	-4,5
Edineț	-6,8	-6,4	-6,9	-5,7	-6,6	-4,1	-4,1	-5,5	-3,6	-4,5	-4,4	-4,3	-4,1	-3,2	-5,4	-5,5	-5,1
Fălești	-1,7	-2,0	-2,6	-2,6	-2,4	-3,3	-0,7	-2,2	-0,3	-0,3	-1,3	0,6	0,1	-0,3	-0,6	-2,2	-1,4
Florești	-6,1	-4,1	-6,9	-5,5	-5,0	-4,7	-3,4	-3,7	-1,8	-3,6	-2,7	-2,7	-2,6	-3,6	-2,8	-3,6	-3,9
Glodeni	-4,4	-3,7	-4,8	-5,0	-4,9	-4,1	-2,8	-3,2	-3,6	-3,4	-2,9	-1,1	-2,6	-0,7	-1,7	-2,1	-3,2
Ocnîța	-8,4	-6,9	-7,8	-8,0	-6,5	-5,8	-4,5	-5,7	-5,5	-4,6	-6,2	-6,7	-5,3	-6,0	-5,2	-5,7	-6,2
Râșcani	-4,5	-5,1	-6,4	-6,1	-5,7	-4,8	-5,5	-4,9	-4,6	-4,0	-5,1	-2,6	-4,1	-4,2	-4,7	-4,6	-4,8
Sângerei	0,6	0,6	-0,4	0,1	0,3	0,0	0,6	0,1	1,2	1,2	1,9	1,3	1,4	2,1	1,2	-0,2	0,8
Soroca	-5,1	-4,1	-5,4	-4,7	-5,4	-3,5	-3,6	-3,7	-3,9	-3,1	-3,3	-2,9	-2,6	-2,6	-2,2	-3,5	-3,7

Sursa: BNS. Ratele mișcării naturale pe raioane și municipii. [24]

În ultimii ani, în raioanele și municipiile din RD Nord s-a stabilit un bilanț negativ inferior perioadelor precedente. Raioanele Briceni, Dondușeni, Edineț păstrează cea mai înaltă rată negativă a bilanțului natural din regiune (figura 2.5).

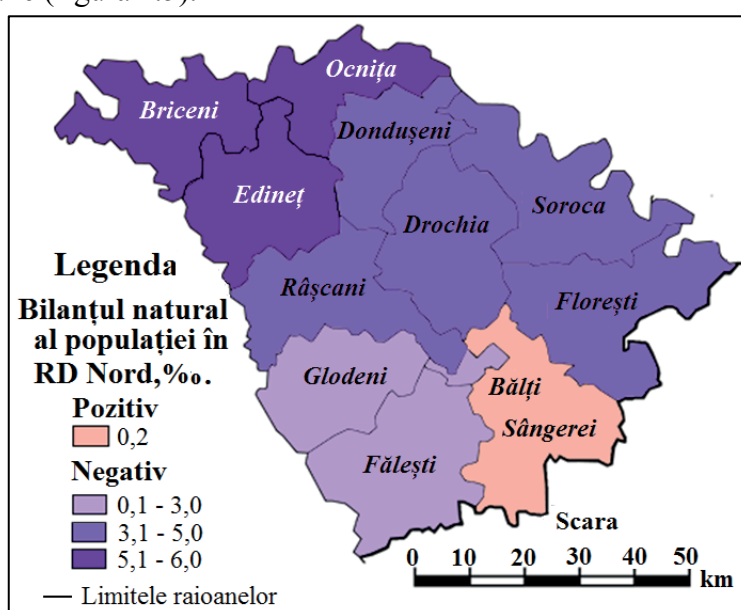

Figura 2.5. Bilanțul natural pe unități administrativ-teritoriale ale RD Nord, 2018

Sursa: realizat în baza datelor BNS. Statistica Teritorială/Regională [25]

Cea mai favorabilă situație se păstrează în municipiul Bălți și în raionul Sângerei, ultimul fiind influențat de proximitatea față de orașul Bălți, dar și de răspândirea largă a cultelor neoprotestante, care promovează activ o politică pronatalistă și a familiilor cu mulți copii.

Analiza dinamicii bilanțului natural confirmă teza potrivit căreia, tranziția demografică începe cu raioanele de nord și, ulterior se răspândește pe întreg teritoriul Republicii Moldova. În rezultatul analizei datelor statistice curente, putem concluziona, că în perioada supusă analizei, toate unitățile administrativ-teritoriale au avut un deficit natural al populației. Ca rezultat, efectivul populației a scăzut și s-a început un proces intens de depopulare a localităților și de îmbătrânire a populației.

Studiul pe o perioadă mai îndelungată a fost imposibil de realizat, ca rezultat al transformărilor administrativ-teritoriale (formarea și lichidarea județelor). Însă, analiza indicatorului respectiv în intervalul anilor 2003-2018 ne demonstrează clar dinamica bilanțului natural, atât pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II, cât și pe RD Nord, per ansamblu. Pe durata anilor 2003-2018 bilanțul natural s-a diminuat pe toate unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II. Valorile sunt diferite de la 1,4-1,5 ori (Fălești, Edineț) până la 1,9-2,0 ori (Florești, Glodeni). Actualmente, un sporul natural pozitiv se înregistrează doar în raionul Sângerei, explicația constând în comportamentul pronatalist al populației neoprotestante prezent aici într-o proporție mai mare. Cel mai mic bilanț negativ (-0,2‰) se înregistrează în municipiul Bălți, iar cel mai mare (-5,7‰) – în raioanele Briceni și Ocnîța.

În intervalul anilor 2005-2010, bilanțul natural negativ s-a mărit în raioanele Dondușeni și Râșcani, în municipiul Bălți și în raionul Sângerei a devenit pozitiv, însă în celelalte 8 raioane ale regiunii de studiu s-a micșorat. În următoarea etapă (2010-2015) s-a păstrat sporul natural pozitiv în municipiul Bălți și raionul Sângerei, iar în restul unităților administrative bilanțul natural negativ s-a mărit, exceptând raionul Briceni, unde a fost constant. În ultima etapă (2015-2018), situația se schimbă, atât pe regiune, per ansamblu, cât și pe raioane. Bilanțul natural negativ crește ușor, doar în raionul Dondușeni și Glodeni acesta se micșorează. Rămâne un spor natural pozitiv numai în raionul Sângerei.

Rolul mișcării naturale în evoluția efectivului populației poate fi dedus din rezultatele evidenței bilanțului natural pentru perioada anilor 2011-2018 (tabelul 2.9).

Tabelul 2.9. Bilanțul natural și evoluția efectivului populației stabile în u.a.t. din RD Nord

UAT	Efectivul populației la 01.01.2011 (mii)	Bilanțul natural (persoane) 2018/2011	Numărul populației ± sporul natural (mii loc.)	Efectivul populației la 01.01.2019 (mii)	Diferența (mii loc.)
RD Nord	1006,6	-19866	986,8	974,6	-12,2
Bălți	148,9	604	143,5	151,8	+3,5
Briceni	75,3	-3282	72,0	71,4	-0,6
Dondușeni	45,1	-2401	42,7	41,7	-1,0
Drochia	90,1	-2786	87,3	85,6	-1,7
Edineț	82,9	-2841	80,1	79,2	-0,9
Fălești	92,6	-394	92,2	90,3	-1,9
Florești	90,0	-2051	88,0	85,6	-2,4
Glodeni	61,9	-1080	60,8	58,7	-2,1
Ocnîța	56,1	-2458	53,6	53,0	-0,6
Râșcani	70,0	-2316	67,7	66,5	-1,2
Sângerei	93,4	933	94,3	91,4	-4,1
Soroca	100,4	-2400	98,0	99,4	+1,4

Sursa: Biroul Național de Statistică. [24].

O privire generală asupra informației tabelului 2.9. ne permite de a trage următoarele concluzii:

- Efectivul populației stabile din RD Nord în perioada 2011-2018 s-a micșorat de la 1007 locuitori mii până la 975 mii sau cu 32 mii locuitori (3,1%). Scăderea numerică este caracteristică pentru toate

raioanele, numai în municipiul Bălți s-a majorat efectivul populației cu 2,9 mii locuitori (cca 2 %). Bilanțul natural negativ în RD Nord, în această perioadă, a fost de 19,9 mii locuitori (sau peste 2% din numărul total al populației de la 01.01.2011).

- Dintre unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, doar în municipiul Bălți și raionul Sângerei s-a înregistrat un excedent natural pozitiv modest, în celelalte raioane excedentul natural negativ anual a fost între -394 persoane – în raionul Fălești și – 3282 persoane – în raionul Briceni.

- Corespunzător, în rezultatul mișcării naturale (reproducerii populației) s-a mărit ușor numărul populației numai în municipiul Bălți și raionul Sângerei. În celelalte raioane, în numărul populației a fost într-un declin constant pe baza mișcării naturale ale populației.

În plus, s-a înregistrat o diferență semnificativă între numărul populației primită în rezultatul calculului (scăderii sau creșterii) cu evidența bilanțului natural și numărul populației primite oficial de structurile statistice. De exemplu, per ansamblu, în RD Nord efectivul populației calculat, prin datele statisticii curente ale mișcării naturale, este de 986,8 mii locuitori, însă după statistica oficială numărul indicat este de 974,6 mii locuitori, ceea ce înseamnă cu 12,2 mii persoane mai puțin. Această diferență, cu diferite valori, este caracteristică pentru toate unitățile administrativ-teritoriale ale regiunii. Corespunzător, putem concluziona că, această diferență de (-12,2 mii) este rezultatul migrației populației, adică al bilanțului migratoriu negativ. Prin urmare, numărul populației RD Nord, în anii 2011-2018, s-a micșorat în rezultatul excedentului natural negativ cu 19,9 mii locuitori și în rezultatul emigrației cu 12,2 mii persoane sau, per total, cu 32,1 mii locuitori.

2.4 Rezultatele Sondajului Sociologic adresat populației din RD Nord cu privire la problemele dinamicii naturale și reproducerii populației

În prezenta lucrare, ne-am propus să analizăm situația geodemografică, nu doar în baza informației furnizate de autoritățile statistice (BNS și Direcțiile de Statistică raionale), dar și în baza interviuării populației și experților în domeniu din cadrul Consiliilor Raionale și Locale din RD Nord privind importanța și manifestarea fenomenelor și procesele geodemografice, utilizând instrumentarul sondajului sociologic. Chestionarul a fost structurat în 3 compartimente: *problematica socio-demografică*, *migrația*, *munca și situația materială* (anexa 2). Compartimentul chestionarului cu privire la „Problematica socio-demografică” a cuprins 7 întrebări, una dintre ele fiind de tip deschis, restul întrebărilor cu variante de răspuns (alegere multiplă sau a unui singur răspuns) [44]. Este interesantă opinia respondenților cu referire la aprecierea celei mai acute probleme din localitate (figura 2.6).

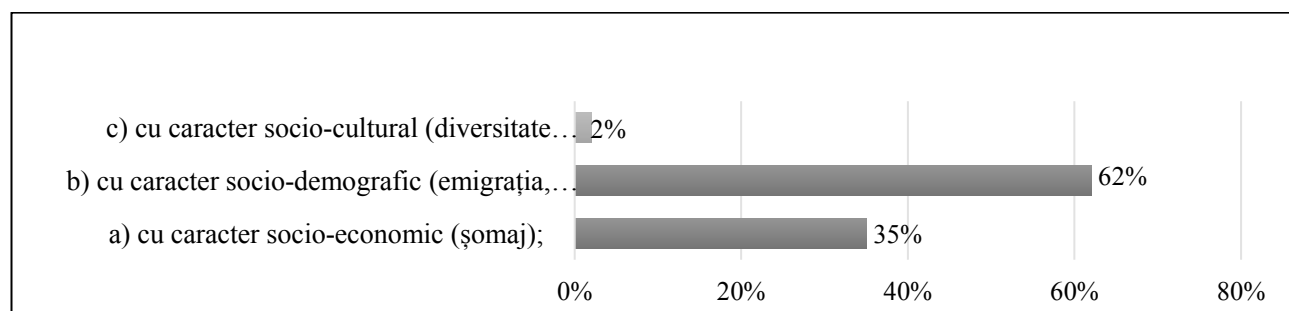

Figura 2.6. Problema cea mai acută a localității

Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

Astfel, la întrebarea *Care este problema socială cea mai acută în localitatea Dvs.?* răspunsurile respondenților au fost următoarele: peste 60% din numărul total al respondenților au menționat problema cu caracter socio-demografic ca cea mai importantă la moment pentru localitate, această opinie coincide și cu părerea autorilor, dar și a statisticii oficiale. Acutizarea mai multor probleme cu caracter socio-

demografic la etapa actuală este determinată de tranziția socio-economică prin care trece Republica Moldova, care au avut repercusiuni mari asupra evoluției geodemografice. Peste 1/3 (35%) dintre cei chestionați au indicat drept prioritare problemele cu caracter socio-economic ale localității și doar 2% din cei chestionați susțin că ar exista probleme și de ordin socio-cultural, manifestat prin intoleranța etnică, confesională, RD Nord având o structură etnică și confesională destul de neomogenă.

O altă întrebare inclusă în chestionar a solicitat opinia populației locale cu privire la *numărul mic de copii per familie* (fig. 2.7). Este știut faptul, că tranziția demografică care a început în această regiune, s-a manifestat ulterior în centrul și sudul Republicii. La această întrebare, $\frac{3}{4}$ din respondenți au indicat *teama de sărăcie*, chiar dacă regiunea se consideră a fi una dintre cele mai prospere la nivel național. De fapt, acesta ar putea servi ca un pretext justificativ, care de fapt nu are nimic comun cu nivelul sărăciei, știut fiind *paradoxul demografic*, numărul de copii per familie fiind invers proporțional nivelului de bunăstare.

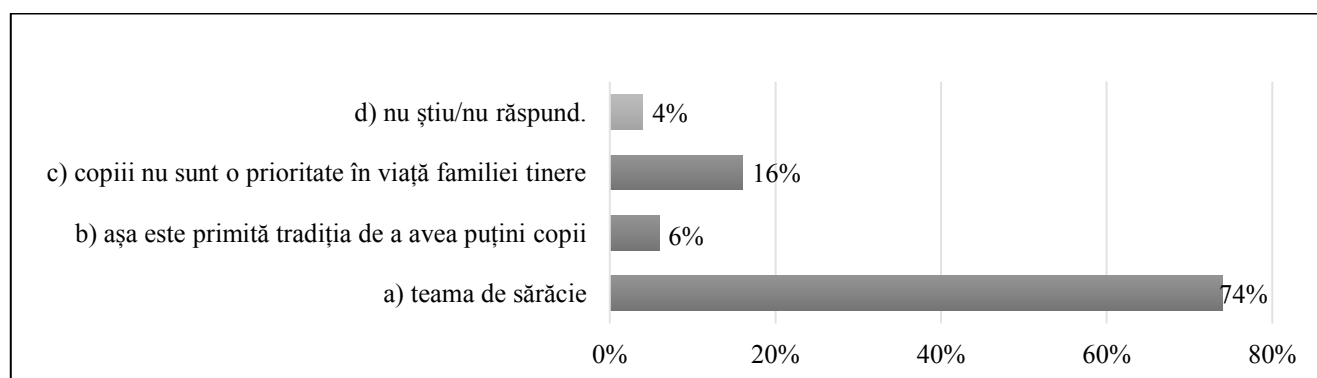

Figura 2.7. Cauzele numărului mic al copiilor în familie

Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

Această justificare prin invocarea motivului sărăcie este parțial justificată, dacă ne gândim la bunăstarea populației actuale, care este mult mai bună decât în perioadele baby-boomului din anii 1960-1970, când numărul mediu al copiilor în familiile din RD Nord era de 3-4 copii per familie. Numărul redus de copii este, mai degrabă, o consecință a instabilității socio-economice, a plecării masive a populației de vârstă reproductivă, incertitudinea la care este supusă familia tânără în prezent, dar și oportunitățile oferite în exterior în ceea ce privește continuarea studiilor, găsirea unui loc de muncă bine plătit, accesul mult mai lejer (după anul 2014) a cetățenilor moldoveni în statele dezvoltate ale UE. Această situație se manifestă la nivelul întregii Republici. O altă cauză derivă din modificările comportamentului demografic și al sistemului de valori. Astfel, familiile tinere, din cauza incertitudinii, a lipsei oportunităților în țară, nu mai concep, în familie și copii, sensul continuității vieții. Din aceste considerente $\approx 17\%$ din respondenți au menționat că, copiii nu mai sunt o prioritate a vieții tinerilor. În plus, tinerii își justifică numărul mic de copii prin lipsa unei perspective clare de a rămâne acasă (figura 2.7), iar întemeierea familiei este privită ca o constrângere a ridicării nivelului de bunăstare și confort individual, avansării carierei profesionale etc.

O altă întrebare urmărea scopul identificării viziunilor populației cu privire la *numărul optim/dorit de copii în familie* (figura 2.8). Includerea acestei întrebări urmărea scopul de a analiza ce rol atribuie cetățenii copiilor în sistemul lor de valori. În pofida faptului că, numărul copiilor per familie a fost într-o descreștere permanentă, totuși, în răspunsurile majorității respondenților, se specifică regretul pentru numărul mic de copii, un număr destul de mare susținând această părere prin faptul că n-a conștientizat, la timpul potrivit, valoarea spirituală, esența și continuitatea vieții prin copiii născuți și educați corespunzător [44]. Copiii rămân a fi o prioritate a vieții, chiar dacă numărul acestora, per familie, este foarte mic. Acest răspuns vine în contradicție cu afirmația din întrebarea precedentă potrivit căreia numărul mic în familie s-ar datora nivelului de pauperizare a populației. Majoritatea respondenților consideră că, numărul optim de

copii în familie trebuie să fie 2 și mai mulți copii (circa 90%, inclusiv 25% care consideră că, numărul optim format din 3 și mai mulți copii (figura 2.8).

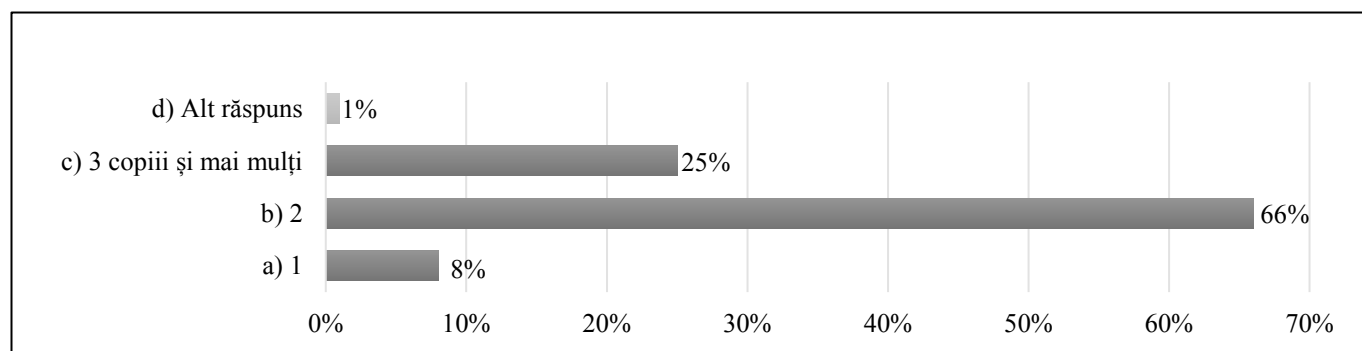

Figura 2.8. Numărul optim dorit de copii per familie

Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

Mai multe răspunsuri la întrebarea dată, fără a fi indicat numărul concret de copii a fost „cu cât mai mulți, cu atât mai bine”, „dacă aveam judecata de acum, în mod sigur, că aveam mai mulți copii”. Teama de sărăcie n-a fost justificată, nici într-un mod, doar exprimându-și regretul că nu au mai născut mai mulți copii (în special, regretul femeilor). Aceasta ne conduce la ideea că, instituțiile statului responsabile de politica demografică, inclusiv biserica n-au promovat familia numeroasă, ca un model de manifestare și dezvoltare umană, dar de supraviețuire. Această problemă existențială, deosebit importantă, s-a lăsat la atitudinea fiecărui cetățean în parte, care fiind constrânși de incertitudinea tranziției socio-economice, dar și de tentațiile migrației, au neglijat familia în sensul reproducerii extinse. Statul n-a acordat, în special în anii 1990 și 2000, un sprijin real familiilor cu mulți copii.

O problemă acută la nivelul întregii țări, dar în special manifestată în RD Nord e cea a *depopulării*. La întrebarea cum apreciază respondenții chestionați *cauzele depopulării localităților din RD Nord*, opiniile au fost împărțite după cum urmează: 45% consideră că motivul principal al depopulării îl are emigrația, 17% – bilanțul natural negativ, iar 40% – ambele cauze (figura 2.9).

Acest fapt este confirmat și de datele statisticii oficiale. Respondenții consideră că, depopularea e cauzată, cu precădere, de emigrație, care s-a amplificat odată cu dezmembrarea ex. URSS, perioadă precedată de transformări socio-economice majore. Emigrația a fost concepută de către populația țării ca o strategie de adaptare și supraviețuire în noile condiții. În același timp, manifestarea fenomenelor de integrare regională, oportunitățile accesului liber al cetățenilor moldoveni, atât în statele CSI, cât și în cele ale UE (liberalizarea regimul de vize din 28.04.2014) a determinat creșterea cererii forței de muncă din Republica Moldova și intensificarea proceselor migraționale. Până în anul 2014, populația din RD Nord a fost antrenată, preponderent, în migrația de muncă către spațiul CSI. Tendința actuală e de revenire din spațiul CSI și orientarea către statele UE [28, p. 67].

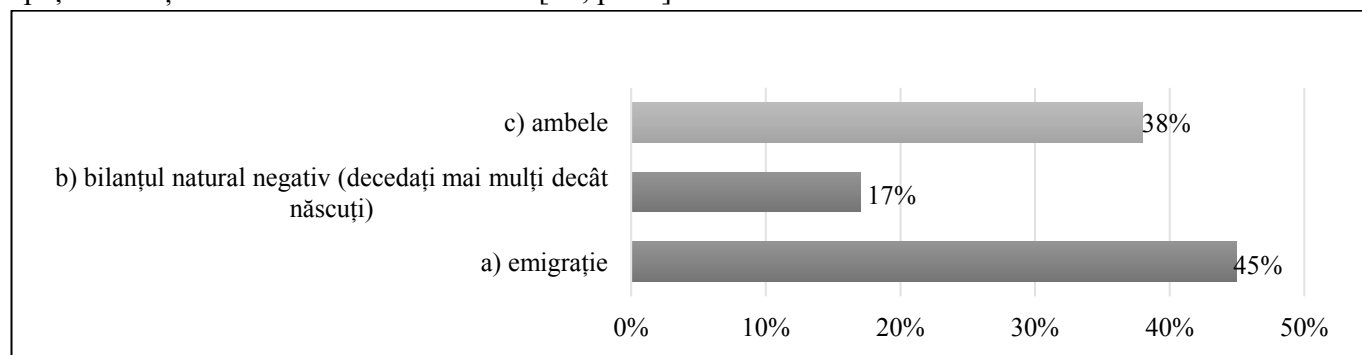

Figura 2.9. Cauzele depopulării în localitatea Dstra

Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

La întrebarea ce ține de *posibilitatea de revitalizare demografică* (fig. 2.11), în perspectiva viitoare a localităților din RD Nord mai mult de ½ dintre aceștia rămân încrezători pentru viitorul localităților lor și susțin că acestea își pot reveni, doar că trebuie să fie aplicată măsuri de politică demografică din partea instituțiilor statului, bisericii – ca instituție cu un grad de credibilitate mare.

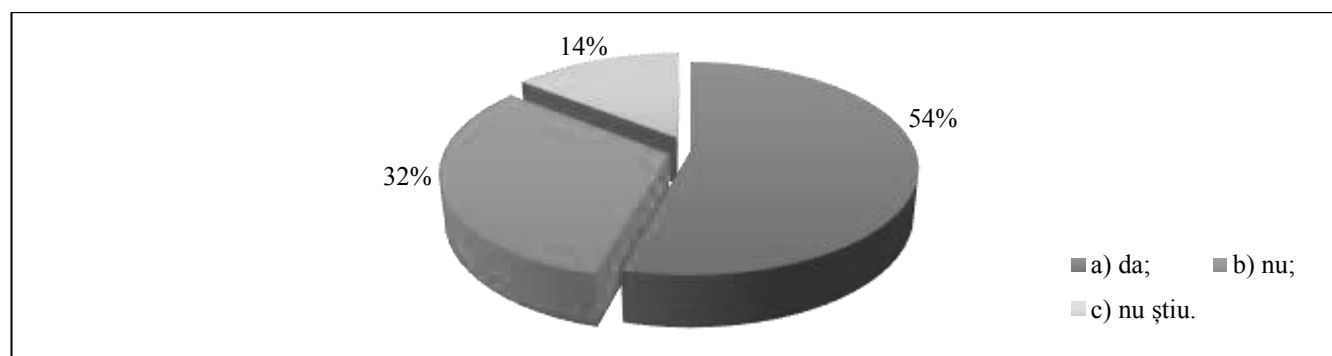

Figura 2.10. Este posibilă revitalizarea demografică a localității în care trăiți?

Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

În același timp, 1/3 dintre respondenți nu au încredere în revitalizarea demografică, pesimismul lor fiind justificat de realitatea geodemografică, numărul foarte mic al tinerilor rămași în aceste localități, o rată a fertilității mult sub nivelul care asigură reproducerea simplă a populației, etc. Situația demografică poate fi restabilită, parțial, în opinia respondenților dacă ar fi aplicate măsuri de politică demografică, migrațională, regională, urmând experiența altor state care au revitalizat parțial situația demografică.

Cea mai mare parte a persoanelor chestionate susțin că instituțiile statului ar trebui să se implice activ prin promovarea politicilor care ar stimula creșterea populației (chiar dacă nu sunt specificate aceste măsuri). Susținerea familiilor tinere, încurajarea revenirii emigranților prin crearea locurilor de muncă motivante, stabilitatea socio-economică, ajustate de ancorarea în institutul bisericii care se bucură de cea mai mare popularitate în rândul populației printre instituțiile statului. Din discuțiile purtate cu populația localităților în care s-a realizat sondajul s-a specificat că reprezentanții cultelor netradiționale au familii mai numeroase. În satul Recea, raionul Râșcani, spre exemplu, reprezentanții primăriei au afirmat că casele rămase părăsite, de către populația emigrată, în ultimul timp sunt achiziționate de către reprezentanții acestor culte care cumpără pentru copii lor aceste case, unele fiind în stare foarte bună.

3. STAREA DE SĂNĂTATE A POPULAȚIEI

Sănătatea populației unei țări reflectă de cele mai multe ori situația economică și socială a acesteia, grija pe care statul respectiv o acordă sănătății, prin politicile economice și sociale și, nu în ultimul rând, modul de viață al locuitorilor săi. Sănătatea populației este influențată de mediul economic, cât și de cel social sau cultural. Factorii care influențează starea de sănătate a populației sunt numeroși și în strânsă interdependență. Calitatea serviciilor medicale și atenția acordată mediului sunt corelate cu nivelul general de dezvoltare, iar stilul de viață al populației este condiționat de nivelul veniturilor și de nivelul de instruire al populației [35-36].

Din literatura de specialitate este cunoscut că, sănătatea umană este determinată de patru factori: biologici (moștenire generică, procesele de maturizare, îmbătrânire, tulburări cronice, degenerative, geriatrie), de mediu (climaterici, ecologici, schimbări sociale rapide), stilului de viață (aspectele ce țin de alimentație, sedentarism, consumul de alcool, tutun) și organizarea asistenței medicale (cantitatea și calitatea resurselor medicale, accesul la servicii medicale etc.). Astfel, cauzele îmbolnăvirilor sunt situate la nivelul primilor trei factori, în timp ce resursele pentru sănătate individuală – la nivelul ultimului factor. Deci, starea de sănătate este determinată atât de factori obiectivi (nivelul condițiilor de viață, organizarea sistemului de sănătate, calitatea serviciilor medicale), cât și de factori subiectivi (atitudinea față de propria sănătate, aprecierea modului sănătos de viață, practicarea acestuia).

Factorii, care determină starea de sănătate a populației sunt: factorilor genetici, dependenți de biologia umană (27%); bunăstarea social-economică, stilul de viață și comportament (43%); calitatea mediului ambiant (19%); nivelul de dezvoltare și acces al sistemului de ocrotire a sănătății (11%) [78]. În funcție de particularitățile regionale coraportul acestor factori poate varia, dar nesemnificativ.

În realizarea studiului, au fost utilizate, de asemenea, datele statistice ale Ministerului Sănătății al Republicii Moldova și ale Agenției Naționale pentru Sănătate Publică (ANSP) privind starea de sănătate a populației din RD Nord [62-70], fiind analizați unii dintre principalii indicatori, precum: mortalitatea, prevalența și incidența generală a populației. A fost stabilită structura și dinamica mortalității generale a populației din RD Nord, pentru perioada anilor 2010–2020, și supusă estimării comparative cu celelalte regiuni de dezvoltare ale Republicii. De asemenea, a fost analizată dinamica prevalenței și incidenței generale a populației (2010–2019). Abordarea este una descriptivă, iar pentru prelucrarea datelor au fost utilizate metode statistice. RD Nord reprezintă zona cea mai afectată, din punct de vedere al stării de sănătate, aflată într-un declin demografic, cu un bilanț natural negativ, un nivel de mortalitate ridicat, o îmbătrânire demografică accelerată, susținută de o migrație internă și externă deosebit de intense [29].

3.1. Mortalitatea generală a populației după cauzele de deces

În urma analizei structurii mortalității, constatăm, faptul că *maladiile sistemului cardiovascular* reprezintă principala cauză de deces (figurile 3.1-3.2.) atribuindu-se 793 cazuri de deces la 100 mii locuitori sau cca 62% din numărul total de decese.

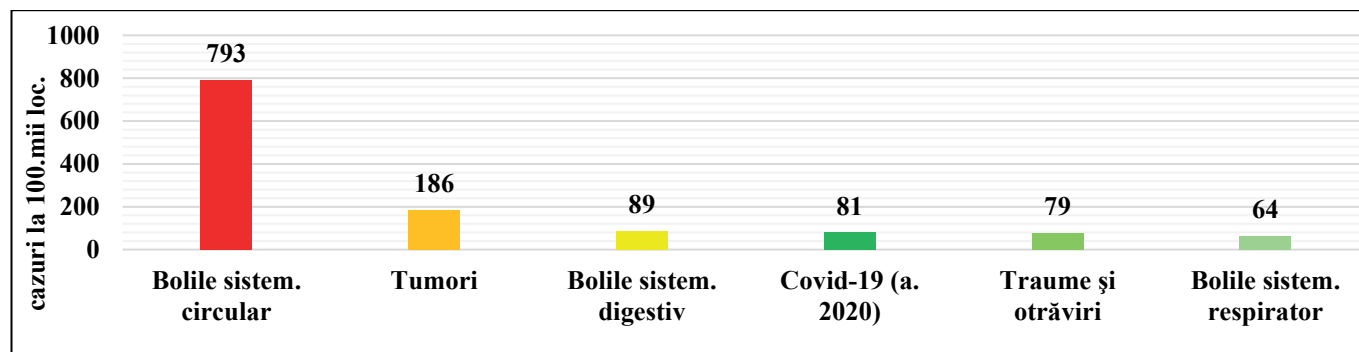

Figura 3.1. Principalele maladii ale populației din RD Nord (media anilor 2010-2020)

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

Privitor la municipiul Bălți, acest indicator se estimează la 468 cazuri/100000 loc. sau 52% din totalul deceselor. Per total, în municipiile din Republica Moldova mortalitatea provocată de aceste maladii este de 417 cazuri/100000 loc. sau 52% din numărul total al deceselor, la nivel republican – 633 cazuri/100000 loc. sau 58%, iar în municipiul Chișinău – 427 cazuri/100000 loc. sau 54% din numărul total al deceselor.

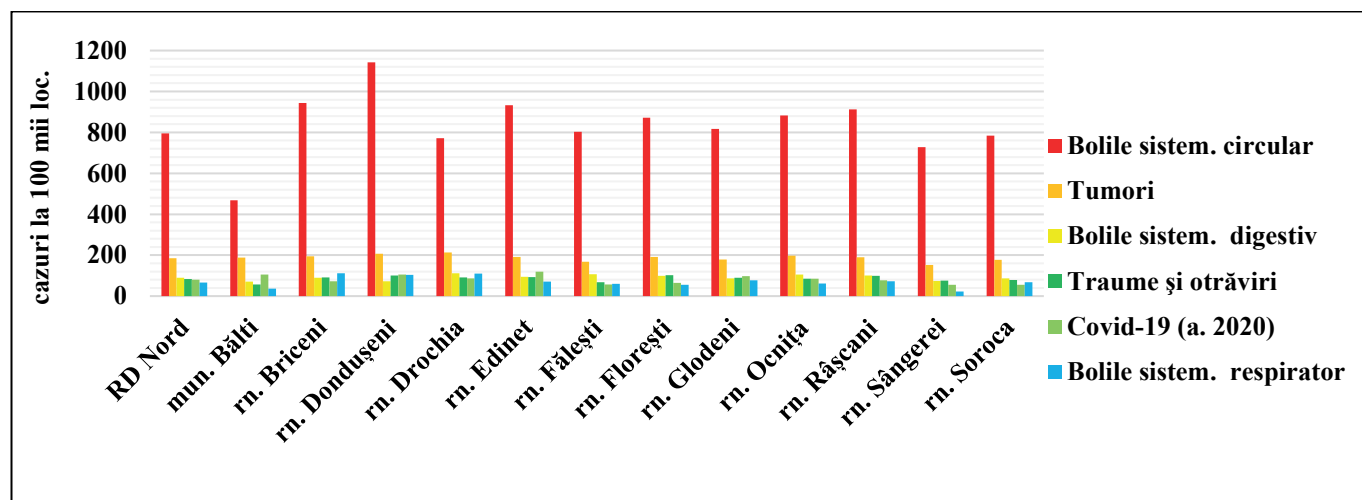

Figura 3.2. **Principalele cauze de deces în RD Nord** (media anilor 2010-2020) [62-70]

Cele mai ridicate valori, a mortalității datorate *bolilor sistemului circulator*, au fost înregistrate în raioanele Dondușeni (1128 cazuri/100 mii loc.) și Briceni (952 cazuri/100 mii loc.). La polul opus, cu cele mai reduse valori, se înregistrează raioanele Drochia și Sângerei. Structura principalelor cauze de deces a populației din RD Nord este redată în figura 3.2.

Mortalitatea cauzată de tumori ocupă locul al II-lea, cu 186 cazuri la 100 mii loc., ceea ce constituie cca 14% din numărul total de decese. Este important de remarcat că tumorile maligne înregistrate constituie peste 99% din numărul total de tumori.

Cel mai ridicat grad de mortalitate cauzată de tumori se observă în raionul Drochia, cu 213 cazuri/100000 locuitori. Urmează raioanele Dondușeni, cu 206 cazuri/100000 loc., Ocnița, cu 198 cazuri/100000 loc., Briceni, cu 192 cazuri/100000 loc., Edineț, cu 188 cazuri/100000 loc., Râșcani, cu 194 cazuri/100000 loc. și Florești, cu 190 cazuri/100000 locuitori. În mun. Bălți se atestă 188 cazuri/100000 loc. de decese cauzate de tumori sau 21% din numărul total de decese.

Totuși, mortalitatea prin tumori înregistrată în mun. Bălți este de cca 21% mai ridicată comparativ cu cele înregistrate în mun. Chișinău. În RD Nord, mortalitatea cauzată de tumori, este cu cca 14% mai mare față de RD Centru (159 cazuri/100000 loc.) și cu cca 9% mai mult față de RD Sud (169 cazuri/100000 loc.). Per total, în municipiile Republicii s-au înregistrat 161 cazuri/100000 loc. În mun. Chișinău s-a înregistrat cea mai scăzută rată de mortalitate cauzată de tumori (156/100000 loc.).

Un rol important îl ocupă și mortalitatea cauzată de *bolile sistemului digestiv*, care prezintă o valoare medie de 89 cazuri/100000 locuitori sau cca 7% din numărul total de decese. Comparativ cu celelalte regiuni, mortalitatea cauzată de bolile sistemului digestiv în RD Nord este de 1,5 ori mai mare față de RD Centru și de cca 1,2 ori mai mare față de RD Sud. Valorile cele mai ridicate ale mortalității cauzate de bolile sistemului digestiv sunt înregistrate în raioanele Drochia (107 cazuri la 100 mii locuitori), Fălești (105 cazuri la 100 mii loc.), iar valorile mai reduse se atestă în raioanele Sângerei și Dondușeni. În municipiul Bălți, mortalitatea datorată bolilor digestive a constituit 70 cazuri la 100 mii loc. (cca 5% din total). Mortalitatea cauzată de maladiile sistemului digestiv în RD Nord este cu 15% mai mare față de mun. Chișinău (61 cazuri/100000 loc.) și cu 4% mai mare față de media pe municipii (67 cazuri/100000 loc.). Rata minimă s-a înregistrat în municipiul Chișinău, cu 61 cazuri la 100 mii loc.

Anii 2020-2021 se remarcă prin manifestarea pandemiei *Covid-19*. În RD Nord, mortalitatea datorată acestui virus înregistrează 81 cazuri la 100000 loc., ceea ce constituie cca 6% din numărul total de decese. Rata cea mai ridicată se înregistrează în raioanele Edineț (119), Dondușeni (105) și Glodeni (97), iar numărul cel mai redus – în raioanele Fălești, cu 57 cazuri/100000 loc., Sângerei și Soroca, cu 55 cazuri/100000 locuitori (figura 3.3).

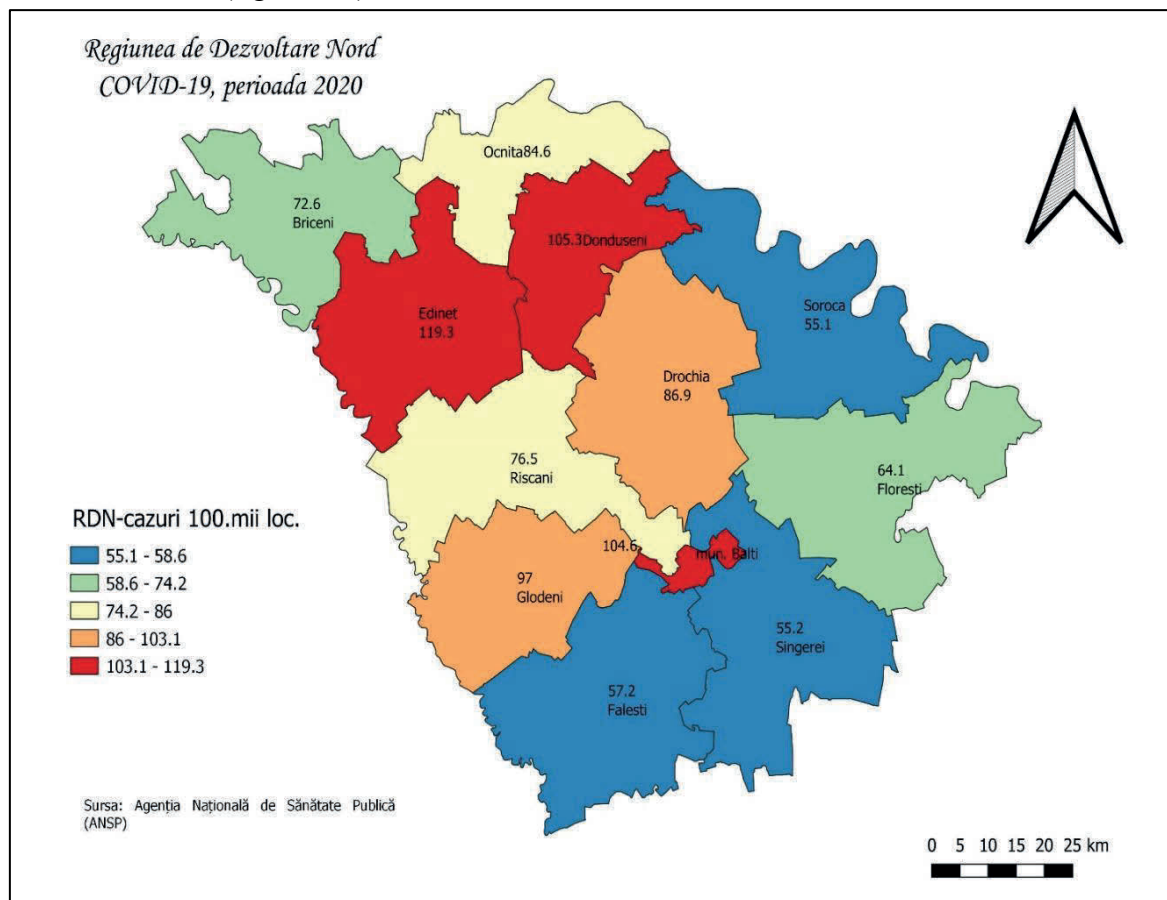

Figura 3.3. Pandemia Covid-19 în RD Nord.
Sursa datelor: ANSP [11]

La nivel național, rata cea mai ridicată a mortalității cauzată de *Covid-19* se atestă în mun. Chișinău (figurile 3.4-3.7.), cu 123 cazuri la 100 mii loc. ($\approx 13\%$), fapt explicat prin concentrarea a populației în capitala Republicii, urmează UTA Găgăuzia, cu 88 cazuri/100000 loc., RD Nord, cu 81 cazuri /100000 loc., RD Centru, cu 59 cazuri/100000 loc. și RD Sud, cu 53 cazuri/100000 locuitori.

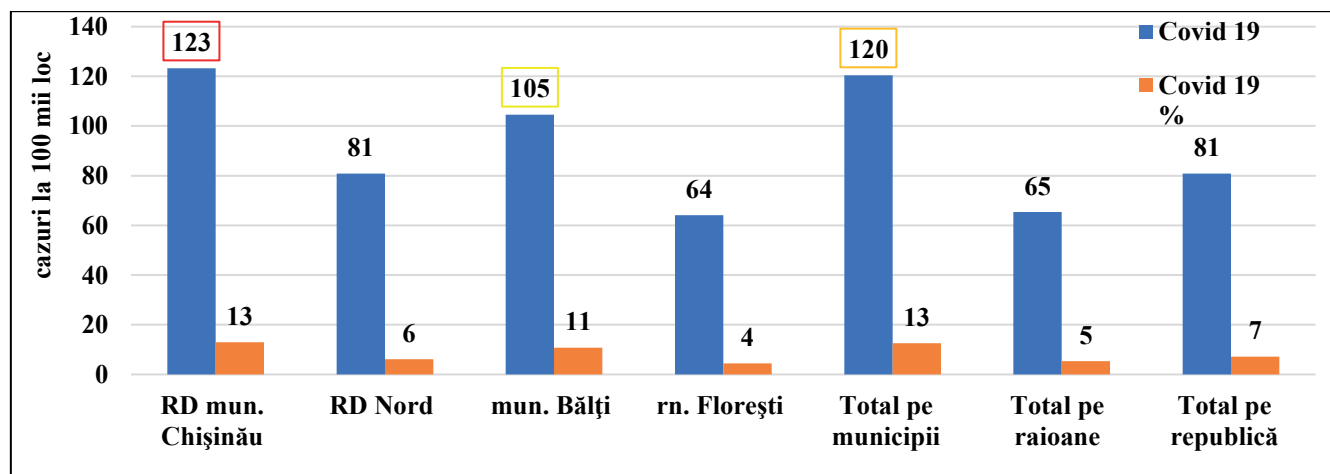

Figura 3.4. Mortalitatea - Covid-19 pe regiuni de dezvoltare (anul 2020).
Sursa datelor: Ministerul Sănătății, ANSP [11; 62-70]

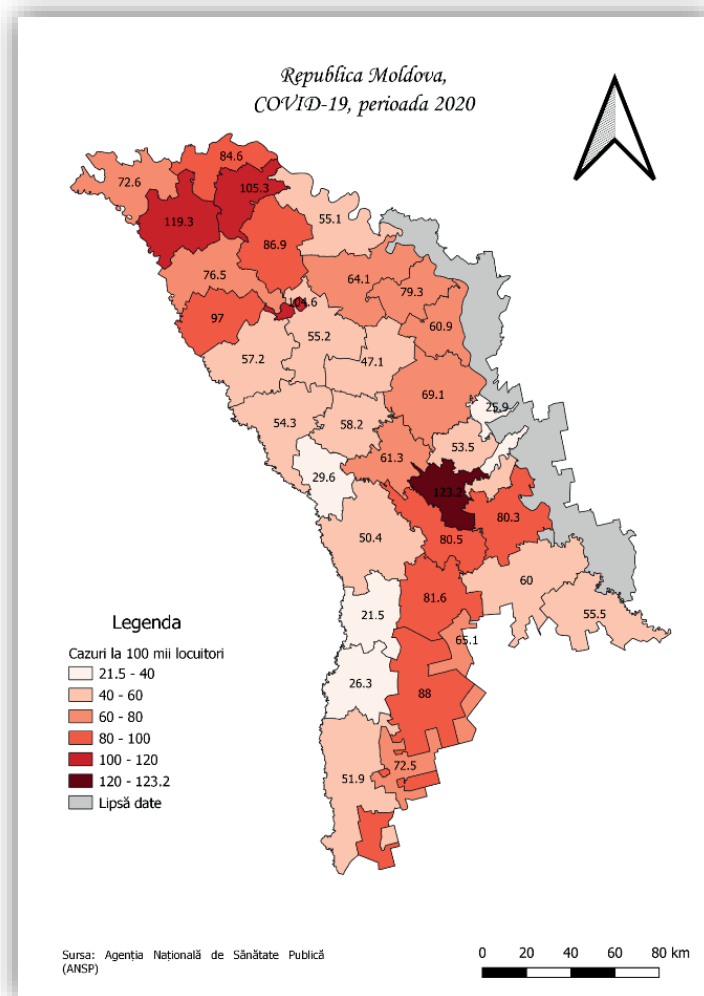

Figura 3.5. Pandemia Covid-19 - unități administrativ teritoriale ale RM (2020).
Sursa datelor: datele ANSP [11]

O pondere relativ redusă în structura mortalității generale în RD Nord îl ocupă *traumele și otrăvirile*, cu 79 cazuri la 100 mii sau cca 6% din total. Cele mai ridicate valori sunt înregistrate în raioanele Florești și Râșcani, cu 96 cazuri/100000 loc. Raioanele mai puțin afectate sunt Sângerei și Fălești. Media deceselor din cauza traumelor și otrăvirilor în mun. Bălți este de 54 cazuri/100 mii loc.

Mortalitatea cauzată de *bolile sistemului respirator* este de cca 64 cazuri la 100 mii locuitori, ce constituie cca 5% din numărul total de decedați. Raioanele cu cele mai ridicate valori sunt raioanele Briceni (109 cazuri/100000 loc.) și Drochia (102 cazuri/100000 loc.). Cele mai mici valori se înregistrează în raioanele Florești și Sângerei, precum și în mun. Bălți (36 cazuri/100000 loc.).

În concluzie, putem menționa faptul că, principalele cauze de deces, în toate unitățile administrativ-teritoriale supuse analizei sunt *bolile sistemului circulator, tumorile maligne, traumele și otrăvirile*, fiind urmate de *bolile digestive, Covid-19* și cele ale *sistemului respirator*.

3.2 Dinamica și structura prevalenței generale a populației

Prevalența generală reprezintă frecvența cazurilor de boală existente într-o populație, la un moment dat sau într-o perioadă determinată de timp, în funcție de incidența și durata bolii. În plus, prevalența este condiționată, în mare măsură, de starea socială și economică a populației, de starea componentelor de mediu. În această ordine de idei, a fost determinată prevalența generală a populației din RD Nord pentru perioada anii 2010–2019, remarcându-se evoluția, per ansamblu, a unui trend gradual pozitiv (figura 3.6).

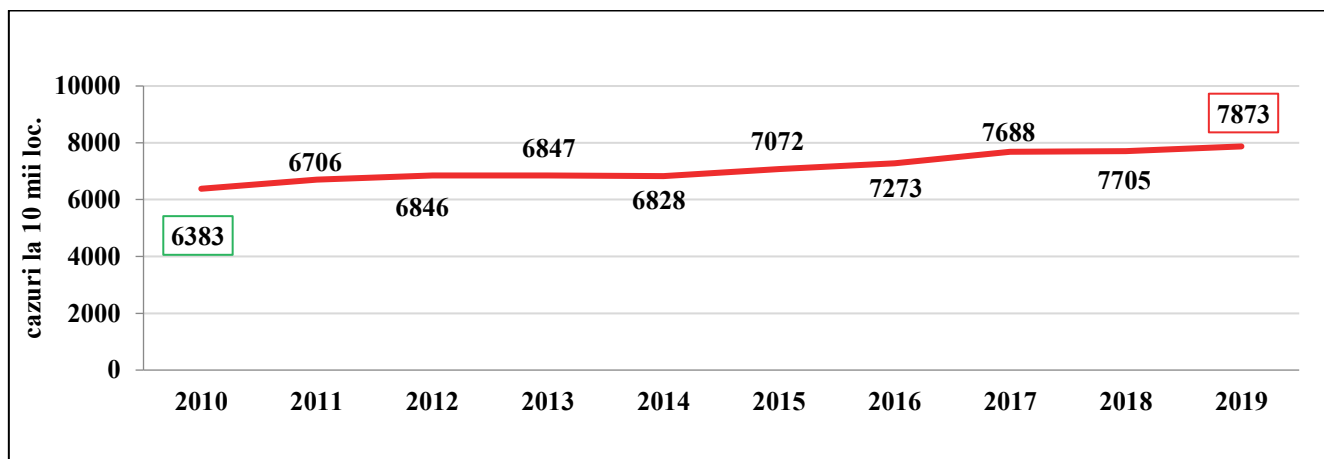

Figura 3.6. **Dinamica prevalenței generale a populației din RDN** (media anilor 2010-2019)

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

Analiza comparativă a prevalenței generale medii pe regiunile de dezvoltare din Republică, indică faptul că, valoarea maximă a acestui indicator se înregistrează în RD Nord, cu 7122 cazuri la 10 mii loc., urmată de UTA Găgăuzia, cu 6969 cazuri la 10 mii loc., RD Centru, cu 6955 cazuri la 10 mii loc. și RD Sud, cu 6020 cazuri la 10 mii loc..

În urma analizei dinamicii prevalenței generale a populației din RD Nord [27], s-a putut realiza o ierarhizare a unităților administrativ-teritoriale de nivelul II, în funcție de intensitatea gradului de îmbolnăvire (de la cel mai ridicat până la cel mai redus), după cum urmează: *Glodeni > mun. Bălți > Florești > Sângerei > Râșcani > Dondușeni > Briceni > Fălești > Edineț > Soroca > Ocnîța > Drochia*.

De remarcat faptul că, rata prevalenței generale a populației din RD Nord se caracterizează prin valori variabile, cu tendințe evidente de creștere, pe toată perioada de estimare. Astfel, dacă în anul 2010 valoarea acestui indicator a fost minimă (6383 cazuri la 10000 loc.), atunci către anul 2019 au fost atinse valori maxime (7873 cazuri/10000 loc.), ceea ce reflectă o creștere semnificativă de cca 23%. În figura 3.7 sunt ilustrate valorile prevalenței generale (valoare medie) pentru raioanele din RD Nord, evidențiindu-se unitățile administrativ-teritoriale cu cifrele cele mai ridicate, care depășesc 8000 de cazuri la 10 mii loc. (raioanele Glodeni – 8318, municipiul Bălți – 8234, Florești – 8168, Sângerei – 8161).

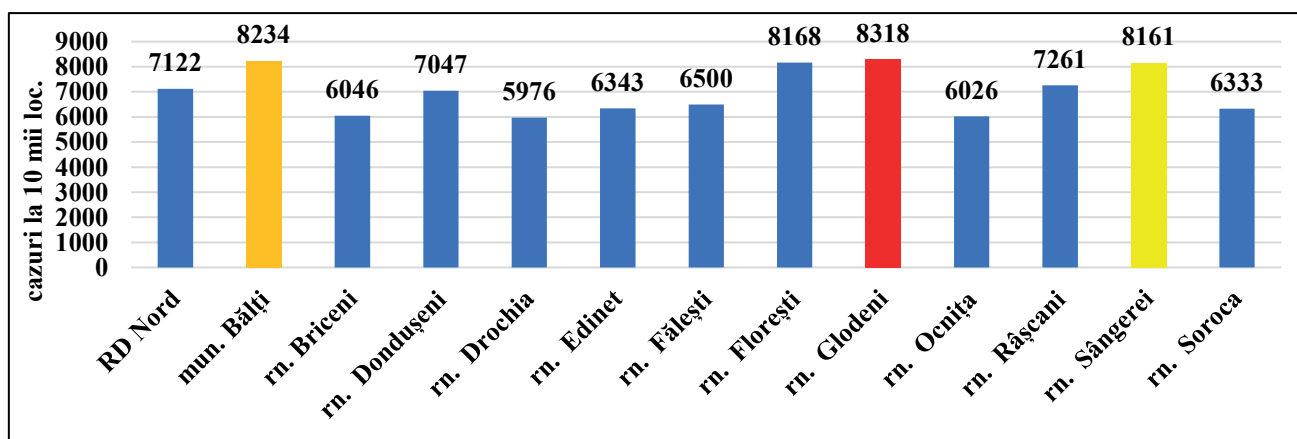

Figura 3.7. **Prevalența generală a populației din RD Nord** (media anilor 2010-2019)

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

Astfel, cel mai ridicat grad de îmbolnăvire a fost stabilit pentru raionul Glodeni, cu 8318 cazuri la 10 mii loc., fiind cu 17% mai mare față de media pe RD Nord. Cele mai ridicate valori, au fost înregistrate în anul 2017 (9706 cazuri/10000 loc.). Comparativ cu anul 2010 se atestă o creștere de cca 14%, iar față de anul 2018 a avut loc o diminuare cu cca 7%.

În funcție de cazurile înregistrate, pe locul doi se poziționează municipiul Bălți, cu 8234 cazuri la 10 mii loc. (pentru perioada anilor 2010–2019), fiind cu 16% mai ridicată față de valoarea medie din RD Nord. Valoarea maximă a fost înregistrată în anul 2012 și a constituit 9168 cazuri/10000 loc., iar cea minimă în anul 2011, cu 6714 cazuri/10000 loc. Comparativ cu anul 2010 a avut loc o creștere destul de evidentă de cca 25%, iar față de anul 2018 cu cca 3%.

La nivel național, valoarea prevalenței generale a populației pe municipii (pentru perioada 2010–2019), constituie 10167 cazuri la 10 mii loc., iar pentru mun. Chișinău – 10526 cazuri la 10 mii loc. Astfel, valoarea medie pe raioanele din RM constituie 6753 cazuri la 10 mii loc., iar valoarea medie pe Republică, este de 7901 cazuri/10000 loc. Analiza comparativă a prevalenței generale pe regiunile republicii indică faptul, că cele mai ridicate valori sunt caracteristice pentru RD Nord, fiind cu cca 2% mai mari față de UTAG și RD Centru, iar față de RD Sud, respectiv, cu cca 16% (figura 3.8.).

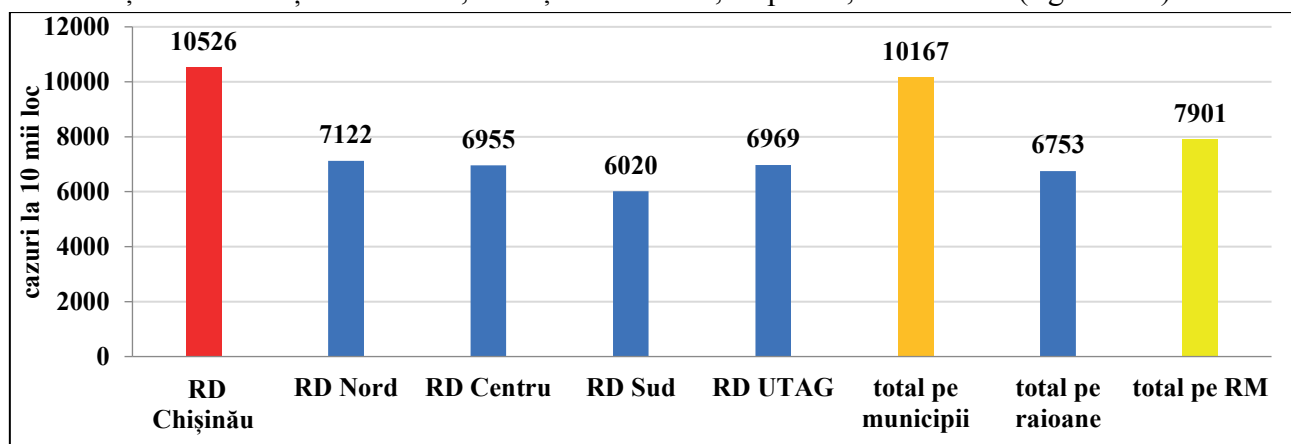

Figura 3.8. Prevalența generală a populației pe regiuni de dezvoltare

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70] (media anilor 2010-2019)

În urma analizei noastre, a fost posibil de stabilit și principalele maladii în structura prevalenței generale din RD Nord. Astfel, influența cea mai ridicată o au maladiile cardiovasculare, care constituie cca 25% din numărul total de îmbolnăviri (1797 cazuri/10 mii loc.). Dinamica acestor maladii are un caracter ascendent și constant, cu o majorare substanțială, de cca 53%. Dacă, în anul 2010 pe teritoriul dat s-au manifestat 1411 cazuri/10000 loc. (valoarea minimă), atunci către anul 2019 au atins valoarea maximă, pe toată perioada de estimare, și anume 2159 cazuri/10000 loc. Cele mai ridicate valori ale maladiilor respective au fost înregistrate în raioanele Sângerei (2125 cazuri/10000 loc.), Florești (2054 cazuri/10000 loc.), iar cele mai mici valori s-au înregistrat în raioanele Ocnița și Râșcani, (figura 3.9).

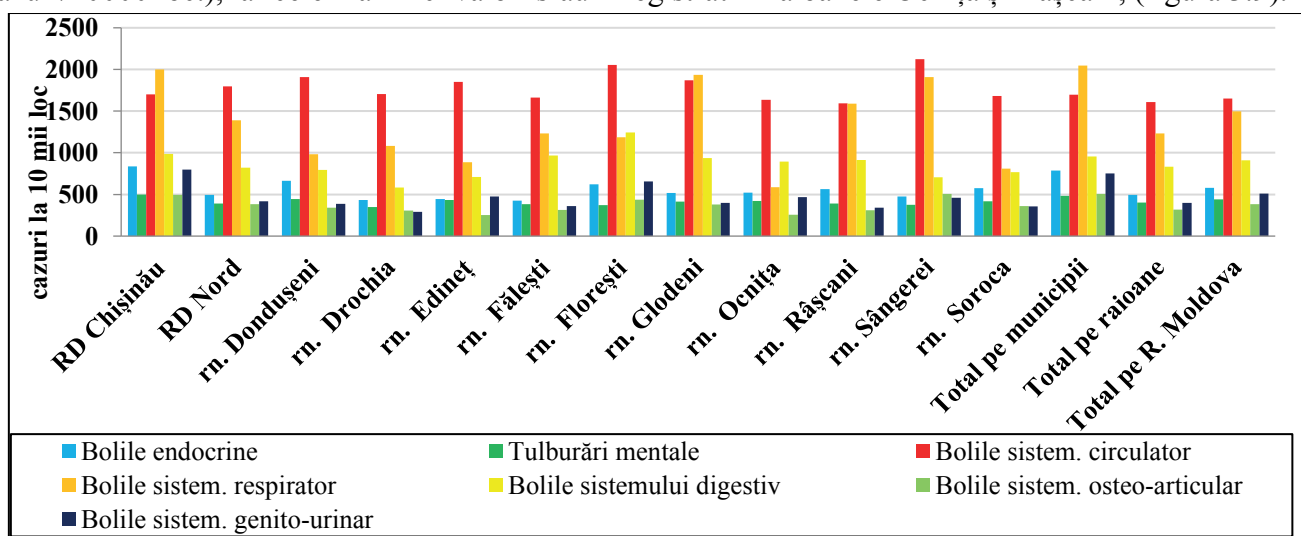

Figura 3.9. Principalele maladii în structura prevalenței generale din RD Nord

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70].

Maladiile sistemului respirator se regăsesc pe locul doi în structura prevalenței generale, cu 1389 cazuri/10000 loc. (sau 20% din total). Dinamica maladiilor respective înregistrează o evoluție oscilantă pe fonul unei tendințe generale de creștere ascendentă, cu cca 58% față de anul 2010 și cu 3% față de anul 2018. Cele mai ridicate valori ale maladiilor sistemului respirator au fost înregistrate în mun. Bălți, cu 2292 cazuri/10000 loc., ceea ce se datorează, în opinia noastră, impactului semnificativ a surselor de poluare din industrie și transporturi în ecosistemul urban Bălți. Pe parcursul anilor 2010–2017 s-a manifestat un trend ascendent continuu, atingând valoarea maximă (2852 cazuri/10 mii loc.), apoi se atestă o micșorare ușoară până la 2682 cazuri la 10 mii locuitori către anul 2019. Comparativ cu anul 2010, bolile căilor respiratorii au crescut substanțial și se estimează la 66% din total. Valorile maxime ale maladiilor respiratorii sunt înregistrate în raioanele Glodeni (1934 cazuri/10 mii loc.) și Sângerei (1907 cazuri/10 mii loc.), iar valori minime – în raioanele Soroca și Edineț.

Maladiile sistemului digestiv se plasează pe locul al III-lea, cu valoarea medie de 819 cazuri/10000 locuitori sau cu 11% din total. Dinamica maladiilor respective, pentru perioada noastră de studiu, reflectă un trend descendent și constant (de la 890 /10 mii loc. până la 772 cazuri/10 mii loc.), ce constituie o scădere de cca 13%, iar față de anul 2019 s-a înregistrat o scădere ușoară. Valorile maxime a maladiilor digestive s-au înregistrat în raioanele Florești (1245 cazuri/10 mii loc) și Fălești (966 cazuri/10 mii loc.), iar cele mai reduse – în raioanele Briceni și Drochia.

Locul al IV-lea în structura prevalenței generale ale populației o ocupă *maladiile endocrine*, ce constituie 7% (496 cazuri/10 mii loc.). Este important de remarcat că, acest grup de maladii prezintă un trend ascendent și continuu, astfel încât, către anul 2019, practic dublându-se ponderea lor. În anul 2010 a fost înregistrată valoarea minimă (331 cazuri/10 mii loc.), iar cea maximă în anul 2019 (652 cazuri/10 mii loc.). Cele mai ridicate valori datorate maladiilor endocrine se constată în raioanele Dondușeni și Florești, iar cele mai reduse – în raioanele Fălești și Briceni.

În concluzie, putem remarca că, principalele maladii care se manifestă în structura prevalenței generale din RD Nord sunt: bolile cardiovasculare, sistemului respirator, digestive și maladiile endocrine.

3.3 Dinamica și structura incidenței generale a populației

Un alt indicator foarte important, ce determină starea de sănătate a populației unei regiuni, este incidența îmbolnăvirilor. Acesta reprezintă numărul de cazuri noi de îmbolnăvire apărute într-o anumită perioadă la o populație specifică.

Conform rezultatelor obținute pentru regiunea noastră pentru perioada anilor 2010–2019, putem menționa faptul că, per ansamblu, rata incidenței generale a populației are o evoluție oscilantă pe fonul unui trend ascendent, amplificat în intervalul anilor 2014–2019 (figurile 3.10-3.11). Astfel, s-a putut realiza o ierarhizare de la valorile maxime la cele minime, în funcție de gradul de îmbolnăvire pe raioane în următoarea consecutivitate: rn. *Sângerei* > mun. *Bălți* > rn. *Glodeni* > rn. *Râșcani* > rn. *Florești* > rn. *Fălești* > rn. *Drochia* > rn. *Briceni* > rn. *Soroca* > rn. *Dondușeni* > rn. *Edineț* > rn. *Ocnîța*.

Valoarea medie a incidenței a constituit 2672 cazuri la 10 mii locuitori (figura 3.10). Așadar, dacă în anul 2010 valoarea acestui indicator a fost minimă (2563 cazuri la 10 mii loc.), atunci către anul 2019 a atins valori maxime (2827 cazuri la 10 mii loc.), ceea ce constituie o majorare cu cca 10%, iar față de anul 2018 s-a micșorat cu 0,8%. Valoarea minimă a fost înregistrată în anul 2014 (2441/10000 loc.), iar cea maximă – în anul 2017 cu 2925 cazuri la 10 mii loc.

În figura 3.11 sunt prezentate cele mai ridicate valori înregistrate, evidențiindu-se raioanele Sângerei (3979 cazuri/10000 loc.) și Glodeni (3494 cazuri/10000 loc), precum și mun. Bălți (3881 cazuri/10000 loc). Cele mai scăzute valori se atestă în raioanele Edineț și Ocnîța. Cele mai ridicate valori au fost înregistrate în anul 2018, cu 4262 cazuri/10000 loc., iar cele mai mici – în anul 2010, cu 3467

cazuri/10 000 loc. Comparativ cu anul 2010, aceasta s-a majorat cu cca 21%, iar față de anul 2018 a avut loc o diminuare cu cca 2%.

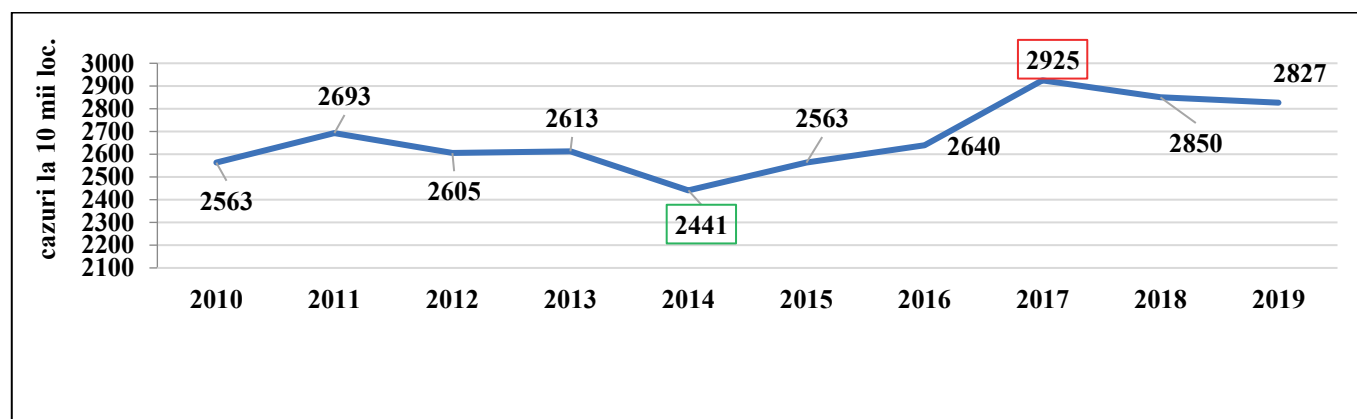

Figura 3.10. Dinamica incidenței generale a populației din RD Nord.

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

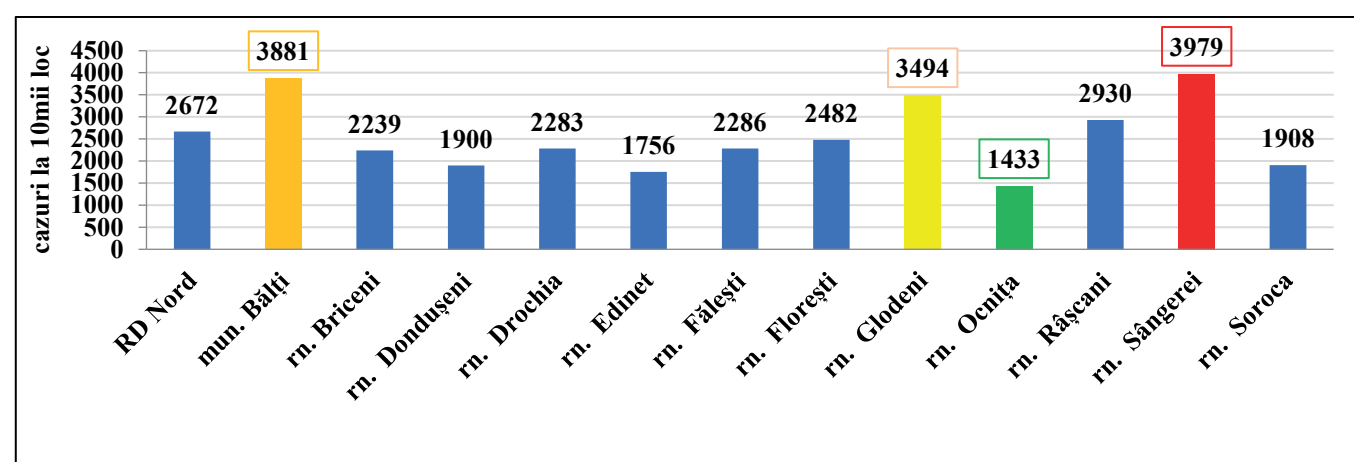

Figura 3.11. Incidența generală a populației din RD Nord (media anilor 2010-2019).

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

Locul doi îi revine mun. Bălți cu 3881 cazuri/10000 loc., fiind cu 45% mai ridicată față de valoarea medie înregistrată în RD Nord. Valoarea maximă a fost înregistrată în anul 2017 și a constituit 4394 cazuri/10000 loc, iar cea minimă – în anul 2011 cu 2939 cazuri/10000 loc. Comparativ cu anul 2010, a avut loc o creștere cu cca 17%, iar față de anul 2018 – o diminuare cu cca 3%.

La nivel național, valoarea incidenței generale a populației pe municipii (2010–2019) constituie 4983 cazuri/10000 loc., iar pentru municipiul Chișinău valoarea constituie 5189 cazuri/10000 loc.. Pentru raioanele din RM incidența generală a populației constituie 2548 cazuri/10000 loc., iar valoarea medie pe Republică este de 3301 cazuri/10000 loc. Printre regiunile de dezvoltare, valoarea maximă este înregistrată în RD Centru, cu 2781 cazuri/10000 loc., urmată de UTAG, cu 2743 cazuri/10000 loc., RD Nord, cu 2672 cazuri/10000 loc. și, corespunzător, RD Sud, cu 2174 cazuri/10000 loc.

Privitor la analiza principalelor maladii în structura incidenței generale din RD Nord, pe primul loc se mențin stabil *maladiile sistemului respirator* (figura 3.14.), cu valoarea medie de 1194 cazuri la 10000 loc., ceea ce constituie 45% din numărul total de îmbolnăviri.

Dinamica maladiilor sistemului respirator înregistrează un trend ascendent permanent de la 897 cazuri/10000 loc. în anul 2010 până la 1536 cazuri/10000 loc. în anul 2019 (valoare maximă), deci, a avut loc o creștere substanțială, cu 71%. Acest grup de maladii cu cea mai ridicată răspândire s-a înregistrat în mun. Bălți, unde sunt cele mai multe cazuri (2112 la 10000 loc.) și în raionul Glodeni (1751 cazuri/10000 loc.), iar cele mai scăzute valori au fost înregistrate în raioanele Edineț și Dondușeni.

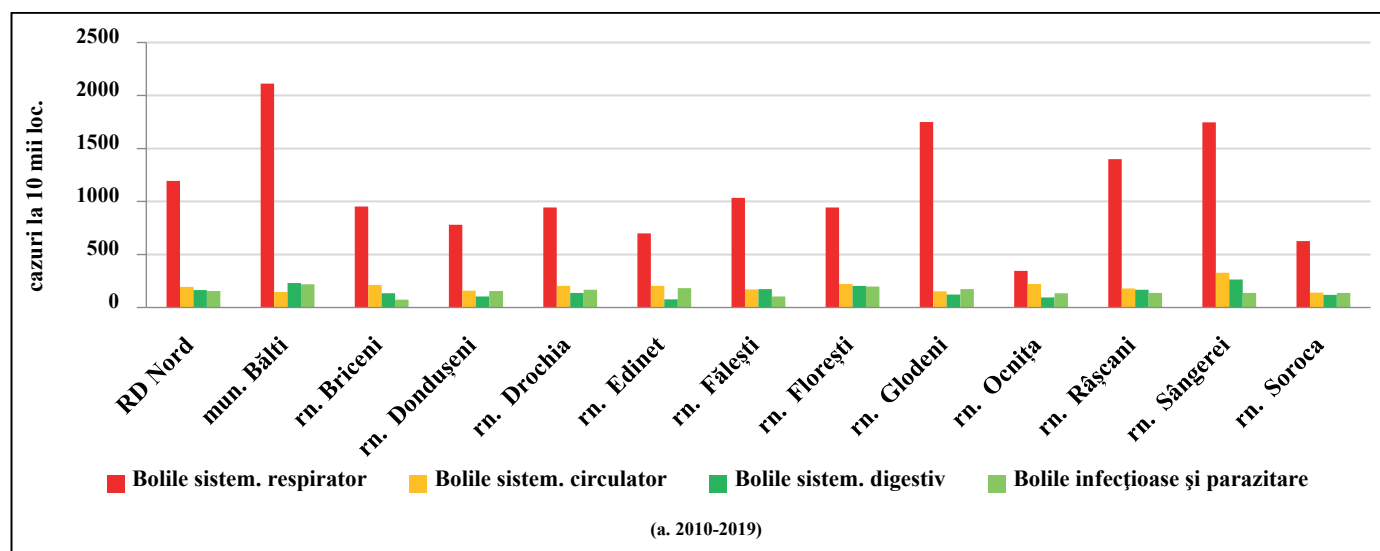

Figura 3.12. Principalele maladii în structura incidenței generale din RD Nord

Sursa datelor: Ministerul Sănătății [62-70]

Maladiile sistemului cardiovascular se mențin stabil pe locul II, având valoarea medie de 194 cazuri la 10 mii loc. (cca 7% din total). Dinamica acestui grup de maladii reflectă o evoluție oscilantă pe fonul unui trend general ascendent. Astfel, acest grup de maladii s-au majorat de la 173 cazuri/10000 loc. în anul 2010 până la 239 cazuri/10000 loc. în anul 2017, când a fost înregistrată valoarea maximă, după care se înregistrează o scădere către anul 2019, cu cca 14%, fiind atinsă valoarea minimă de 158 cazuri/10000 loc. Cele mai ridicate valori a incidenței datorate maladiilor cardiovasculare au fost înregistrate în raioanele Sângerei (328 cazuri/10000 loc.), Ocnița (222 cazuri/10000 loc.), iar cele minime – în municipiul Bălți și în raionul Soroca.

Maladiile sistemului digestiv se plasează pe locul al III-lea, cu valoarea medie 163 de cazuri la 10000 loc. sau cu 6% din total. Dinamica maladiilor respective atestă un trend descendent față de anul 2010 (de la 169 cazuri/10000 loc. până la 148 cazuri în anul 2019), ceea ce constituie o scădere cu cca 12%. Valoarea maximă a fost înregistrată în anul 2011, cu 218 cazuri la 10 mii locuitori, iar cea minimă – în anul 2016 (145 cazuri/10000 loc.). Cele mai afectate de maladiile digestive sunt raionul Sângerei (264 cazuri/10000 loc.) și municipiul Bălți (232 cazuri/10000 loc.), iar valorile cele mai reduse se observă în raioanele Ocnița și Edineț.

Locul a IV-lea în structura prevalenței generale ale populației îl ocupă *bolile infecțioase și parazitare*, cu 157 cazuri la 10 mii loc., ceea ce constituie 6% din numărul total. Este important de remarcat că, acest grup de maladii înregistrează o tendință graduală și continuă de scădere, cu cca 51%. În anul 2010 a fost înregistrată valoarea maximă (238 cazuri/10000 loc.), iar cea minimă – în anul 2019 (122 cazuri/10000 loc.). Valorile maxime ale bolilor infecțioase și parazitare au fost înregistrate în municipiul Bălți (220 cazuri/10000 loc.) și în raionul Florești (198 cazuri/10000 loc.), iar cele mai reduse valori au fost înregistrate în raioanele Fălești și Briceni.

În concluzie, privitor la structura incidenței generale ale populației din RD Nord s-a stabilit, că cele mai afectate și răspândite sunt bolile: *sistemului respirator, cardiovasculare, digestive, infecțioase, traume și otrăviri, urmate de maladiile genito-urinar și osteo-articulare.*

4. DINAMICA SPAȚIALĂ A POPULAȚIEI

4.1. Caracterizarea generală a fluxurilor migraționale

Migrația reprezintă unul dintre elementele de bază ale dinamicii populației. În condițiile instabilității economice și sociale, o mare parte din populația regiunii, în special cea din categoria aptă de muncă, a luat calea migrației, în special în exteriorul țării. Pentru a urmări care este opinia populației vis-a-vis de acest fenomen, precum și viziunea autorităților publice locale am lansat trei chestionare: unul destinat populației, fiind aplicat la nivel de familie și altul aplicat la nivelul administrației publice locale, lansat către primăriile din cadrul regiunii, iar al treilea chestionar a fost lansat prin intermediul surselor de informare internet, în dorința de a analiza fenomenul migrației dincolo de datele statisticii oficiale.

Migrația populației în RD Nord are loc din cele mai vechi timpuri, fapt ce atestă o mobilitate intensă a populației. Însă, alegerea destinațiilor în scopul de a lucra a fost influențată de mai mulți factori. În primul rând, se evidențiază factorul economico-financiar, care permite câștiguri suficiente pentru întreținerea familiei. Un alt factor este accesibilitatea pe piața muncii și intrarea în țara gazdă. Factorul cultural-lingvistic, populația regiunii fiind bilingvă, cunoscând româna și rusa [60, p.333]. Migrarea spre Federația Rusă a fost facilitată de importanța limbii ruse ca limbă de comunicare interetnică în RD Nord și de oportunitățile oferite la destinație. În prezent, observăm o redirecționare către alte destinații, cum ar fi: Cehia, Israel, unde frecvent sunt angajați în comunitățile de evrei originari din ex. URSS. Limba română prezintă acces către destinațiile cu alte limbi romanice, precum Italia, Spania, Portugalia, Franța.

Prin urmare, migrația are un rol semnificativ în dinamica populației Republicii Moldova, în general, și a RD Nord, în particular. La etapa actuală migrația a devenit o componentă importantă a dezvoltării, dat fiind dimensiunea acestui fenomen, dar și a efectelor multiple induse de migrație asupra componentelor dezvoltării socio-economice. Perioada îndelungată a tranziției economice, incertitudinea politică și socio-economică, lipsa oportunităților de dezvoltare în țară, au determinat creșterea intensității migrației, în special a celei externe. Migrația a fost preluată de către populația țării în calitate de strategie de adaptare și supraviețuire în noile condiții socio-economice dificile.

În același timp, manifestarea fenomenelor de integrare regională, globalizare (exceptând perioada pandemiei globale) au determinat creșterea cererii forței de muncă, atât în statele Uniunii Europene, cât și în unele state CSI. Diferența de salarizare, standardele înalte de viață, protecția socială și securitatea înaltă au fost cauzele de bază care au stimulat populația Republicii Moldova să migreze în căutarea unor condiții mai bune de viață, atât în est, cât și în vest.

Creșterea intensității migrației a fost influențată și de procesele de liberalizare a procedurilor de intrare și ieșire de pe teritoriul Republicii Moldova. Un factor determinant al emigrației l-a constituit punerea în aplicare a unui șir de instrumente de către UE în raport cu populația Republicii Moldova, care au avut drept scop simplificarea procedurii de circulație în spațiul UE. Astfel, din anul 2008 Republica Moldova a fost una dintre primele state care a beneficiat de un Parteneriatul de mobilitate UE- Republica Moldova. În anul 2009 a fost semnat acordul dintre România și Republica Moldova cu privire la Micul Trafic la Frontieră. La 28 aprilie 2014 a fost liberalizat regimul de vize pentru cetățenii Moldova prin modificarea Regulamentului UE nr. 539/2001 privind abolirea obligației de viză pentru călătoriile de scurtă durată pentru cetățenii Republicii Moldova posesori ai pașaportului biometric în spațiul Schengen. În statele CSI conform acordurilor interstatuale ale statelor membre cetățenii se pot deplasa în baza pașaportului național deținut de cetățenii unui stat membru. Liberalizarea regimului de intrare/ieșire din Republica Moldova, ajustat de democratizare au influențat pozitiv mobilitatea populației.

În prezent cetățenii Republicii Moldova dispun de oportunitatea de a călători fără viză în 31 de țări, în alte 38 de state cu e-Visa sau visa pentru 90 de zile ocupând, în acest sens, poziția a 71-a în lume conform Indicelui Global al libertății mișcării persoanelor dintr-un număr de 199 state luate în calcul

[79]. Situația în prezent este influențată, în mare parte, de situația de conjunctură legată de pandemia globală, dar cert este că oportunitățile oferite de această libertate de mișcare vor fi valorificate.

Cercetările recente au evidențiat importanța crescândă a diferitelor forme de cunoaștere ca factor de producție și ca bază pentru competitivitatea regională în evoluția „economiei cunoașterii”, dezvoltarea regională bazată pe cunoaștere [42;58; 90-91]. Printre formele de manifestare a migrației contemporane se înscrie și *migrația de revenire*. În comparație cu studiile migrației externe sau transfrontaliere, studiile privind migrația de revenire sunt limitate, cauzele principale constând în caracterul greu cuantificabil al migrației de revenire și datele imprecise despre acest fenomen. La prima vedere, „migrația de revenire”, pare a fi un simplu act de revenire a migranților în țara de origine, în contextul caracteristicii migrației ca un fenomen bidirecțional. Noțiunile de „remigrare”, „reemigrare”, chiar dacă sunt apropiate, ca sens, au o conotație diferită față de migrația de revenire. În sens larg, acești termeni sunt folosiți pentru a specifica emigrarea repetată a populației, către aceeași sau o altă destinație, după ce au revenit acasă. În limba germană se folosește un termen distinct pentru această ultimă formă de migrație: „weiter – wanderung”, (migrarea în continuare). În studiile lui Richmond, migrația în continuare este numită și „migrație transilientă” sau „muncă transilientă” [80, p. 252].

Populația RD Nord, de rând cu populația Republicii Moldova, a fost antrenată în procesele migraționale foarte activ, în regiune fiind generate, atât fluxuri migraționale interne, cât și externe. Intensitatea migrației a fost diferită de la o localitate la alta, de la un raion la altul, dar per ansamblu, dinamica populației în regiune a fost marcată profund de fenomenul migrației.

Toate raioanele RD Nord au înregistrat valori negative ale bilanțului migrațional, iar în municipiul Bălți s-a înregistrat un bilanț pozitiv. Cel mai mare număr de persoane plecate definitiv se înregistrează în raioanele Drochia (3841 persoane), Florești (3491 persoane) și municipiul Bălți (2906 persoane) (tabelul 4.1). Intensitatea migrației totale are valori maxime în raioanele de sud ale regiunii, iar mobilitatea internă a populației a avut întotdeauna direcția principală municipiul Bălți, principalul centru polarizator al RD Nord, capitala nordică a republicii având și valorile ridicate ale migrației externe (figura 4.1).

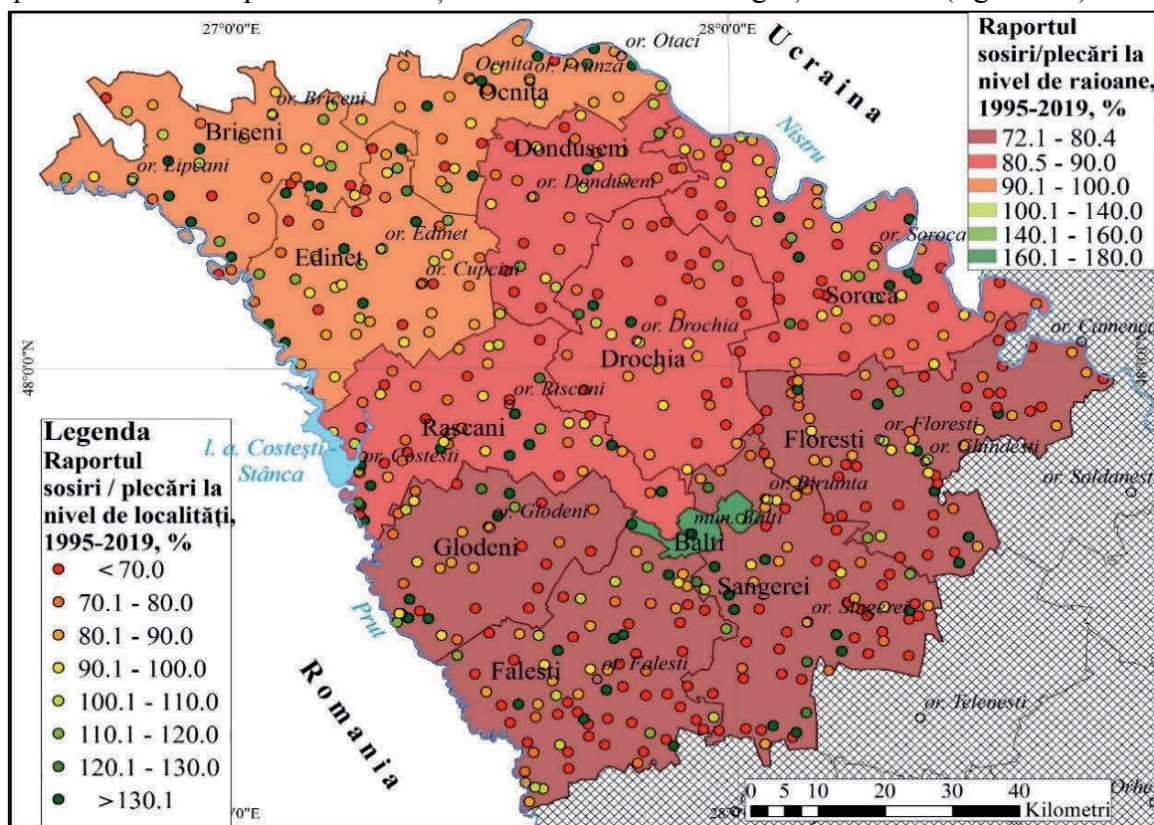

Figura 4.1. Bilanțul migrațional (sosiri/plecări) în localitățile RD Nord, în intervalul 1995-2019
Sursa: realizat de autori în baza datelor Agenției Servicii Publice [11]

Cele mai mici valori ale bilanțului migrațional (figura 4.1), raportat la numărul de sosiri per total, în comparație cu numărul persoanelor plecate, au fost atestate în localitățile: Briceni, Colicăuți, Drepcăuți, Grimăncăuți (de 1,9 ori), Caracușenii Noi, Cotiujeni, Larga, Tabani (de 1,8 ori), Caracușenii Vechi, Corjeuți, Șirăuți (de 1,7 ori) din *raionul Briceni*; Boroseni, Briceni, Climăuți, Rediul Mare (de 1,9 ori), Dondușeni, Horodiște, Sudarca (de 1,8 ori), Braicău, Corbu, Crișcăuți, Moșana, Pivniceni, Țaul, Teleșeuca, Țîrnova (de 1,7 ori) din *raionul Dondușeni*; Baroncea, Drochia, Hăsnășenii Noi, Sofia, Țarigrad (de 1,9 ori), Gribova, Miciurin, Moara de Piatră, Pelinia (de 1,8 ori), Chetrosu, Fîntînița, Maramonovca, Ochiul Alb, (de 1,7 ori) din *raionul Drochia*; Bleșteni, Buzdugeni, Cuconeștii Noi, Fîntîna Albă, Hîncăuți, Stolniceni (de 1,9 ori), Brătușeni, Cepeleuți, Corpaci, Gordinești, Șofrîncani, Terebna (de 1,8 ori), Chetroșica Nouă, Cupcini, Fetești, Gașpar, Rotunda, Ruseni (de 1,7 ori) din *raionul Edineț*; Fălești, Natalievca (de 1,9 ori), Albinețul Vechi, Călugăr, Făleștii Noi, Hîncești, Ilenuța, Ivanovca, Logofteni, Pîrlița, Taxobeni (de 1,8 ori), Făgădău, Hiliuți, Ișcălău, Mărandeni (de 1,7 ori) din *raionul Fălești*; Cenușa, Ivanovca, Vărvăreuca (de 1,9 ori), Cuhureștii de Sus, Cunicea, Gura Căinarului, Gura Camencii, Hîrtop, Izvoare, Japca, Mărculești, Prodănești, Putinești, Răduleni Vechi, Sănătăuca (de 1,8 ori), Alexandrovca, Domulgeni, Gvozdova, Temeleuți, Trifănești (de 1,7 ori) din *raionul Florești*; Brînzani, Moara Domnească (de 1,9 ori), Cajba, Dușmani, Glodeni, Hîjdieni (de 1,8 ori), Balatina, Butești, Camenca, Cobani, Fundurii Noi, Sturzovca, Viișoara (de 1,7 ori) din *raionul Glodeni*; Bîrnova, Gîrbova, Zăzulenii (de 1,9 ori), Bîrlădeni, Clocușna, Frunză, Hădărăuți, Mereșeuca, Naslavcea, Ocnița, Otaci, Sauca (de 1,8 ori), Lipnic și Mihălășeni (de 1,7 ori) din *raionul Ocnița*; Dumeni, Malinovscoe, Slobozia-Recea, Șumna (de 1,9 ori), Costești, Moșeni, Petrușeni, Vasileuți (de 1,8 ori), Alexăndrești, Corlăteni, Duruitoarea, Gălășeni, Horodiște, Pîrjota, Pociumbăuți, Recea, Șaptebani, Sturzeni, Zăicani (de 1,7 ori) din *raionul Râșcani*; Șestaci (de 2 ori). Alexăndreni, Biruința, Mîndreștii Noi (de 1,9 ori), Antonovca, Biliceni Noi, Bobletici, Dobrogea Veche, Grigorești, Mărașești, Sângerei, Sângerei Noi, Sloveanca, Trifănești (de 1,8 ori), Cubolta, Drăgănești, Slobozia-Chișcăreni, Țiplești (de 1,7 ori) din *raionul Sângerei*; Alexandru Cel Bun, Decebal, Iorjinița, Oclanda, Pîrlița, Slobozia-Vărăncău, (de 1,9 ori), Căinari Vechi, Cremenciug, Cureșnița, Holoșnița, Iarova, Niorcani, Parcani, Rudi, Șeptelici, Slobozia-Cremene, Soroca, Trifăuți (de 1,8 ori), Cerlina, Dubna, Dumbrăveni, Redi-Cereșnovăț, Stoicani, Vărăncău (de 1,7 ori) din *raionul Soroca*. În raioanele din RD Nord, în special din raionul Sângerei, sunt mai răspândite cultele neoprotestante, care promovează nu doar o politică pronatalistă, dar și de căutare a locurilor de muncă atractive în exterior, îndeosebi pentru familiile tinere. Dacă ne raportăm la nivelul UE, atunci este relevant cazul localităților irlandeze, cu o răspândire a populației catolice.

Numărul persoanelor aflate provizoriu peste hotare în scop de muncă sau în alte scopuri a fost în creștere continuă în toți ani independenței statale, chiar dacă statistica oficială arată că începând cu anul 2012 numărul persoanelor imigrate este mai mare decât a celor emigrate.

În același timp, în RD Nord, cele mai mari valori ale bilanțului migrațional raportat la numărul de sosiri în comparație cu numărul de plecări a persoanelor în perioada 1995-2019 (figura 4.1) se înregistrează în localitățile: Chirilovca (de 1,5 ori), Halahora de Jos, Hlina, Slobozia-Șirăuți (de 1,4 ori). Berlinți, Halahora de Sus și Pererîta (de 1,3 ori) din *raionul Briceni*; Elizavetovca (de 1,4 ori) și Pocrovca (de 1,1 ori) din *raionul Dondușeni*; Pervomaiscoe (de 1,9 ori), Șurii Noi (de 1,4 ori), Antoneuca (de 1,2 ori) din *raionul Drochia*; Bădragii Vechi și Slobodca (de 2,6 ori), Bădragii Noi, Constantinovca (de 2,5 ori) și Gordineștii Noi (de 1,7 ori) din *raionul Edineț*; Pînzăreni (de 2,2 ori), Cuzmenii Vechi (de 1,8 ori), și Popovca (de 1,4 ori) din *raionul Fălești*; Roșieticii Vechi și Prodăneștii Vechi (de 2,1 ori), Căprești (de 1,9 ori), Alexeevca (de 1,7 ori) din *raionul Florești*; Movileni (de 4,3 ori), Nicolaevca (de 1,9 ori), Stîrcea (de 1,8 ori) și Danu (de 1,2 ori) din *raionul Glodeni*; Paustova (de 9,4 ori), Maiovca (de 2,8 ori), Vălcineț (de 1,8 ori), Verejeni (de 1,6 ori) și Călărășovca (de 1,4 ori) din *raionul Ocnița*; Lupăria (de 2,8 ori), Avrămeni (de 2,2 ori), Proscureni (de 1,7 ori) și Păscăuți (de 1,6 ori) din *raionul Râșcani*; Pepenii Noi (de

6,5 ori), Valea lui Vlad (de 3,2 ori), Flămânzeni (de 1,8 ori), Coadă Iazului și Lipovanca (de 1,6 ori) Grigorăuca, Petropavlovca (de 1,3 ori) din *raionul Sângerei*. Rublenița Nouă (de 3 ori). Grigorăuca (de 2,3 ori), Ruslanovca (de 1,6 ori), Egoreni, Volovița (de 1,4 ori) din raionul *Soroca*.

Per ansamblu, în toate raioanele RD Nord se înregistrează un bilanț migrațional negativ. Bilanțul pozitiv se înregistrează doar în municipiul Bălți (+ 60% sau cu 10,4 mii persoane) – fiind principalul pol de atracție al populației RD Nord, în special din spațiul rural al acesteia. De asemenea, numărul de localități cu valorile negative foarte joase (< de 1,7 ori) ale bilanțului migrațional este cu mult mai mare în comparație cu numărul de localități cu bilanț migrațional pozitiv, în special cu valori ridicate (< de 1,3 ori). În plus, în raioanele și localitățile din partea de nord, în special de nord-est a regiunii de studiu, bilanțul negativ este mai accentuat, însă aceste zone profund îmbătrânite și depopulate și-au epuizat, aproape integral, potențialul de migrare-plecare (numai are cine pleca). În același timp, în raioanele din partea de sud a regiunii, aflate în proximitatea municipiului Bălți, valorile negative ale bilanțului migrațional sunt cu mult mai mici, iar în multe localități se înregistrează un bilanț pozitiv (figura 4.1).

O analiză a mișcării migratorii a populației RD Nord atestă o dinamică ascendentă a acesteia. Fluxurile migraționale până în anii 2018-2019 erau direcționate preponderent către statele CSI, în special către Federația Rusă, în prezent se atestă o revenire a populației migrate temporar din acesată destinație, o bună parte dintre cei reveniți se îndreaptă către destinația statelor membre UE. Acest fapt a fost constatat în rezultatul efectuării sondajului sociologic în rândul populației din RD Nord. Populația regiunii este în scădere, atât în baza mișcării naturale a populației, cât și a celei mecanice. Bilanțul migratoriu este negativ pentru toate raioanele din regiune, în intervalul de timp analizat (tabelul 4.1).

Tabelul 4.1 . Migrația populației RD Nord pe unități administrativ-teritoriale, în intervalul 2013-2019

UAT	Înregistrarea populației	Radierea populației	Bilanț migratoriu
Bălți	31803	34709	-2906
Briceni	11932	12961	-1029
Dondușeni	7401	9549	-2148
Drrochia	12354	16195	-3841
Edineț	12807	15562	-2755
Fălești	13912	16042	-2130
Florești	13277	16768	-3491
Glodeni	8656	10400	-1744
Ocnîța	11412	12039	-627
Râșcani	11310	14047	-2737
Sângerei	12725	13942	-1217
Soroca	16274	18114	-1840
RD Nord	163865	190328	-26463

Sursa: calculat în baza datelor Agenției Servicii Publice [12].

Anual regiunea pierde circa 4 000 de cetățeni iremediabil, în intervalul de timp analizat. Situația în condițiile actuale de pandemie globală s-a stabilizat în sensul emigrărilor, dar acest fapt poate fi temporar în condițiile în care nu există oportunități motivante de angajare.

Datele ultimului Recensământ al populației (anul 2014) realizat pe teritoriul actual al Republicii Moldova atestă o mobilitate destul de mare în rândul populației, trăsătură caracteristică perioadei actuale, fiind accentuate fluxurile migraționale, atât interne, cât și externe. Astfel, analiza datelor cu privire la raportul dintre populația aflată în localitatea dată de la naștere, pentru populația RD Nord, 72% din totalul populației au indicat că trăiesc în localitatea dată de la naștere și 28% este venită (tabelul 4.2). O mobilitate mai mare în timp au avut-o populația orașelor, acestea fiind poli locali ai atractivității populației, iar municipiul Bălți – cel mai important pol de atractivitate din Regiunea de Dezvoltare Nord. Raioanele cu cea mai mare pondere a populației venite sunt: Municipiul Bălți (41%), Florești (32%) și

Soroca (33%). Atractivitatea orașelor este cu atât mai mare, cu cât oportunitățile oferite populației sunt mai multe și mai diverse.

Tabelul 4.2. Populația după domiciliul stabil, în baza datelor Recensământului populației din anul 2014

UAT	Populația		De la naștere, %	Sosită, %
	persoane	%		
Municipiul Bălți	102 457	100	58,9	41,1
Briceni	70 029	100	75,3	24,7
Dondușeni	37 856	100	72,0	28,0
Drochia	74 443	100	74,0	26,0
Edineț	71 849	100	72,2	27,8
Fălești	78 258	100	74,0	26,0
Florești	76 258	100	68,5	31,5
Glodeni	51 306	100	72,7	27,3
Ocnîța	47 425	100	71,9	28,1
Râșcani	59 226	100	71,7	28,3
Sângerei	79 814	100	75,5	24,5
Soroca	77 656	100	67,1	32,9
Total sau media	826 572	100	72,0	28,0

Sursa: calculat și adaptat după datele BNS [23]

4.2. Migrația internă și externă a populației

Din perspectiva demografică, atât migrația internă, cât și cea externă, influențează dinamica populației, în special fiind afectate localitățile mici. În rezultatul migrației interne și externe, se declanșează procesul de depopulare și îmbătrânire a populației, aceasta reprezentând un fenomen alarmant care se manifestă, atât la nivel de republică, cât și la nivelul localităților Regiunii de Dezvoltare Nord. Astfel, condițiile mobilității spațiale ale populației pot fi diferențiate sub două forme: anarhică sau polarizată [92, p. 39]. De cele mai multe ori, distribuția polarizată, presupune existența unor poli atractivi, indiferent că vorbim de migrația internă, care poate decurge în următoarele direcții (sat-oraș; oraș-sat; sat-sat) sau migrația externă. O primă analiză a fluxurilor migratorii vizează evidențierea relației dintre mișcările interne ale mobilității populației din spațiul rural și urban. Astfel, are loc un schimb permanent al migrației populației urbane și a celei rurale.

Statutul socio-demografic actual al localităților rurale în Regiunea de Dezvoltare Nord se caracterizează prin lipsa oportunităților de dezvoltare, prin numărul mic sau lipsa locurilor de muncă motivante. Ca rezultat, procesele migratorii se intensifică, determinând transformări structurale în piramida vârstelor populației. Cel mai înalt grad de mobilitate îl are populația tânără, care migrează spre centrele urbane cu posibilități de ocupare a unui loc de muncă sau pentru formarea profesională și/sau educațională. Analiza dinamicii fluxului migratoriu intern atestă o descreștere numerică rapidă a celor sosiți și o creștere numerică a celor plecați din spațiul rural în orașe. Intensitatea migratorie raportată la numărul populației prezente a fost în declin, de la 2,42% în anul 2011, până la 2,17% în 2015, după care indicele scade la 1,51% în 2018 (tabelul 4.3). Soldul migrațional al populației rurale este în scădere.

Această intensitate migratorie poate fi explicată prin atractivitatea episodică a activităților într-un mediu dominat de activități agricole. Din acest motiv, este important de a cunoaște aspectele care influențează migrația internă, în special cea pe direcția sat-oraș. Intensitatea migratorie cunoaște practic o creștere numerică a celor plecați, față de cei sosiți în Regiunea de Dezvoltare Nord, chiar dacă numărul persoanelor plecate și sosite, în valori absolute, este în declin (tabelul 4.3).

Abordarea migrației interne în RD Nord este esențială pentru aprofundarea cunoașterii transformărilor urbane și rurale care s-a produs în intervalul 2011-2018.

Tabelul 4.3. Dinamica fluxului migrațional intern al Regiunii de Dezvoltare Nord, în intervalul 2011-2018

Anii	Sosiți	Plecați	Total	Bilanțul migratoriu (persoane)	% din totalul populației	Numărul populației din RD Nord (mii persoane)
2011	10881	12196	23 077	-1315	2,42	955,3
2012	8404	9644	18 048	-1240	1,90	951,4
2013	7354	8943	16 297	-1589	1,72	949,5
2014	8276	9772	18 048	-1496	1,90	947,7
2015	9568	10803	20 371	-1235	2,17	937,0
2016	7079	9061	16 140	-1982	1,73	931,2
2017	6284	7878	14 162	-1594	1,53	926,0
2018	5809	8033	13 842	-2224	1,51	915,0

Sursa: calculat în baza datelor Agenției Servicii Publice [13]

Principala componentă a migrației interne privește orașele, migrația cu satele plasându-se pe plan secundar [88, p. 92]. Astfel, se evidențiază, evoluția formării zonelor de absorbție urbană, creșterea numărului persoanelor pensionate sau în prag de pensionare în zonele rurale în contextul creșterii ritmurilor de urbanizare a republicii, în general, dar și a RD Nord, în particular (tabelul 4.4). Existența orașului în apropiere accelerează suplimentar fluxurile de migrație [37, p. 100]. Din toată această contextualizare, care se aplică migrațiilor interne, aceasta reprezintă o dimensiune de restructurare a populației și o schimbare a mediilor rural-urban; urban-rural, aceasta fiind determinată de populația activă, la nivel individual și familial, în măsura oportunităților pe care populația venită reușește să le valorifice în zona de destinație. Din analiza migrației în mediul urban constatăm o intensitate redusă a acesteia, constituind sub 1% din totalul populației, variind între 0,7% în anul 2011 cu o descreștere la 0,5% în 2018 (tabelul 4.4).

Tabelul 4.4. Ponderea direcțiilor de migrație în actele migrației interne, în mediul urban al RD Nord, în intervalul 2011-2018

Anii	Sosiți în zonele urbane	Plecați din zonele urbane	Total	Bilanțul migratoriu (persoane)	%, din totalul populației	Numărul populației în RD Nord (mii oameni)
2011	3377	3507	6884	-130	0,72	955,3
2012	3157	2762	5919	395	0,62	951,4
2013	3125	2657	5782	468	0,61	949,5
2014	3035	3013	6048	22	0,64	947,7
2015	3357	3192	6549	165	0,70	937,0
2016	2712	2690	5402	22	0,58	931,2
2017	2496	2406	4902	90	0,53	926,0
2018	2520	2559	5079	-39	0,56	915,0

Sursa: calculat de autori în baza datelor Agenției Servicii Publice [13]

Existența orașului accelerează suplimentar fluxurile de migrație [37, p. 100]. Din toată această contextualizare, care se aplică migrațiilor interne, practic migrația internă reprezintă o dimensiune de restructurare a populației și o schimbare a mediilor rural-urban; urban-rural, aceasta fiind determinată de populația activă, la nivel individual și familial, în măsura posibilităților sau oportunităților care reușesc să le absoarbă în zona de destinație. Analiza intensității direcțiilor de migrare în zonele urbane, constituie 0,7% în anul 2011 cu o descreștere la 0,5 % în 2018.

Depopularea unui areal, indiferent care ar fi factorii determinanți ai acestuia, poate avea consecințe nefaste asupra evoluției teritoriului. Analiza intensității migrației interne a mediului rural, atestă un bilanț migrațional negativ pentru toată perioada 2011-2018 la nivelul Regiunii de Dezvoltare Nord. Aceasta variază între 1,7% în 2011 până la 0,96 în 2018 din totalul populației rurale, ceea ce confirmă ipoteza diminuării potențialului migrațional al satelor în prezent (tabelul 4.5).

Tabelul 4.5. Ponderea direcțiilor de migrație în actele migrației interne, în zona urbană a RD Nord, în intervalul 2011-2018

Anii	Sosiți în zonele rurale	Plecați din zonele rurale	Total	Bilanțul migratoriu (persoane)	%, din totalul populației	Numărul populației în RD Nord
2011	7504	8689	16193	-1185	1,70	955,3
2012	5247	6882	12129	-1635	1,27	951,4
2013	4229	6286	10515	-2057	1,11	949,5
2014	5241	6759	12000	-1518	1,27	947,7
2015	6211	7611	13822	-1400	1,48	937,0
2016	4367	6371	10738	-2004	1,15	931,2
2017	3788	5472	9260	-1684	1,00	926,0
2018	3289	5474	8763	-2185	0,96	915,0

Sursa: calculat de autori în baza datelor Agenției Servicii Publice [13].

Este evident faptul că, cu cât localitățile rurale sunt mai aproape de zonele urbane, cu atât legăturile migraționiste vor fi mai intense. În același timp, centrul urban din apropierea fiecărei localități rurale, va reprezenta un centru de polarizare a migrațiilor rurale. Astfel în republică, centrul urban important pentru toate localitățile rurale este orașul Chișinău, iar în plan teritorial pentru Regiunea de Dezvoltare Nord, pentru așezările rurale, centru de polarizare fiind orașul Bălți.

Populația urbană crește numeric pe baza legăturilor migraționiste din contul populației rurale. Astfel, în intervalul 2011- 2018, orașul Bălți înregistrează un bilanț migratoriu pozitiv, care s-a produs pe baza fluxului de migranți din așezările rurale. Legăturile migraționiste ale satelor cu orașele sunt efectuate prin intermediul celor sosiți și plecați din această regiune, în mod permanent.

Tabelul 4.6. Valorile bilanțului migratoriu în mediul urban, pe u.a.t ale RD Nord (anii 2011 – 2018)

UAT	Sosiți în mediul urban	Plecați din mediul urban	Bilanțul migratoriu (persoane)
Bălți	9777	6135	3642
Briceni	968	1216	-248
Dondușeni	772	1148	-376
Drochia	1417	1667	-250
Edineț	1889	1724	165
Fălești	1415	1393	22
Florești	1833	1718	115
Glodeni	747	958	-211
Ocnita	994	1133	-139
Râșcani	892	1984	-1092
Sângerei	960	1140	-180
Soroca	2115	2570	-455

Sursa: calculat de autori în baza datelor Agenției Servicii Publice [13]

Asupra acestor legături migraționiste influențează de cele mai multe ori distanța, dintre zonele rural-urban și importanța orașelor. Cele mai atractive centre polarizatoare din regiune cu valori ale migrației interne pozitive sunt: orașele Bălți (3642 de persoane), Edineț (165 de persoane), Florești (115), Fălești (22), în intervalul de timp analizat (tabelul 4.6). Localitățile cu acces la căi de comunicație mai bune au avut valori moderate ale bilanțului migratoriu, la polul opus localitățile cu acces dificil înregistrează valori negative ale bilanțului migrațional. Localitățile rurale, subordonate municipiului Bălți, sunt unicele care au înregistrat un bilanț migrațional pozitiv în intervalul de timp analizat. Cele mai mari valori negative ale bilanțului migrațional le-au înregistrat localitățile rurale din raioanele Florești (-2461 de persoane), Fălești, (-2207 de persoane), Sângerei (-2365 de persoane) în perioada analizată (tabelul 4.7).

Abandonarea localităților sau ocuparea lor sezonieră, accentuează fenomenul dat, în lipsa populației tinere care ar putea investi în reabilitarea satelor. O situație des întâlnită în teritoriul regiunii este cea a

degradării unităților de învățământ sau a căminelor culturale nefuncționale, care se află într-o stare continuă de degradare. O soluție rezonabilă, în acest sens, o reprezintă optimizarea unităților de învățământ în centrele de comună și restrângerea activității școlare, ca urmare a numărului redus de elevi, fapt ce va influența depopularea mai multor localități rurale care vor fi percepute ca lipsite de perspectivă.

Tabelul 4.7. Valorile bilanțului migratoriu în mediul rural din u.a.t ale RD Nord, 2011 - 2018

UAT	Sosiți în zonele rurale	Plecați din zonele rurale	Bilanțul migratoriu (persoane)
Bălți	394	262	132
Briceni	3255	3702	-447
Dondușeni	2690	2884	-194
Drochia	3898	5547	-1649
Edineț	3416	4237	-821
Fălești	4486	6693	-2207
Florești	4452	6913	-2461
Glodeni	2517	3956	-1439
Ocnita	2610	3100	-490
Râșcani	3850	4048	-198
Sângerei	3814	6179	-2365
Soroca	4494	6023	-1529

Sursa: calculat de autori în baza datelor Agenției Servicii Publice [13]

În condițiile lipsei de infrastructură socială și economică, localitățile de dimensiuni mici, vor trebui reorganizate sau populația convinsă să se așeze cu traiul în localități mai mari, condiții puțin probabile de a fi acceptate de către o populație îmbătrânită.

Migrația externă reprezintă fluxul principal migrațional pentru RD Nord. În intervalul de timp analizat, ponderea migrației externe în totalul migrației a fost de circa 75% (tabelul 4.8).

Tabelul 4.8. Principalii indicatori ai migrației externe în RD Nord

Anii	Înregistrați (număr persoane)	Radiați (număr persoane)	Total (număr persoane)	Bilanțul migratoriu (persoane)	% din totalul migrației	% din totalul populației	Numărul populației prezente
2013	26 289	27 495	53 784	-1 206	76,7	5,7	949,5
2014	25 022	28 993	54 015	-3 971	75,0	5,7	947,7
2015	26 252	29 737	55 989	-3 485	73,2	6,0	937,0
2016	22 327	26 902	229	-4 575	75,3	5,3	931,2
2017	21 225	24 610	45 835	-3 385	76,4	4,9	926,0
2018	20 775	25 174	45 949	-4 399	76,8	5,0	915,0
2019	21 793	27 417	49 210	-5624	78,0	5,4	909,3
Total sau media	163 865	190 328	329 309	-26 463	75,9	5,4	930,8

Sursa: calculat de autori în baza datelor Agenției Servicii Publice [14]

Din datele tabelului 4.8. pot fi deduse câteva concluzii:

- intensitatea migrației în regiune are valori înalte constituind în medie 5,4% din totalul populației, pentru perioada de studiu analizată;
- migrația externă depășește cu mult migrația internă (76%/24%);
- din cauza migrației, RD Nord a pierdut anual circa 8,5 mii persoane;
- în intervalul 2013-2019, dacă stocul persoanelor înregistrate s-a diminuat cu 20%, apoi numărul persoanelor radiate s-a menținut la același nivel;
- situația emigrărilor, în condițiile actuale de pandemie globală, s-a stabilizat, dar acest fapt poate fi temporar, în condițiile în care nu există oportunități de angajare și politici adresate migranților reveniți.

- situația în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II din RD Nord este similară, având valori negative pentru toate raioanele, inclusiv și municipiul Bălți (tabelul 4.1);
- migrația populației RD Nord, în intervalul de timp analizat atestă o mobilitate ridicată la nivelul tuturor ecosistemelor urbane și rurale;
- dintre unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II ale regiunii, doar mun. Bălți a înregistrat un bilanț migratoriu pozitiv, celelalte entități teritoriale au avut un declin constant;
- dintre unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, cea mai mare mobilitate au înregistrat-o raioanele Glodeni, Fălești, Florești, Sângerei, raportul sosiri/plecări fiind între 20 și 28%, un rol important îl are aici capitala de nord a țării, al doilea centru polarizator al țării, iar cele mai mici valori s-au înregistrat în raioanele periferice ale regiunii: Briceni, Ocnița, Edineț.

4.3. Migrația populației în viziunea populației și a experților

În acest sens, prin studiul realizat, ne-am propus să analizăm situația geodemografică nu doar din informația statistică oficială, dar și prin studiul opiniei populației din regiune cu privire la fenomenele și procesele geodemografice care au loc, utilizând instrumentarul sondajului sociologic.

Chestionarul a fost structurat în trei compartimente: problematica socio-demografică, migrația de munca și situația materială. Compartimentul Chestionarului cu privire la „Migrație” a cuprins 9 întrebări, 5 dintre ele fiind de tip deschis, restul întrebărilor cu variante de răspuns (alegere multiplă sau a unui singur răspuns). În scopul aprecierii rolului și locului migrației în dezvoltarea socio-economică a regiunii au fost lansate trei chestionare, adresate autorităților publice locale (nivel experți), populației (nivel familie) și migranților reveniți (chestionar lansat on-line). Scopul acestor chestionare a fost de a afla opinia populației implicată în migrație și/sau care au tangență cu persoanele migrate, cu referire la problematica migrației. În acest sens, au fost adresate mai multe întrebări, răspunsurile cărora urmează în analiza de mai jos.

La întrebarea *care dintre problemele cu caracter socio-demografic credeți că caracterizează localitatea Dvs.?* răspunsurile cetățenilor s-au dispersat în: $\approx 1/3$ menționează problema emigrației ca cea mai acută pentru localitate, care la rândul ei condiționează alte probleme, precum depopularea (19%), îmbătrânirea demografică (19%), celelalte opțiuni având o pondere sub 15%, dar, de fapt, și ele au tangență directă cu problemele de bază menționate. Migrația internă, dar mai ales, cea externă a afectat întreaga regiune, dar și fierare localitate, în particular, în special cele mici și mijlocii (figura 4.2).

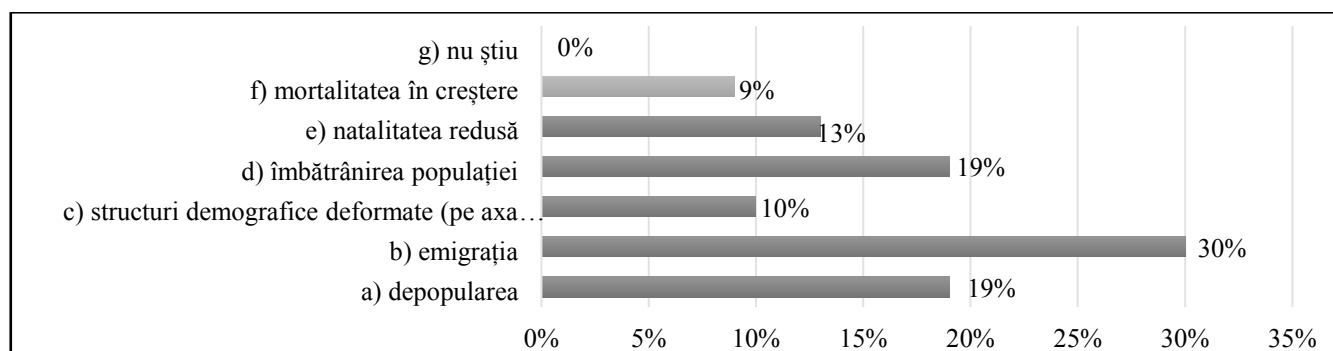

Figura 4.2. Tipul de probleme socio-demografice caracteristice localității

Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

Este interesantă opinia respondenților cu referire la aprecierea actului migrațional ale consătenilor în străinătate cu scopul de a lucra (anexele 1-2) (figura 4.3 /a, b).

Întrebarea inclusă în chestionar, la compartimentul migrație, a solicitat opinia respondenților cu privire la migrarea consătenilor în scopul de a lucra. Astfel întrebarea, a solicitat opinia respondenților cu privire la migrarea consătenilor în scopul de a lucra. Opiniile experților diferă de cele ale populației.

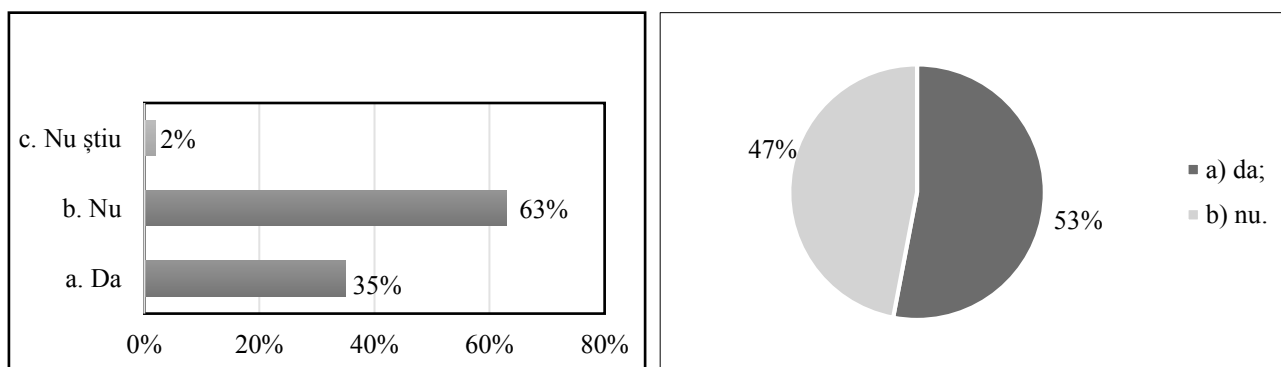

Figura 4.3 Considerați că migrarea consătenilor în scopul de a lucra este un lucru pozitiv?

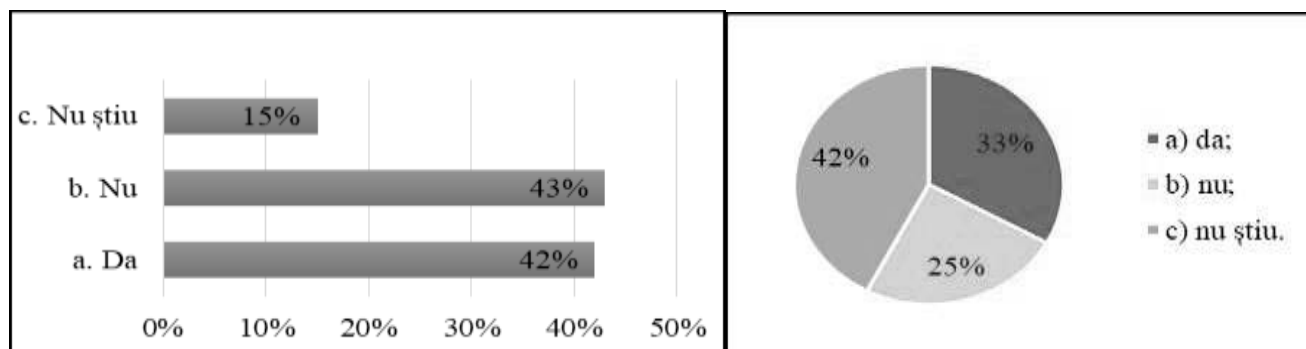
a) nivel populație

b) nivel experți

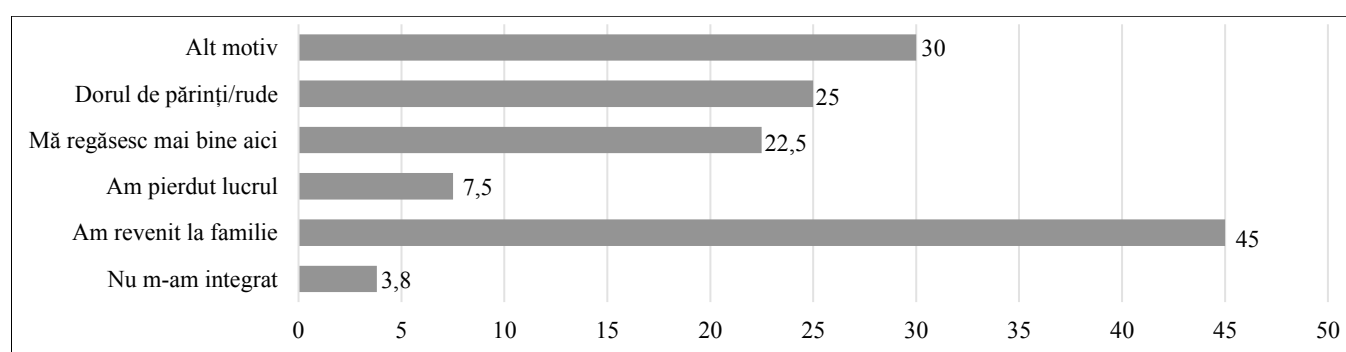
Sursa: calculat în baza sondajului sociologic [anexa 1]

Primii sunt de părerea că plecarea la muncă a consătenilor lor e un lucru pozitiv (53%), iar aceeași părere este împărtășită de doar 35% din populație, care se pare este afectată mai tare de faptul plecării consătenilor lor, fie din motive sentimentale sau egoiste. Aprecierea pozitivă se reduce la: „un salariu mai bun,, , „condiții favorabile pentru a reuși să supraviețuiască într-un mediu mai dezvoltat” „reșesc să își dezvolte valori și aptitudini”, „contribuie la dezvoltarea regiunii lor”, „îmbunătățirea situației financiare a gospodăriilor migranților” majoritatea investind în reparația gospodăriilor, caselor, cumpărarea automobilelor, într-un număr mai mic de migranți investesc în tehnologii și utilaje agricole, „schimbarea condițiilor de trai”, „achitarea studiilor copiilor”. Mai optimiste în acest sens fiind femeile, comparativ cu bărbații. Totuși, se evidențiază opinia celor care nu sunt de acord cu migrarea consătenilor în scopul de a lucra. Peste 60% din respondenți – nivel populație și 47% – nivel experți, susțin că nu văd un lucru pozitiv prin migrare, pentru că are loc „depopularea satelor”, „destrămarea familiilor” [44]. Atât femeile, cât și bărbații sunt de părerea că, migrarea consătenilor lor, are un impact negativ mai mare asupra localităților din RD Nord. Printre principalele consecințe negative menționate sunt: „copiii rămași fără îngrijire părintească, persoane în etate rămân în singurătate sau în cele mai multe cazuri au grijă de nepoții, destrămarea familiilor, exodul de creiere, etc.. În cele din urmă, s-a observat și o doză pesimistă a respondenților privind oportunitatea de a locui în țară, exprimată prin lipsa de posibilități de a se angaja în câmpul muncii, sau care nu își văd un viitor în Republica Moldova.

O altă întrebare s-a referit la opinia respondenților cu privire la posibilitatea persoanelor migrate de a reveni (figura 4.4). În acest caz, 42% din populația și 35% din experții intervievați, consideră că revenirea populației este determinată de condițiile actuale de pandemie globală, iar în condițiile în care nu vor exista oportunități motivante de angajare, acest proces ar putea fi temporar (figura 4.6/a, b). Respondenții au invocat, principalele cauze ale revenirii migranților de natură personală: motive familiale, dorul de casă, probleme ce țin de dreptul de ședere și contractul de muncă, pierderea locului de muncă sau diminuarea volumului de muncă în țara gazdă, 43% din respondenți (populație) și 25% (experți) consideră că, persoanele migrate nu vor mai dori să revină din cauza condițiilor socio-economice și instabilitatea politică din R. Moldova, nu se creează strategii pentru atragerea migranților, fiind urmate de birocrație, corupție, insatisfacția de calitatea precară a infrastructurii, serviciilor și utilităților prestate în localitate. Astfel, acestea constituie bariere de reintegrare pentru posibili migranți de întoarcere. În opinia populației s-a remarcat un grad scăzut de încredere a populației migrate, în instituțiile statului și a programelor care se implementează la nivel de țară. Unii respondenți au accentuat „că oamenii au cunoscut deja, un stil de viață și o altă cultură, au învățat alte valori și au adoptat comportamentele diverselor țări de destinație și medii sociale. Puțini dintre ei ar accepta să revină la viața lor anterioară.

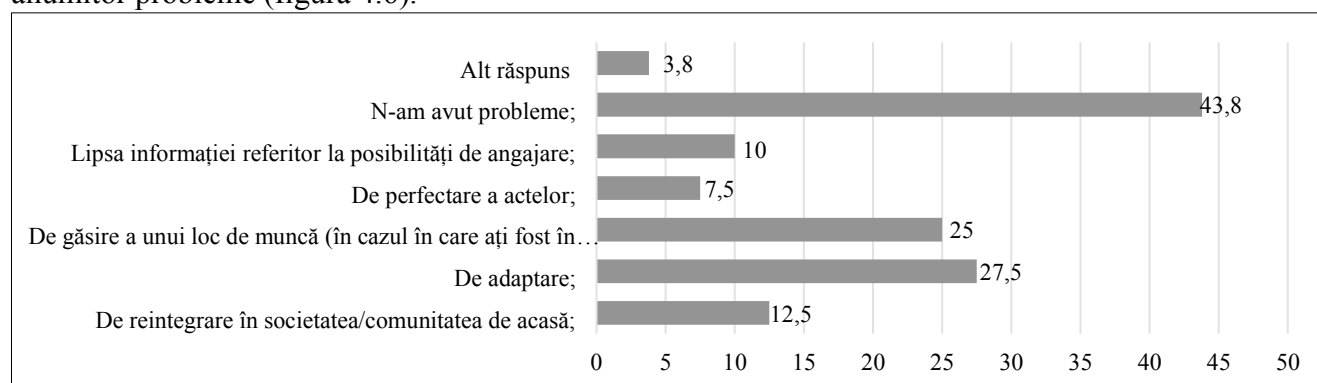

Printre motivele revenirii în țară, cea mai mare parte dintre respondenți au indicat, motivul revenirii în familie (anexa 3, figura 4.5).

Rezultatele studiului ne demonstrează de fapt, dificultatea de adaptare și de integrare în societățile noi, în special, pentru persoanele trecute de vârsta de 40 de ani. Motivul revenirii este legat în principal de confortul psiho-emoțional oferit de țara natală și relațiile familiale. Revenirea în Republica Moldova, în majoritatea cazurilor, majoritatea respondenților o văd ca o pe o perspectivă pe termen lung. Alt motiv, îl constituie vârsta de pensionare pe care au atins-o, dar ei nu vor completa piața forței de muncă din țară.

La o altă întrebare cu privire la problemele pe care le-au avut migranții reveniți circa 1/3 indică lipsa anumitor probleme (figura 4.6).

Mai mulți respondenți indică motivul adaptării ca problemă de revenire (22%), de găsim a unui loc de muncă (20%), de integrare în societate/comunitate (10%). În acest sens, autoritățile statului trebuie să se sesizeze și să sprijine migranții reveniți prin conciliere, informare corectă, programe către integrarea

cetățenilor reveniți. Programele oferite vizează mai mult valorificarea finanțelor migranților și mai puțin consilierea sau reintegrarea acestora.

Revenirea migranților acasă, ar putea încetini ritmul de scădere a populației, precum și îmbătrânirea populației, în special în zonele rurale. Studiul dat ne demonstrează necesitatea încurajării migrației de întoarcere, în beneficiul migranților, dar și al societății, per ansamblu. În acest sens, se impun imperativ programe destinate cetățenilor reveniți.

La întrebarea cu privire la tipurile de ajutor pe care l-ar aștepta din partea statului, s-a solicitat o mai bună informare cu privire la locurile de muncă (36%), asistență la deschiderea unei afaceri (34%), cursuri de recalificare (30%) (figura 4.7.). Odată reveniți, cei mai mulți cetățeni încearcă să investească economiile acumulate acasă. În același timp lipsa reformelor în diverse domenii, birocrăția, criza economică de durată stopează elanul cetățenilor doritori de a reveni în țară.

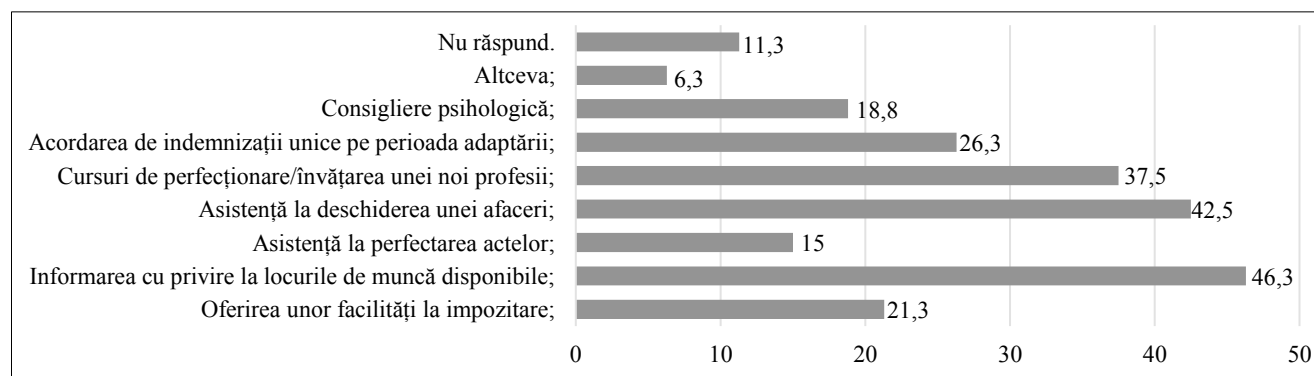

Figura 4.7. Măsuri de sprijin solicitate de migranții reveniți din partea statului

Sursa: datele Sondajului [anexa 3]

Având în vedere marile diferențieri, este interesant să analizăm unde se stabilesc exact migranții care revin în RD Nord, astfel ajungem la primele concluzii cu privire la selectivitatea regională a migrației de întoarcere. S-ar putea, pe de o parte, să ne așteptăm ca migranții care revin să se concentreze în regiuni dinamice din punct de vedere economic. Acest lucru ar conduce la un model spațial, cu migranți reveniți dar și cu calificări înalte, concentrându-se în câteva orașe mari, cu o cotă mare de servicii și în special în mun. Bălți. Pe de altă parte, migranții care doresc să revină au în principal motive mixte sau chiar sentimentale de întoarcere, ne-am aștepta ca aceștia să se stabilească în regiuni în care au legături de familie sau alte legături sociale, inclusiv cu alți migranți care se întorc. Acest lucru ar putea duce la un model mai dispersat, cu concentrații de migranți întorși în diferite tipuri de așezări umane.

Aceste constatări privind distribuția spațială a migranților întorși arată că migrația de revenire în RD Nord nu poate fi restrânsă la capitala națională sau doar la alte câteva orașe dinamice. Mai degrabă, selectivitatea regională și modelul spațial al migrației de întoarcere în RD Nord sunt complexe și reflectă motivele de revenire (în cea mai mare parte mixte) – evidențiind, astfel, relevanța unei perspective regionale privind migrația de întoarcere și dezvoltarea economică.

Conform, cercetătorului King (2000), decizia unui migrant privind revenirea lui, are adesea mai mult motive ce țin de familie, dorul de casă, spre exemplu, sau alte considerații non-economice, spre deosebire de motivul economic al deciziilor migrantului internațional. Studiul „Reîntoarcerea lucrătorilor migranți și dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova”, realizat în 2013, arată că principalele cauze care au determinat reîntoarcerea migranților au fost de natură personală. Astfel, printre motivele care au condus la reîntoarcerea în R. Moldova, declarate de către migranții reîntorși, au fost: 24,9% dintre migranți au invocat motive de familie; 20% au revenit acasă din motivul că părinții/șotul/șotia au insistat să se întoarcă; 14,8% și-au motivat revenirea prin faptul că le-a expirat permisul de ședere în țara de destinație; 13,2% au remarcat sănătatea precară; 13,0% au revenit pe motivul sfârșitului contractului de

muncă, iar revenirea a 12,8% de migranți a fost determinată de confruntarea cu probleme privind creșterea copiilor. Un alt motiv al reîntoarcerii a constituit eșecul migranților de a se integra pe piața muncii din țara de destinație – 12,3%, precum și remunerarea mică – 10,5% [98].

În **concluzie** putem deduce că:

Migrația, ca parte componentă a dinamicii populației a avut o contribuție esențială în formarea populației RD Nord. Migrația actuală este marcată de câteva tendințe generale. Printre acestea se înscriu:

1. emigrarea populației reprezintă principalul factor care contribuie la depopularea ecosistemelor urbane și rurale din RD Nord având o contribuție de peste 9,5%. Circa 8 545 de persoane au migrat anual în intervalul 1998-2019, numărul persoanelor plecate definitiv din regiune a fost de 187 990 persoane;

2. un număr considerabil de migranți au locuit în străinătate mai mult de un an. Diferențele mari între populația prezentă și populația stabilă a regiunii denotă numărul mare de migranți temporari (circa 65 000 de persoane în anul 2019);

3. în prezent are loc o reorientare a migrației externe din statele CSI către statele Uniunii Europene;

4. majoritatea migranților sunt angajați în construcții, agricultură, servicii și menaje;

5. migrația externă a influențat pierderea calificării și a competențelor migranților, dat fiind faptul că majoritatea nu au lucrat în străinătate conform calificării profesionale (conform rezultatelor sondajelor sociologice realizate în teritoriu;

6. remitențele sunt valorificate în volum redus în dezvoltarea economică, preponderent sunt utilizate la acoperirea cheltuielilor curente și consum;

7. persoanele revenite după o experiență migraționistă se confruntă cu provocări de reintegrare pe piața muncii;

8. cauzele principale ale migrației externe din RD Nord sunt similare celor la nivelul republicii: sărăcia, lipsa oportunităților de angajare adecvate și relevante, salariile mici și nivelul de trai scăzut.

9. migrația de revenire /return este probabil de scurtă durată, intenția de emigrare a cetățenilor întorși în această perioadă este destul de mare așa cum arată și datele sondajului sociologic realizat pe dimensiunea migrației revenire.

La etapa actuală intensitatea fluxurilor migraționale în Republica Moldova, în general, dar și a migrației populației RD Nord, în particular, este influențată de:

- restricțiile impuse de un număr mare de state cu privire la circulația liberă;
- crearea unor refluxuri migraționale, atât din statele CSI, cât și din statele UE, cauzate de pandemia globală ca fenomen, dar în special de pierderea surselor de existență a cetățenilor noștri;
- diferențele push-pull, atât pe interior, dar, în special, pe exterior;
- mai multe fluxuri active în trecut și-au diminuat considerabil intensitatea lor: migrația de muncă, migrația circulară, migrația la studii, etc.
- migrația de revenire/return este probabil de scurtă durată, intenția de emigrare a cetățenilor întorși în această perioadă este destul de mare așa cum arată și datele sondajului sociologic realizat pe dimensiunea migrației revenire.

4.4. Aspecte ale diasporei din RD Nord

Unul dintre aspectele legate de procesele migraționale este formarea diasporei, care menține memoria și legăturile cu regiunea de origine. Migrația este un proces continuu, dar pot fi distinse mai multe perioade specifice în care s-au format comunități ale diasporei. Până la sec. XIX migrația populației din RD Nord a fost determinată de circumstanțe istorice și economice, emigrarea fiind preponderent în regiunile învecinate, care la acel moment făceau parte din același stat, Moldova, sau erau sub controlul direct al Imperiului Otoman, cum era raiaua Hotin, ori în cele ale Imperiului Autro-Ungar, din care făceau

parte în sec. XVIII Bucovina, Transilvania și Galiția. La fel de importante erau și legăturile peste Nistru, în teritoriul actualei Ucraine, populația originară din actualul teritoriu al RD Nord a migrat și format până la sec. XVIII diverse localități în Podolia, sudul și estul Ucrainei. [57, p. 25]. Deși nu putem considera ca diasporă actuală populația stabilită de mai multe secole în diversele regiuni unde au întemeiat localități compacte, totuși legătura acestora ca origine cu populația din nordul Republicii Moldova poate fi deseori atestată prin sursele istorice. Astfel, peste Nistru, în actuala regiune Vinița există mai multe sate cu populație de moldoveni/volohi la origine, în mare parte originari din localitățile RD Nord, deseori atestat de diverse surse istorice, cum ar fi din sec. XVI satul Odai (actual Stina, raionul Tomașpili), din sec. XVII Pisarivka-Volosskaia (azi Pisarivka, raionul Șargorod), din aceleași perioade sau poate chiar mai vechi sunt mai multe sate din raionul Iampil: Chetros (din 1946 Dovjok), Flămînda (din 1946 Oksanivka), Coșnița (Velika Kisnița) și din raionul Krîjopil; Djugastra/Jugastru, Verbka-Volosskaia (Verbka), Volosko- Krikleveț (azi Krikleveț), Cucul (Kukulî), Dumitrașcovca (Dmitrașkovka) și altele. Numeroase sunt și localitățile din regiunea Odesa care au avut populație originară din nordul Moldovei: Zagnitkov, Șeșenița (Șerșenți), Crutîi, Strîmba, Lipetchi, Ghidirim, Nestoita și multe altele. Aportul populației originare din RD Nord, mai ales din ținutul Soroca, la formarea diverselor localități peste Nistru este evident și consemnat, dar practic s-a contopit cu moldovenii deja existenți acolo și cu cei veniți din alte regiuni, iar în prezent marea parte a lor au fost asimilați etnic și ucrainizați lingvistic, încât doar sursele istorice și deseori numele de familie mai consemnează originea lor moldovenească și în particular din regiunile din nordul Moldovei.

O altă etapă al migrației și formării unor diaspore cunoscute, originare din localitățile RD Nord este din a doua jumătate a sec. XIX și începutul sec. XX, după includerea acestui teritoriu în cadrul Imperiului Rus. Ca rezultat al politicii de facilități socio-economice și fiscale, dar și a densității rurale mult mai mari din Basarabia, mulți țărani din localitățile RD Nord au fost atrași să se stabilească în regiuni îndepărtate ale Imperiului Rus. În multe cazuri au fost migrații colective, organizate, care deseori au dus la formarea unor localități compacte cu moldoveni în alte regiuni din actuala Federație Rusă și Kazahstan. Deseori este greu de determinat în prezent originea exactă din ce localități este populația, însă o serie de surse ne prezintă date mai exacte. Astfel, printre primele migrații au avut loc în Caucaz, actualul ținut Krasnodar, unde în 1868 a fost înființat satul Moldovanovca (raionul Tuapse), de către originari din satele Pererita (raionul Briceni) și Chișcăreni (raionul Sîngerei), o bună parte din aceștia păstrând încă identitatea etnică moldovenească și în prezent. Au urmat apoi mai multe migrații și întemeierea unor localități în regiunile din Siberia și Kazahstan, cum ar fi satele Novosergheevka din regiunea Aktiubinsk, Kazahstan, întemeiat inclusiv de originari din Florești în 1907, Larga și Kutuzovka din regiunea Omsk, Federația Rusă, întemeiate de originari din nordul Basarabiei în 1909, în particular din satele Larga, Tețcani (raionul Briceni). Satul Besarabka din regiunea Aktiubinsk, Kazahstan a fost înființat în 1910, inclusiv de originari din satul Sofia, raionul Drochia. [101, p. 42-75]. Numeroase adresări pentru strămutarea în regiuni ale Siberiei sunt consemnate în documentele de arhivă, cum ar fi de exemplu un grup mare de țărani din satul Bîrnova (raionul Ocnița), care la 1909 au migrat în regiunea Amur. [118, p. 333-334].

Și în perioada interbelică au existat unele migrații și formarea unor diaspore mici, cum ar fi către SUA, Canada și Brazilia, deseori a celor legați de cultele neoprotestante care erau mult mai răspândite în partea de nord a Basarabiei.

În perioada sovietică putem distinge mai multe etape și procese de formare a unor diaspore legate de RD Nord. Astfel o primă etapă este tragică și legată de deportările și strămutările forțate a mii de oameni pe criterii socio-economice, politice și confesionale, în anii 1940-1941 și 1945-1953, ca rezultat al terorii regimului stalinist. Numeroși țărani au ajuns să fie deportați în regiuni din Kazahstan și Siberia. Majoritatea s-au întors în regiunile de baștină după 1954, însă unii au rămas în diversele regiuni ale Federației Ruse, Kazahstan sau Kîrgîzstan. În particular, legat de RD Nord sunt cei deportați pe criteriul

confesional, mai ales Martorii lui Iehova, din raioanele Briceni și Edineț, care au ajuns în regiunile Irkutsk, Altai și în Kazahstan.

A urmat perioada migrațiilor în scop socio-economic, administrativ, militar, de studii, către multe regiuni ale fostei URSS, astfel avem și în prezent o diasporă legată de localitățile din RD Nord, care se află în Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Kazahstan, Letonia etc.

Cele mai importante fluxuri de migrație au avut loc însă în perioada post-sovietică, după 1991, pe fondul crizei socio-economice, din fiecare localitate a RD Nord avem un număr relativ mare de persoane care s-au stabilit temporar sau definitiv în alte state, ca rezultat formând diaspore specifice. Prima destinație care a concentrat un număr mare de originari din RD Nord a fost Federația Rusă, alegerea acestei destinații a fost dictată de mai multe condiții ale primelor două decenii de după independență. Dintre factorii care au condus la acest proces sunt oportunitățile mai mari de lucru și salarizare, regimul fără vize, cunoașterea limbii și mentalității, relațiile de rudenie și prietenie existente de multe decenii, rețeaua de transport orientată spre spațiul ex-sovietic, costurile mici de transport, posibilitatea de lucru ilegal și pe termen nedeterminat etc. [73, pp. 44-46]. Domeniile de activitate includ construcții, comerț, transport, agricultură, servicii. Existența și recunoașterea studiilor comune din perioada sovietică a permis însă și angajarea în domenii de lucru calificat, formându-se și o diasporă științifică, culturală, de ingineri, medici etc. Regiunile unde s-au stabilit cei originari din Republica Moldova, în particular din RD Nord, au depins foarte mult de nivelul de salarizare, astfel majoritatea fiind concentrați în Moscova, regiunea Moscova, Sankt Petersburg, OA Hantî-Mansiisk (Iugra), OA Iamalo-Neneț, Republica Saha (Iakutia), urmând apoi alte regiuni din partea europeană sau din Siberia. O serie de localități din raioanele Briceni, Edineț, Soroca, Rîșcani, Florești, până în prezent au cea mai reprezentativă diasporă în Federația Rusă, mulți stabilindu-se acolo permanent. Importanța acestei diaspore a fost foarte mare în anii 90 și începutul anilor 2000, pentru remitențele și veniturile care au permis supraviețuirea multor familii în perioada extrem de dificilă de atunci. Prin contribuțiile financiare ale diasporei temporare stabilită la lucru în Rusia s-au menținut și dezvoltat sectoarele de economie locală prin investițiile în construcții, comerț, educație, agricultură, deși la un nivel în general de subzistență. Populația din localitățile RD Nord păstrează și până în prezent un procent încă însemnat al celor care se află temporar sau permanent în Federația Rusă, motivul fiind legat de orientarea tradițional mai mare spre spațiul ex-sovietic, un procent mai însemnat al populației rusofone în regiune, legăturile economice stabilite și păstrate etc. Acest lucru se reflectă și în preferințele electoratului mai loial orientat spre Rusia, cum se observă la majoritatea raioanelor, dar mai ales la Briceni, Ocnîța, Dondușeni. Remitențele financiare, relațiile de rudenie, cursele de transport existente spre Rusia din Bălți și localități ale RD Nord ne indică existența și relația acestei diaspore cu regiunea de baştină.

Treptat însă, mai ales în ultimul deceniu, se formează diaspore noi în state ale Uniunii Europene, SUA, Canada și alte țări. Din cauze socio-economice, dar și politice, se produce o reorientare a fluxurilor de migrație către noi destinații, mai favorabile din punct de vedere economic sau ca nivel general de trai și condiții de muncă. Astfel o mare parte din cei care erau temporar în Federația Rusă, au revenit și mulți dintre ei sunt în prezent în Italia, Marea Britanie, Franța, Irlanda, Germania, Cehia, Polonia și alte țări. Cauzele sunt multiple și în aceste cazuri, cum ar fi obținerea cetățeniei române la un număr mare de persoane, introducerea regimului de circulație fără vize în spațiul Schengen, necesitatea forței de muncă în multe țări ale UE, facilitarea contractelor de muncă pe anumite sectoare, garanțiile sociale mai mari, posibilitatea lucrului legal, schimbarea generațiilor, posibilității de studii etc. Unul dintre factorii care determină concentrarea în anumite țări și regiuni ale comunităților din diasporă ține de relațiile de rudenie, prietenie și rețeaua care se creează către anumite destinații, fiind deseori specifice pentru fiecare localitate. Astfel, necesitatea unui studiu detaliat asupra particularităților migraționale și de formare a diasporelor specifice ar scoate în evidență multe aspecte interesante și utile. Este complicat de estimat un

număr al celor care pot fi considerați ca diasporă raportat la RD Nord, la fel și aprecierea ponderii pe diferite țări și regiuni. În general, în prezent majoritatea localităților au o structură foarte diversă din punct de vedere a existenței unor diaspore în diferite țări, însă există și localități care au diaspore bine conturate în anumite state și regiuni, cum ar fi de exemplu diaspora din Corjeuți (raionul Briceni) în Franța, concentrată la Paris, sau o serie de sate din raionul Soroca și Sîngerei având diaspore conturate în nordul Italiei, mai recent crește numărul diasporei în Marea Britanie și Germania.

O situație specifică o prezintă existența unor diaspore etnice, așa cum ar fi de exemplu diaspora evreiască originară din localitățile RD Nord și stabilită în Israel, Germania, SUA, Federația Rusă. Până la jumătatea sec. XX majoritatea populației urbane din RD Nord era reprezentată de evrei, care aveau o tradiție și identitate locală atașate de această regiune. În prezent peste 90% din această populație este în diasporă, în prima sau a doua generație, însă legăturile cu regiunile de origine se mai păstrează. La fel este situația germanilor, care aveau câteva localități, dar și a unor diaspore mai recente a ucrainenilor, polonezilor, romilor originari din RD Nord și stabiliți în prezent în Ucraina, Rusia, Polonia și alte state. Romii din Soroca și Otaci de exemplu, formează diaspore importante în Federația Rusă sau chiar Asia Centrală.

Importanța unor comunități din diasporă atașate de localitățile de baștină devine tot mai mare datorită atât a ponderii însemnate a celor plecați cât și a impactului calitativ care are loc pe mai multe sectoare. Exodul populației și crearea unor comunități în diasporă au ca efect consecințe atât negative cât și pozitive. Desigur prin absența unui număr însemnat a populației, în special a celei apte de muncă, se produce o degradare în domeniul social, economic, cultural și educațional. Asta se reflectă prin lipsa forței de muncă în activitățile locale, tradițional în agricultură, diminuarea numărului de copii și respectiv a contingentului de elevi, fapt ce duce la închiderea instituțiilor de învățământ în multe localități rurale.

Descreșterea populației atrage după sine și sistarea multor activități și instituții din domeniul serviciilor, comerțului, transporturilor, medicale, culturale, de agrement etc. Integrarea diasporei în statele în care locuiesc în prezent duce treptat și la reducerea relațiilor cu localitatea de baștină, după câteva generații apare ruptura de ordin afectiv, cultural, lingvistic, socio-economic. La moment însă, datorită faptului că majoritatea celor din diasporă sunt la prima generație, pot fi menționate și o serie de aspecte benefice care sunt legate de relația cu diaspora. Astfel practic în fiecare domeniu se manifestă aceste legături. Există o serie de exemple pozitive de contribuție a diasporei la dezvoltarea localităților de baștină. În domeniul agriculturii se manifestă prin unele exemple reușite de transfer tehnologic, de investiții și de atragere a investitorilor din alte state în localitatea de origine, cum ar fi exemplul de dezvoltare a plantațiilor și fabricii de prelucrare a nucilor în Ciuciulea (raionul Glodeni), rezultat al unei investiții realizate și atrase de Olga Petrovski, președinta diasporei din Austria. Investițiile în livezile de meri din raionul Briceni sau unele culturi mai deosebite, cum ar fi lavanda în Dondușeni sau Gordinești (rn. Edineț), au beneficiat și de suportul din diasporă, precum și la comercializarea lor. Comerțul tot poate beneficia de relațiile cu diaspora prin promovarea unor piețe noi și prin consumul produselor tradiționale care pot fi exportate, inclusiv pentru diasporă. Investițiile în infrastructură în unele localități sunt evidente datorită aportului diasporei, care contribuie alături de autoritățile locale la dezvoltarea infrastructurii de transport, aprovizionare cu apă, canalizare, iluminat stradal etc. Domeniile social și educațional beneficiază deseori de donații care sunt rezultatul eforturilor celor din diasporă, cum ar fi exemplul lui Victoria Dunford originară din Mihăileni (rn. Rîșcani), dar stabilită în Marea Britanie, care a contribuit substanțial prin oferirea de echipament medical, acte de caritate și crearea centrului Phoenix pentru copii cu dizabilități, beneficiarii fiind în special din raioanele Râșcani și Edineț.

Domeniul de turism și agrement este la fel unul care poate beneficia tot mai mult de pe urma diasporei, care este interesată de cunoașterea regiunilor de baștină și dezvoltarea unei infrastructuri turistice. Desigur cea mai mare contribuție ține de interacțiunea și susținerea rudelor de către cei aflați în

diasporă, investițiile fiind uneori substanțiale, fie în construcții, amenajarea spațiului, procurarea de echipamente și inițierea unor afaceri locale. Remitențele propriu-zise pot fi urmărite per total pe țară, însă destinația lor finală este inclusiv și localitățile rurale. [49, pp. 90-103].

În prezent se produce și o instituționalizare și crearea a unor rețele de colaborare între autoritățile locale și comunitățile din diasporă sau cele plecate în afara localităților de baștină. Prin susținerea programelor din partea UNDP și a Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare au fost create până în prezent 44 de asociații ale băștinașilor în Republica Moldova. Cele mai active asociații ale băștinașilor care implică contribuția diasporei la dezvoltarea localităților din cadrul RD Nord sunt cele din Pepeni (rn. Sângerei), Mihăileni (rn. Râșcani), Ciuciulea (rn. Glodeni), Pelinia (rn. Drochia), Edineț, Corpaci și Bădragii Noi (rn. Edineț). Aceste interacțiuni care au și rezultate practice prin finanțarea unor proiecte de dezvoltare locală stimulează dezvoltarea și extinderea asociațiilor de băștinași și implicarea tot mai vizibilă în viitor a diasporei la dezvoltarea locală și regională.

5. PARTICULARITĂȚILE STRUCTURALE ALE POPULAȚIEI

5.1. Structura pe sexe a populației

Structura populației pe sexe este frecvent abordată în lucrările geodemografice, sociologice, economice și de alte natură. Structura demografică a populației stă la baza reproducerii populației și a evoluției tuturor indicatorilor demografici, socio-economici din cadrul unei populații. Pozitiv este faptul, că studiul acestor structuri dispune de o bază stabilă și bogată de informație statistică.

Importanța studiilor structurii demografice este argumentată de mai mulți specialiști din domeniu. Astfel, academicianul V. Trebici menționa că: „aceste structuri (pe sexe și vârstă) reprezintă cele mai importante caracteristici ale unei populații și sunt numite caracteristici demografice fundamentale” [93, p. 74]. În același timp, demograful rus V. Medcov subliniază că: „printre structurile demografice locul principal îl ocupă structura pe vârstă și pe sexe a populației” [124, p. 110].

Atât la nivel mondial, cât și la nivel regional se înregistrează un decalaj semnificativ în structura pe sexe și vârstă a populației. De exemplu, la scară mondială se înregistrează un decalaj în structura pe sexe a populației masculine și feminine. Actualmente, din populația Terrei (7691 mil. locuitori) la 100 femei revin 101,6 bărbați, sau circa 49% din populația Terrei, revine populației feminine, iar circa 51% – populației masculine. Pe regiuni mari ale Terrei acest decalaj diferă foarte mult. Ponderea maximă a populației masculine se înregistrează în Asia (51,1%) și Oceania (50,1%), în timp ce în celelalte regiuni mari, predomină populația feminină: Europa (51,7%), America de Nord (50,7%). Dintre statele mari ale lumii, printr-un decalaj mare se evidențiază China, care are o pondere mai înaltă a populației masculine (51,4%), în timp ce Federația Rusă dispune de o pondere mare a populației feminine 53,2%) [34]. Acest decalaj este determinat de mai mulți factori, cum ar fi: mortalitatea diferită la bărbați și femei, raportul diferit al băieților și fetelor la naștere, rata diferită a migrației feminine și masculine etc.

Ca urmare a conflagrațiilor mondiale și regionale, Europa se evidențiază printr-un grad mult mai înalt al populației feminine față de alte regiuni ale lumii. După atenuarea substanțială a decalajului în perioada postbelică, actualmente în Europa la 100 femei revin 101-102 bărbați (sau 51,7% femei și 48,3% bărbați). Dintre statele Europei un decalaj mare îl au statele post-sovietice: Federația Rusă și Belarus (46,0% bărbați, 54,0% femei), Letonia și Lituania (46,1% bărbați și 53,9% femei). Cu o structură mai echilibrată a structurii pe sexe o înregistrează Suedia și Elveția (49,9 % bărbați, 50,1% femei), Țările de Jos și Spania (59,4% bărbați, 50,6% femei) etc. [34].

Structura pe sexe a populației în Republica Moldova este mai echilibrată, comparativ cu unele state din regiune. După o perioadă îndelungată de atenuare a dezechilibrului demografic, în ultimii ani s-a stabilizat la o pondere de 47,8% bărbați și 52,2% femei [20, p. 449]. Dintre statele limitrofe o structură mai favorabilă o are Polonia (51,6% femei/48,4% bărbați), România (48,9% bărbați și 51,1% femei). În celelalte state limitrofe (Ucraina, Belarus), dezechilibrul structurii pe sexe al populației este mai mare.

În ceea ce privește structura pe vârstă a populației la scară mondială, se poate menționa că, statele din America de Nord, Europa și Nordul Asiei se evidențiază printr-o populație cu o rată mai înaltă de îmbătrânire (peste 16% din populație). În același timp, statele Africii și unele state din Asia și America Latină se evidențiază cu un grad înalt al populației tinere (peste 32-35%). Printre reginele mari ale Terrei, Europa are cel mai înalt grad de îmbătrânire (18%), și cea mai mică pondere a populației tinere (16%), pe când în Africa acestor grupe le revin 41% și, corespunzător, 3% [34].

Dintre statele Europei cel mai mic grad scăzut de îmbătrânire până la 15% se evidențiază doar câteva state: Republica Moldova, Albania, Spania. Printre statele Europei cu o pondere mai înaltă (peste 18%) a populației tinere se înscriu un număr limitat de state, precum Norvegia, Franța, Suedia, Islanda.

Din cele menționate se poate de concluzionat că, Republica Moldova, actualmente se evidențiază printre statele Europei cu o structură pe vârstă relativ echilibrată. În anul 2019, populația tânără (până la

16 ani) constituia 16%, iar populația de vârstă înaintată (peste 65 de ani) constituia 12 % [34]. În același timp ritmurile de îmbătrânire ale populației în Republica Moldova sunt mult mai înalte față de statele din Europa. Acestea sunt consecințele mișcării naturale, creșterii ratei speranței de viață la naștere a populației, cât și intensificării emigrației populației tinere.

Chiar dacă Republica Moldova are un spațiu geografic limitat și un număr mic al populației, diferențele teritoriale ale structurilor demografice sunt destul de evidente. Aceste diferențieri se înregistrează atât la nivel de regiuni economice, cât și pe unități administrativ-teritoriale de rangul doi (raioane și municipii).

Prezentul studiu este elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică cu privire la evoluția numărului populației stabile până în anul 2019. După acest an, evidența populației se efectuează în baza numărului populației cu reședința obișnuită. Însă, până la acest moment (noiembrie 2021), este dat publicității doar numărul total al populației Republicii Moldova. Pentru alte structuri ale populației, datele statistice actualizate (pentru anii 2020-2021) lipsesc. Diferența dintre numărul populației stabile (3543 mii locuitori) și a numărului populației cu reședința obișnuită (2686 mii locuitori) în anul este destul de substanțială, de 856,6 mii locuitori sau cu 24,2% mai mică.

Structura pe sexe a populației în toate regiunile de dezvoltare se află în dependență de transformările acestor structuri. În perioada postbelică, structura pe sexe se deosebea printr-un decalaj mare între sexul masculin (45-46%) și sexul feminin (54-55%). Pe parcursul deceniilor următoare acest dezechilibru s-a atenuat treptat, însă, până în prezent se păstrează un decalaj de 3,8% în favoarea sexului feminin. Acest decalaj, cu unele variații, se păstrează și pe regiunile de dezvoltare ale Republicii (tabelul 5.1).

Tabelul 5.1. Evoluția structurii pe sexe a populației pe Regiuni de Dezvoltare, %

Regiuni de Dezvoltare	2011		2019	
	masculin	feminin	masculin	feminin
Total pe țară	48,1	51,9	48,1	51,9
Chișinău	47,0	52,4	46,6	53,4
Nord	47,6	51,2	47,8	52,2
Centru	48,8	51,0	48,9	51,1
Sud	49,0	51,9	49,1	50,9
UTA Găgăuză	48,1	52,0	48,0	52,0

Sursa: BNS. Statistica regională [25]

Analiza informației statistice pentru perioada 2011-2019 (tabelul 5.1) ne demonstrează, că transformări esențiale în structura pe sexe a populației nu s-au înregistrat. În ansamblu pe țară, structura demografică, în toată perioada a rămas stabilă (48,1% bărbați și 51,9% femei, deci un decalaj de 3,8%). În același timp, decalajul pe regiuni este destul de pronunțat. Cea mai echilibrată structură este în Regiunea de Dezvoltare Sud, în care populația masculină este în limitele 49,1% și cea feminină 50,9%, deci un decalaj de 1,8%, în timp ce în municipiul Chișinău decalajul este mult mai mare, fiind de 6,8% (46,6% bărbați și 53,4% femei). În perioada menționată s-a mărit dezechilibru structurii pe sexe în municipiul Chișinău (cu 0,4%) și UTA Găgăuză (cu 0,1%). Regiunea de Dezvoltare Nord se remarcă printr-un dezechilibru comparativ mare în structura pe sexe a populației. În perioada studiată raportul dintre bărbați și femei s-a îmbunătățit. Dacă în 2011 acest raport era de 47,6% bărbați și 52,4% femei, apoi în 2019 s-a schimbat de la 47,8% bărbați și 52,2% femei, înregistrându-se o micșorare a decalajului cu 0,2 puncte procentuale. Este o îmbunătățire mai pronunțată ca în celelalte regiuni de dezvoltare ale țării. În același timp, se poate menționa, că pe unități administrativ-teritoriale se păstrează un dezechilibru pronunțat, cu tendințe ușoare de diminuare a dezechilibrului (tabelul 5.2).

Dintre unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi (municipii, raioane) situația cea mai favorabilă a structurii pe sexe se păstrează în raionul Sângerei, în care proporția este de 49,1% bărbați și

50,9% femei, deci un decalaj de 1,8%. Totodată, cea mai nefavorabilă situație a acestei structuri este în municipiul Bălți, în care proporția este de 45,9% bărbați și 54,1% femei, decalajul fiind de 8,2%.

Tabelul 5.2. Evoluția structurii pe sexe a populației pe unități administrativ-teritoriale din RD Nord, %

UAT	2011			2019		
	populația masculină	populația feminină	Diferența (decalajul)	populația masculină	populația feminină	Diferența
RD Nord	47,6	52,4	4,8	47,6	52,2	4,4
mun. Bălți	45,9	54,1	8,2	45,9	54,1	8,2
Briceni	47,6	52,4	4,8	47,9	52,1	4,2
Dondușeni	46,7	53,3	6,6	47,0	53,0	6,0
Drochia	47,5	52,5	5,0	47,7	52,3	4,6
Edineț	47,3	52,7	5,4	47,6	52,4	4,8
Fălești	48,4	51,6	3,2	48,7	51,3	2,6
Florești	47,9	52,1	4,2	48,2	51,8	3,6
Glodeni	48,0	52,0	4,0	48,2	51,8	3,6
Ocnîța	47,3	52,7	5,4	48,1	51,9	3,8
Râșcani	47,9	52,1	4,2	47,9	52,1	4,2
Sângerei	48,8	51,2	2,4	49,1	50,9	1,8
Soroca	48,5	51,5	3,0	48,6	51,4	2,8

Sursa: Calculat după datele BNS. Statistica teritorială [25]..

E necesar de menționat că, acesta este cel mai mare decalaj dintre unitățile administrativ-teritoriale ale RD Nord și, per ansamblu, în Republica Moldova. În celelalte (10) unități administrativ-teritoriale de nivelul II, structura pe sexe este destul de uniformă fără deosebiri substanțiale. În 5 raioane (Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Râșcani) ponderea bărbaților variază în limitele 47-48%, și, corespunzător, a femeilor – între 52-53%, în restul 5 raioane (Fălești, Florești, Glodeni, Ocnîța, Soroca), ponderea bărbaților este în limitele de 48-49%, iar a femeilor – de 51-52% (figura 5.1).

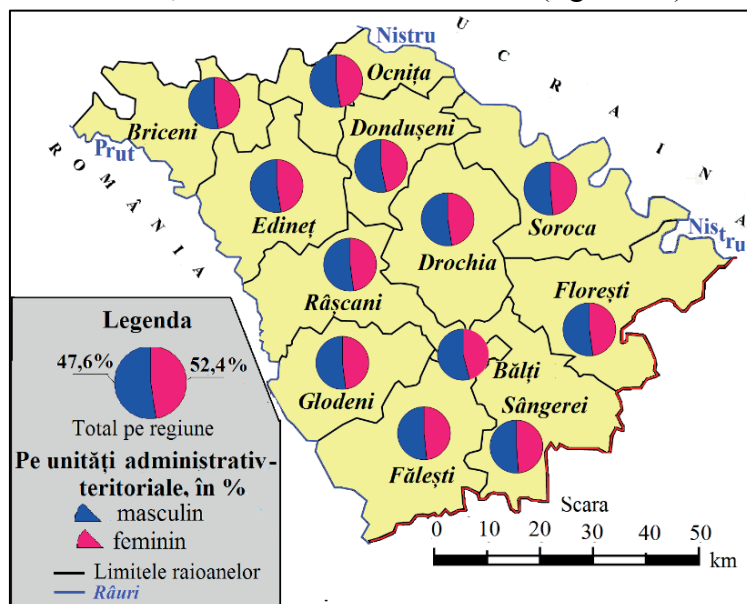

Figura 5.1. Structura pe sexe a populației pe unități administrativ-teritoriale din RD Nord

În această perioadă scurtă de timp (2011-2019,) transformările în structura pe sexe a populației pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II din RD Nord au fost destul de evidente. Dacă, per ansamblu, pe regiune, dezechilibrul s-a micșorat doar cu 0,4%, apoi transformările pozitive sunt mult mai pronunțate. În acești ani, doar structura pe sexe a populației municipiului Bălți și a raionului Râșcani s-au păstrat stabile. În municipiul Bălți, populația masculină constituie 45,9%, iar cea feminină 54,1%, iar în

raionul Râșcani – 47,9% bărbați și 52,1% femei. Situația nefavorabilă în structura pe sexe a populației municipiului Bălți poate fi explicată prin declinul ramurilor industriale, în care numărul bărbaților antrenați în activitatea de muncă domina populația feminină. Distrugerea întreprinderilor mari a determinat intensificarea migrației populației, îndeosebi a celei masculine de înaltă calificare. Micșorarea dezechilibrului în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II reprezintă o consecință a stabilizării populației în rezultatul micșorării emigrației populației din ultimii ani.

Diferențele în structura pe sexe a populației urbane și rurale din RD Nord sunt neînsemnate. Caracteristică că structura pe sexe a populației rurale este mai echilibrată, față de aceeași structură a populației urbane. Dacă în cadrul populației urbane proporția sexului masculin constituie (2019) 46,9% și feminin – 53,1% (un decalaj de 6,2%), apoi în componența populației rurale, ponderea este de 48,3 % bărbați și 51,7% femei, deci, decalajul este de 3,4%, sau cu 2,8 puncte procentuale mai mic. O îmbunătățire a structurii pe sexe (micșorarea dezechilibrului) s-a înregistrat numai în cadrul populației rurale. În același timp, structura pe sexe a populației în mediul urban, per ansamblu în RD Nord, a rămas, practic, neschimbată (tabelul 5.3).

Tabelul 5.3. Evoluția structurii pe sexe a populației urbane pe unități administrativ-teritoriale din RDN (%)

UAT	2011			2019		
	populația masculină	populația feminină	Diferența (decalajul)	populația masculină	populația feminină	Diferența
Total pe regiune	46,9	53,1	6,2	46,9	53,1	6,2
mun. Bălți	45,9	54,1	8,2	45,8	54,2	8,4
Briceni	47,2	52,8	5,6	47,6	52,4	4,8
Dondușeni	46,2	53,8	7,6	45,9	54,1	8,2
Drochia	47,2	52,8	5,6	47,0	53,0	6,0
Edineț	46,1	53,9	7,8	46,6	53,4	6,8
Fălești	47,8	52,2	4,4	48,1	51,9	3,8
Florești	47,0	53,0	6,0	47,2	52,8	5,6
Glodeni	47,3	52,7	5,4	47,4	52,6	5,2
Ocnița	47,5	52,5	5,0	47,8	52,2	4,4
Râșcani	47,3	52,7	5,4	47,4	52,7	5,2
Sângerei	47,8	52,2	4,4	47,9	52,1	4,2
Soroca	48,2	50,8	1,6	49,0	51,0	2,0

Sursa: Calculat după datele BNS. Statistica teritorială [25]

Transformările structurii pe sexe a populației urbane diferă în unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II ale RD Nord. În unele raioane, structura pe sexe a populației s-a îmbunătățit, ca urmare decalajul s-a micșorat cu 0,2-1,0 %. Cea mai mare diminuare a decalajului s-a înregistrat în raioanele Edineț (1,0 %), Briceni, Fălești și Ocnița (0,6-0,8 %), iar în raioanele Florești, Glodeni, Râșcani și Sângerei diminuarea decalajului a fost doar cu 0,2-0,4 %. În același timp, în unele unități administrativ-teritoriale, structura pe sexe a populației urbane s-a înrăutățit. În această perioadă, decalajul în proporția sexului masculin și feminin a crescut. Cea mai mare creștere a fost înregistrată în raioanele Dondușeni (0,6 %), Soroca și Drochia (câte 0,4 %), precum și în municipiul Bălți (0,2 %).

În cadrul populației rurale din RD Nord, structura pe sexe este mai favorabilă (figura 5.2). Actualmente (anul 2019), proporția sexului masculin constituie 48,3%, iar a sexului feminin – 51,7%, fiind un decalaj de 3,4% (tabelul 5.4). Pe parcursul perioadei studiate (2011-2019), decalajul s-a micșorat cu 0,6% (de la 4,0% până la 3,4%). Important este că, în majoritatea raioanelor și în municipiul Bălți, situația demografică s-a îmbunătățit ușor. Cea mai mare diminuare a decalajului s-a înregistrat în cadrul populației rurale a raioanelor Ocnița (cu 1,2%) și Dondușeni (cu 1%). În celelalte raioane diminuarea este între 0,2% și 0,6% (tabelul 5.4).

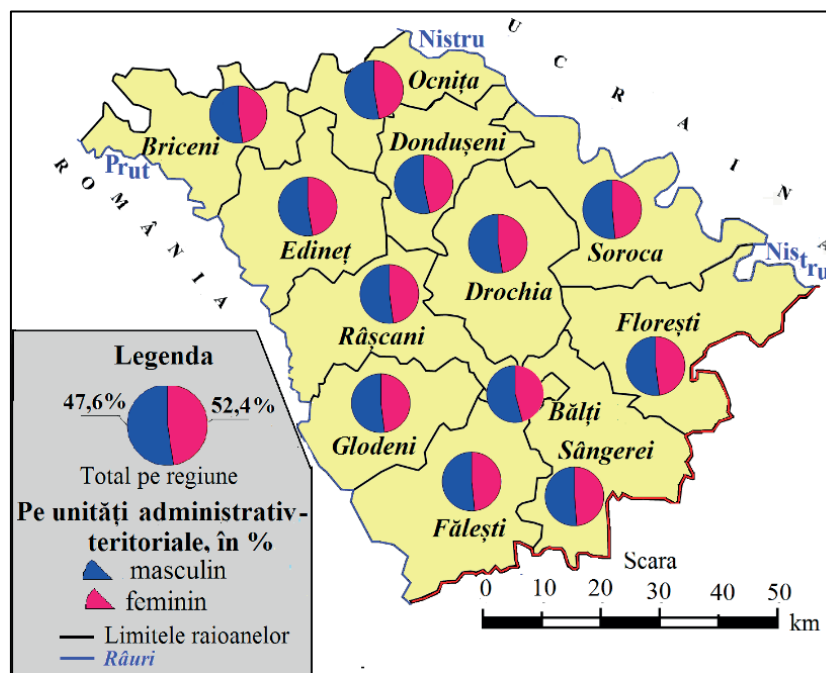

Figura 5.2. Structura pe sexe a populației urbane și rurale a populației în uat ale RD Nord

Tabelul 5.4. Evoluția structurii pe sexe a populației rurale în raioanele din RD Nord (în %).

UAT	2011			2019		
	populația masculină	populația feminină	Diferența (decalajul)	populația masculină	populația feminină	Diferența
mun. Bălți	47,7	52,3	4,6	48,3	51,7	3,4
Briceni	47,7	52,3	4,6	48,0	52,0	4,0
Dondușeni	46,8	53,2	6,4	47,3	52,7	5,4
Drochia	47,6	52,4	4,8	47,9	52,1	4,2
Edineț	47,6	52,4	4,8	46,9	53,1	6,2
Fălești	48,6	51,4	2,8	48,9	51,1	2,2
Florești	48,2	51,8	3,6	48,5	51,5	3,0
Glodeni	48,1	51,9	3,8	48,4	51,6	3,2
Ocnîța	47,2	52,8	5,6	47,8	52,2	4,4
Râșcani	48,0	52,0	4,0	48,1	51,9	3,8
Sângerei	49,1	50,9	1,8	49,4	50,6	1,2
Soroca	48,1	51,9	3,8	48,4	51,6	3,2
RD Nord	48,0	52,0	4,0	48,3	51,7	3,4

Sursa: Calculat după BNS. Statistica teritorială [25].

5.2. Structura de vârstă a populației și îmbătrânirea demografică

Structura pe vârstă a populației este mult mai complexă, deoarece studiului demografic este supus un contingent destul de mare format din 101 clase de vârstă (0-100 de ani). Această structură este supusă influenței unui număr mare de factori sociali, economici, geografici, demografici, politici, istorici și de altă natură. Din aceste considerente, efectuarea unui studiu complex este destul de dificilă. Analiza și caracteristica structurii pe vârstă a populației este importantă nu numai în demografie, dar și pentru alte discipline – sociologie, geografie, drept etc., deoarece o serie de însușiri și evenimente, care se evidențiază din ciclul de viață umană, se asociază cu vârstă populației. De structura de vârstă a populației, în mare măsură, depinde evoluția mai multor fenomene demografice: natalitatea, fertilitatea, nupțialitatea, mortalitatea generală, migrația populației și alte caracteristici.

Cunoașterea particularităților de vârstă ale populației oferă posibilitatea de prognozare a tendințelor evoluției natalității, mortalității și a altor fenomene raportate la reproducerea populației. În opinia

profesorului V. M. Medcov „Cunoașterea acestor particularități oferă posibilitatea de a evidenția probabilitatea apariției unor sau altor probleme de ordin social, economic, pot fi prognozate ofertele și cererea pentru multe bunuri și servicii” [124, p. 124].

Studiile fundamentale cuprind analiza demografică pe criteriul vârstă de la 0 până la 100 de ani. Însă în dependență de nivelul de cercetare, de scopul studiilor se folosesc diverse grupări ale structurii pe vârstă de cinci ani, de zece ani și altele. În studiile sociale, economice, pedagogice, psihologice se utilizează gruparea populației în dependență de contingentul ocupat în diferite nivele de educație.

Diferențierile pe vârstă a populației Terrei sunt destul de mari. La scară mondială, în cadrul populației pe trei grupe de vârstă este următoarea: populația tânără (până la 16 ani) – 25%, populația vârstnică (16-65 de ani) - 65% și populația de vârstă mai înaintată (peste 65 de ani) - 10%. Însă pe grupe mari de state decalajul este destul de semnificativ. Statele dezvoltate se evidențiază cu o proporție înaltă a populației de vârstă înaintată (19%) și, corespunzător, o pondere mică a populației tinere (16%), în același timp statele în curs de dezvoltare se evidențiază cu o proporție înaltă a populației tinere (28%) și o proporție mică a populației de vârstă înaintată (7%) [99].

Această diferență se înregistrează și în regiunile mari ale Terrei. Conform datelor statistice internaționale, situația structurii pe vârstă a populației pe marele regiuni geografice se diferențiază în felul următor:

- Europa și America de Nord se caracterizează cu o cotă înaltă (17-19%) a populației de vârstă înaintată (peste 65 de ani) și o proporție mică (16-18%) a populației tinere (până la 16 ani). Populația vârstnică (16-64 de ani) constituie circa 65%;
- Asia, America de Sud, Australia și Oceania se evidențiază cu o proporție medie a populației de vârstă înaintată (9-12%) și o cotă a populației tinere (23-24%), corespunzător, populația vârstnică constituie 65-67%;
- Africa cu o populație tânără. Ponderea populației până la 16 ani constituie 41%, populației de vârstă înaintată 3%, și populației apte de muncă – 56% [99].

Cea mai nefavorabilă situație demografică după structura pe vârstă este înregistrată în Europa. Majoritatea statelor (30 din 44) se caracterizează cu o cotă-parte a populației tinere de circa 15-18% și o proporție a populației de vârstă înaintată circa (16-20%). Numai într-un număr limitat de state (7-8) se înregistrează o proporție a populației tinere peste 18%, și 7-8 state cu o pondere a populației de vârstă înaintată mai mică de 16%.

Printre statele limitrofe, Republica Moldova se remarcă printr-o structură pe vârstă a populației mai favorabilă (tabelul 5.5).

Tabelul 5.5. Repartizarea populației pe grupe de vârstă în statele limitrofe, anul 2020 (în %)

Statele lumii	0-15 ani	16-65	peste 65
Republica Moldova	16	72	12
România	16	65	19
Ucraina	15	68	17
Belarus	17	68	15
Bulgaria	14	64	22

Sursa: Demoscope. ru № 903-904, 31 mai - 13 iunie 2021 [34].

O pondere mai mare a populației tinere (până la 16 ani) se înregistrează în Belarus (17%), în timp ce, în Bulgaria se înregistrează cea mai înaltă pondere a populației de vârstă înaintată (22%).

În cadrul Republicii Moldova, deosebirile teritoriale ale structurii de vârstă sunt destul de pronunțate. RD Nord se caracterizează printr-o populație cu un grad mai înalt de îmbătrânire, în timp ce Regiunea de Dezvoltare Sud, cu o proporție mai înaltă a populației tinere (tabelul 5.6).

Tabelul 5.6. Evoluția structurii populației Republicii Moldova pe grupe mari de vârstă pe regiuni de dezvoltare (în %)

Regiuni	2011			2019		
	sub vârstă aptă de muncă	vârsta aptă de muncă	peste vârstă aptă de muncă	sub vârstă aptă de muncă	vârsta aptă de muncă	peste vârstă aptă de muncă
Total pe țară	17,8	66,7	15,5	16,8	64,9	18,3
Mun. Chișinău	14,6	79,9	13,5	13,8	68,9	17,3
Nord	17,5	63,2	19,3	16,6	62,3	21,1
Centru	19,5	66,5	14,0	18,7	64,4	16,9
Sud	19,4	66,3	14,4	17,6	64,8	17,6
UTA Găgăuză	19,1	66,4	14,5	18,5	63,4	18,1

Sursa: Calculat după datele BNS. Statistica teritorială [25].

Actualmente, Republica Moldova se evidențiază cu un grad avansat al populației cu vârsta de pensie (18,3%) și o proporție scăzută (16,8%) a populației tinere, și corespunzător, a vârstei apte de muncă – 64,9%. Valoarea acestor indicatori, pe regiuni de dezvoltare, diferă semnificativ. Municipiul Chișinău se evidențiază cu o rată mică a grupei de vârstă până la 16 ani (13,8 %), dar cu ponderea cea mai înaltă a populației apte de muncă (68,9%). Cea mai mare pondere a populației sub vârsta aptă de muncă o are Regiunea de Dezvoltare Centru (18,7%). Regiunea de Dezvoltare Nord are cea mai înaltă pondere a grupei de populație peste vârstă aptă de muncă (21,1%) și cea mai mică ponderea a grupei de vârstă aptă de muncă (62,3%). În concluzie, putem constata situația mai bună a municipiului Chișinău în raport cu alte regiuni de dezvoltare. În același timp, Regiunea de Dezvoltare Nord se evidențiază cu o situație a structurii de vârstă mai puțin favorabilă față de alte regiuni (tabelul 5.7).

Tabelul 5.7. Ponderea celor 3 grupe mari de vârstă în totalul populației în raioanele RD Nord, %

	0-14 ani	15-56/61 de ani	62 +
Unități administrativ-teritoriale de nivel 2 aflate în fază medie de îmbătrânire			
Mun. Bălți	15,0	70,1	14,9
Sângerei	18,2	60,6	14,9
Unități administrativ-teritoriale de nivel 2 aflate în fază înaltă de îmbătrânire			
Glodeni	17,2	65,3	17,5
Florești	17,6	64,8	17,6
Soroca	16,6	65,7	17,7
Unități administrativ-teritoriale aflate în fază înaltă de îmbătrânire			
Fălești	17,5	64,3	18,2
Râșcani	16,3	64,5	19,2
Ocița	15,0	65,3	19,7
Drochia	15,2	63,4	21,4
Edineț	16,1	62,4	21,5
Briceni	15,2	63,0	21,8
Dondușeni	15,4	60,6	24,0
Media pe republică	16,7	67,6	15,7
Optim recomandat	20	65	15

Sursa: calculat în baza datelor BNS [32; 39].

Pe parcursul perioadei studiate (2011-2019), situația în Republica Moldova, per ansamblu, și în RD Nord, în particular, s-a schimbat semnificativ. S-a diminuat rata populației din grupele sub vârstă aptă de muncă cu 1 p.p. și a grupei populației apte de muncă cu 1,8 p.p. În același timp, ponderea grupei populației peste vârstă aptă de muncă a crescut cu 2,8 p.p. Aceste direcții de transformare a grupelor mari de vârstă sunt aceleași în toate regiunile de dezvoltare ale țării. În Regiunea de Dezvoltare Nord diminuarea ratei grupei de vârstă până la 16 ani și a grupei populației apte de muncă a scăzut cu câte 0,9 p.p., iar a populației peste vârstă aptă de muncă a crescut cu 1,8 p.p.

Analizând indicatorii demografici de bază constatăm o înrăutățire a situației geodemografice în intervalul analizat. Îmbătrânirea demografică, depopularea, tranziția demografică se manifestă cu o intensitate mai mare în raioanele RD Nord. Doar municipiul Bălți și raionul Sângerei se înscriu în limita fazei medii de îmbătrânire a populației și a optimului recomandat pentru structurile demografice durabile, restul unităților administrativ-teritoriale ale regiunii depășind cu mult limita dată, iar 4 raioane au o pondere a vârstei a II-a de peste 20% (tabelul 5.7) [43].

O situație demografică mai clară, a transformărilor structurii pe vârstă, ne demonstrează studiul structurii pe grupe cincinale de vârstă a populației (tabelul 5.8).

Tabelul 5.8. Structura pe vârste a populației pe unitățile administrativ-teritoriale din RD Nord, în % (2019)

Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Total RDN	m. Bălți	Briceni	Dondușeni	Drochia	Edineț	Fălești	Florești	Gloedeni	Ocnîța	Râșcani	Sângerei	Soroca
0-4	5,1	4,4	4,6	4,9	5,1	4,9	6,0	5,1	5,6	4,2	5,0	6,0	4,9
5-9	5,4	4,9	5,0	5,0	5,2	5,3	6,1	5,8	5,7	4,7	5,4	6,2	5,0
10-14	5,2	4,6	5,2	4,8	5,2	5,0	5,7	5,4	5,3	4,7	5,2	5,7	4,9
15-19	5,3	4,1	5,5	5,0	5,3	5,3	5,9	5,4	5,9	4,8	5,7	6,4	5,7
20-24	6,8	5,2	7,0	7,0	6,8	6,4	7,5	7,0	7,4	6,3	6,8	8,1	7,2
25-29	8,4	7,9	8,0	8,0	8,0	8,3	8,9	9,0	8,4	6,3	8,4	9,2	9,1
30-34	8,1	11,8	7,9	6,4	6,5	7,3	7,2	7,4	6,9	7,4	7,1	7,4	8,4
35-39	7,1	9,1	6,8	6,2	6,3	6,6	6,6	6,4	6,3	8,1	6,7	6,5	7,0
40-44	6,9	7,7	7,1	6,6	6,5	6,8	6,4	6,4	6,7	8,1	6,6	6,4	6,9
45-49	6,6	6,7	6,5	6,6	6,3	6,4	6,6	6,8	6,8	7,4	6,6	6,0	6,4
50-54	6,5	6,4	6,3	6,6	6,7	6,3	6,5	6,7	6,5	7,0	6,3	6,0	6,8
55-59	7,5	7,5	7,5	7,4	7,6	7,6	7,2	7,4	7,3	7,9	7,6	7,1	8,4
60-64	6,4	6,5	6,5	6,4	6,9	6,9	6,0	6,4	6,2	7,2	6,6	6,2	6,2
65-70	5,3	5,1	5,3	5,7	5,7	5,8	5,1	5,5	6,1	5,3	5,6	5,0	5,2
< 70	9,4	8,1	10,8	13,7	11,9	11,1	8,4	9,0	8,9	10,8	10,4	7,8	7,9

Sursa: BNS [24]

Situația demografică a structurii pe vârstă a populației RD Nord în anul 2019 este următoarea: populația tânără (0-19 ani) constituie circa 21,0 %, populația vârstnică (20-59 de ani) constituie 58,9%, iar populației de vârstă înaintată (peste 60 ani) îi revine 20,1%. Aceasta structură de vârstă a populației se poate considera favorabilă față de datele similare ale statelor limitrofe, dar mai puțin favorabilă față de celelalte regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova. În majoritatea unităților administrativ-teritoriale ponderea populației tinere (0-19 ani) este de circa 20-22 % (figura 5.3.).

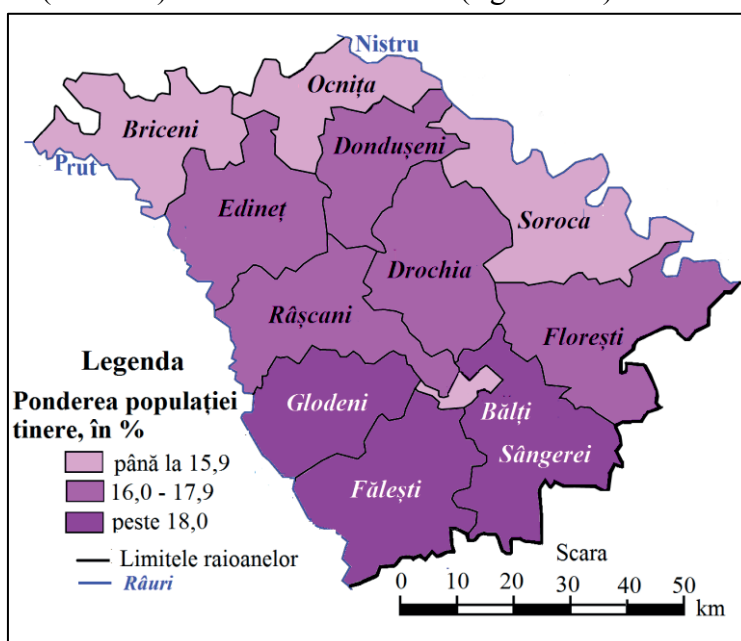

Figura 5.3. Ponderea (%) populației până la vârsta de muncă (0 – 15 ani) pe RD Nord, 2019

Raioanele din sudul regiunii au o pondere mai mare a populației tinere și o pondere mai mică a populației vârstnice, ceea ce explică transformările demografice pe direcția nord-sud. Cu o pondere mai mică se remarcă municipiul Bălți (18,0%) și raionul Ocnîța (18,4%). În același timp, raioanele Sângerei (24,3%), Fălești (23,7%) au o pondere mai înaltă a populației tinere. Unitățile administrativ-teritoriale, care au cu o pondere mai mică a populației în vârstă peste 60 de ani și cu o rată mai redusă de îmbătrânire sunt: Sângerei (19 %), Soroca (19,3 %), Fălești (19,5 %) și municipiul Bălți (19,7 %).

În același timp, unele raioane se evidențiază cu o rată foarte înaltă de îmbătrânire, în care ponderea populației cu vârsta de peste 60 de ani este destul de înaltă, inclusiv în Drochia (24,5 %), Dondușeni (25,8 %), Ocnîța (23,3 %), Râșcani (22,4 %). Cât privește grupa vârstei apte de muncă, aceasta se situează sub optimul demografic de 65%. Per ansamblu, pe regiune, aceste grupe constituie $\approx 58\%$. De asemenea, se înregistrează diferențieri pronunțate între raioanele regiunii de studiu (figura 5.4).

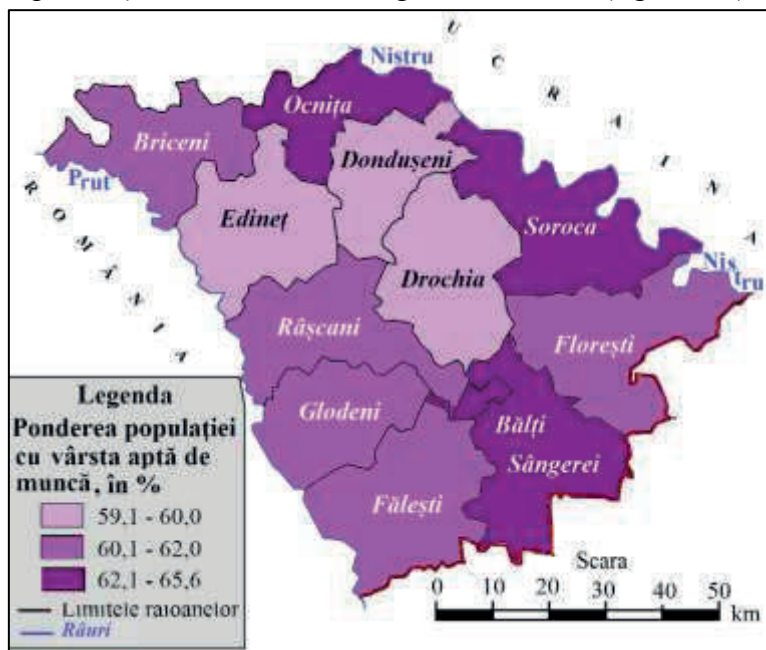

Figura 5.4. Ponderea populației apte de muncă în RD Nord, 2019.

În medie, în raioanele RD Nord și în municipiul Bălți, ponderea populației cu vârsta de 20-59 de ani variază între 55-57%. Cu o pondere mai înaltă se evidențiază municipiul Bălți (62,5%) și raionul Soroca (60,2%). O pondere mai mică a acestor grupe de vârstă se înregistrează în raionul Dondușeni (54,7%), Drochia (54,7%).

Luând în considerație ritmurile înalte de creștere a populației de vârstă înaintată (tabelul 5.9) se poate de pronosticat că, procesul de creștere a ponderii populației de vârstă înaintată se va prelungi, dar cu ritmuri mai mici, deoarece la această vârstă a ajuns cea mai numeroasă generație a anilor '50-'60 ai secolului al XX-lea. În același timp, se mențin ritmurile mai înalte a creșterii ponderii de vârstă înaintată în spațiul rural al regiunii. Deoarece numărul populației rurale este mult mai mare ca cel urban, corespunzător acest fapt v-a influența gradul de îmbătrânire al populației regiunii. Studiul arată că, ponderea populației de vârstă înaintată în mediul rural tradițional era mult mai mare ca în mediul urban (tabelul 5.9). Totodată, în ultimii ani, se înregistrează unele transformări pozitive în evoluția ponderii populației de vârstă înaintată (peste 60 de ani) în mai multe unități administrativ-teritoriale de nivelul II.

Prin urmare, se pot deduce următoarele particularități generale:

- Rata îmbătrânirii demografice, în perioada 2010-2018, a crescut atât în regiune, per ansamblu (cu 2,9%), cât și pe raioane și municipii, în care creșterea a fost destul de diferită;

- creșterea ratei de îmbătrânire a populației în mediul urban a fost mai avansată față de mediul rural. Pe regiune creșterea ratei de îmbătrânire a populației în mediul urban a fost cu 5,9 p.p. (de la 15,1 la 21, 0%), pe când în mediul rural numai cu 1,3 p.p. (de la 20,0 la 21,3%);
- dacă în anul 2010, în toate unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, rata de îmbătrânire a populației rurale era mai mare (în ansamblu pe regiune cu 4,9 p.p.), apoi în anul 2018 în 6 din cele 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul II, rata de îmbătrânire a populației urbane era mai mare în comparație cu cea din mediul rural.

Tabelul 5.9. Evoluția ratei de îmbătrânire a populației RD Nord (în %)

UAT	2010			2018		
	Total	urban	rural	Total	urban	rural
Total	18,3	15,1	20,0	21,2	21,0	21,3
mun. Bălți	14,1	14,1	13,8	19,2	19,3	17,2
Briceni	21,4	17,3	22,5	22,9	23,6	22,7
Dondușeni	24,3	20,0	25,6	25,0	25,2	24,9
Drochia	21,6	18,1	22,7	24,5	25,2	24,3
Edineț	21,1	18,7	22,2	23,8	24,5	23,4
Fălești	16,6	13,8	17,2	19,1	20,3	18,8
Florești	17,8	14,5	18,7	20,8	19,4	21,0
Glodeni	17,8	15,4	18,4	21,0	24,5	20,2
Ocnîța	19,8	14,2	22,9	22,9	20,8	24,1
Râșcani	20,5	17,6	21,3	22,9	24,4	22,5
Sângerei	14,6	13,1	14,9	18,2	19,8	17,8
Soroca	17,3	13,7	19,4	19,8	19,8	19,7

Sursa: BNS. Statistica teritorială [25]

Evoluția ratei de îmbătrânire a populației, în perioada 2010-2018, diferă mult atât, pe medii de reședință, cât și pe unități administrativ-teritoriale. Dacă, per total, rata de îmbătrânire a crescut cu 2,3 p.p. (de la 18,3 la 21,2 %), apoi această creștere în mediul urban a fost cu 5,9 p.p., iar în mediul rural – cu doar 1,3 p.p. Din cele expuse, conchidem că, creșterea ratei de îmbătrânire a populației în mediul urban este de 4,5 ori mai mare decât în spațiul rural al regiunii. Corespunzător, nivelul actual de îmbătrânire al populației regiunii este determinat, în mare măsură, de evoluția acestui fenomen în mediul urban.

Creșterea ratei de îmbătrânire a populației pe unități administrativ-teritoriale diferă semnificativ. Cele mai înalte ritmuri de creștere, în perioada studiată, s-au înregistrat în municipiul Bălți – cu 5,1 puncte procentuale, precum și raioanele Sângerei – 3,6 p.p. și Ocnîța – 3,1 p.p. O creștere mult mai mică a acestor rate s-a înregistrat în raioanele Dondușeni (0,7 p.p.), Briceni (1,5 p.p.) și Glodeni (2,2 p.p.).

În rezultatul acestei evoluții, în anul 2018, s-a înregistrat o rată medie a îmbătrânirii populației RD Nord de 21,2%. Printre unitățile administrativ-teritoriale cu o rată mai înaltă de îmbătrânire a populației se evidențiază raioanele Dondușeni (25,0%), Drochia (24,5%) și Edineț (23,8%). Cea mai mică rată a îmbătrânirii populației s-a înregistrat în raioanele Sângerei (18,2%), Fălești (19,1%) și în municipiul Bălți (19,2%). În celelalte raioane rata de îmbătrânire variază între 21-22% (figura 5.5).

Dacă, în medie pe regiune, rata de îmbătrânire a populației urbane a crescut cu 5,9 puncte procentuale (aproape cu 40%), apoi pe u.a.t. evoluția este diferită. Comun pentru toate u.a.t. este dinamica în creștere a indicatorului. O creștere mai avansată ca media pe regiune s-a înregistrat în 8 unități administrative, cum ar fi raioanele Glodeni (9,6 p.p.), Drochia (7,1 p.p.), Briceni (6,3 p.p.), Fălești (6,5 p.p.), Râșcani (6,8 p.p.). O rată mai mică, ca media pe regiune, s-a înregistrat în raioanele Florești (4,9 p.p.) și Dondușeni (5,2 p.p.), precum și în municipiul Bălți (5,2 p.p.). În mediul rural al regiunii, evoluția ratei de îmbătrânire este mai moderată. Per ansamblu, gradul de îmbătrânire al populației în mediul rural este ușor mai mare, însă, în perioada anilor 2010-2018, creșterea a fost destul de modestă. Doar în

raionul Dondușeni, rata de îmbătrânire s-a micșorat cu 0,7 puncte procentuale. O creștere mai avansată s-a înregistrat la populația rurală a municipiul Bălți (cu 3,4 p.p.) și a raioanelor Sângerei (2,9 p.p.) și Florești (2,3 p.p.). O creștere foarte mică a ratei s-a înregistrat la populația rurală a raioanelor Briceni (0,2 p.p.) și Soroca (0,3 p.p.). În celelalte raioane, creșterea a fost în limitele a 1-2 puncte procentuale.

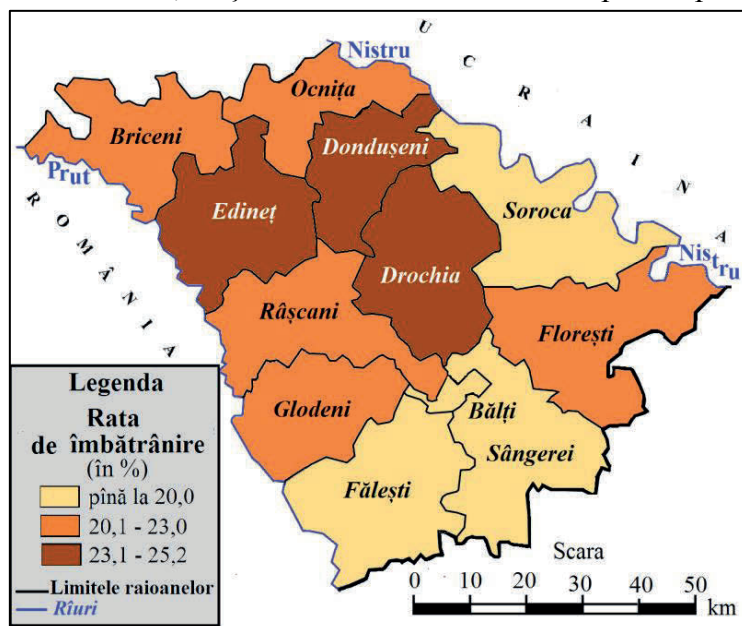

Figura 5.5. Rata de îmbătrânire a populației în raioanele RD Nord, 2019

Sursa: elaborat de autori după datele BNS. Statistica teritorială [25].

Despre creșterea stabilă a gradului de îmbătrânire a populației regiunii ne indică și mărirea lentă, dar stabilă a vârstei medii a populației. Actualmente vârstă medie a populației pe țară constituie 38,7 ani. În perioada 2010-2019 acest indicator a crescut cu 2,2 ani (de la 36,5 la 38,7 ani). Printre regiunile de dezvoltare, cea mai înaltă pondere a populației de vârstă medie (în anii 2010-2019) este caracteristică pentru RD Nord (40,1 ani) și mun. Chișinău (39,5 ani). Cea mai mică pondere a populației de vârstă medie se înregistrează în RD Centru (37,3 ani). Creșterea maximă a vârstei medii s-a înregistrat în mun. Chișinău (3,7 ani) și în RD Sud (2,2 ani), cea mai mică creștere este înregistrată în RD Nord (1,6 ani).

Pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II, evoluția vârstei medii are deosebiri semnificative, atât în valorile indicatorului, cât și în evoluția lui (tabelul 5.10.).

Tabelul 5.10. Evoluția vârstei medii pe unități administrativ-teritoriale ale RD Nord (ani)

UAT	2011			2019		
	Total	urban	rural	Total	urban	rural
Total pe regiuni	38,5	37,9	38,8	40,1	40,6	39,8
mun. Bălți	37,2	37,3	36,3	40,1	40,1	38,1
Briceni	39,9	39,3	40,1	41,1	42,0	40,9
Dondușeni	41,2	41,2	41,3	41,9	43,3	41,4
Drochia	40,2	39,7	40,4	41,6	42,3	41,4
Edineț	40,0	39,6	40,2	41,3	41,9	41,0
Fălești	37,0	37,3	36,9	38,4	30,6	38,1
Florești	38,1	37,6	38,2	39,5	41,5	39,5
Glodeni	38,0	38,5	37,9	30,5	41,5	39,1
Ocnîța	40,0	38,2	41,1	42,0	40,5	42,3
Râșcani	39,4	38,8	39,6	40,7	39,6	40,9
Sângerei	35,7	36,8	35,4	37,4	40,6	38,9
Soroca	38,0	36,7	38,8	39,8	40,1	39,8

Sursa: BNS. Statistica teritorială [25].

Per ansamblu, în RD Nord indicatorul vârstei medii a crescut, atât pentru întreagă populație (1,6 ani), cât și pentru populația urbană (2,7 ani) și pentru cea rurală (1,0 ani). Creșterea vârstei medii a populației din mediul urban este mai mare, atât, per ansamblu, în regiune, cât și față de mediul rural (2,7 ani) (tabelul 5.9). Creșterea vârstei medii s-a înregistrat în raioanele Dondușeni, Drochia, Edineț, Ocnița, Briceni, care în anul 2011, se evidențiau cu cea mai înaltă vârstă medie (40-41 ani).

În anul 2011, cel mai înalt indicator al vârstei medii a fost înregistrat în raioanele Dondușeni (41,2 ani) și Drochia (40,2 ani). În același timp, cea mai mică vârstă medie a fost înregistrată în raioanele Sângerei (35,7 ani) și Fălești (37,0 ani), precum și în municipiul Bălți (37,2 ani). În anul 2019, situația s-a schimbat doar prin creșterea vârstei medii cu 1-2 ani. Astfel, cel mai mare indicator al vârstei medii s-a înregistrat în raioanele Ocnița (42,0 ani), Dondușeni (41,9 ani) și Drochia (41,6 ani). De asemenea, cel mai mic indicator a fost înregistrat în raionul Sângerei (37,4 ani). Dacă în anul 2011, 4 raioane din RD Nord au atins limita vârstei medii de 40,0 ani, apoi în anul 2019 – 7 raioane.

În perioada 2011-2019, în medie pe regiune, creșterea vârstei medii a fost cu 1,6 ani, iar pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II, creșterea a fost cu 1,3-1,6 ani. În același timp, cea mai mare creștere s-a înregistrat în municipiul Bălți (2,9 ani) și în raionul Ocnița (2,0 ani), cea mai mică în raioanele Dondușeni (0,7 ani) și Briceni (1,2 ani).

Este important de menționat că, creșterea vârstei medii în cadrul populației urbane a fost mai intensă decât în cadrul populației rurale. Astfel, în perioada studiată, vârstă medie în spațiul urban s-a mărit cu 2,7 ani, pe când în spațiul rural cu doar 1,0 ani. Aceasta ne vorbește despre ritmurile mai înalte de îmbătrânire a populației urbane față de cea rurală. Dacă în anul 2011, vârsta medie, de 40,0 de ani, a fost depășită numai în raionul Dondușeni (41,2 ani), apoi în anul 2019 acest indicator a fost depășit în 10 din 12 unități administrativ-teritoriale de nivelul II. În anul 2019, cea mai înaltă vârstă medie, a fost înregistrată la populația urbană din raioanele Dondușeni (43,3 ani), Drochia (42,3 ani) și Briceni (42,0 ani). Cea mai mică vârstă medie (până la 40,0 ani) a fost înregistrată în raioanele Râșcani și Fălești (39,6 ani).

În mediul rural, tradițional, vârsta medie era mai mare, însă transformările în evoluția demografică și trecerea la o nouă fază a tranziției demografice a determinat unele schimbări pozitive în evoluția vârstei populației rurale a regiunii. De exemplu, în anul 2011, în mediul urban al regiunii doar un singur raion (Dondușeni) avea o vârstă medie a populației peste 40,0 ani, pe când în mediul rural erau 5 unități administrativ-teritoriale cu un indicator de peste 40,0 ani. În anul 2019 aproape toate raioanele regiunii aveau populație urbană cu vârsta medie de peste 40,0 ani (10 din 12), pe când în mediul rural s-a depășit limită de 40,0 ani numai în 6 raioane.

Un alt moment pozitiv înregistrat în anul 2019 este că, creșterea vârstei medii a populației din mediul urban a fost mult mai avansată decât în mediul rural. Dacă pe regiune, vârstă medie a populației urbane s-a mărit cu 2,7 ani, apoi a populației rurale – doar cu 1,0 ani. Pe unități administrativ-teritoriale de nivelul II, această creștere a fost destul de diferită. În mediul urban vârstă medie a populației, în 10 din 12 unități administrativ-teritoriale, s-a majorat cu peste 2 ani. Totodată, în mediul rural, în 8 unități administrativ-teritoriale s-a înregistrat o creștere lentă, cu peste 1 an și în 4 unități administrativ-teritoriale – cu mai puțin de 1 an. Creșterea maximală a vârstei medii în mediul rural a fost înregistrată în raionul Sângerei (3,5 ani) și în municipiul Bălți (2,0 ani). Cea mai mică creștere s-a înregistrat în raioanele Dondușeni (0,1 ani), Briceni și Edineț (0,8 ani). În celelalte raioane creșterea a fost în limite 1,0-1,3 ani.

Comparativ cu alte regiuni de dezvoltare ale Republicii, RD Nord are cele mai mari valori ale îmbătrânirii demografice, însă ritmurile îmbătrânirii demografice ale regiunii, în intervalul de timp analizat, s-au modificat cel mai puțin (tabelul 5.11).

Tranziția demografică recentă, care s-a început mai devreme în RD Nord, s-a realizat deja în regiunea respectivă, iar procesele demografice nefavorabile au încetinit. Prin urmare, putem presupune că,

RD Nord, per ansamblu, a trecut punctul critic și a intrat în faza de stabilizare demografică, însă în raioanele centrale și sudice situația se agravează, în special în satele și orașele mici.

Tabelul 5.11. Dinamica coeficientului îmbătrânirii demografice în RD Nord comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare

UAT	Anii													Creșterea, p.p
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
R. Moldova	13,7	13,7	13,7	14,0	14,4	14,8	15,3	15,7	16,2	16,7	17,2	17,7	18,4	4,7
Mun. Chisinau	10,7	10,9	11,3	11,8	12,3	12,9	13,5	14,1	14,7	15,3	15,9	16,5	17,2	6,5
RD Nord	18,1	17,9	17,9	18,0	18,3	18,6	18,9	19,2	19,5	19,8	20,2	20,7	21,2	3,1
Mun. Bălți	12,9	13,0	13,2	13,6	14,1	14,7	15,4	16,0	16,6	17,2	17,8	18,5	19,2	6,3
Briceni	22,0	21,5	21,3	21,4	21,4	21,5	21,6	21,6	21,6	21,7	22,1	22,4	22,9	0,9
Dondușeni	24,2	24,1	24,2	24,2	24,3	24,2	24,2	24,3	24,4	24,3	24,4	24,7	25,0	0,8
Drochia	21,4	21,2	21,2	21,3	21,6	21,9	22,3	22,4	22,7	23,0	23,5	24,0	24,5	3,1
Edineț	21,4	21,1	21,0	21,1	21,1	21,4	21,8	22,0	22,2	22,5	22,9	23,3	23,8	2,4
Fălești	16,4	16,3	16,2	16,4	16,6	16,9	17,1	17,4	17,7	18,0	18,2	18,6	19,1	2,7
Florești	17,5	17,3	17,2	17,5	17,8	18,2	18,5	18,7	18,9	19,3	19,6	20,1	20,6	3,1
Glodeni	17,6	17,3	17,2	17,5	17,8	18,4	18,8	19,1	19,4	19,7	20,0	20,5	21,0	3,4
Ocnia	20,0	19,9	19,7	19,7	19,8	20,1	20,3	20,6	21,0	21,3	21,9	22,4	22,9	2,9
Râșcani	20,8	20,5	20,3	20,4	20,5	20,7	20,9	21,0	21,3	21,5	21,8	22,3	22,9	2,1
Sângerei	14,2	14,1	14,0	14,2	14,6	14,9	15,4	15,8	16,3	16,7	17,1	17,7	18,2	4,0
Soroca	17,0	16,9	16,9	17,1	17,3	17,6	17,9	18,1	18,4	18,6	18,9	19,2	19,8	2,8
RD Centru	12,4	12,3	12,3	12,7	13,0	13,5	13,9	14,3	14,8	15,3	15,8	16,4	17,0	4,6
Anenii Noi	11,7	11,7	11,9	12,2	12,7	13,1	13,8	14,5	15,3	15,9	16,7	17,5	18,3	6,6
Dubăsari	12,0	12,0	12,3	12,7	13,3	14,0	14,5	15,0	15,8	16,5	17,0	17,8	18,8	6,8
Ialoveni	9,9	9,8	9,8	10,3	10,7	11,2	11,6	12,1	12,7	13,2	13,7	14,3	15,0	5,1
Strășeni	11,7	11,6	11,8	12,1	12,4	12,9	13,4	13,9	14,4	15,0	15,5	16,2	16,9	5,2
RD Sud	12,8	12,7	12,7	13,0	13,3	13,8	14,3	14,8	15,3	15,9	16,5	17,0	17,7	4,9
Basarabeasca	12,2	11,9	11,7	11,8	12,1	12,9	13,6	14,2	15,2	16,0	16,8	17,4	18,4	6,2
Căușeni	13,1	13,1	13,1	13,5	13,7	14,3	14,8	15,3	15,9	16,4	17,0	17,5	18,2	5,1
Cimișlia	12,7	12,8	13,1	13,4	13,9	14,5	15,1	15,7	16,4	16,9	17,5	18,2	18,8	6,1
Ștefan Vodă	13,3	13,2	13,1	13,6	14,0	14,4	14,9	15,4	16,0	16,6	17,1	17,6	18,4	5,1
UTA Găgăuzia	12,8	12,6	12,5	12,7	13,0	13,5	14,1	14,8	15,4	16,1	16,6	17,4	18,1	5,3

Sursa: BNS. Statistici pe domenii. Populația și procesele demografice [24].

5.3 Structura etnică, lingvistică și confesională a populației

Structura etnică a RD Nord are specificul ei, conturat pe parcursul ultimelor secole, reprezentat de o majoritate a populației de etnie română/moldovenească, dar cu importante interferențe și intercalări cu populația slavă, de etnie ucraineană, plus unele alte minorități reprezentative pentru areale și localități specifice [17]. Pe parcursul ultimelor secole populația regiunii a suportat schimbări atât cantitative, cât și calitative, ce țin de structura etnică. Componenta etnică a populației acestor așezări evidențiază o majoritate etnică moldovenească/românească, cunoscută anterior și ca vlahi/volohi în sursele slave. Totuși, destul de timpuriu s-au realizat și interferențele etnice cu elementele etnice slave, vecine spre nordul regiunii. Migrațiile reciproce au dus la amestecarea populației, iar procesele de asimilare au urmat în diversele direcții, în funcție de relația majoritate-minoritate sau a circumstanțelor istorico-politice existente. Astfel, la începutul sec. al XIX-lea, în Regiunea de Nord a Moldovei, care avea o majoritate etnică moldovenească/românească bine conturată, existau și alte grupuri etnice bine cunoscute, cum ar fi cel reprezentat de populația slavă, care mai târziu s-a conturat ca identitate ucraineană. Această populație slavă, exista încă din perioada statului medieval moldovenesc, fiind la interferența cu hotarele de nord și nord-est, iar mai apoi prin infiltrare permanentă peste Nistru, din regiunile Podoliei și Galiției, au devenit majoritari într-o serie de localități. Identitatea etnică cunoscută în diverse perioade era de *rusini*, *ruteni*, *rusnaci*, *ruși*, *maloruși*, *ucraineni*, la care se adaugă local sau popular și cele de *huțuli*, *haholi* sau *cazaci*.

Deja la sfârșitul secolului 18, această populație forma un areal compact în partea de nord a ținutului Hotin, situație facilitată și de faptul că această regiune devenise raia a Imperiului Otoman, deci mai puțin integrată în sistemul de administrare a Moldovei de atunci. Populația moldovenească din interiorul raialei fiind cunoscută cu apelativul de *răileni* [116].

Dintre alte etnii care s-au așezat în diverse perioade de până la sec. 19, pot fi menționați rușii propriu-zisi, prin grupul refugiaților de rit vechi, care au migrat spre regiuni periferice și din afara Imperiului Rus la acea perioadă. Aceștia au fost și sunt cunoscuți cu diverse etnonime, precum cele de *lipoveni*, *cațachi/cațapi*, *staroveri*, *staroobreadți*, formând până în prezent majoritatea populației în câteva localități rurale din regiune. Romii/țigani sunt stabiliți de mai multe secole, unii migrând consecutiv din spațiul Europei de Sud-Est. O parte dintre ei s-au asimilat, fiind românizați din punct de vedere lingvistic și cultural, este vorba în special de grupul *lingurarilor*, dar alte grupuri au păstrat bine până în prezent individualitatea etno-lingvistică și etnografică, formând populații compacte în cadrul unor așezări rurale și urbane [115]. În perioadele anterioare au existat și elemente ale populației turcice, cele mai vechi erau de sorginte pecenegă, cumană, apoi și alte grupuri kîpceace și oguze care s-au asimilat în cadrul populației locale. Elementele turcice mai târzii, reprezentate de grupuri de tătari, au fost fie temporare în regiune, fie la fel s-au asimilat, unii fiind cunoscuți ca specific etnografic local, cum de exemplu erau tătarii de Lipnic. Datorită influențelor și interferențelor din regiune, polonezii au fost la fel prezenți și cunoscuți, atât ca populație așezată în unele localități, cât și ca aport cultural și socio-economic. Treptat asocierea etnică cu polonezii a devenit strâns legată de religia romano-catolică, astfel cei care se identifică etnic ca polonezi și în prezent fiind cei atașați de catolicism ca tradiție. În mediul urban mai ales, prin importanța comerțului, s-au stabilit și armenii, iar apoi, în număr mult mai mare evreii, care au devenit în sec. 19 majoritari într-o serie de localități. Evreii din nordul Moldovei aproape în totalitate aparțineau grupului etnografic *așkenazi*, vorbitori ai limbii idiș, un dialect german, mulți dintre ei având sorgintea din teritoriile Poloniei și Imperiului Austro-Ungar. Deși cunoscuți și stabiliți și în perioade anterioare, germanii au beneficiat de facilități în perioada Imperiului Rus, astfel au apărut și o serie de localități cu majoritate germană, cum ar fi Șoltoiaia, Strâmba Nouă, Râșcani-colonie [102].

După includerea Basarabiei în Imperiul Rus, structura etnică a regiunii s-a diversificat, prin aportul unor grupuri etnice cum ar fi evrei, germani, ruși, ucraineni. Totuși, schimbări cardinale nu au avut loc, structura etnică menținând aceeași diversitate și în perioada interbelică, când regiunea a făcut parte din România. Majoritatea populației rurale s-a păstrat în toate perioadele cea băștinașă, a moldovenilor/românilor, mediul urban fiind însă mult mai eterogen și înregistrând deseori migrații inclusiv din exteriorul regiunii.

Odată cu integrarea Basarabiei în România după 1918, s-au schimbat realitățile de ordin politic și socio-cultural, însă drepturile minorităților etnice au fost în general respectate și identitatea etnică consemnată. Conform Recensământului General al Populației României din 1930 [84], teritoriul care cuprinde în prezent RD Nord avea o populație de 743333 locuitori. În cadrul acestei regiuni existau atunci 558 de localități, dintre care un municipiu (Bălți), un oraș (Soroca) și 24 de sate reședințe de comună. Teritoriul acestei regiuni făcea parte în perioada interbelică din cadrul a trei județe: Bălți (cu 264 localități în cadrul RDN), Soroca (cu 224 localități) și Hotin (cu 70 de localități). De menționat că județele Bălți și Soroca încadrau majoritatea localităților în cadrul actualei Regiuni de Dezvoltare Nord, iar județul Hotin doar partea de sud, care actualmente constituie raionul Briceni și câteva localități din raioanele Edineț și Ocnîța. Structura etnică a populației regiunii în perioada interbelică, din cadrul României, este reflectată foarte bine în datele Recensământului din 1930 [84]. Astfel, majoritatea populației era formată din etnici români, cu 509316 persoane, sau 69,0% (figura 5.6).

A doua etnie, ca număr și pondere erau rușii, cu 78155 persoane sau 10,6%, urmată de evrei cu 71415 persoane (9,7%) și ucraineni cu 68718 persoane (9,3%). Dintre alte minorități etnice, care aveau

[illegible]

Sursa datelor: Recensământul populației României din 1930. Volumul II [84].

Populația evreiască era majoritară într-o serie de localități, mai ales cele cu specific de târg, majoritatea evoluând la statut urban mai apoi. Astfel, pentru perioada anului 1930 evreii erau majoritari în Fălești, Râșcani-târg, Edineț-târg, Briceva, Mărculești-colonie, Dumbrăveni, Târgul Vertiujeni, Briceni-târg, Lipcani-târg, Zgurița și altele. Jumătate din populația municipiului Bălți și o treime din cea a

orașului Soroca erau evrei. *Polonezii* erau majoritari în Stârcea, unde și în prezent sunt consemnați, precum în număr însemnat și la Cuconești Noi, Coada Iazului, Lipovanca și Bălți.

Nemții formau majoritatea în câteva colonii rurale, cum ar fi Șoltoia (Scholtoi), Râșcani-colonie (Ryschkanowka), Strâmba Nouă (Neu Strymba), Valea Norocului (Gluckstal).

Țiganii, deși prezenți și atunci, nu erau consemnați în număr mare la Soroca și Otaci, și apar în evidență doar la Edineț și Căprești [84].

Perioada ce a urmat celui de-al Doilea Război Mondial a dus la unele schimbări majore în structura etnică a regiunii. Astfel, au dispărut, aproape în totalitate germanii, s-au diminuat polonezii și, mai ales, evreii, la început datorită exterminării din perioada celui de-al doilea război mondial, iar apoi datorită migrației. În perioada sovietică s-a schimbat raportul dintre ruși și ucraineni, atât ca număr cât și ca identitate etnică declarată, ucrainenii prevalând. A crescut numărul celor declarați ca Țigani/romi, deși nu cuprinde nici în prezent pe toți cei care aparțin acestei etnii. La fel, în perioada sovietică, s-a diversificat structura etnică prin aportul etniilor din diferitele regiuni ale URSS, care deși numeric nu sunt foarte reprezentativi pentru populația RD Nord, dar totuși completează mozaicul etnic actual. Astfel, din perioada sovietică avem bieloruși, tătari, azeri, armeni, letoni, ciuvași, mordvini etc. La fel, unele etnii specifice doar sudului Basarabiei în trecut, au devenit prezenți prin migrațiile din interiorul țării și în RD Nord, cum ar fi bulgarii și găgăuzii [50].

Conform Recensământului populației din anul 2014 [23], structura etnică la nivelul raioanelor din RD Nord și municipiului Bălți se prezintă în felul următor (tabelul 5.12).

Tabelul 5.12. Structura populației raioanelor RDN și a municipiului Bălți conform etniei declarate, 2014

Raion / municipiu	Populația care a declarat etnia	Populația care a declarat etnia, inclusiv în %							
		Moldoveni	Români	Ucraineni	Ruși	Găgăuzi	Bulgari	Romi	Alte etnii
Mun. Bălți	94 427	60,6	2,9	18,5	16,0	0,1	0,2	0,2	1,5
Briceni	69 184	72,6	2,0	22,5	2,3	0,1	0,1	0,2	0,3
Dondușeni	37 706	80,2	2,6	11,3	5,3	0,1	0,1	0,2	0,2
Drochia	74 309	86,4	2,7	8,7	1,6	0,1	0,0	0,4	0,2
Edineț	71 509	72,0	3,8	17,5	5,4	0,1	0,1	0,9	0,3
Fălești	77 956	84,8	2,0	10,3	2,5	0,0	0,0	0,0	0,2
Florești	75 164	85,5	2,5	7,0	4,4	0,1	0,1	0,2	0,3
Glodeni	51 101	77,3	2,8	16,4	2,2	0,1	0,1	0,7	0,5
Ocnîța	47 049	62,4	0,6	25,3	4,3	0,1	0,1	6,8	0,4
Râșcani	59 144	73,7	3,0	19,5	2,6	0,1	0,1	0,8	0,3
Sângerei	79 029	86,3	2,9	7,3	3,1	0,1	0,0	0,0	0,2
Soroca	75 110	88,7	4,2	3,8	2,0	0,0	0,0	1,0	0,2

Sursa datelor: BNS. Recensământul populației și al locuințelor din anul 2014 [23].

Astfel, majoritatea populației în toate raioanele, precum și în majoritatea localităților din RD Nord, o formează etnicii *moldoveni/români*, deși ponderea acestora depășește 90% doar în raionul Soroca. O majoritate absolută, de peste 80%, o formează, de asemenea, în raioanele Dondușeni, Drochia, Fălești, Florești și Sângerei. Cel mai mic procent, dar oricum majoritar, este în municipiul Bălți (63,5%) și raionul Ocnîța (63%). Per total, numărul total al etnicilor români este de 653 mii, reprezentând 79% din totalul populației RD Nord. Dintre aceștia, 76% s-au declarat moldoveni, iar 2,7% s-au declarat români. Populația care s-a declarat moldoveni este majoritară în 444 localități, iar cei care s-au declarat români majoritar într-o localitate (Fântâna Albă, rn. Edineț). Ca repartitie teritorială moldovenii/românii predomină net în partea de est a RD Nord, iar în părțile centrale și de nord, fiind la fel majoritari, se înregistrează interferențe cu populația ucraineană (fig. 5.7).

REPUBLICA MOLDOVA / REPUBLIC OF MOLDOVA / РЕСПУБЛИКА МОЛДОВА

REGIONEA DE DEZVOLTARE NORD
NORTH DEVELOPMENT REGION
РЕГИОН РАЗВИТИЯ СЕВЕР

STRUCTURA ETNICĂ PE LOCALITĂȚI ȘI COMUNE
ETHNIC STRUCTURE BY SETTLEMENTS AND COMMUNES
ЭТНИЧЕСКАЯ СТРУКТУРА ПОСЕЛЕНИЙ И КОММУН

Recensământ / Censuș / Перепись 2014

Legend:

- Localități / Settlements:**
 - Comuna / Commune
 - Localitate / Locality
 - Localitate de comună / Commune locality
 - Localitate de comună / Commune locality
 - Localitate / Locality
- GRANITE / BOUNDARIES / ГРАНИЦЫ:**
 - De stat / State
 - Comunitate / Community
 - de comună / commune
 - de comună / commune
 - de comună / commune
- Etnică / Ethnic:**
 - Moldovan / Moldovan
 - Romanian / Romanian
 - Ukrainian / Ukrainian
 - Russian / Russian
 - Hungarian / Hungarian
 - Other / Other
 - Not declared / Not declared

Table: Structura etnică pe localități și comune

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Etnică / Ethnic	Procent / Percentage
Moldovan / Moldovan	81.00% (81.00%)
Romanian / Romanian	1.00% (1.00%)
Ukrainian / Ukrainian	0.70% (0.70%)
Russian / Russian	0.70% (0.70%)
Hungarian / Hungarian	0.70% (0.70%)
Other / Other	0.70% (0.70%)
Not declared / Not declared	0.70% (0.70%)

Table: Structura etnică pe localități și comune (Continued)

Sursa datelor: BNS. Recensământul populației și al locuințelor din anul 2014 [23].

Ucrainenii formează majoritatea în 108 localități ale RD Nord [23]. Ca distribuție teritorială, ucrainenii formează 25,3% din populația raionului Ocnița, formând majoritatea absolută în mai multe localități, conturate într-un areal compact: Vălcineț, Codreni, Calarașovca, Berezovca, Unguri, precum și în Naslavcea, Coreștăuți și alte sate. Urmează raioanele Briceni, cu 22,5% ucraineni, majoritari în

localități ca Medveja, Berlinți, Beleavinți, Tețcani, precum și $\approx 1/2$ din populația orașului Briceni (fig. 5.7). Localități cu majoritare etnică ucraineană există și în celelalte raioane ale RD Nord, cum ar fi în Rîșcani (19,5%, localități ca Vasileuți, Nihoreni, Malinovscoe, Răcăria, Ușurei etc.), Glodeni (16,4%, Danu, Sturzovca etc.), Edineț (17,5%, Brătușeni, Șofrîncani, Stolniceni, Alexeevca etc.), Dondușeni (11%, Moșana, Elizavetovca), Drochia (8,7%, Maramonovca, Baroncea), Fălești (10,3%, Logofteni, Ciolacu Nou.). Un procent însemnat ucrainenii îl formează și în municipiul Bălți (18,5%).

Rușii, în număr de 37736 persoane formează 4,6% din populația RD Nord. Ca și în cazul ucrainenilor, originea acestora este diversă, unii fiind stabiliți înaintea sec. al XIX-lea, în special rușii de rit vechi, formând o serie de localități rurale, unde există și până în prezent [57]. Alții s-au stabilit pe parcursul perioadei Imperiului Rus și a URSS, în special în mediul urban. Dintre aceștia, cea mai mare pondere este în municipiul Bălți, de 16%. Dintre raioane Edineț (5,4%), Dondușeni (5,3%), Florești (4,4%) și Ocnîța (4,3%) au cele mai mare pondere a etnicilor ruși. În total în RD Nord există 9 localități cu majoritate etnică rusă, cele mai cunoscute fiind Cunicea (raionul Florești), Pocrovca (raionul Dondușeni), Dobrogea Veche (raionul Sângerei), Egorovca (raionul Fălești).

Romii formează o etnie răspândită în mai multe localități urbane și rurale din cadrul RD Nord. Specificul acestei etnii este că mulți nu se declară la recensăminte ca atare, precum și mobilitatea sporită. Astfel, există doar o localitate unde romii sunt majoritari – orașul Otaci din raionul Ocnîța, în care alcătuiesc 52% din totalul populației. În rn. Ocnîța romii reprezintă 6,8%. Deși este larg cunoscută, comunitatea de romi din orașul Soroca, care formează o mahala aparte – Dealul Țiganilor, conform recensământului din 2014 au o pondere redusă – de doar 3,2% din populația orașului Soroca. Importante comunități de romi există și în orașele Edineț (4,4%), Râșcani (5,5%), precum și în satele Danu și Dușmani (raionul Glodeni), Gribova (raionul Drochia), Chirilovca și Căprești (raionul Florești). Romii, cunoscuți ca Țigani, fac parte din mai multe sub-etnii, în particular, sunt reprezentați în RD Nord romii *fierari* (șerari), *căldărari*, precum și *lingurarii*, care sunt asimilați și se identifică ca moldoveni [57]. Specificul de subetnii ale romilor poate fi identificat la nivel de comunități și localități, astfel la Râșcani predomină romii ciocănari, la Bălți romii lăieși, în satul Chetrosu din raionul Drochia – romii ciurari etc.

Dintre alte etnii reprezentative în RD Nord putem menționa polonezii, recenzați în număr de 817 persoane, majoritatea în localitatea Stârcea din raionul Glodeni, dar prezenți și în municipiul Bălți.

În total alte etnii constituie în RD Nord 3808 persoane sau 0,5% [31], inclusiv bieloruși, evrei, tătari, bulgari, găgăuzi, azeri, nemți, armeni etc. De menționat că unele localități la recensământul din 2014 au avut o pondere mare de persoane care nu și-au declarat apartenența etnică, de exemplu în localitățile Bădiceni (19,7%), Hristici (17,7%), Mălcăuți (10,1%) din raionul Soroca, Roșietici (15,8%) din raionul Florești etc. Numărul celor nedeclarați per total pe RDN este de 15088 sau 1,82%.

Structura lingvistică este în strânsă legătură cu structura etnică, însă prezintă o serie de particularități, inclusiv în cadrul RD Nord. Majoritatea populației au declarat ca limbă maternă româna/moldoveneasca, în total 627825 persoane sau 75,94%. Dintre aceștia au declarat limba maternă *moldovenească* 64,29 % și *română* 11,65%. Este diferit raportul dintre cei declarați etnic ca români (2,7%) și cei care au declarat limba română ca maternă (11,65%), desigur această divizare fiind una arbitrară și nerelevantă din punct de vedere obiectiv.

O altă diferență esențială este inversarea față de ponderea etnică a limbii ruse cu cea ucraineană, a doua ca pondere și importanță în RD Nord, cu 94452 sau 11,4%, iar ucraineana cu doar 74659 sau 9,0%. A treia ca importanță dintre limbile minoritare este romani (Țigănească), cu 5813 vorbitori sau 0,7%. Alte limbi au considerat 1373 sau 0,17%, iar nedeclarat 22654 sau 2,7%. La nivelul structurii lingvistice după limba *vorbită* de obicei, se constată același raport, dar cu unele diferențe cantitative, deseori în favoarea limbii ruse, din cauza că în mediul lingvistic mixt, încă predomină ca *lingua franca* limba rusă și nu

româna, deci o parte dintre moldoveni/români, romi, precum și majoritatea ucrainenilor sau altor etnii (polonezi, bieloruși, nemți, armeni, tătari etc.) folosesc limba rusă ca mijloc de comunicare.

Limba maternă vorbită desigur este, de obicei, în forme dialectale. Astfel pentru limba română din regiune sunt specifice formele dialectale moldovenești. Pot fi identificate graiurile moldovenești de nord-vest, care se conturează în raioanele Briceni, Dondușeni, Ocnița, parțial Edineț, Râșcani și Drochia, acestea având particularități de tranziție dintre graiurile bucovinene, cele central-moldovenești, și cele nord-est moldovenești (nord-transnistrene), cu unele influențe din partea limbilor ucraineană și rusă. Important de menționat că aceste graiuri nu țin cont de actualele frontiere politice, astfel formând o continuitate lingvistică cu cele din județul Botoșani din România sau raionul Noua Suliță din Ucraina. În partea de est și sud a RD Nord, graiurile central-moldovenești predomină, care exercită pe lângă limba literară română, o influență și asupra celorlalte graiuri [132].

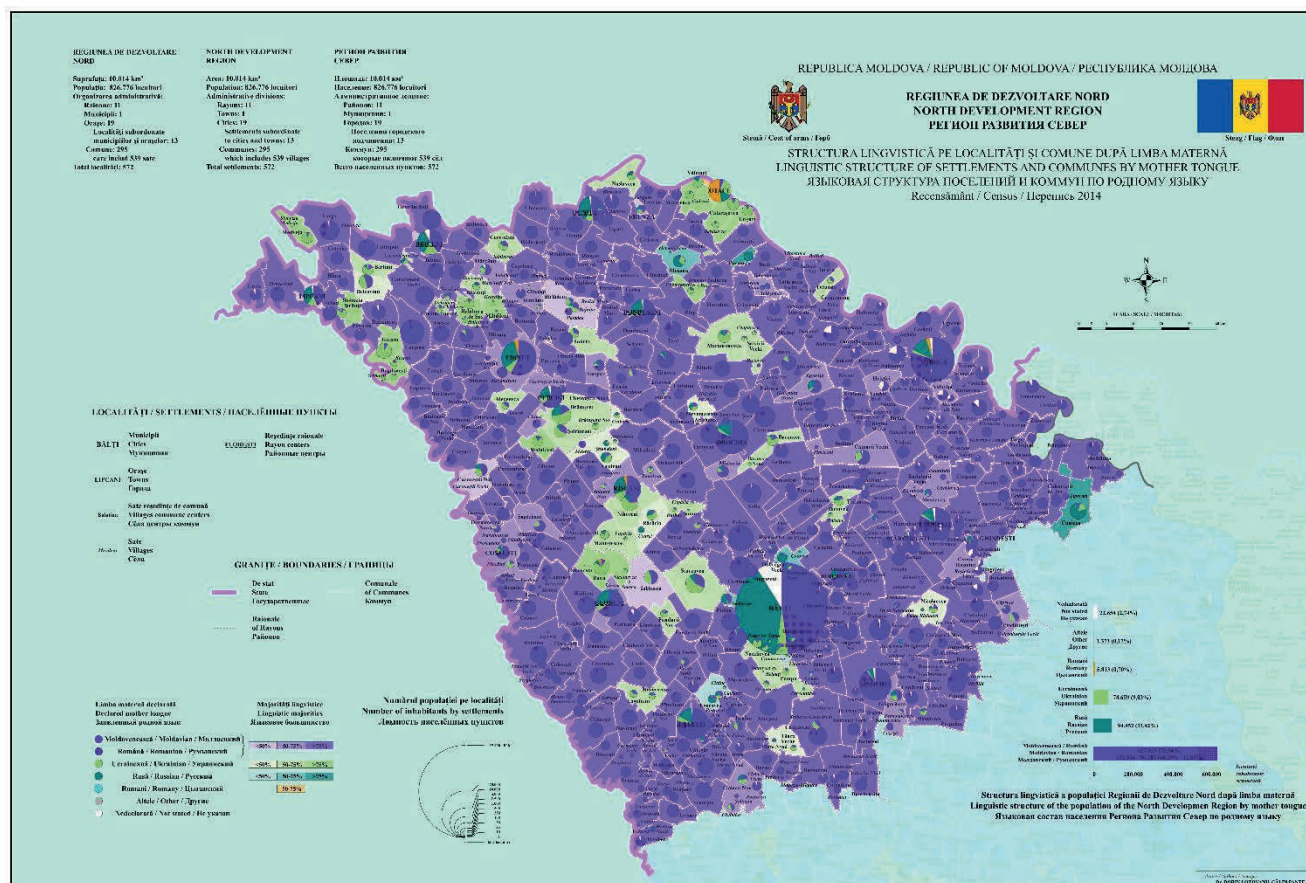

Figura 5.8 Structura lingvistică după limba maternă declarată pe localități și comune în RD Nord, anul 2014

Sursa datelor: BNS. Recensământul populației și al locuințelor din anul 2014 [23]

Specific dialectal pronunțat este și în cazul limbii ucrainene vorbite în regiune. Astfel graiurile din localitățile ucrainene sunt în mare parte cele specifice Podoliei, dar unele cu specific local conturat, nord-basarabeian, precum și influențate substanțial de limba rusă. De menționat că majoritatea absolută a ucrainenilor, precum și a polonezilor, bielorușilor și altor minorități etnice din regiune, folosesc ca limbă literară rusă, limbile materne fiind folosite doar în forma verbală populară.

Limba maternă a romilor, *romani/rromani* este folosită, aproape, exclusiv în cadrul restrâns al comunităților lor, având diverse forme dialectale și influențe majore din partea limbii române, precum și unele influențe din partea limbilor rusă și ucraineană. Romii lingurari și curteni au ca limbă maternă româna, dar deseori într-o formă dialectală specifică, deși moldovenească dar cu elemente evidente

muntenești, fapt ce argumentează originea lor din regiunile mai sudice, ale Țării Românești, unde s-au românizat de mai multe secole și preluat limba și identitatea populației majoritare românofone.

Structura confesională a populației RDN este în general similară cu cea per total pe țară, creștinii ortodocși fiind majoritatea absolută în toate raioanele și municipiul Bălți, însă câteva particularități regionale pot fi evidențiate. Astfel în RD Nord este un număr însemnat și o pondere mai mare a celor ce aparțin cultelor neoprotestante [23]. În particular, raioanele Briceni și Edineț sunt bine reprezentate de Martorii lui Iehova și Biserica lui Dumnezeu Apostolică (penticostali), iar în raioanele Sângerei și Fălești creștinii evanghelic baptiști.

Majoritatea absolută a enoriașilor creștin ortodocși aparțin Mitropoliei Chișinăului și Întregii Moldove, din cadrul Patriarhiei Ruse, iar un număr mult mai mic Mitropoliei Basarabiei din cadrul Patriarhiei Române. Față de celelalte regiuni ale Republicii Moldova, numărul catolicilor este mai semnificativ, în special în municipiul Bălți, raioanele Sângerei și Glodeni, majoritatea fiind etnici polonezi. Adepții Bisericii Ruse de rit vechi (staroobreadți) formează majoritatea într-o serie de localități rurale cu populație etnic rusă, în special din raioanele Sângerei, Fălești, Florești și Edineț, cum ar fi Cunicia, Dobrogea Veche, Sacarovca, Hrubna Nouă ș.a.

Tabelul 5.13 Structura confesională a populației raioanelor RDN și a municipiului Bălți, 2014 [23].

Raion / municipiu	Populația care au declarat apartenența confesională, inclusiv														Populația care nu a declarat religia
	Ortodoxă	Creștină de rit vechi	Catolică	Luterană	Creștin Evanghelic Baptistă	Creștină după Evanghelic	Adventistă de Ziua a Șaptea	Penticostală	Martorii lui Iehova	Iudaism	Islam	Alte religii	Agnostic	Atei	
Mun. Bălți	84.577	31	537	156	1.523	106	195	367	1.002	47	71	56	14	447	13.328
Briceni	49.958	1	25	9	579	43	418	2.221	4.660	35	23	18	58	19	11.962
Dondușeni	36.149	7	18	32	23	44	194	96	164	2	12	5	2	20	1.088
Drochia	70.974	4	21	48	358	130	51	438	154	7	17	22	0	32	2.187
Edineț	61.055	265	40	145	177	116	787	1.315	3.049	17	29	83	64	59	4.648
Fălești	71.952	417	26	46	1.022	37	100	369	271	5	22	49	0	8	3.934
Florești	70.692	363	16	8	242	55	186	95	443	6	19	12	1	23	4.296
Glodeni	48.511	0	194	3	484	26	38	116	350	4	12	12	0	16	1.540
Ocnița	41.920	6	34	55	298	74	66	139	218	1	21	14	0	16	4.563
Râșcani	54.967	5	44	58	369	174	136	354	467	0	15	11	0	14	2.612
Sângerei	70.873	806	253	80	2.645	65	820	980	151	5	30	24	1	19	3.062
Soroca	70.459	0	21	45	65	45	55	32	377	17	16	4	0	69	6.451

Biserica ortodoxă, deși unitară ca tradiție și având aceleași dogme, este divizată după criteriul administrativ și orientare geopolitică între Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, afiliată Patriarhiei Moscovei și Mitropolia Basarabiei, afiliată Patriarhiei Române.

În cadrul RD Nord există următoarele eparhii ale Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, cu atribuții teritoriale: Eparhia de Bălți și Fălești, Eparhia de Edineț și Briceni și Vicariatul de Soroca. În cadrul acestora există protopopiatele de Drochia, Florești, Râșcani și Soroca. În afară de parohiile prezente aproape în toate localitățile regiunii, există și o serie de mănăstiri. În cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhat al Plaiurilor, din cadrul Bisericii Ortodoxe Române, există o singură episcopie care cuprinde întregul teritoriu al RD Nord – Episcopia de Bălți (fostă Episcopie a Hotinului).

Structuri la nivel regional și comunități regionale și locale au în cadrul RD Nord și Uniunea Bisericilor Creștine Evanghelice Baptiste, Uniunea Bisericilor Penticostale (Comunitatea Regională Bălți), Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, Martorii lui Iehova și alte culte.

6. PROBLEME REGIONALE ALE REPRODUCERII ȘI OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ

Situația demografică în RD Nord continuă să fie critică. În anul 2019 populația stabilă a reprezentat doar 94,9% din populația anului 2010, înregistrând o pierdere de aproximativ 49,2 mii persoane, cea mai mare la nivel național. De asemenea și piața muncii se ciocnește cu diverse provocări atât din punct de vedere a cantității, cât și a calității forței de muncă.

Analizând structura populației stabile pe grupe de vârstă, la nivelul anului 2019, se constată că populația cu vârsta aptă de muncă reprezintă segmentul majoritar în regiune, constituind 62,3% din total populație. Ponderea aferentă grupei de vârstă 0-14 ani se situează în jurul valorii 16,6%. Iar populația peste vârsta aptă de muncă acoperă circa 21,1% din totalul populației regionale situându-se peste media națională (18,3%). Este de remarcat că, la nivel național, RD Nord are procentul cel mai redus de populație în vârstă de muncă (62,3%), având cel mai mare procent de vârstnici (21,1%).

În RD Nord structura pe vârstă a populației relevă tendințe caracteristice procesului de îmbătrânire demografică, cauzele principale fiind migrația externă și scăderea natalității. Fenomenul îmbătrânirii populației se evidențiază pe tot parcursul perioadei analizate (2010-2019), numărul persoanelor sub limita vârstei de muncă și a persoanelor în limita vârstei de muncă fiind în scădere, în timp ce numărul persoanelor cu vârsta de peste 60 ani este în creștere.

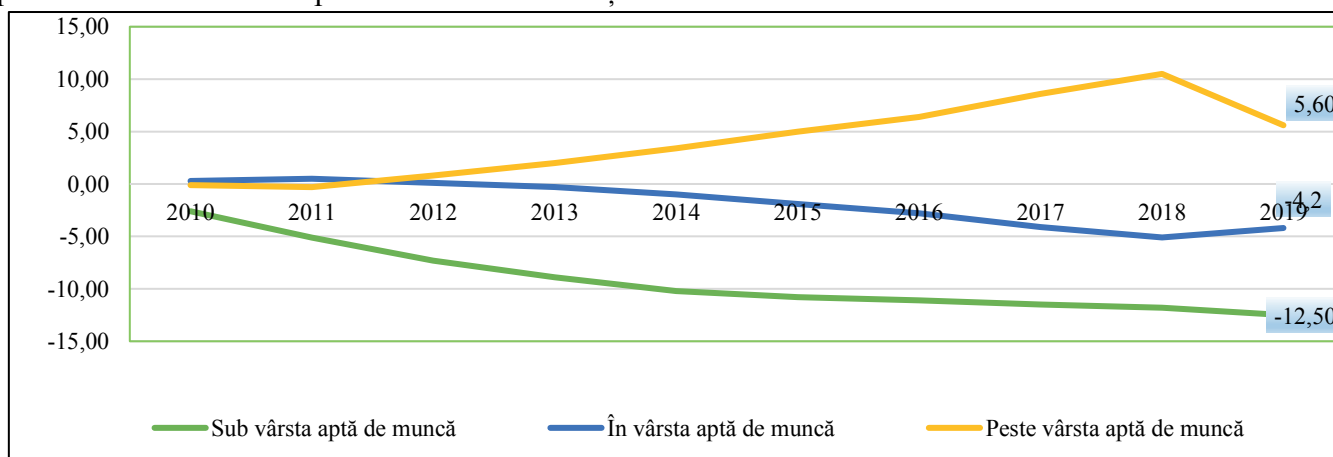

Figura 6.1. Evoluția ratei de creștere a populației stabile pe grupe de vârstă în RDN 2019/2009, % [136]

Dinamica pieței forței de muncă în RD Nord a înregistrat evoluții pozitive până în anul 2018, rata populației ocupate atingând nivelul de 46,8%. Creșterea numărului populației ocupate în regiunea Nord a fost susținută de ocuparea informală, iar la acest aspect divergențele doar s-au amplificat între regiuni.

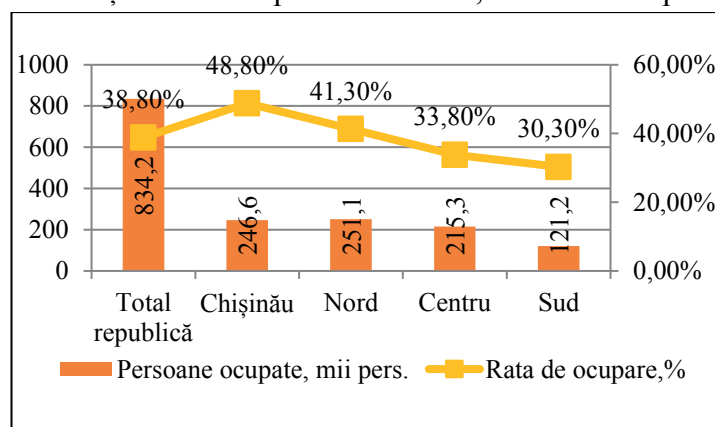

Figura 6.2. Populația ocupată și rata de ocupare pe regiuni statistice, 2020 [136]

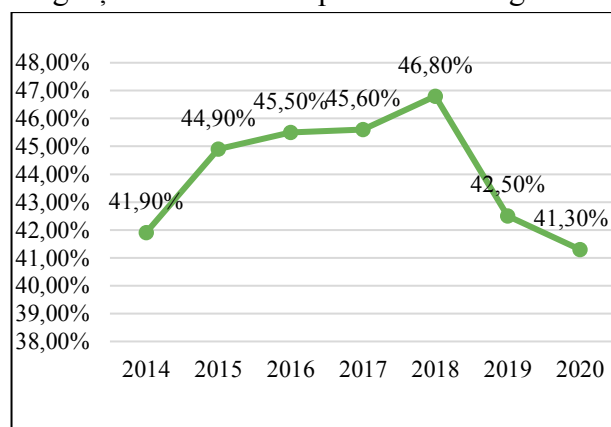

Figura 6.3. Evoluția ratei populației ocupate în RDN în perioada 2014-2020 [136]

În RD Nord, numărul populației informale s-a majorat în perioada 2007-2018 tocmai cu 63%, fiind principala regiune care a contribuit la creșterea agregată a ocupării informale [61, p. 28]. Din anul 2018 rata de ocupare a înregistrat un trend negativ, atingând în anul 2020 nivelul de 41,3%. O provocare sensibilă pentru piața muncii a RD Nord, cât și pentru întreaga țară a fost declanșarea pandemiei COVID-19 în martie 2020, care a avut consecințe sociale și economice negative semnificative, inclusiv constrângeri pe piața forței de muncă.

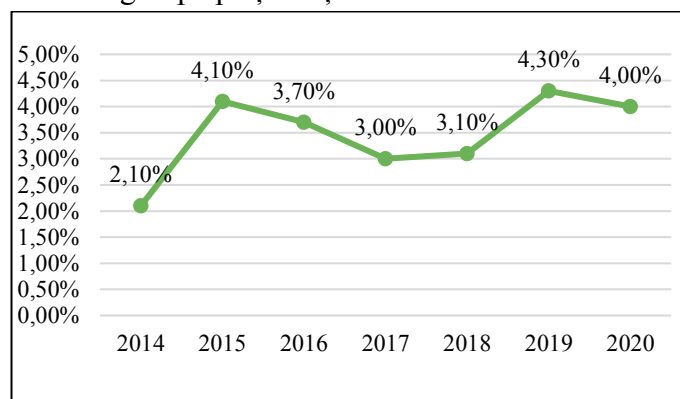

Figura 6.4. Evoluția ratei șomajului în RD Nord în perioada 2014-2020, %

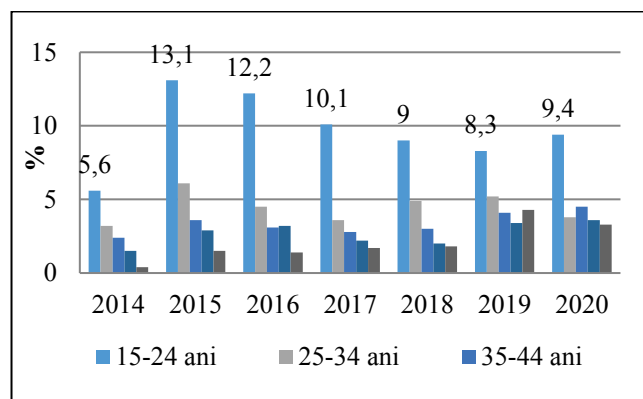

Figura 6.5. Evoluția ratei șomajului în RD Nord pe grupe de vârstă, %

Spre deosebire de ocupare, diferențe majore între regiuni în nivelul de șomaj nu există. Nivelul de șomaj este puțin mai mare în mun. Chișinău decât în restul regiunilor țării. În anul 2020, rata medie a șomajului în RD Nord a fost de 4,0%. Chiar dacă valoarea șomajului în regiune este mică, șomajul constituie totuși una dintre principalele probleme cu care se confruntă regiunea, în special în rândul tinerilor. Persoanele din segmentul mai tânăr al forței de muncă (15-24 ani) se confruntă cu un risc dublu de șomaj față de celelalte segmente de vârstă. În anul 2020, rata șomajului în această grupă de vârstă a fost de 9,4%, circa de 2 ori mai mare decât rata șomajului pe regiune, care a constituit 4,0%.

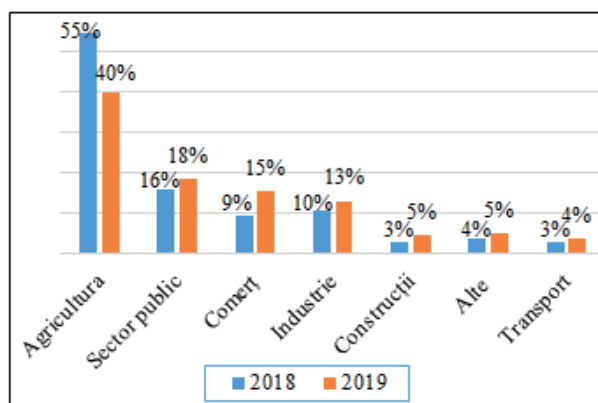

Figura 6.6. Distribuția populației ocupate pe sectoare ale economiei regionale în RDN, % [136]

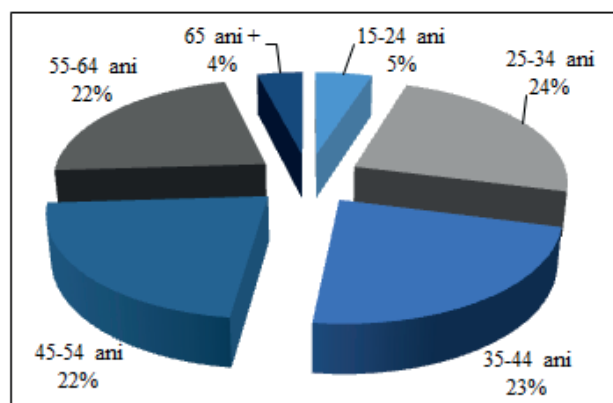

Figura 6.7. Structura populației ocupate pe grupe de vârstă în RDN, 2020 [136]

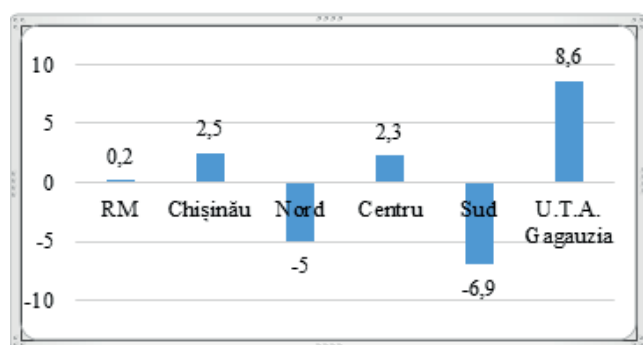

Figura 6.8. Evoluția ratei de creștere a numărului de salariați în profil regional, 2020/2011, %

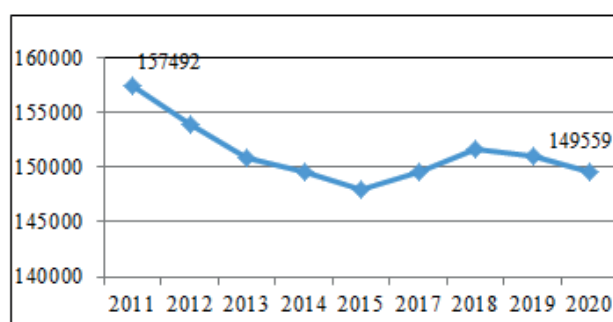

Figura 6.9. Dinamica efectivului de salariați în RDN în perioada 2011-2019, persoane

Din distribuția populației ocupate pe domenii de activitate rezultă, că agricultura rămâne sectorul de bază al economiei regionale, necătând la diminuarea numărului de persoane ocupate în acest sector (de la 55% în anul 2018 la 40% în anul 2019). Celelalte sectoare și-au majorat ponderea în totalul ocupației forței de muncă. Astfel, majoritatea ocupării în RD Nord se concentrează în activități economice cu nivel scăzut al productivității muncii (agricultură, comerț, administrație publică). Sectorului Industrie în anul 2019 i-au revenit 13% din total populație ocupată cu 3 p.p. mai mult în raport cu anul 2018.

Pe parcursul ultimilor ani, repartizarea populației ocupate pe grupe de vârstă se prezintă relativ constantă, fiind proporțională pentru grupele de vârstă de 25-34 ani, 35-44 ani, 45-54 ani și 55-64 ani, variind între 22-24%.

O provocare pentru piața muncii regionale este incapacitatea întreprinderilor din sectorul formal al economiei de a genera locuri de muncă. Astfel, numărul salariaților în RD Nord, la sfârșitul anului 2020, a constituit 149,6 mii persoane, fiind în descreștere cu 7933 de persoane (5%) față de anul 2011. Trebuie de menționat faptul că, pe dimensiunea *numărul de salariați*, se atestă diferențe dintre Regiunile de Dezvoltare ale Republicii Moldova. Aceste diferențe se manifestă în creșterea ocupării informale și scăderea numărului de salariați în RD Nord și RD Sud, în timp ce în RD Centru, UTA Găgăuzia și în municipiul Chișinău tendințele sunt inverse.

Mărirea medie a veniturilor salariale în RD Nord se situează este sub media națională, atingând în anul 2020 suma de 6501 lei. În perioada 2011-2020 nivelul salariului în regiune s-a majorat de 2 ori.

Provocări pe piața forței de muncă în RD Nord:

- Ratele joase de participare și ocupare a populației, care sunt cauzate de mai mulți factori, precum migrația externă, îmbătrânirea populației, structura economică, discrepanța dintre oferta și cererea forței de muncă calificată;
- Decalaje semnificative pe piața muncii din zonele urbane și zonele rurale. Zonele rurale au o rată relativ scăzută de ocupare, o rată înaltă a populației în vârstă și un nivel scăzut al veniturilor. Lipsa locurilor de muncă și standardele scăzute de trai îi determină pe oameni, în special pe cei tineri, să emigreze din zonele rurale în zonele urbane sau peste hotarele țării, cu efecte negative asupra perspectivelor de dezvoltare economică a zonelor rurale [5];
- Creșterea rapidă a ocupării informale care se manifestă în deosebi în zonele rurale și în sectorul agricol;
- Provocare sensibilă pentru piața muncii a fost declanșarea pandemiei COVID – 19.

Prin urmare, la nivel regional, principalele priorități strategice, care ar trebui urmate pentru a crește și îmbunătăți piața forței de muncă este diminuarea procesului migraționist și sporirea ponderii populației cu vârstă aptă de muncă. Aceste priorități pot fi atinse prin îmbunătățirea mediului de afaceri în regiune și stimularea activității antreprenoriale.

Agenția de Dezvoltare Regională Nord (ADR Nord) la nivel regional îndeplinește un rol important în ceea ce privește facilitarea dezvoltării mediului de afaceri, cu impact asupra creșterii ocupării forței de muncă în RD Nord. În acest context, ADR Nord, cu suportul partenerilor externi (Cehia, Polonia, Estonia, România, Letonia, etc.), a facilitat mai multe activități de susținere a dezvoltării IMM-urilor, inclusiv:

- Furnizarea de micro-granturi și mentorat pentru IMM-uri și pentru start-up-uri localizate în incubatoarele de afaceri din regiune;
- Consolidarea performanțelor și capacităților competitive a capitalului uman regional;
- Facilitarea schimbului de experiență și bunelor practici prin organizarea vizitelor de studiu peste hotare pentru antreprenorii locali;
- Acordarea de burse studenților de la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB) pentru promovarea practicii la diferite instituții și companii din regiune. Această activitate a avut drept

scop de a facilita încadrarea tinerilor în câmpul muncii și de a diminua procesele migraționiste din regiune.

În ceea ce privește inițiativele pentru perioada următoare, în RDN va fi creat un Centru de Inovare și Transfer Tehnologic (CITT), care va asigura un spațiu de colaborare între Universitate, organizații de cercetare și întreprinderi private al cărui obiectiv de bază este favorizarea generării de cunoștințe în distincte sectoare, pornind de la integrarea de interese științifice, tehnologice și industriale, dar și transfer de tehnologie. Acest Centru va servi ca accelerator economic și de inovație pentru RD Nord, oferindu-le studenților și tinerilor profesioniști acces la laboratoare, săli de conferințe, zone de colaborare precum și birouri pentru start-up-uri în domeniile Tehnologiilor Informaționale și a Comunicațiilor (TIC), automotive și industrii regionale.

Bibliografia:

1. ADR Nord. *Analiza diagnostică a Regiunii de Dezvoltare Nord*. În: adrnord.md
2. ADR Centru. *Planurile Anuale de Activitate*. 2010-2020. În: adrcentru.md
3. ADR Nord. *Planurile Operaționale Regionale*. 2010 - 2012, 2013-2015, 2017-2020. În: adrrnord.md
4. ADR Nord. *Profilul socio-economic al Regiunii de Dezvoltare Nord*. Ed. 2019, 90 p. În: http://adrnord.md/public/files/publication/Profil_socio-economic_RDN-2019.pdf
5. ADR Nord. *Proiecte de dezvoltare*. În: adrnord.md
6. ADR Nord. *Rapoartele Anuale de Activitate*. 2010-2020. În: adrnord.md
7. ADR Nord. *Rapoartele privind implementarea POR*. În: adrnord.md
8. ADR Nord. *Strategia de Dezvoltare Regională (2016-2020)*. În: adrnord.md
9. Agenția Națională pentru Sănătate Publică. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Republica Moldova anul 2018*.
10. Agenția Națională pentru Sănătate Publică. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Republica Moldova anul 2019*. În: <https://ansp.gov.md/>
11. Agenția Servicii Publice *Registrul de stat al populației cu privire la migrația externă și internă, în intervalul 1995-2019*.
12. Agenția pentru Servicii Publice. *Registrul de stat al populației cu privire la înregistrarea populației la domiciliu și radierea populației din evidență (permanentă) în intervalul 1997-2019*.
13. Agenția Servicii Publice *Registrul de stat al populației cu privire la migrația internă pe localități, în intervalul 2011-2018*.
14. Agenția Servicii Publice *Registrul de stat al populației cu privire la migrația externă, în intervalul 2013-2019*.
15. *Anuarul Eparhiei Chișinăului și Hotinului (Basarabiei)*. Chișinău, 1922.
16. *Anuarul statistic a Basarabiei*. Chișinău. 1922.
17. Arbore Z. *Dicționarul geografic al Basarabiei*. Ed. Museum, Chișinău, 2001. 235 p.
18. Arc GIS. În: <https://www.arcgis.com/index.html>
19. Bacal P., Lozovanu D. (coord.). *Regiunea de Dezvoltare Centru. Aspecte geografice, socio-economice și ecologice*. Chișinău: Dira Ap, 2020. 156 p.
20. Biroul Național de Statistică. *Anuar Statistic 2020*. În: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2020.pdf
21. Biroul Național de Statistică. *Numărul populației prezente pe unele grupe de vârstă*. În: www.statistica.gov.md
22. Biroul Național de Statistică. *Recensământul populației și al locuințelor din anul 2004*. În: www.statistica.gov.md
23. Biroul Național de Statistică. *Recensământul populației și al locuințelor din anul 2014*. În: www.statistica.gov.md
24. Biroul Național de Statistică. *Statistici pe domenii. Populația și procesele demografice*. În: www.statistica.gov.md
25. Biroul Național de Statistică. *Statistica Teritorială/Regională. Anii 2013-2020*. În: www.statistica.gov.md
26. Băican V. *Geografia Moldovei reflectată în documentele cartografice din sec XVIII*. Ed. Academiei Române, București 1996. 169 p.
27. Bodrug N., Bunduc P. *Starea de sănătate a populației*. În: Studiul diagnostic al ecosistemelor urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova. Tipografia „Impressum”. Chișinău, 2020. 61–66 p.
28. Bulimaga C., Bacal P. (coordonatori). *Studiul diagnostic al ecosistemelor urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*. IEG. Chișinău, 2020. 123 p.
29. Bunduc P. *Health Issues of the Northern Development Region (Republic of Moldova)*. In: The 16 th Edition of the International Symposium PESD. Facultatea de Geografie și Geologie, UAIC, Iași, 18-19 iunie 2021. Book of Abstracts. 16 p.

30. Cadastrul Funciar al Republicii. Agenția Relații Funciare și Cadastru. În: <http://www.arfc.gov.md/>
31. Centrul de Asistență pentru Autoritățile Publice. *Analiza stării de sănătate a populației Republicii Moldova prin prisma indicatorilor statistici pentru perioada anilor 2005-2009*. În: https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/1%20Raport%20PNUD%20Sanatat_e
32. Cucu V. *Geografia populației și așezărilor umane*. Ediția a II-a revizuită. București, 1981.
33. Crețan R. *Toponimie Geografică*. Ed. Mirton, Timișoara, 2000. 129 p.
34. Demoscope.ru, Nr. 843 – 844. În: <http://www.demoscope.ru/weekly/2020/0843/index.php>
35. Dumitrache L. *Capitalul uman și dezvoltarea teritorială*. Ed. Universitară, București, 2015, p. 25.
36. Dumitrache L. *Starea de sănătate a populației - o abordare geografică*. Ed. Univers Enciclopedic, București, 2004.
37. Dimitriu R., (coord.). Muntele I., Marcu S., Dimitriu A. *Migrațiile internaționale ale populației din Moldova*. Iași, 2013. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 202 p.
38. Erdeli G., Căndea M., Braghina C., Costache S., Zamfir D. , *Dicționar de Geografie Umană*. Corint, București, 1999. 391 p.
39. Eremia A., Răileanu V. *Localitățile Republicii Moldova. Ghid informativ documentar*. Ed. Litera, AȘM, Chișinău, 2009. 256 p.
40. Fondul National de date geospațiale (FNDG). În: www.geoportal.md.
41. Grozav A. *Particularități teritoriale ale tranziției demografice în R. Moldova*. Chișinău: ASEM, 2012.
42. Gorzelak G. *Regional Innovation in Poland, in Research Bulletin*. 2003.
43. Hachi, M. *Particularități geodemografice ale Regiunii de Dezvoltare Nord*. În: Culegere de articole „Provocări și tendințe actuale în cercetarea componentelor naturale și socio-economice ale ecosistemelor urbane și rurale”, Chișinău, 2020.
44. Hachi M., Morozan S. *Dezvoltarea geodemografică a Regiunii de Dezvoltare Nord în viziunea populației*. În: Materialele Simpozionului Seminarului științifico-didactic „Dezvoltarea umană în Republica Moldova din perspectiva resurselor naturale, socio-economice și turistice” Chișinău, 2021, 96 p.
45. Imbroane A. M. *Sisteme Informatic Geografice. vol. I Structuri de date*. Presa Universitară Clujeană. 2012.
46. Imbroane A. M. *Sisteme Informatic Geografice. vol. II Analiza spațială și modelare*. Presa Universitară Clujeană. 2018.
47. Institutul de Ecologie și Geografie. Culegerea de articole „Calitatea factorilor de mediu în contextul dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Nord”. Bălți, 2015. 103 p.
48. Institutul de Ecologie și Geografie. Culegerea de articole „Provocări și tendințe actuale în cercetarea componentelor naturale și socio-economice ale ecosistemelor urbane și rurale”. Chișinău, 2020. 165 p.
49. *Integrarea migrației în strategiile de dezvoltare*. OIM, Chișinău, 2014. 147 p.
50. Kahl Th., Lozovanu D. *Ethnisches Bewusstsein in der Republik Moldau im Jahr 2004 / Ethnic Consciousness in the Republic of Moldova in 2004*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien, 2010. 79 p.
51. King R. *Generalizations from the History of Return Migration*. Return Migration: Journey of Hope or Despair. Geneva: IOM, 2000.
52. Ladaniuc V. *Satele basarabene în contextul adevărului istoric*. Localitățile Republicii Moldova. Vol. 8 Chișinău, 2008.
53. Legea nr. 764-XV/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a R. Moldova. În: <http://lex.justice.md/>.
54. Legea nr. 438 din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională. În: Monitorul Oficial nr. 21-24 din 16.02.2007.

55. Legea cu privire la organizarea administrativ-teritorială a R. Moldova. În: <http://lex.justice.md/md/312874/>
56. *Localitățile Republicii Moldova*, vol.1-15, Chișinău 1999-2015.
57. Lozovanu D. (coord.). *Comunități etnice și diaspora în timp și spațiu*. Tipogr. Biotehdesign. USDC, Chișinău 2019. 219 p.
58. Malecki E., J. *Knowledge and Regional Competitiveness*, Erdkunde, Vol: 54, 2000. 351 p.
59. Matei C., Hachi M., (coord), *Evoluția Demografică a Republicii Moldova*, Ed. ASEM, Chișinău 2014.
60. Matei C., Hachi M., Sainsus V. et all. *Formarea populației Republicii Moldova* (studiu istorico-demografic). Chișinău, 2017. 340 p.
61. Ministerul Economiei și Infrastructurii și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Studiul pieței muncii din Republica Moldova. Raportul Proiectului „*Consilierea Guvernului Republicii Moldova în politici economice*„ implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). Chișinău, 2020.
62. Ministerul Sănătății. Centrul Național de Management în Sănătate. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova anul 2011*. Chișinău 2012. În: <http://ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011>.
63. Ministerul Sănătății.. Centrul Național de Management în Sănătate. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova anul 2013*. Chișinău 2014. În: <http://ms.gov.md/date-statistice-anul-2013#>.
64. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova. Centrul Național de Management în Sănătate. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova anul 2014*. Chișinău 2015. În: http://www.ms.gov.md/sites/default/files/indicatori_preliminari_in_format_prescurtat_privind_sanatatea_populatiei_si_activitatea_ims_2014-2015.pdf.
65. Ministerul Sănătății. Centrul Național de Management în Sănătate. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova anul 2016*. Chișinău 2017. În: http://www.ms.gov.md/sites/default/files/indicatorii_preliminari_privind_sanatatea_populatiei_si_rezultatele_de_activitate_ale_institutiilor_medico-sanitare_anii_2015_si_2016.pdf.
66. Ministerul Sănătății. Centrul Național de Management în Sănătate. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova anul 2017*. Chișinău 2018. În: <http://cnms.md/ro/rapoarte/anuar-statistic-medical>.
67. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Agenția Națională pentru Sănătate Publică. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Republica Moldova anul 2019*. Chișinău 2020. În: <https://ansp.md/>.
68. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Agenția Națională pentru Sănătate Publică. *Indicatori preliminari în format prescurtat privind sănătatea populației și activitatea instituțiilor medico-sanitare pe anii 2019–2020*. Chișinău 2021. În: https://cloud.mail.ru/public/3MzJ/5eQEQUCxD/INDICATORI%20PRELIMINARI%20MSMPS%202020_FINAL%2012.04.21.pdf.
69. Ministerul Sănătății. Centrul Național de Management în Sănătate. *Indicatori preliminari în format prescurtat privind sănătatea populației și activitatea instituțiilor medico-sanitare pe anii 2014-2015*. În: http://www.ms.gov.md/sites/default/files/indicatori_preliminari_in_format_prescurtat_privind_sanatatea_populatiei_si_activitatea_ims_2014-2015.pdf
70. Ministerul Sănătății. Centrul Național de Management în Sănătate. *Anuarul statistic al sistemului de sănătate din Moldova anul 2016 ocrotirea sănătății populației în Republica Moldova* În: http://www.ms.gov.md/sites/default/files/indicatorii_preliminari_privind_sanatatea_populatiei_si_rezultatele_de_activitate_ale_institutiilor_medico-sanitare_anii_2015_si_2016.pdf.
71. *Mișcarea naturală și migrația populației Republicii Moldova în anii 1991 – 1994*. Chișinău, 1995, 44 -51 p.
72. Moșneaga V. *Migrație și dezvoltare: aspecte politico-juridice*. Manual. Chișinău, 2017. 117 p.

73. Moșneaga V. *Cartografierea diasporei moldovenești din Germania, Marea Britanie, Israel, Italia, Portugalia și Rusia*. OIM, Chișinău, 2017. 204 p.
74. Muntele I. *Populația Moldovei în ultimele două secole*. Ed. Corson, Iași, 1998. 257 p.
75. Muntele I., Ungureanu Al. *Geografia populației*. Ed. Sedcom Libris, Iași, 2017. 460 p.
76. Nicu V. *Localitățile Moldovei în documente și cărți vechi*. Îndreptar bibliografic. Vol .1 508 p. și Vol. II. Chișinău 1992.
77. Nicolae I. *Toponimie Geografică*. Ed. Meronia, București, 2006. 275 p.
78. Opopol N. *Sănătatea mediului*. Univ. de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”. Școala Management în Sănătate Publică. Ch.: Bons Offices, 2006. 4 - 22 p.
79. Passport index 2021. În: <https://www.passportindex.org/passport/moldova/>
80. PNUD. În: <https://moldova.un.org/ro/51854-28-comunitati-pun-pe-roate-noi-asociatii-de-bastinasi-care-vor-implica-diaspora-dezvoltarea>
81. Poștarencu D. *Contribuții la istoria modernă a Basarabiei*. Chișinău 2009. 136 p.
82. *Prezentare* GIS În:
https://docs.qgis.org/2.8/ro/docs/gentle_gis_introduction/introducing_gis.html
83. *Quantum GIS* În: <https://qgis.org/en/site/>
84. *Recensământului populației României din 1930. Volumul II: neam, limbă maternă, religie*. Monitorul Oficial, București 1938. 780 p.
85. *Regulamentului* UE nr. 539/2001.În:
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340066>
86. *Republica Moldova. Enciclopedia Moldovei*. Chișinău, 2009. 730 p.
87. Richmond H.A. *Postwar immigrants in Canada*. University of Toronto Press, Toronto, 1967b. 332 p.
88. Sainsus V. *Migrațiile Populației Rurale în Republica Moldova (Aspecte economico - geografice)*. Chișinău, 2006. Departamentul Editorial-Poligrafic ASEM, 197 p.
89. Spinei V. *Moldova în secolele XI-XIV*. Ed. Universitas, Chișinău 1994. 491 p.
90. Strambach S. *Wissensökonomie, organisatorischer Wandel und wissensbasierte Regionalentwicklung*, Zeitschrift für Wirtschaftsgeographie, 2004.
91. Sternberg, R., Revilla Diez J., *Globalisierung und Regionalisierung*. Neues Wissen entscheidet über die ökonomische Zukunft von Ländern und Regionen, 2002.128-138 p.
92. Thumerelle P.J., *Peuples en mouvement : La Mobilité spatiale des populations*.1986, Éditeur: S.E.D.E.S. 323 p.
93. Trebici V. *Populația Terrei*, București, 1991, 310 p.
94. Țarcă M. *Demografie*. Iași, 1997.
95. Urdea P. *Dicționar de nume geografice*. Ed. Universității de Vest, Timișoara, 2004. 336 p.
96. Ungureanu Al., Muntele I. *Geografia populației*. Iași, 2006. 312 p.
97. Ungureanu Al., Boamfă I. *Toponomastică*. Ed. Sedcom Libris, Iași, 2006. 211 p.
98. Vremiș M., Cantarji V., Vlădicescu N. et all. *Reîntoarcerea lucrătorilor migranți și dezvoltarea socio-economică a Republicii Moldova*. OIM, 2014, 89 p. În: https://brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/06_studiu_ilo_reintoarcerea_lucratorilor_migranti_si_dezvoltarea_rm_2014_rom.pdf
99. *World Population Data 2021*. În: <https://www.prb.org/international/indicator/deaths/snapshot>
100. *Атлас Молдавской ССР*. ГУГК, Москва, 1978. 131 p.
101. *Атласул Лингвистик Молдовенеск*. Вол. I. Ед. Картя Молдовеняскэ, Кишинэу, 1968. 174 p.
102. Берг Л. С. *Бессарабия, страна-люди-хозяйство*. Universitas, Chișinău, 1993. 195 p.
103. *Бессарабская губерния в 1870-1875*. Кишинёв 1878.
104. *Бессарабская губерния в 1870-1875. Перечень населённых мест*. Кишинёв 1897, 130 стр.
105. *Справочная книга Кишинёвской Епархии на 1907, 1911, 1915*. Кишинёв 1907, 1911, 1915.
106. Боярский А. Я., Шушерин П.П. *Демографическая статистика*. Москва, 1955, 90 стр.
107. Голубчиков Ю. Н. *География человека*. Москва 2003.
108. *Демографическая энциклопедия*. Москва, 2013.

- 109.Дмитриев П. Г. *Народонаселение Молдавии* (по материалам переписей 1772-1773, 1774 и 1803 гг.), Кишинев 1973.
- 110.Егунов А. *Населения Бессарабии*. Кишинёв 1879.
- 111.Еремия А. *Нуме де Локалитэць. Студиу де топонимие молдовеняскэ*. АШМ, Кишинэу, 1970. 224 р.
- 112.Еремия А. *Тайнеле нумелор жеографиче*. Ед. Штиинца, Кишинэу, 1986. 100 р.
- 113.Загородная Е. М., Зеленчук В. С. *Население Молдавской ССР (Социально-Демографические процессы)*. Кишинев, Картя Молдовеняскэ, 1987. 171 р.
- 114.Загородная Е. М. *Демографические процессы в Молдавской ССР*. Кишинев, Шт. ,1971. 40 р.
- 115.Зеленчук В. *Население Молдавии*. Știința, Chișinău, 1973. 62 р.
- 116.Зеленчук В. *Население Бессарабии и Поднепровья в XIX в.* Știința, Chișinău, 1979. 286 р.
- 117.*История Молдавии*. Т. 1. Кишинёв 1951, 650 р.
- 118.*История Молдавии. Том 5. Крестьянское движение в Молдавии. Документы и материалы*. Ед. Штиинца, Кишинев, 1961. 597 р.
- 119.*История РССМ*. Vol. I. Кишинэу, 1998.
- 120.Итоги всесоюзной переписи населения 1970 года по Молдавской ССР, *Статистический сборник Том I, части I-II*. Кишинёв 1972.
- 121.Итоги всесоюзной переписи населения 1979 года по Молдавской ССР, *Статистический сборник Том I, части I-II*. Кишинёв 1980.
- 122.Кабузан В.М. *Народонаселение Бессарабской области и левобережных районов Приднестровья*. Кишинев 1974.
- 123.Матей К., Прока В. *География населения Молдавской ССР и демографические процессы*. Ед. Știința, Chișinău, 1985. 119 р.
- 124.Медков В. М. *Демография*. Москва, 2004. 570 р.
- 125.Мещеряк И. И. *Переселение болгар в Южную Бессарабию.1828-1834*. Кишинёв, 1965.
- 126.*Молдавская ССР*. М-ЛБ, 1947. 120 р.
- 127.*Памятная книжка Бессарабской области*. Кишинёв 1862.
- 128.Перцик Е. Н. *Города Мира*. Москва , 1999.
- 129.*Прогноз возможных изменений в природной среде под влиянием хозяйственной деятельности на территории Молдавской ССР*. Кишинёв. Этап I, 1981, этап II-1986.
- 130.Раевский Н., Габинский М. *Скурт Дикционар Етимоложик ал лимбий молдовенешть*. Ед. ЕСМ, Кишинэу, 1978. 678 р.
- 131.*РСС Молдовеняскэ. Ымпэрциря административ-териториалэ*. Кишинэу, 1974.
- 132.Удлер Р., Комарницки В. *Диалектология Молдовеняскэ*. Ед. Лумина, Кишинэу, 1976. 259 р.
- 133.Урланис Б. Ц. *Проблемы динамики населения СССР*. Москва 1974.
- 134.*Тоталуриле реченсэмынтулуй унионал ал популацией дин РСС Молдова дин анул 1989*, Волумул I, партя I-II. Кишинэу, 1990.
135. <http://www.adrnord.md/>
136. <https://www.statistica.gov.md/>

Anexe:

Anexa 1. Ancheta Sondajului „Dimensionarea socio-economică a dezvoltării durabile a ecosistemelor urbane și rurale în Regiunea de Dezvoltare Nord” (nivel familie)

Localitatea	
Operator	
Data aplicării	
Ora aplicării	

În cadrul proiectului „Evaluarea stabilității ecosistemelor urbane și rurale în scopul asigurării dezvoltării durabile”, gestionat de către Institutul de Ecologie și Geografie, realizăm un studiu care are la bază problematica socială a populației. Vă asigurăm că răspunsurile dvs. vor fi valorificate doar în aria tematică a cercetărilor științifice la nivel instituțional, chestionarul fiind anonim.

PROBLEMATICA SOCIO-DEMOGRAFICĂ

1. Care este problema socială cea mai acută în localitatea Dvs.? (alegerea unei opțiuni):
 - a) cu caracter socio-economic (șomaj);
 - b) cu caracter socio-demografic (emigrația, îmbătrânirea populației, etc.);
 - c) cu caracter socio-cultural (diversitate etnică, confesională, etc.)
2. Dintre probleme cu caracter socio-demografic, enumerate mai jos, care credeți că caracterizează localitatea Dvs. (selectați 3 opțiuni din următoarele):
 - a) depopularea;
 - b) emigrația;
 - c) structuri demografice deformate (pe axa bărbați/femei, populație titulară/netitulară, etc.)
 - d) îmbătrânirea populației;
 - e) natalitatea redusă;
 - f) mortalitatea în creștere;
 - g) nu știu.
3. De ce numărul de copii este mic în familii?
 - a) teama de sărăcie;
 - b) așa este primită tradiția de a avea puțini copii;
 - c) copiii nu sunt o prioritate în viața familiei tinere;
 - d) nu știu/nu răspund.
4. Care este numărul optim/dorit de copii în familie?
 - a) 1;
 - b) 2;
 - c) copii și mai mulți;
 - d) Alt răspuns _____
5. Depopularea populației e cauzată în principal de:
 - a) emigrație;
 - b) bilanțul natural negativ (decedați mai mulți decât născuți);
 - c) ambele;
 - d) nu știu.
6. Cum credeți este posibilă revitalizarea demografică a localității Dvs. sau aceasta este sortită dispariției în viitor?
 - a) da;
 - b) nu;
 - c) nu știu
7. Cine trebuie să se implice în soluționarea acestor probleme:
 - a) instituțiile statului (măsuri de politică pronatalistă, migraționistă, dezvoltare regională, etc.);
 - b) autoritățile publice locale;
 - c) biserica;
 - d) altcineva (cine?) _____;
 - e) nu doresc să răspund;
 - f) nu mai poate fi făcut nimic.
8. Vă deranjează aceste probleme cu caracter socio-demografic ale localității?
 - a) Da;
 - b) Nu;
 - c) Nu știu ce să răspund.

MIGRAȚIA

1. Care sunt principalele state unde au emigrat oamenii din localitatea Dvs:

- a) _____
- b) _____
- c) _____

2. Există vreo persoană din familia dvs. care muncește în străinătate?

- a) da;
- b) nu.

Dacă ați răspuns nu, treceți direct la întrebarea cu numărul 6.

3. Persoanele migrate în ultimul an (2020) sunt:

- a) Dvs. personal;
- b) Partenerul de viață;
- c) Copiii (precizați numărul copiilor plecați în străinătate):;
- d) Mama;
- e) Tata;
- f) Rude (rude de gradul I / verișori,)

4. Pentru fiecare membru selectat la punctul anterior menționați, conform tabelului, următoarele informații:

Persoana care muncește în străinătate	Vârsta	Țara în care muncește	Domeniul în care muncește	Alte țări în care a muncit înainte	Anul în care a muncit pentru prima dată în străinătate
Dvs.					
Partenerul					
Copiii					
Mama					
Tata					
Ruda/verișor					

5. Pentru fiecare membru migrat notați în tabelul următor perioada de timp în care muncește în străinătate?

Persoana plecată	mai puțin de 6 luni	6 luni până la un an	1 an până la 2 ani	Peste 2 ani
Dvs				
Partenerul de viață				
Copii				
Mama				
Tata				
Ruda				

6. Considerați că migrarea consătenilor Dvs., cu scopul de a lucra în străinătate, este un lucru pozitiv?

- a. a. Da;
- b. Nu.

7. Menționați câteva aspecte pozitive (bune) ale plecării consătenilor în străinătate cu scopul de a lucra:

- 1)
- 2)
- 3)

8. Menționați câteva aspecte negative (rele) ale plecării consătenilor în străinătate cu scopul de a lucra:

- 1)
- 2)
- 3)

9. Considerați că persoanele migrate vor reveni în R. Moldova?

- a) Da;
- b) Nu;
- c) Nu știu.

MUNCA ȘI SITUAȚIA MATERIALĂ

1. Activați în prezent? (Dacă ați răspuns nu, treceți direct la întrebarea cu numărul 3.)

- a) Da;
- b) Nu.

2. Care este domeniul de activitate?

- a) agricultor;
- b) zilier în: agricultură, construcții sau alte activități;
- c) angajat în sfera socială (educație, medicină, asistența socială);
- d) comerț și sfera de servicii;
- e) funcționar public;

- f) industrie;
 - g) constructor sau meșteșugar;
 - h) pensionar;
 - i) șomer;
 - j) altele _____
3. Sunteți satisfăcut de salariul/pensia/indemnizația primită?
- a) Da; b) Parțial; c) Nu.
4. Există locuri de muncă pentru localnici în satul Dvs.?
- a) Da; b) Nu;
- c) Nu știu; d) Alt răspuns _____.
5. Se folosește munca la negru/zilieri în localitate?
- a) Da; b) Nu; c) Nu știu.
6. Care este structura venitului familiei Dvs.?
- a) salariu la lucru de bază;
 - b) din afacerea proprie;
 - c) venit din gospodăria auxiliară;
 - d) pensie, ajutor social;
 - e) bani primiți de peste hotare;
 - f) alte surse;
 - g) nu răspund.
7. Unde faceți cumpărăturile?
- a) în localitatea dată;
 - b) în centrul raional;
 - c) în altă parte (unde?) _____
8. Ce parte din banii primiți îi cheltuiți pentru produse alimentare/mâncare/alimente (% din venit)?
- a) 0-40;
 - b) 40-60;
 - c) 60-80;
 - d) Peste 80.
9. În ce măsură vă asigurați cu produse alimentare din gospodăria proprie?
- a) 0-40;
 - b) 40-60;
 - c) 60-80;
 - d) Peste 80.

TIMP LIBER

1. Care sunt sursele principale de informare?
- a) TV;
 - b) Radio;
 - c) Consătenii/prietenii;
 - d) Altele (specificați) _____
2. Care sunt posturile de TV pe care le urmăriți cel mai des? (răspuns deschis)
- a) _____
 - b) _____
 - c) _____
3. Când ultima oară ați fost la odihnă (pentru o perioadă mai mare de o săptămână)?
- a) 2020
 - b) 2019
 - c) Nu merg nicăieri la odihnă;
 - d) Alt răspuns _____
4. Dispune localitatea Dvs. de anumite obiective turistice?
- a) Da;
 - b) Nu;
 - c) Nu cunosc.
5. În ce stare sunt obiectivele turistice din zona Dstră?
- a) foarte bună;
 - b) bună;
 - c) satisfăcătoare;
 - d) nesatisfăcătoare;
 - e) nu știu.
6. Cât de des frecvențați obiectivele turistice din zonă?
- a) frecvent pe tot parcursul anului (în week-end);
 - b) ocazional;
 - c) periodic în sezonul cald;
 - d) alt răspuns _____
7. Utilizați internet: a) da b) nu
8. Ce rețele sociale preferați (răspuns așteptat):
- a) Facebook;
 - b) Odnoklasniki;
 - c) Instagram;
 - d) Altele _____
9. Afilierea religioasă:

- a) ortodox; b) nu aparțin unei religii/ateu; c) altă confesiune (care) ____
10. Cât de des mergeți la biserică / lăcaș de cult:
a) odată pe săptămână; b) ocazional; c) doar la sărbătorile importante; d) nu merg.

DATE DEMOGRAFICE

1. Vârsta:
2. Sexul M ____ F ____
3. De când locuiți în această localitate?
_____ (anul);
4. Unde ați locuit înainte?
(localitatea) _____
5. Câte persoane locuiesc în gospodăria Dvs.? _____
6. Studii: a) primare b) secundare; c) profesionale; d) superioare;
7. Număr copii: _____
8. Starea civilă:
 - a. căsătorit (ă) (anul căsătoriei):
 - b. necăsătorit (ă)
 - c. uniune consensuală
 - d. văduv (ă)
 - e. divorțat (ă) (anul divorțului):
 - f. Numele _____ (la dorință)
 - g. Tel. _____ (la dorință)

Vă mulțumim pentru timpul acordat!

Anexa 2. Ancheta Sondajului „Dimensionarea socio-economică a dezvoltării durabile a ecosistemelor urbane și rurale în Regiunea de Dezvoltare Nord” (nivel experți)

În cadrul proiectului de stat „Evaluarea stabilității ecosistemelor urbane și rurale în scopul asigurării dezvoltării durabile”, gestionat de către Institutul de Ecologie și Geografie, realizăm un studiu care are la bază problematica socială a populației. Vă asigurăm că răspunsurile dvs. vor fi valorificate doar în aria tematică a cercetărilor științifice la nivel instituțional, chestionarul fiind anonim.

Localitatea	1 _____
Comuna	2 _____
Primar (numele), nr. de telefon	_____
Data aplicării	_____
Persoana care a îndeplinit chestionarul	1 _____
Funcția în primărie	2 _____
Nr. de telefon	3 _____
Număr de cetățeni/locuitori	_____
Numărul de cetățeni/locuitori emigrați temporar	_____
Numărul de cetățeni/locuitori emigrați definitiv	_____
Numărul de locuri de muncă în localitate	_____
Număr de persoane ce lucrează în alte localități	_____
Numrul de pensionari	_____
Numărul de invalizi	_____

PROBLEMATICA SOCIO-DEMOGRAFICĂ

1. Care este problema socială cea mai acută în localitatea Dvs.? (alegerea unei opțiuni):
 - a) cu caracter socio-economic (șomaj, locuri de muncă puțin remunerate, munca la negru, etc.);
 - b) cu caracter socio-demografic (emigrația, îmbătrânirea populației, depopularea, număr mare de pensionari/invalizi, etc.);
 - c) cu caracter socio-cultural (intoleranța etnică, confesională, etc.)
2. Dintre problematicile cu caracter social, enumerate mai jos, care credeți că se încadrează într-o oportunitate (O) sau amenințare (A) la adresa localității Dvs.?:
(Puneți semnul X în dreptul fiecărei problematici)

Problematici	O	A	Nu știu
Emigrația			
Îmbătrânirea populației			
Natalitatea redusă			
Mortalitatea în creștere			
Îmbătrânirea populației			
Structura confesională/pe criteriu religios neomogenă			
Structuri etnică neomogenă			
Forța de muncă din punct de vedere cantitativ			

3. Depopularea populației e cauzată în principal de:
 - a) emigrație;
 - b) bilanțul natural negativ (decedați mai mulți decât născuți);
 - c) ambele;
 - d) nu știu.
4. Cum credeți este posibilă revitalizarea demografică a localității Dvs. sau aceasta este sortită dispariției în viitor?
 - a) da;
 - b) nu;
 - c) nu știu.
5. Cine trebuie să se implice în soluționarea acestor probleme?
((Puneți semnul X în dreptul opiniei pe care o susțineți))

Variante re răspuns	Acord total	Neutru	Dezacord
a)instituțiile statului (punerea în aplicare a măsurilor de politică pronatalistă, migraționistă, dezvoltare regională, etc.);			
b)autoritățile publice locale (sprigin local familiilor tinere, crearea de locuri de muncă, etc.);			
c)biserica (promovarea mai activă a natalității);			
d)nu mai poate fi făcut nimic			

6. Aceste probleme cu caracter socio-demografic ale localității au fost discutate cândva la ședințele consiliului local?

- a) Da; b) Nu; c) Nu știu ce să răspund.

MIGRAȚIA

1. Care sunt principalele state unde au emigrat cetățenii din localitatea Dvs:

- 1)
- 2)
- 3)

2. Care ar fi raportul procentual a persoanele plecate în (%):

- a) statele UE _____ %;
- b) statele CSI _____ %;
- c) alte destinații (SUA, Canada, Israel, etc.) _____ %;

3. Dacă este estimat numărul persoanelor plecate, indicați aceste date pentru sfârșitul anului 2020:

- a) număr estimat _____;
- b) nu cunoaștem numărul exact persoanelor plecate din localitate;

4. Dacă este estimat numărul persoanelor plecate, indicați-l pentru sfârșitul anului 2020 (persoane care s-au scos de la evidență).

5. Există familii plecate definitiv din localitate?

- a) da; b) nu

6. Considerați că migrarea consătenilor Dvs., cu scopul de a lucra în străinătate, este un lucru pozitiv?

- a) da; b) nu.

7. Menționați câteva aspecte pozitive (bune) pentru localitate ale plecării consătenilor în străinătate cu scopul de a lucra:

- 1)
- 2)
- 3)

8. Menționați câteva aspecte negative (rele) ale plecării consătenilor în străinătate cu scopul de a lucra pentru localitate:

- 1)
- 2)
- 3)

9. Considerați că persoanele migrate vor reveni în R. Moldova?

- a) da; b) nu; c) nu știu.

Vă mulțumim pentru timpul acordat!

Anexa 3. Ancheta Sondajului „Dimensionarea socio-economică a dezvoltării durabile a ecosistemelor urbane și rurale în Regiunea de Dezvoltare Nord”. Migrația de revenire (realizat on-line)

Data aplicării	
Ora aplicării	
Operator (în cazul interviului realizat offline)	

1. Spuneți vă rog, cât timp ați trăit/lucrat în străinătate, în ultima țară din care ați revenit?
 - a) Mai puțin de 1 an
 - b) 1-2 ani
 - c) Mai mult de 2 ani
2. Care este țara din care ați revenit în R. Moldova?
 - a)
3. Când ați revenit în țară?
 - 1) luna _____
 - 2) anul _____
4. Care a fost scopul plecării Dvs. peste hotare?
 - a) studii
 - b) lucru
 - c) vizitarea rudelor
 - d) altele
5. Ați mai trăit/lucrat în alte state?
 - a) Da;
 - b) Nu;
6. Dacă răspunsul la întrebarea a 5-a fost afirmativ, precizați statul/statele în care ați trăit/lucrat mai mult de 1 an de zile:

_____.
7. În situația în care ați lucrat, activitatea a fost conformă specialității diplomei celor mai avansate studii deținute?
 - a) da;
 - b) nu;
8. Care a fost activitatea Dvs. în ultima țară în care ați lucrat?

_____.
9. Care a fost motivul revenirii în țară?:
 - a) nu m-am integrat ;
 - b) am revenit la familie;
 - c) am pierdut lucrul;
 - d) mă regăsesc mai bine aici;
 - e) dorul de părinți/rude;
 - f) alt motiv (care anume?) _____
10. Considerați că ați făcut o opțiune bună revenind în țară?
 - a) da;
 - b) nu;
 - c) nu știu.
11. Ați avut careva probleme la revenire? Dacă da, care anume?
 - a) de reintegrare în societatea/comunitatea de acasă;
 - b) de adaptare;
 - c) de găsim a unui loc de muncă (în cazul în care ați fost în căutare);
 - d) de perfectare a actelor;
 - e) lipsa informației referitor la posibilități de angajare;
 - f) n-am avut probleme;
 - g) alt răspuns _____.
12. Credeți că structurile statului fac suficient pentru reintegrarea migranților reveniți?
 - a) da;
 - b) nu;
 - c) nu cunosc.

13. Cum credeți că structurile statului v-ar putea ajuta ca să vă reintegrați mai ușor în RM prin:

- a) oferirea unor facilități la impozitare;
- b) informarea cu privire la locurile de muncă disponibile;
- c) asistență la perfectarea actelor;
- d) asistență la deschiderea unei afaceri;
- e) cursuri de perfecționare/învățarea unei noi profesii;
- f) acordarea de indemnizații unice pe perioada adaptării;
- g) consiliere psihologică;
- h) altceva, ce anume? _____
- i) nu răspund.

14. Vă gândiți să reemigrați în perspectivă?

- a) da;
- b) nu;
- c) nu știu.

15. Cunoașteți și alte persoane revenite?

- a) da;
- b) nu;

Dacă da, Vă rugăm să le direcționați sondajul către acestea sau să ne indicați coordonatele acestora pentru ai solicita participarea în sondaj.

DATE DEMOGRAFICE

1. Vârsta:

2. Sexul M ___ F ___

3. Studii: a) primare b) secundare; c) profesionale; d) superioare;

4. Starea civilă:

- a) căsătorit (ă) (anul căsătoriei):
- b) necăsătorit (ă)
- c) uniune consensuală
- d) văduv (ă)
- e) divorțat (ă)

5. Etnia

- a) Moldovean/Român
- b) Rus
- c) Ucrainean
- d) Bulgar
- e) Găgăuz
- f) Alta _____
- g) Nu răspund

6. Număr de copii (sub 18 ani): _____

7. Numele _____ (la dorință)

8. Tel. _____ (la dorință)

Vă mulțumim pentru timpul acordat!

Act de Implementare a rezultatelor cercetărilor științifice

08 octombrie 2021

Agencia de Dezvoltare Regională Nord, în persoana Directorului Dnei Maria Prisăcari,
pe de o parte

și Institutul de Ecologie și Geografie, în persoana Directorului-Interimar, dr. conf. cercetător,
Dnul Vasile Stegărescu, pe de altă parte,

au întocmit prezentul Act prin care confirmă implementarea rezultatelor cercetărilor realizate în anul curent (2021) expuse în monografia colectivă „Situția geodemografică a localităților urbane și rurale din RD Nord” elaborată de către Laboratoarele „Impact Ecologic și Reglementări de Mediu” și „Ecourbanistică” ale Institutului de Ecologie și Geografie în cadrul Proiectului de cercetare aplicativ 20.80009.707.11 „Evaluarea stabilității ecosistemelor urbane și rurale” (2020-2023) finanțat de la bugetul de stat.

Monografia colectivă „Situția geodemografică a localităților urbane și rurale din RD Nord” reprezintă un studiu valoros de o mare actualitate practică, foarte util pentru luarea deciziilor privind dezvoltarea socio-economică la nivel regional și local. Procesul de tranziție demografică și efectele negative ale acestuia, precum reducerea natalității și bilanțului natural, îmbătrânirea populației, migrația intensă internă și externă s-au manifestat cel mai activ în partea de nord a Republicii. Prin urmare, actualmente RD Nord se confruntă cu probleme dificile în reproducerea populației și forței de muncă, fapt ce afectează semnificativ dezvoltarea economică și socială a regiunii și localităților componente, realizarea eficientă a programelor și strategiilor regionale și locale.

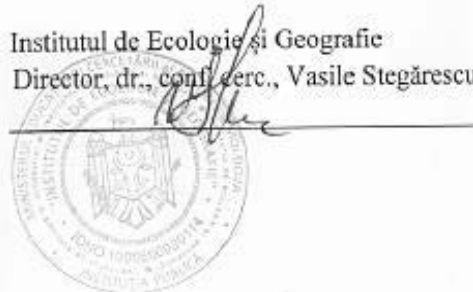
Studiul reprezintă o analiza detaliată a situației actuale într-un domeniu prioritar de intervenție atât la nivel național, cât și la nivel regional și local. Sunt identificate tendințele indicatorilor principali ai bilanțului natural și migrațional, structurii populației la nivel regional și local, sunt scoase în evidență probleme principale în reproducerea populației și a forței de muncă, dar și unele aspecte inovative, precum migrația de revenire în localitățile regiunii de studiu.

Monografia colectivă elaborată va putea servi drept suport informațional la elaborarea documentelor strategice în domeniu la nivel regional. De asemenea, materialele expuse în lucrare vor fi utile și pentru alți actori regionali implicați în procesul de dezvoltare regională și locală.

Agencia de Dezvoltare Regională Nord
Director, Dna Maria Prisăcari

Institutul de Ecologie și Geografie
Director, dr. conf. cerc., Vasile Stegărescu

REPUBLICA MOLDOVA
REGIUNEA DE DEZVOLTARE
NORD
2020

hartă administrativ-teritorială

